

TÜRK SENDİKAL HAREKETİ VE ÇAĞDAŞ MİSYONERLER SİVİL ÖRÜMCEĞİN SENDİKAL BOYUTU

Yıldırım Koç

Birinci Baskı: Toplumsal Çözüm Yayınları, İstanbul, 2007.

İkinci Baskı: B Yayınları, İstanbul, 2010.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

İSTİKLAL SAVAŞI'NDA İSTANBUL SENDİKALARI

İstanbul'da Mütareke Döneminde İşçi Sendikaları
İstanbul Sendikalarının Emperyalist İşgale Tepkisi
1 Mayıs Kutlamaları
Grevler
Direnişe Katılan İşçiler
İştirakçi Hilmi ve Türkiye Sosyalist Fırkası
Sendikacılık Tarihinde Büyük Leke

GÜNÜMÜZDE TÜRKİYE'DE İŞÇİ SINIFI VE SENDİKALAR

Türkiye'de İşçi Sınıfının Yapısı
İşçi Sayılmayan İşçiler
Mülksüzleşme
1960'lı ve 1970'li Yıllarda Sendikacılık
24 Ocak'a ve 12 Eylül'e Giden Yol
Meşru ve Demokratik Kitle Eylemleri
Hükümetlerin ve İşverenlerin Tepkisi
ABD ve AB Emperyalizminin Türkiye Stratejisi
Yeni Dönemde Türkiye Sendikacılık Hareketinin Yeni Sorunları
Türkiye'de Sendikal Örgütlenmeler

GÜNÜMÜZDE İŞÇİ SINIFININ VE SENDİKALARIN SORUNLARI

Sendikalar Mevcut Haklarını Kullan(a)mıyor
Yeni Sorunlar
Ulusumuzu ve İşçi Sınıfımızı Etnik Kökenlere Göre Bölme Tehdidi
Laik Cumhuriyeti Yok Etme Tehdidi
İşsizlik
Kayıt-Dışı İstihdam
Ekonominin Dışa Bağımlı Yapısı
Özelleştirmeler
Sosyal Devletin Tahrip Edilmesi
Yerelleşme
Sosyal Güvenlik Reformu
Çalışma Mevzuatı
İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları
İşçi Sınıfı Bugün Neden Bu Kadar Sessiz?

EMPERYALİST ÜLKELERİN İŞÇİ SINIFLARI VE SENDİKALI EMPERYALİSTLERİN ORTAĞIDIR

Kapitalizmde Karın Kaynağı
Emperyalist Ülkelerin İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Hareketleri ve Emperyalizm
Emperyalizmin Kendi Ülkesinde İşçi Sınıfı ve Sendikalara Sağladığı Yararlar
Sosyal Ortaklık
Hayatından Memnun İşçiler
Emperyalist Ülke İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Hareketinin Sorunları ve Geliştirilen Çözüm
Sömürgeci Sosyalistler
Emperyalist Ülkelerde İşçi – İşveren – Devlet İttifakı
Sendikalara Devlet Parası

ULUSLARARASI SENDİKAL ÖRGÜTLER EMPERYALİST ÜLKE SENDİKALARININ HAKİMİYETİ ALTINDADIR

Uluslararası Sendikal Örgütlerin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC)

Uluslararası Sendikal Örgütlerin Gücü

Uluslararası Sendikal Örgütlerde Emperyalistlerin Ortaklarının Hakimiyetinin Nedenleri

Ulusötesi Sermayeye Karşı Küresel Direniş Önerisi

EMPERYALİST ÜLKELERİN TÜRKİYE'DE SENDİKACILIK HAREKETİNE MÜDAHALELERİ

Soğuk Savaş Yıllarında ABD'nin Çabaları

ABD'nin Türk Sendikacılarına İlgisi

ABD Sendikacıları ABD Emperyalizminin Hizmetinde

Yıpranmışların Yerine Yeni Örgüt: Dayanışma Merkezi

Soros da Devreye Girdi

Projeciler

AB Emperyalizminin Sendikalarımıza İlgisi

AB'ciliğin Nedenleri

AB'nin Dağıttığı Paralar

DİSK'in Yabancı Devletlerden Para Alması

MEDA Fonlarının Amacı

Yabancı Devletlerden Para Alma Yasağı

Sendikalarımıza Emperyalistlerden 1 Milyon Euro

Emperyalistlerden Para Almaya Değdi mi?

Kıbrıs Davası Konusunda Bazı Sendikaların Tavrı

Avrupa Birliği Para Dağıtıyor

Uluslararası Dayanışma Adı Altında Çağdaş Misyonerlik

Alman Sendikalarının Çağdaş Misyonerliği

İngiliz Sendikalarının Çağdaş Misyonerliği

İsveç Sendikalarının Çağdaş Misyonerliği

Norveç Sendikalarının Çağdaş Misyonerliği

Hollanda Sendikalarının Çağdaş Misyonerliği

Danimarka Sendikalarının Çağdaş Misyonerliği

Finlandiya Sendikalarının Çağdaş Misyonerliği

Japon Sendikalarının Çağdaş Misyonerliği

Avustralya Sendikalarının Çağdaş Misyonerliği

TÜRKİYE'DE ANTI-EMPERYALİST VE ULUSALCI SENDİKACILIĞIN PROGRAMI VE MÜTTEFİKLER

SONUÇ

GİRİŞ

1991 yılında Sovyetler Birliği'nin yıkılması sürecinde ve sonrasında, Türkiye, emperyalist güçlerin kapsamlı ve güçlü bir saldırısıyla karşı karşıya kaldı. Dünyada dengelerin yeniden oluştuğu koşullarda, Türkiye Cumhuriyeti'nin toprak bütünlüğü ve bağımsızlığı ile temel nitelikleri ve Türk ulusunun bütünlüğü, emperyalist güçlerin saldırısının temel hedefi oldu.

Saldırının araçları son derece kapsamlıdır. Bölücü terör örgütünün saldırıları, özelleştirmeler, yerel yönetimleri güçlendirmeye yönelik adımlar, özellikle sağlık ve eğitim hizmetlerinin yerelleştirilmesi ve özelleştirilmesi çabaları, Türkiye ekonomisinin giderek büyüyen cari açığının sıcak parayla finanse edilmesi, ekonomimize (sanayi kuruluşları, bankalar, sigorta şirketleri, sermaye piyasası, v.b.) yabancı sermayenin hakim olması, yabancıların hızla yaygınlaşan toprak alımları, misyonerlerin yoğunlaşan faaliyetleri, Avrupa Birliği'nin projeleri, Soros'un faaliyetleri ve benzeri tüm girişimler, Türkiye Cumhuriyeti'ni parçalamaya yönelik kapsamlı saldırının unsurlarıdır.

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Kasım 2002 genel seçimlerinde işbaşına gelmesi, Mart 2004 yerel seçimlerinde önemli bir başarı elde etmesi ve 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinde ise geçerli oyların yüzde 47'sini alması, Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Türk ulusunun karşı karşıya bulunduğu tehlike ve tehditleri daha da büyüttü.

Vatanımız bugün Cumhuriyet tarihinin en büyük sıkıntılarıyla, sorunlarıyla, tehditleriyle, tehlikeleriyle ve saldırılarıyla karşı karşıyadır. Bu tehlike ve tehditlere karşı vatani savunmak, onurlu her insanın önde gelen görevidir.

Bugün kendisini milliyetçi, yurtsever, vatansever, millici, ulusalcı veya başka benzer herhangi bir sıfatla tanımlayan herkes, vatanımıza yönelik bu tehdit ve saldırılara karşı elele vermek, Türkiye Cumhuriyeti'nin bütünlüğü ve bağımsızlığı için mücadele etmek zorundadır. Vatanın tehdit altında bulunduğu koşullarda, ikinci plana düşmüş farklılıklar biriktelikleri veya işbirliklerini önlememelidir.

Vatani savunma, örgütlü bir biçimde yapılır. İstiklal Savaşımızla karşılaştırıldığında çok daha kapsamlı bir biçimde sürdürülen bu saldırıya karşı örgütsüz bir biçimde direnebilmek ve bu saldırıyı püskürtebilmek olanaklı değildir.

Vatan savunmasında büyük görevler üstlenmesi gereken bir örgütlenme, sendikalardır. Emperyalist güçlerin, "sivil toplum örgütü" adı altında istihbarat ve yönlendirme çalışması yapmada kullandıkları sahte yapılanmalara karşı, gerçek demokratik kitle örgütleri büyük önem taşımaktadır. Demokratik kitle örgütlerinin en önemlileri ise sendikalardır.

Türkiye'de yaşamını aldığı ücret veya aylıkla kazanan insanların sayısı ve nüfus içindeki oranı hızla artmaktadır. Hukuki statüleri ne olursa olsun (işçi, memur, sözleşmeli personel, v.b.) bu kişiler için sendikal örgütlülük son derece önemlidir. İçinde yaşadığımız dönemde, çeşitli nedenlere bağlı olarak, ücretli çalışanların, emekli işçilerin ve memurların ve ayrıca işgücünü satma olanağı bile bulamayan işsizlerin (bir bütün olarak işçi sınıfının) sorunları artmaktadır. Ücretlilerin sendikaları için de büyük sıkıntılar söz konusudur. Sendikaların üye sayıları sürekli olarak düşmekte, güçleri ve etkileri hızla azalmaktadır.

Emperyalistlerin Türkiye'ye yönelik sistemli saldırısının başlama tarihi olan 1991, ilginç bir biçimde, sendikalara yönelik sistemli saldırının ve işçi sınıfının sistemli hak kayıplarının da başladığı yıldır.

Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi günümüzde büyük bir saldırı altındadır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan Altın Çağ;

- kapitalizmin 1970'li yılların başlarında girdiği yeni genel bunalıma,

- Soğuk Savaş'ın sona ermesine,
 - Sovyetler Birliği'nde ve etkisi altındaki ülkelerde yaşanan siyasal çöküntüye,
 - ulusötesi sermayenin gücünün ve etkinliğinin artmasına ve
- diğer bazı nedenlere bağlı olarak, sona ermiştir.

Ulusötesi sermaye, faaliyetlerini küresel düzeyde planlarken, artık az gelişmiş ülkelerdeki sendikaları ortadan kaldırmayı, işçi hak ve özgürlüklerini yok etmeyi hedeflemektedir. Az gelişmiş ülkelerde 19. yüzyılın vahşi kapitalizmi, bu ülke halklarının hızla işçileştiği koşullarda, yeniden kurulmaktadır.

Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi, bu genel gelişmenin ötesinde, emperyalizmin Türkiye'ye yönelik saldırısının olumsuz etkilerini de yaşamaktadır.

İşçi sınıfının ve sendikaların sorunlarının öncelikli sorumlusu, aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'ne de saldıran emperyalist güçlerdir.

Azınlıklar yaratmaya çalışarak Türk ulusunu bölmeyi amaçlayanlar, aynı zamanda işçi sınıfını da bölmekte ve birbirine düşürmektedir.

Laik cumhuriyete gözlerini dikenler, böylece sendikal özgürlüklere de gözlerini dikmektedir.

Bağımsızlığımıza ve ulusal egemenliğe saldıranlar, demokrasiye ve sendikal haklara da saldırmaktadır. Sömürgeleştirilmiş bir ülkede demokrasiden ve sendikal hak ve özgürlüklerden söz etmek olanaklı değildir.

Türkiye'de günümüzde sendikalar, karşı karşıya buldukları büyük sorunları aşmaya çalışırken, vatan savunmasına dayalı ve ulusalcı bir strateji geliştirebilmiş değildir. Günlük sorunların çözümüyle sınırlı bir bakış açısı, sorunları kökten çözmede yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle, Türkiye'de işçilerin ve kamu çalışanlarının 1991 sonrasındaki durumu, sürekli hak kayıpları olarak özetlenebilir.

Diğer taraftan, emperyalizmin bu büyük saldırısı karşısında direnen vatansever kişi ve kuruluşların da, bu vatan mücadelesinde işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin potansiyel önemini kavradıklarını söylemek de olanaklı değildir.

Türkiye'de sendikaların yeniden üye sayısını çoğaltabilmelerinin ve güç ve etkilerini artırabilmelerinin yolu, sorunları yaratan ABD ve Avrupa Birliği emperyalizmine karşı açıkça tavır almaktan, anti-emperyalist ve ulusalcı bir politikadan ve ittifaklardan geçmektedir.

Diğer bir deyişle, ücretlilerin, emeklilerin ve işsizlerin sorunlarının çözülebilmesi ve sendikacılık hareketinin gücünün ve etkisinin artırılabilmesi için, toplumun bu kesiminin vatan savunmasında etkili bir biçimde yer alması gerekmektedir.

Tarihimizde ilk kez, nüfusumuz içinde ve toplumsal yaşamımızda önemli bir yer kazanmış olan işçi sınıfımıza kastedenler ile Türkiye'ye kastedenler bir ve aynıdır. Tarihimizde ilk kez, vatan savunması ile işçi sınıfının hak ve özgürlüklerinin savunulması, aynı bütünlüğün birbirini tamamlayan unsurları haline gelmiştir.

Vatanın savunulmasında en önemli güçlerden biri, sayıları, nüfusa oranları, örgütlülük ve mücadele deneyimleri gelişkin olan işçiler, memurlar ve sözleşmeli personel ile onların sendikalarıdır. Vatani koruma kaygısı ve çabası içinde olan güçler, sendikaları bu mücadeleye katmak için gereken çabayı göstermelidir.

Diğer taraftan, haklarını korumak ve geliştirmek çabası içinde olan işçi sınıfının ve sendikaların en güçlü müttefiki de, vatan savunmasında yer alan kişi ve kuruluşlardır.

Vatan mücadelesi işçisiz-memursuz olmaz; işçi ve memurun mücadelesi de vatan mücadelesi olmaksızın verilemez.

Ulusun bütünlüğünün korunmasında ve güçlendirilmesinde sendikaların özel bir yeri vardır.

Emperyalizmin etnik kimliği ve dini inançları kullanarak ulusumuzu bölme ve birbirine düşman etme girişimlerine ve çabalarına karşı farklı kökenlerden ve inançlardan insanları ekmek ve hak mücadelesinde bir araya getiren ve kaynaştıran en önemli örgütlenme, sendikalardır. Bölücülerin ayrı sendika kurma girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Emperyalizmin saldırısının diğer alanlarında da sendikalar vatan savunmasında önemli roller oynamışlardır veya oynayabilirler.

Bütün bu nedenlere bağlı olarak, sendikaların güçlenmesi, emperyalizme karşı mücadelenin en önemli araçlarından biridir. Sendikaların güçlenebilmesinin önkoşulu ise, emperyalist saldırıya karşı vatan savunmasında etkili bir yer almalarıdır.

Emperyalist güçler de ekmek, hak ve vatan mücadelesinin bütünlüğünü iyi bildikleri için, bir taraftan sendikacılık hareketini zayıflatmaya, diğer taraftan sendikal mücadeleyi vatan mücadelesinden kopartarak bitirmeye çalışmaktadır.

Bu kitabın amacı, günümüzde işçi sınıfı için ekmek ve hak mücadelesi ile ulusumuzun vatani savunma mücadelesinin ayrılmaz bir bütün oluşturduğunu göstermektir; sendikalarımıza vatan savunmasının önemini, tüm vatanseverlere de en önemli potansiyel müttefiklerinin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi olduğunu hatırlatmaktır.

Günümüz Türkiye'sinde işçi sınıfının sorunlarının çözümünde diğer ülkelerin ücretlileriyle işbirliği ve güçbirliğinin katkısı nedir? Uluslararası sendikal örgütler bu konuda bize yardımcı olamazlar mı?

Aşağıda da ele alınacağı gibi, emperyalist ülkelerin işçi sınıfları ve sendikaları, emperyalist sömürüden pay almaktadır; kendi ülkelerinin emperyalistleriyle bu sömürde ortaktır ve bu nedenle de emperyalist sömürüyü, baskıyı ve saldırıları desteklemektedir. Bu anlayış ve tutum içinde olan, emperyalist ülke işçi sınıflarının yalnızca küçük bir kesimi (işçi aristokrasisi) değil, küçük bir azınlık dışındaki bütünlüğüdür. Aynı durum, emperyalist ülke sendikalarının hakim olduğu uluslararası sendikal örgütler için de geçerlidir. Bu durum, Türk ulusunun değerli önderi Atatürk tarafından daha 1920 yılında ifade edilmiştir.

Mustafa Kemal Paşa, Bağımsızlık Savaşımız sırasında Lenin'e 26 Nisan 1920 tarihli bir mektup göndermiş; Sovyet Rusya Hükümeti de bu mektuba çok olumlu bir yanıt vermiştir. Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa, Sovyet Rusya Dışişleri Halk Komiserliği'ne yeni bir yazı iletmiştir. Bu yazının bir bölümü aşağıda sunulmaktadır¹:

“Bir yandan Batı emekçilerinin, öte yandan köle Asya ve Afrika halklarının, uluslararası sermayenin, efendilerinin en yüksek kazancı elde etmesi amacıyla birbirlerini yok etmeleri ve köleleştirmeler için onları kullandığını anladıkları ve sömürge politikasının bir suç olduğu bilincinin dünya emekçi kitlelerinin kafasına yerleştiği gün, burjuvazinin egemenliğinin sona ereceğine ilişkin inancımın bütün yurttaşlarım tarafından da paylaşıldığından eminim.”

Bu, müthiş bir değerlendirmedir. Mustafa Kemal Paşa, Batı emekçilerinin, uluslararası sermaye tarafından kullanıldığını belirlemiş ve ifade etmiştir. “Sömürge politikasının bir suç olduğu

¹ Şemsutdinov, A., **Kurtuluş Savaşı Yıllarında Türkiye – Sovyetler Birliği İlişkileri**, Cumhuriyet Yay., İstanbul, 2000, s.11-12

bilincinin dünya emekçi kitlelerinin kafasına yerleştiği gün burjuvazinin egemenliğinin sona ereceğini” tespit etmiştir.

Gerçekten de, emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının kendi ülkelerinde sermayenin hakimiyetine son verebilmelerinin önşartı, Mustafa Kemal Paşa'nın da ifade ettiği gibi, sömürgeciliğin (eski ve yeni biçimlerinin) sona ermesidir. Emperyalist sömürü sona erdirilmeden, emperyalist ülkelerdeki sermaye hakimiyeti de sona erdirilemez.

Emperyalist sömürü sürdürdüğü sürece, emperyalist ülkelerin işçi sınıfları bu sömürüden pay alacak ve kendi sermayedarlarının ortağı olarak, emperyalist politikaları destekleyeceklerdir.

Nitekim, Komünist Enternasyonal'in 1920 yılı Temmuz ayındaki ikinci kongresinden sonra, 1920 yılı Eylül ayının ilk haftasında Bakü'de toplanan Birinci Doğu Halkları Kurultayı'nın sonunda kabul edilen kararlar da bu niteliktedir.

1-7 Eylül 1920 tarihlerinde Bakü'de Birinci Doğu Halkları Kurultayı toplandı. Anadolu'da emperyalizme karşı isyan ateşi yakıllı bir yılı aşkın bir zaman geçmişti. Komünist Enternasyonal (Komintern), Avrupa işçilerinin büyük bölümünün kendi sermayedarlarıyla işbirliği içinde olduğunu görerek, sömürge ve yarı sömürge ülkelerin halklarına emperyalizme karşı başkaldırı çağrısı yapma kararındaydı.

Kongrenin sonunda, **“Avrupa, Amerika ve Japonya'nın İşçilerine Doğu Halkları Kongresi'nin Çağrısı”** yayımlandı. Bu çağrı çok ilginçtir. Bu çağrıda Bakü Doğu Halkları Kongresi, emperyalist ülkelerin işçilerine şöyle sesleniyordu:

“Bizim yaralarımızı görmediniz; bizim keder ve yakınma dolu şarkılarımızı duymadınız; bizim insan değil de sığır olduğumuzu söylediklerinde, kendi zalimlerinize inandınız. Sizler ki kapitalistlere köpeklik ediyordunuz; bizi kendi köpekleriniz olarak gördünüz. Çinli ve Japon köylüler, köylerinden sizin kapitalistleriniz tarafından çıkarıldığında ve bir ekmek parçasının peşinde sizin ülkenize geldiğinde, Amerika'da bu gelişti protesto ettiniz. Ortak kurtuluş davası için sizinle birlikte nasıl mücadele edeceklerini onlara öğretmek için onlara kardeşçe yaklaşmak yerine, bizim cehaletimiz nedeniyle bizi reddettiniz; bizi hayatınızın dışına ittiniz; bizim, sendikalarınıza katılmamıza izin vermediniz. Sosyalist partiler kurmuş olduğunuzu, bir uluslararası işçi örgütü oluşturmuş olduğunuzu duyduk; ancak bu partiler ve bu Enternasyonalin bizim için yalnızca söyleyecek sözcükleri vardı; İngiliz askerleri bize Hindistan'ın kentlerinde ateş ettiklerinde, Avrupa kapitalistlerinin birleşik güçleri bize Pekin'de ateş açtıklarında, Filipinler'de ekmek talebimize Amerikan kapitalistlerince kurşunla yanıt verildiğinde, (bu partilerin ve bu Enternasyonalin) temsilcilerini bizim aramızda görmedik. Ve bizden bazıları, tüm dünyanın emekçilerinin birliği için kalpleri çarparak, sizin Enternasyonalinizin eşliğinde durup, pencerenin demirlerinden içeri baktıklarında, lafta bizi eşitlerinizmiş gibi kabul etseniz de, bizim gerçekte sizler için aşağı bir ırk olduğumuzu gördüler.”²

Mustafa Kemal Paşa'nın 1920 yılındaki tespiti ve Birinci Doğu Halkları Kongresi'nin emperyalist ülkelerin işçilerine yaptığı çağrıda yer alan saptama bugün de doğrudur ve geçerlidir.

Emperyalist ülkelerin işçi sınıfları ve sendikalarıyla, bu ülkelerin devletlerinin ve sermayedarlarının işbirliği ve güçbirliği, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Soğuk Savaş koşullarında daha da gelişmiştir. Ulusötesi sermayenin son 20-30 yıllık dönemde üretimi küresel düzeyde düzenleme uygulamalarından sonra, emperyalist ülkelerin işçi sınıfları ile devletleri arasındaki işbirliği ve bütünleşme, daha da yüksek bir düzeye çıkmıştır.

² “You, who were dogs to the capitalists, saw us as your own dogs.” “Appeal of the Congress of the Peoples of the East to the Workers of Europe, America and Japan,” **Congress of the Peoples of the East, Baku, September 1920, Stenographic Report**, New Park Publications, 1977.

1920'lerde, uslu durmaları karşılığında emperyalist sömürden pay verilen emperyalist ülke işçi sınıfları, günümüzde rahatlarını sürdürürebilmek için emperyalist politikaların tam destekçileridir.

Bu şartlarda, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin sorunlarının çözümü için emperyalist ülkelerin işçi sınıflarından ve onların ülke düzeyinde veya uluslararası düzeydeki örgütlerinden medet umanlar, vatanımızın ve işçi sınıfımızın düşmanı olan ABD emperyalistlerinin ve Avrupa Birliği emperyalistlerinin en yakın işbirlikçilerinden ve ortaklarından medet umma gibi büyük bir hata işlemektedir.

Bugün Türkiye'nin kurtuluşu, işçi sınıfının ve sendikaların bu vatan mücadelesine katılmasına bağlıdır. İşçi sınıfımızın ve sendikaların sorunlarının çözümü ise, anti-emperyalist ve ulusalcı bir politika benimsemelerine ve uygulamalarına bağlıdır. Diğer bir deyişle, günümüzde ekme, hak ve vatan mücadelesi, ayrılmaz bir bütün oluşturmaktadır.

İSTİKLAL SAVAŞI'NDA İSTANBUL SENDİKALARI

Türkiye sendikacılık hareketi tarihinde büyük bir leke vardır. Günümüzde de sendikacılık tarihine yeni bir leke eklenmemesi için, bu eski büyük lekenin bilinmesinde ve tartışılmasında büyük yarar bulunmaktadır.

İstiklal Savaşı yıllarında bugünkü Türkiye topraklarındaki işçilerin büyük bir bölümü İstanbul, İzmir, Adana ve Bursa gibi işgal altındaki bölgelerde yaşıyor ve çalışıyordu. Bu işçilerin sendikaları da vardı. Bu sendikaların İstiklal Savaşı'na karşı tavrı neydi? Tek tek işçilerden Anadolu'ya geçip savaşa katılanlar veya İstanbul'daki direnişe destek verenler oldu. Ancak, bu kişilerin ötesinde işçi sendikaları birer örgüt olarak işgale karşı tavrı aldı mı, Anadolu'daki direnişe destek örgütledi mi?

Bu yıllar, ülkede ciddi bir yoksullaşmanın yaşandığı bir dönemdi. Gerek Anadolu'da, gerek İstanbul'da ücretler düşük, çalışma koşulları kötüydü. Ancak birçok insan, kendi konumunu daha büyük bir yoksulluğun yaşandığı kırsal kesimle karşılaştığında, daha büyük tepki göstermek yerine durumuna katlanmayı yeğliyordu. Ayrıca, yıllar süren savaşlar nedeniyle meydana gelen işgücü kaybına bağlı olarak, ücretli işgücünün göreceli bazı avantajları da vardı.

İstanbul'da çok sayıda işçi çalıştıran işyerlerinin çoğu yabancı sermayeye aitti. Bu işletmeler, çok yüksek karlar elde ettikleri için, işçilerinin çalışma koşulları ve ücretleri, diğer işyerlerindekiyle göre daha iyiydi. İstanbul'da Ermeni ve Rum işçi de çoktu.

Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın verildiği dönemde Anadolu'da işçi sayısı çok azdı ve tüm olanaklar ortak bağımsızlık hedefi için seferber edilmişti. Bu yıllarda Anadolu'da bağımsız işçi örgütleri de son derece sınırlıdır.

İstanbul ise işçi örgütlenmesi ve işçi eylemleri açısından, işgal sırasında, 1919-1922 yıllarında son derece canlı bir dönem yaşadı.

İstanbul'daki işçi örgütlenmeleri ve eylemleri, işgal kuvvetlerinin önemli bir baskısıyla karşılaşmadı.

İstanbul sendikalarının bu yıllarda İstiklal Savaşı konusunda izlediği politika, işgalci güçlerin ülkelerindeki göreceli demokratik ortam, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün kurulmasını gerekli kılan siyasal ve toplumsal koşullar ve bu Örgütün kuruluşu (1919), işgalci güçler arasındaki çelişkiler, Bolşevizm korkusu ve ulusalcı güçlerin etkileri, çok çeşitli işçi örgütlenmelerinin doğmasına ve işçi eylemlerinin gerçekleşmesine yol açtı.

İstanbul'da Mütareke Döneminde İşçi Sendikaları

Bu yıllarda İstanbul işçileri ve sendikaları üzerinde en etkili kuruluş, bazen bir sendika gibi de çalışan, Türkiye Sosyalist Fırkası idi.

Bazı işçi örgütleri üzerinde ise 1919 yılında kurulan Komünist Enternasyonal'in ve 1921 yılında kurulan Sendikalar Kızıl Enternasyonu'nun (Profintern) etkisi vardı. Örneğin, ağırlıklı Rum ve Ermeni işçilerin üyesi bulunduğu Beynelmillel İşçiler İttihadı, Profintern üyesiydi. 1919 yılında Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası kuruldu. Daha sonra Türkiye Komünist Partisi'nin İstanbul kanadı olan Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası'nın işçiler arasındaki çalışması, 1921 yılında kurulan Türkiye İşçi Derneği aracılığıyla yürütülüyordu. Türkiye İşçi Derneği'nin fazla bir varlık gösterememesi üzerine, 1923 yılı başlarında İstanbul İşçi Teşkilatları Heyet-i Müttehidesi oluşturuldu. Bu birliktelik, siyasal partileri ve çeşitli işçi cemiyetlerini birlikte barındırıyordu.

Ayrıca, Amele Siyanet Cemiyeti gibi işverenlerin denetiminde örgütlenmeler de doğdu.

İstanbul Umum Amele Birliği ise komünizmle savaşma amacıyla işverenlerin desteğiyle oluşturulmuştu. Aynı ekip, daha sonra da Türkiye Amele Birliği'ni kurdu. Türkiye Amele Birliği, 1923-1924 yıllarında İkinci Enternasyonal'e bağlantı içine girmeye çalıştı.

Öncelikle vurgulanması gereken nokta, Ulusal Kurtuluş Savaşımız sürecinde uluslararası sendikacılık hareketinin herhangi bir desteği veya dayanışmasının görülmediğidir. Bu dönemde en önemli uluslararası sendikal örgütlenme olan Uluslararası Sendikalar Federasyonu'nun (IFTU) genel kurul raporlarında ve dergilerinde Ulusal Kurtuluş Savaşımız konusunda bir değerlendirme bile yer almamıřtır³. Emperyalizme karşı ilk başarılı başkaldırı karşısındaki bu duyarsızlık ve hatta karşı çıkış, ileriki bölümlerde de ele alınacağı gibi, emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketlerinin genel tavrıdır.

İstanbul Sendikalarının Emperyalist İşgale Tepkisi

İstanbul'daki emperyalist işgal kuvvetlerinin bu yıllarda sendikaların tavrına ve mücadelelerine hoşgörüyüyle yaklaşmalarının en önemli nedeni, İstanbul sendikalarının emperyalizme açıkça karşı çıkmamalarıydı.

İstanbul sendikaları, ücretler ve 1 Mayıs kutlamaları konusunda gösterdikleri duyarlılığı İzmir'in işgali, İstanbul'un işgali, Anadolu'da emperyalist işgal ve zulüm konularında göstermediler, Ulusal Kurtuluş Savaşı'na destek vermediler. Destek, tek tek işçiler düzeyinde kaldı.

Diğer taraftan, bu yıllarda İstanbul sendikaları üzerinde büyük etkisi olan Hüseyin Hilmi (Türkiye Sosyalist Fırkası'nın genel başkanı İştirakçi Hilmi), Fransızlara ait Tramvay Şirketi'ndeki greve destek için İngiliz İşgal Kuvvetleri Komutanı'ndan para alabiliyordu.

Anadolu'da İstiklal Savaşı sürerken, İstanbul sendikalarının bazı durumlarda ihanete varan büyük bir dar görüşlölükle günlük çıkarların peşinde koşması, sendikacılık hareketi tarihine büyük bir leke olarak geçmiştir.

Türkiye sendikacılık hareketi tarihi konusunda yapılan çalışmaların bazılarında bu büyük leke silinmeye çalışılmakta, gerçekdişi ve dayanaksız iddialar yer almaktadır. Bunlara göre, İstanbul sendikaları İstiklal Savaşı sırasında anti-emperyalist bağımsızlık mücadelesine katılmışlardır. Bu iddialar dayanaksızdır; hiçbir belgeye dayanmamaktadır.

Türkiye sendikacılık hareketinin, bugün benzer hatalar yapmaması için, tarihteki bu büyük lekenin açıkça tartışılması gerekmektedir.

İzmir, Yunanlılar tarafından 15 Mayıs 1919 günü işgal edildi. Bu döneme ilişkin önemi bir çalışmanın yazarı olan Oya Baydar, tepkiyi şöyle anlatmaktadır: "Mayıs ayında, İzmir'in işgali üzerine, her yerde, özellikle **İstanbul'da yüzbinlerce kişinin katıldığı mitinglerde işçiler de yer alırlar.**"⁴ Mitinglere işçiler kendi başlarına katılmıştır.

Diğer kaynaklarda da İzmir'in işgaline karşı sendikaların herhangi bir protesto eyleminden söz edilmemektedir.

16 Mart 1920 günü emperyalist güçler İstanbul'u resmen işgal ettiler. İstanbul sendikaları bu işgali protesto etmek için herhangi bir eylem yapmadı; emperyalist işgal karşısında tek tek işçilerin çeşitli biçimlerde tepkileri olurken, İstanbul sendikaları sessiz kaldı.

³ Yazar, IFTU'nun bu döneme ilişkin çalışma raporlarını, dergilerini ve diğer yayınlarını bu gözle taramıştır.

⁴ Baydar, O., **Türkiye'de İşçi Sınıfı, Doğuşu ve Yapısı**, Habora Yay., İstanbul, 1969, s.245.

1 Mayıs Kutlamaları

1920 yılında İstanbul'da sendikalar 1 Mayıs'ı kutlamadı. Trabzon ve civar illerde yapılan 1 Mayıs kutlamalarında İngiltere ve Yunanistan protesto edildi⁵.

1 Mayıs, İstanbul'da 1921 yılında Türkiye Sosyalist Fırkası'nın önderliğinde kutlandı. Türkiye Sosyalist Fırkası'nın işçilerle ve işçi örgütleriyle yakın bağı vardı. Bu örgüt bazı grevleri de yönetti. Ancak Mete Tunçay bu örgüt hakkında şunları yazıyor: **“TSF'nin Milli Mücadeleye karşı olumsuz bir tavır takındığı söylenmiştir; bu söylenti herhalde doğrudur.”** Parti tarafından yayımlanan İdrak'ın genel çizgisi de şöyle belirtiliyor: **“Gazete kurtuluşu galip devletlerin iyi niyetlerinden beklemektedir.”**⁶

Türkiye Sosyalist Fırkası'nın önderliğindeki 1 Mayıs kutlamaları önce parti merkezinde bayramlaşma ile başladı, daha sonra da Parti'nin önderi Hüseyin Hilmi Bey ile üç temsilci, Sadrazam'ı ziyaret ettiler⁷. Kutlamalar Kağıthane'de yapıldı⁸.

İkdam ve Alemdar Gazeteleri şu haberi vermektedir: “Şehrimizde işçi bayramı dün işçiler tarafından tesit edilmiştir. Şirketi Hayriye, Haliç ve Tramvay Şirketleri amelesi çalışmadıklarından, vesait-i nakliyenin büyük kısmı muattal kalmıştır. Ameleden bir kısmı, bayramlarını tesit için mavi işçi gömlekleri giydikleri, kırmızı boyunbağı taktıkları gibi hepsi de kırmızı rozetlere hamil idiler. Amelenin bindiği bazı otomobillere de kırmızı bayrak takılmıştı.

Türkiye Sosyalist Fırkası'nın Babıali'deki merkezinde tören yapılmış, saat 10'dan bire kadar müzik Enternasyonal'i çalmıştır.”⁹ Türkiye Sosyalist Fırkası'nın 1 Mayıs bildirisinde de anti-emperyalist veya işgal karşıtı bir tavır söz konusu değildir¹⁰.

1922 yılında İstanbul'da 1 Mayıs kutlamaları Hürriyet-i Ebediye Tepesi'nde yapıldı. Mete Tunçay'a göre, kutlamalarda Türkiye Sosyalist Fırkası adına Şakir Rasim, Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası adına da Sadrettin Celal bir konuşma yaptılar.

Sadrettin Celal'in konuşmasının anti-emperyalist içerikli olduğu belirtilmektedir¹¹. Ancak, komünistlerin 1922 yılında İstanbul'da 1 Mayıs nedeniyle yayımladıkları bildiri de anti-emperyalist tavır, bağımsızlık talebi ve İstiklal Harbi'ne destek yoktur¹². Buna karşılık 1 Mayıs 1922 günü Ankara'da yapılan kutlamalarda anti-emperyalizm vurgusu belirgindir; Ankara hükümetinin emperyalizme ve kapitalizme karşı mücadele ettiği belirtilmektedir¹³.

Şehmus Güzel ise 1922 yılında 1 Mayıs'ı düzenleyen komitede Ermeni Sosyal Demokrat Fırkası'nın da bulunduğunu belirtmekte ve işçiler “hatiplerin emek ve emeğin değeri hakkında yaptıkları söylevleri dinlemişlerdir” demektedir¹⁴. Oya Sencer, 1922 yılında 1 Mayıs kutlamalarının Amele Sosyalist Fırkası tarafından düzenlendiğini ileri sürmektedir¹⁵.

1922 yılındaki 1 Mayıs kutlamalarında İstanbul sendikaları işgale ve zulme karşı bir tavır takınamamıştır. İstanbul sendikaları tarafından kutlanan 1 Mayıs'larda bağımsızlık ve ulusal egemenlik vurgusu yoktur.

⁵ Güzel, Ş., **Türkiye'de İşçi Hareketi (1908-1984)**, Kaynak Yay., İstanbul, 1996, s.120. Mete Tunçay, aşağıda belirtilen kitabında, 1920 yılında ülkenin herhangi bir yerinde kutlama yapılmadığını yazmaktadır (s.40).

⁶ Tunçay, M., **Türkiye'de Sol Akımlar - I (1908-1925)**, 2. Baskı, BDS Yay., İstanbul, 2000, s.39.

⁷ Tunçay, M., a.g.k., s.40.

⁸ Güzel, Ş., a.g.k., s.120.

⁹ Sencer, O., a.g.k., s.253.

¹⁰ Tunçay, M., a.g.k., s.62-63.

¹¹ Tunçay, M., a.g.k., s.41.

¹² Tunçay, M., a.g.k., s.493-4.

¹³ Tunçay, M., a.g.k., s.249.

¹⁴ Güzel, Ş., a.g.k., s.121.

¹⁵ Sencer, O., a.g.k., s.258.

Grevler

Grevlerde de benzer bir durum söz konusudur.

İstanbul'da 1920 yılının önemli eylemlerinden biri, Tramvay işçilerinin grevidir.

1920 yılında Fransızlara ait Tramvay Şirketi işçileri Vatman İttihadı isimli bir örgütlenmeye gittiler ve Türkiye Sosyalist Fırkası önderi Hüseyin Hilmi ile bağlantı kurdular. Hüseyin Hilmi ve Vatman İttihadı'ndan bir temsilci **İstanbul'daki İngiliz İşgal Kuvvetleri komutanına giderek yardım istediler**. Oya Baydar bu durumu, Zeki Cemal'in Meslek Dergisi'nin 24. sayısında (1925) çıkan bir makalesinden alıntıyla şöyle anlatmaktadır:

“Hilmi arkadaş, tramvay amelesinin Murahhasıyla birlikte İngiliz işgal kumandanına başvurdu ve yardımını istedi. Kumandan işçiyi haklı buldu ve 100 krş. yövmiye verilmesini istedi. Kumpanya bunu dinlemeyince 10 Mayıs 1336 tarihinde amele ilk grevi ilan etti.”¹⁶

Bu metin, Türkiye Sosyalist Fırkası'nın ve Tramvay işçilerinin örgütünün anti-emperyalist olmadığını, işgale karşı çıkmadığını ve hatta işgalci emperyalistlerden medet umduğunu gayet açık bir biçimde göstermektedir.

Bu yardım, Oya Baydar tarafından şöyle anlatılmaktadır:

“Grev, geçici de olsa başarıyla bitmiş, işçiler isteklerinin büyük bir kısmını elde etmişlerdir. Bunun bir nedeni de İngiliz İşgal Kumandanlığı'nın, Hüseyin Hilmi'ye, Tramvay şirketi bir Fransız şirketi olduğundan, yardım etmesidir”¹⁷

Bu dönemin ilginç grevlerinden birini de ilkokul öğretmenleri yaptı.

İstanbul'da 1920 yılı Ocak ve Şubat aylarında maaşlarını alamayan 1000 dolayında ilkokul öğretmeni 1 Mart 1920 günü greve başladı. Bu eylemin hiçbir siyasi yanı yoktu. Ayrıca, bağımsızlık, işgale karşı direniş, İstiklal Savaşı'na destek gibi bir amaç da bulunmuyordu. Bu nedenle de 14 gün süren grev sırasında hiçbir okulda olay olmadı; grev nedeniyle hiçbir öğretmen hakkında hukuki soruşturma açılmadı. Greve katılan hiçbir öğretmen idari ceza almadı.

İstanbul'daki ilkokul öğretmenleri, üç ay maaşlarını alamayınca, 1920 yılı Eylül ayında bir grev daha yaptılar. Bu grevdeki talepler de Mart grevindekiler gibiydi. İki grev de başarıyla sonuçlandı.¹⁸

İstanbul işçilerinin oluşturduğu sendikalar 1919-1922 döneminde önemli eylemler yaptılar; ancak İstanbul'un emperyalistlerce işgalini protesto etmediler; Anadolu'nun emperyalistlerce işgaline karşı güçlü ve kararlı bir çizgi sürdürmediler; programlarına bu konuda talep koymadılar; Anadolu'daki ulusal kurtuluş mücadelesine katkıda bulunmadılar. Anadolu'da kanla ve ateşle bir bağımsızlık savaşı sürdürülürken İstanbul sendikaları “sınıf mücadelesi” yaptı. Ancak bu öyle bir “sınıf mücadelesi” idi ki, emperyalist işgalin en acımasız biçimine karşı sessizdi; işgali kabulleniyordu.

Bazı işçiler Anadolu'ya geçti, bağımsızlık savaşına katıldı. Bazı işçiler, İstanbul'daki direniş örgütlerine katıldılar. Ancak İstanbul sendikaları, emperyalizm karşısında sustu, ücretler için grev yaptı.

¹⁶ Baydar, O., a.g.k., s.249.

¹⁷ Baydar, O., a.g.k., s.251.

¹⁸ Göldaş, İ., **İstanbul İlkokul Öğretmenlerinin Grevi (1920)**, İstanbul, 1984.

Direnişe Katılan İşçiler

İşgal altındaki İstanbul'da direnişeye katılan işçilere ilişkin temel başvuru kaynaklarından biri, İstanbul'daki direnişinin örgütlenmesinde önemli bir rol üstlenmiş olan Hüsamettin Ertürk'ün kitabıdır. H.Ertürk, direnişeye katılan hiçbir sendikadan söz etmemekte, yalnızca bazı işçilerin desteğini anlatmaktadır:

“Eyüpsultan'da ilk milli teşkilatı kuran zat Hafız Kemal Bey'di. Lozan sulhundan sonra İstanbul'da belediye azası ve daha sonra mebus seçilen bu zat, kısa zamanda arkadaşlarıyla beraber Defterdar'dan Eyüpsultan'a kadar uzayıp giden Feshane fabrikaları işçilerini teşkilata yazmıştı. Eyüpsultan'da iskele civarındaki Reşadiye mektebi müdür muavini Fikri, ustabaşlarından Kazak Mehmet, Eyüpsultan'da mukim terlikçi Hüseyin, İğrikapı'da oturan jandarma alay beyliğinden müteait Said Beyler, Eyüpsultan'ın milli teşkilatının ilk azalarıdır.”¹⁹

“Bundan başka Kazak Mehmet de Feshane fabrikası işçilerini milli cepheye bağlamıştı.”²⁰

“Vefa semtinde Ebülhadis mahallesinde ikamet eden anası İslamiyeyi Milli Teşkilata sokan, İstanbul limanı deniz işçilerinden Siirdli Mehmet Ali Çavuş, diğer biri de arabacılar kahyası Kazım Bey'dir.”²¹

“Bu tarihlerde Galata'da 'Markasya' adında, deniz işlerinde, tahmil ve tahliye ile meşgul olan bir şirket vardı ki, onun da elinde Siirdli olup, Bulgaristan muhacirlerinden mürekkep bulunan bir hamallar kalabalığı mevcuttu. Bunların başı olan Siirdli Emin Bey de derhal onlar arasında bir teşkilat kurmuştu. Galata'da Karabaş mahallesindeki hamallardan bu teşkilata pek çoğu girdiği gibi limanda yükleme, boşaltma işlerinde ve yabancı gemilere kömür taşıma işlerinde çalışan amele arasında da bir teşkilat şubesi kurulmuş, buraya da Siirdli Ömer Efendi kolbaşı tayin edilmişti. Bu şube ta Kuruçeşme'deki kömür depolarında çalışan ameleye kadar uzanıyordu.

“Gerek bu Karadenizli sandalcılar, takacılar, gerek limanda çalışan yükleme ve boşaltma personelinin, Mütareke senelerinde İstanbul ve civarındaki silah ve cephaneye depolarını baskınlarla boşaltmak ve ele geçen silah ve cephaneyi deniz yollarıyla Anadolu'ya sevk etmek hususundaki hizmetlerinin, cephede düşmana karşı savaşmaktan aşağı kalmadığını, hatta işgal altında bulunan bir şehirde, her türlü askeri kordon ve kontrola rağmen yapılmasındaki büyük cesaret ve kahramanlığı okuyucularımızın takdir edeceğini... kabul ediyoruz.”²²

İştirakçi Hilmi ve Türkiye Sosyalist Fırkası

Bu yıllarda İstanbul sendikaları üzerinde büyük etkisi olan kişi, Hüseyin Hilmi Bey'di.

Hüseyin Hilmi veya yaygın bilinen adıyla İştirakçi Hilmi, 1910 yılında Osmanlı Sosyalist Fırkası'nı kurdu. Fırka'nın çalışmaları bir süre sonra durduruldu. Hüseyin Hilmi 1913 yılında Sinop'a sürüldü. İki yıl sürgün hayatı yaşadı. 1919 yılında Türkiye Sosyalist Fırkası'nı kurdu.

İştirakçi Hilmi 1919-1922 döneminde İstanbul'da işçi sendikaları ile yakından bağlantılıydı. Dönemin önemli iki grevinden birini yönetti, birini destekledi. Kendisini tanıyan Çapanoğlu'nun anlattığına ve Refik Halid'den aktardığına göre, İştirakçi Hilmi hep kırmızı bir yelek giymiş. Herkese “arkadaş” diye hitap edermiş. 1913 öncesinde de ikide bir de hapse atılmış.

“1913 öncesinde “İstanbul'da geçirdiği her ay, muhakkak bir defa onu polisler arar ve askerler Bekirağa Bölüğüne tıkarı. Artık oranın gediklisi olmuştu. Bir yırtık muşamba bavulu daima mahbusa girmek için hazır dururdu.”²³

¹⁹ Ertürk, Hüsamettin, **2 Devrin Perde Arkası**, Hilmi Kitapevi, İstanbul, 1957, s.223.

²⁰ Ertürk, H., a.g.k., s.224.

²¹ Ertürk, H., a.g.k., s.233-234.

²² Ertürk, H., a.g.k., s.235

²³ Refik Halid'den aktaran Çapanoğlu, M.S., **Türkiye'de Sosyalizm Hareketleri ve Sosyalist Hilmi**, Pınar Yay., İstanbul, 1964, s.80.

“1913-1919 döneminde “Çorum’da bana daha sık gelir... Ah, derdi, 1 Mayıs bayramı... Onu amele ile beraber ne zaman yapabileceğim. Bu esnada bizim bayramlar gelirdi, şeker bayramları, kurban bayramları. Onu tebrik edenlere, Arkadaş, derdi, benim bayramım bir Mayıs’ta. O günü gel de koklaşalım... İştirakçi 1 Mayıs’ta kırmızı yeleğine ilaveten bir de kırmızı boyunbağı takar, yakasına da gelincik ilıştırır, bir başına o günü tes’it ederdi.”²⁴

İştirakçi Hilmi 1919 yılında Türkiye Sosyalist Fırkası’nı kurdu. Partinin programında üretim ve değişim araçlarının milli bir temele dönüştürüleceği belirtilmektedir. Mete Tunçay, bu hükmü, devletleştirme olarak yorumlamaktadır²⁵. Partinin programının 11. maddesi ise şöyledir: “Şimendifer, maden ocakları, bankalar, şirketler ve sair buna mümasil müessesat-ı iktisadiye ile bilumum vesait-i istihsaliye ve imaliyenin içtimai bir hale ifrağı, yani Devlet tarafından idaresi.” Diğer bir deyişle, en genel hatlarıyla sosyalizmi savunan bir programdı.

Bu parti enternasyonalistti de. Programın giriş bölümünde, aynı amacı güdenlerle uluslararası düzeyde işbirliği yapılması ilkesi kabul edilmişti. Partiyi İkinci Enternasyonal’in 1919 yılında toplanan Bern Kongresinde iki kişi temsil etti. İkinci Enternasyonal’in 1920 yılında toplanan Cenevre Kongresine de Hüseyin Hilmi imzasıyla “Türkiye Sosyalist Fırkası Tarihi” başlıklı bir rapor sunuldu²⁶.

Ancak İştirakçi Hilmi, daha önce de belirtildiği gibi, o yıllarda Anadolu’da emperyalizme karşı kanla ateşle verilen İstiklal Savaşı’na karşıydı. İştirakçi Hilmi bununla da yetinmemekte, İngiliz İşgal Kuvvetleri’nden, yani işgalci emperyalist güçlerden para almaktaydı. İngiliz İşgal Kuvvetleri’nin başında bulunan İngiliz Generali Harington anılarında Hüseyin Hilmi’yle yakın ilişkileri olduğunu belirtmektedir²⁷. İştirakçi Hilmi’nin İngilizlerle yakın ilişkisi ve grevler sırasında onlardan para aldığı, Zeki Cemal’in Meslek Dergisi’nde 1925 yılında yayımlanan yazısında da yer almaktadır²⁸.

Hüseyin Hilmi 1919-1922 döneminde gözaltına alınmadı, tutuklanmadı. 1913 öncesinde sık sık hapse atılan İştirakçi Hilmi, emperyalistlerle işbirliği yapınca, programına daha sosyalistçe hükümler de koydu, 1 Mayıs’ı da kutladı, kırmızı yeleğine bir de kırmızı otomobil ekledi, ama grevlerde (ve belki başka zamanlarda da) emperyalistlerden para yardımı aldı. Çapanoğlu şöyle anlatmaktadır²⁹:

“Hilmi mütareke yıllarında oldukça büyük bir faaliyet gösterdiği halde, ona ne hükümet, ne de işgal kuvvetleri dokundu. Hilmi, kırmızı otomobilinde, azametle dolaştı. Yedi, içti, eğlendi. Ona niçin dokunmadılar? ... Bu adamın bol bol para harcaması dikkati çekmesi lazım gelen bir olaydı. Paralar nereden geliyordu? Partinin meteliği yoktu. Öyleyse otomobil nasıl geldi? Bol bol para harcamaların kaynağı neresiydi? Günahı söyleyenlerin boynuna, bu kaynağın İngilizler olduğu, Hilmi’nin İngiliz İntelicans Servisi hesabına çalıştığını, casusluk yaptığını iddia edenler oldu. Doğru mu? Bilmiyorum. Elimde vesika yok.”

Sendikacılık Tarihinde Büyük Leke

İstanbul bu dönemde önemli grevlere, eylemlere ve gösterilere sahne oldu. Özellikle işgal kuvvetleri arasındaki çıkar farklılıkları ve çelişkileri ve sendikaların anti-emperyalist bir çizgi izlememeleri ve Ulusal Kurtuluş Savaşı’na destek vermemeleri, işgal kuvvetlerinin hoşgörüsüne yol açtı ve bu eylemlerin gelişebilmesi açısından uygun koşullar yarattı. Savaş yıllarının yoksullaşması ve sosyalist-komünist örgütlerin ve çeşitli ulusalcı güçlerin yönlendirmeleri de eylemler için uygun koşulları oluştuyordu.

²⁴ Refik Halit’den aktaran Çapanoğlu, M.S., a.g.k., s.82-83.

²⁵ Tunçay, M., a.g.k., s.38.

²⁶ Tunçay, M., a.g.k., s.39.

²⁷ Tunçay, M., a.g.k., s.63; bkz. Harington, T., **Harington Looks Back**, Londra, 1940.

²⁸ Sencer, O., a.g.k., s.248-249.

²⁹ Çapanoğlu, M.S., a.g.k., s.73-74.

1919-1922 döneminde özellikle demiryolu taşımacılığı ve kentiçi raylı taşımacılıkta grevler oldu. Ayrıca Kazlıçeşme deri işçilerinin, hamalların ve temizlik işçilerinin grevleri önemliydi. Grev yapılan yerler içinde yabancı sermayeli işletmeler önemli bir yer tutuyordu. Grevlerin büyük bir çoğunluğu İstanbul'daydı.

Grevlerin önemli bir bölümünde, İngiliz İşgal Kuvvetleri Komutanlığı'ndan maddi ve manevi yardım alan Türkiye Sosyalist Fırkası'nın önemli desteği oldu.

Ayrıca bu yıllarda 1 Mayıs'lar, İstanbul'da oldukça büyük katılımı yapılan gösterilerle kutlandı. Ancak işgal altındaki İstanbul'da düzenlenen ve Enternasyonal'in söylendiği 1 Mayıs kutlamalarında anti-emperyalizm, bağımsızlık, ulusal egemenlik, Ulusal Kurtuluş Savaşı'na destek vurgusu yoktu.

Özetle; İstanbul sendikaları İstiklal Savaşı'nda büyük bir hata yaptı; bağımsızlığı olmayan bir ulusun hiçbir toplumsal sınıfının sorunlarına çözüm bulunamayacağını kavramadı ve kolaycılığa kaçarak işgalcilerle uzlaştı ve bağımsızlık savaşına destek vermedi. Bu durum, Türkiye sendikacılık hareketi tarihinde büyük bir lekedir. Ancak, o yıllarda işçilerin sayısının çok az ve sendikaların gücünün sınırlı olması, bu hatanın bağımsızlık savaşının kaderini belirlemesini önledi. İstanbul sendikaları bu hatalarının bedelini, 1925 yılında ödediler. 1925 yılındaki Şeyh Sait ayaklanması sonrasında, İstanbul sendikalarının faaliyeti durduruldu ve işçi sınıfının yeniden sendikalarda örgütlenebilmesi ancak 1946 yılında mümkün olabildi.

1919-1922 döneminde emperyalizmin temel amacı, ülke kaynaklarının yağmalanmasıydı. Türkiye'nin pazar olarak kullanılması ve işgücünün sömürülmesi önemsizdi. Bu koşullarda, emperyalist saldırının işçi sınıfının günlük yaşamı üzerindeki etkileri sınırlıydı. Buna rağmen birçok işçi onurlu davrandı ve İstanbul'daki direniş örgütüne katıldı. Ancak, vatan tehdit ve saldırı altındayken sessiz kalmak, Türkiye sendikacılık hareketi tarihine büyük bir leke sürdü.

Günümüzde, emperyalistler Türkiye'de işgücü sömürüsüne ağırlık vermekte ve Türkiye pazarında tekel fiyatlarıyla mal satarak yüksek gelir elde etmektedir. Türkiye'de yerli ve yabancı sermaye tarafından ucuza üretilen ürünler, emperyalist ülkelerde işçi sınıflarının temel ihtiyaçlarının ucuza karşılanması için kullanılmakta, tekelci sermayeye büyük karlar sağlamaktadır. Günümüzde emperyalist tehdit ve saldırı, vatanımıza olduğu kadar, işçi hak ve özgürlüklerine de yöneliktir. Bu koşullarda, anti-emperyalist ve ulusalcı mücadeleye katılmamak, Türkiye sendikacılık hareketi açısından, tarihtekinden daha da büyük bir leke olacaktır.

GÜNÜMÜZDE TÜRKİYE'DE İŞÇİ SINIFI VE SENDİKALAR

Türkiye'de İşçi Sınıfının Yapısı

Kitabın bu bölümünde, Türkiye'de işçi sınıfının nesnel durumu ele alınmaktadır. Çeşitli gelişmelere ve etmenlere bağlı olarak, Türkiye'de nüfusun giderek artan ve artık çoğunluğunu oluşturan bölümü, yaşamını işgücünü satarak kazanan insanlardır, "işçiler"dir, ücretlilerdir.

Bağlı bulunduğu hukuksal statü ne olursa olsun (özel sektörde veya kamu kesiminde işçi, memur, sözleşmeli personel), ana gelir kaynağı aldığı ücret veya aylık olan kişiler, en geniş tanımıyla "işçi sınıfı"dır. Bu kitapta, "ücretliler" ve "işçi sınıfı" kavramları birbirinin yerine kullanılmıştır. İşgücünü satma olanağı bulamayan işsizler ve artık işgücünü satma yaşını geçmiş SSK ve Emekli Sandığı emeklilileri de, işçi sınıfı içinde değerlendirilirse, bu kesimin toplumsal ve siyasal alandaki gücü daha da büyümektedir.

Türkiye'de nüfusun ve işgücünün yapısında günümüzde önemli bir değişim yaşanmaktadır. Tarımdaki istihdam ve kırsal bölgelerde yaşayanların oranı gerilemekte, tarım-dışı sektörlerde çalışan ve kentsel bölgelerde yaşayanların oranı hızla artmaktadır. Bu süreçte ücretlilerin sayısı ve oranı da hızla yükselmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu Hanehalkı İşgücü Araştırması'nın 2007 yılı Haziran ayı sonuçlarına göre, Türkiye'de sivil nüfusun durumu şöyledir³⁰:

Türkiye'de Nüfusun Genel Durumu (2007 Haziran)

Nüfus	73.492.000
15 ve daha yukarı yaşlardaki nüfus	52.484.000
İşgücüne dahil olanlar	25.866.000
İşgücüne katılım oranı	Yüzde 49,3
İşsizler	2.285.000
Gelir getirici bir işi olanlar	23.581.000

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2007 Haziran araştırmasına göre, işgücüne dahil olmayan 26 milyon 617 bin kişinin 1 milyon 886 bini iş aramayıp işbaşı yapmaya hazır kişilerdi; 135 bini mevsimlik çalışandı; 12 milyon 165 bini ev işleriyle meşguldu; 3 milyon 309 bini öğrenciydi; 3 milyon 309 bini emekliydi. 2 milyon 379 bin kişi ise, irad sahibi, özürü, yaşlı, hasta ve çeşitli nedenlerle çalışmayanlardı.

Türkiye'de gelir getirici bir işte çalışanlar içinde ücretlilerin (ücret veya aylık alanların) sayısı ve payı hızla artmaktadır.

1950 yılında yapılan nüfus sayımına göre, Türkiye'nin nüfusu 20.947.188 idi. Ücretlilerin toplam sayısı 1.330.890 iken, ücretlilerin gelir getirici bir işte çalışanlara (bilinmeyenler hariç) oranı yüzde 10,7 olmuştu.

1990 yılındaki nüfus sayımına göre, Türkiye'nin toplam nüfusu 56.473.035 olmuştu. Ücretlilerin toplam sayısı 8.990.727'ye yükselmişti. Ücretlilerin gelir getirici bir işte çalışanlara oranı ise yüzde 38,5'e çıkmıştı.

2000 yılı nüfus sayımında ücretlilerin sayısı 11.314.030 olurken, ücretlilerin gelir getirici bir işte çalışanlara oranı yüzde 43,5'e yükseldi.

³⁰ TÜİK, Haber Bülteni, Hanehalkı İşgücü Araştırması 2007 Haziran Dönemi Sonuçları (Mayıs, Haziran, Temmuz 2007), 17 Eylül 2007.

2000 yılı nüfus sayımına göre, ücretlilerin gelir getirici bir işte çalışanlara oranının en yüksek olduğu il, yüzde 76,0 ile İstanbul'du. İstanbul'u yüzde 72,1 ile Ankara ve yüzde 62,0 ile İzmir izliyordu. Toplam 11,3 milyon ücretlinin 2 milyon 636,3 bini İstanbul'daydı. Ankara'da 993,5 bin, İzmir'de 794,0 bin, Bursa'da 459,1 bin, Antalya'da 314,6 bin, Adana'da 277,8 bin, Kocaeli'de 265,8 bin, Konya'da da 243,3 bin ücretli çalışıyordu³¹.

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün Hanehalkı İşgücü Anketi sonuçlarına göre ise, Türkiye'de 1988 yılı Ekim ayında

- 7 milyon 77 bin ücretli ve yevmiyeli (yüzde 38,4),
- 4 milyon 522 bin kendi hesabına çalışan (yüzde 24,5),
- 631 bin işveren (yüzde 3,4),
- 6 milyon 177 bin de ücretsiz aile çalışanı (yüzde 33,6) vardı.

Aynı araştırma dizisine göre, 19 yıl sonra, 2007 yılı Haziran ayında

- ücretli ve yevmiyelilerin sayısı 13 milyon 491 bin (yüzde 57,3),
- kendi hesabına çalışanların sayısı 5 milyon 197 bin (yüzde 22,0),
- işverenlerin sayısı 1 milyon 285 bin (yüzde 5,4) ve
- ücretsiz aile çalışanlarının sayısı da 3 milyon 607 bin (yüzde 15,3) oldu.

Hanehalkı reislerinin yaşamlarını kazanma biçimi dikkate alındığında, ücretlilerin oranı daha da yükselmektedir. Örneğin, 1970 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre, kişilerin yüzde 27,6'sı ücretli iken, hanehalkı reisleri içinde ücretlilerin oranı yüzde 35,0 idi. 1990 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre ise, kişilerin yüzde 38,5'i ücretli iken, hanehalkı reisleri içinde ücretlilerin oranı yüzde 46,6'ya yükselmişti. Diğer bir deyişle, 1990 yılında Türkiye'deki ailelerin yaklaşık yarısına damgasını vuran özellik, ücretlilikti. Günümüzde hanehalkı reisleri içinde ücretlilerin oranı daha da yüksektir.

2007 yılındaki ücretlilerin 2,9 milyonu kamu kesiminde istihdam edilmekteydi³². Yerel yönetimler dahil olmak üzere kamu kesiminin tümünde 2.070.207 memur, 165.557 sözleşmeli personel, 317.265 sürekli işçi, 209.585 geçici işçi, 69.849 geçici personel ve 113.513 diğer statüde personel çalışıyordu; kamu kesiminde toplam istihdam 2.945.976 kişiydi.

İşçi Sayılmayan İşçiler

Ancak Türkiye'de ücretlilerin sayısı, TÜİK verilerinde gözüken 13,5 milyonun epey üstündedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun istatistiklerinde "işgücünün dışında" kabul edilenlerin önemli bir bölümünün kayıtdışı sektörde ücretli olarak çalıştığı bilinmektedir.

Kırsal bölgelerden kentlere göçüp kayıt altındaki bir işyerinde ücretli olarak çalışamayanların büyük bir bölümü, kayıt-dışı sektörde günübirlik veya kısa süreli işlerde ücretli olarak çalışmaktadır. Ayrıca, kadınların önemli bir bölümü, son yıllarda tüm dünyada ve ülkemizde hızla yayıldığını bildiğimiz eve-iş-verme sistemi içinde en acımasız sömürüyle karşı karşıya kalmaktadır.

Yürürlükteki yasalara göre, bir kişinin işçi sayılabilmesi için bir işverenle "hizmet akdi" veya "iş sözleşmesi" yapması gereklidir. Eğer bir kişi işverene ait işyeri dışında belirli bir işi belirli bir bedel karşılığında yapmayı üstlenirse, ortaya bir "istisna akdi" çıkabilmekte ve sözkonusu kişi, çalışma yaşamına ilişkin mevzuatın koruyucu hükümlerinin dışında bırakılmaktadır. Geçmişten beri varolan bu tür uygulamalar 1980'li yıllardan itibaren dünyada ve özellikle ülkemizde hızla yaygınlaşmıştır.

³¹ DİE, 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Yay.No.2759, Ankara, 2003.

³² TÜİK, Haber Bülteni, Hanehalkı İşgücü Araştırması 2007 Mayıs Dönemi Sonuçları, 18 Ağustos 2007.

Bunlardan biri “eve-iş-verme”dir. Kapitalizmin en acımasız sömürsü özellikle bu alanda görülür. Sosyalleş(tiril)miş kapitalizmden vahşi kapitalizme geri dönüşle birlikte, bu uygulama hızla yaygınlaşmıştır. Bu uygulamada işçi, evinde veya bir başka evde yalnız başına veya aile bireyleriyle ve bazan akraba ve komşularıyla birlikte, işverenin sattığı, kiraladığı veya eve yerleştirdiği makinelerle istenilen modele göre üretim yapar. Girdiler de genellikle işveren tarafından karşılanır. Bu uygulamada işveren ile işçi(ler) arasındaki ilişki “istisna akdi” kabul edilir. İşçi, asgari ücret, çalışma süresi, hafta tatili ve genel tatil ücretleri, yıllık ücretli izin, ihbar öneli ve kıdem tazminatı gibi haklardan yararlanamaz. İş kazası ve meslek hastalıkları işvereni bağlamaz. İşyerinin aydınlatılması ve ısıtılması gibi sorunlar da işçinin omuzlarındadır.

Türkiye’de eve-iş-verme uygulaması özellikle halı dokumacılığında vardı. Günümüzde ise özellikle dokuma işinde bu uygulama hızla yaygınlaşmakta ve özellikle ihracata yönelik üretimde önemli bir rol oynamaktadır. Eve-iş-verme uygulamasını kabul edenler, işgücünün maliyetini yükselterek işi kaçırmamak ve vergi ödememek amacıyla, kendilerini gizleme eğilimindedir. Eve-iş-verme, tüm bu nedenlere bağlı olarak, sahte “kendi hesabına çalışma”nın en yaygın biçimidir.

Tele-çalışma da, bilgisayar kullanımının getirdiği yeni bir eve-iş-verme biçimidir. Bu durumda da aynı sorunlar söz konusudur.

Ormancılıkta ağaç kesim ve arazi temizleme işlerinde yaygın biçimde görülen “vahidi fiyat” uygulaması da parça başı ücretle yapılan işlerin “kendi hesabına çalışma” olarak sunulmasıdır. Orman İdaresi, ağaç kesim işini orman işçilerine ihale yoluyla yaptırmakta ve bu yolla bu işçilere karşı birçok sorumluluktan kurtulmaktadır. Vahidi fiyat sistemi içinde Orman Genel Müdürlüğünden iş alan köylü-işçilerin sayısını saptamak olanaklı değildir. İş alan kişi, ailesi ve bazan akrabaları ve arkadaşlarıyla işi gerçekleştirmektedir.

Günlük yaşamda “götürü” veya “kabala” olarak ifade edilen iş yaptırma ilişkisi, başta inşaat olmak üzere belirli işkollarında yaygınlaşmaktadır. Biraz deneyim kazanan kişiler, yanlarında ücretli işçi çalıştırmaya başlayınca, taşeronla dönüşmektedir.

Köylerde giderek yaygınlaşan sözleşmeli çiftçilik modeli de toprak mülkiyetini sürdüren köylülerin bir açıdan yarı-işçileşmesi sürecidir. Sözleşmeli çiftçiliğin kamu kurum ve kuruluşlarıyla sürdürülen uygulamasında (şeker pancarı, tütün, çay ekimi gibi), siyasal ve toplumsal kaygılarla bir yarı-işçileşme olmamışken, özel sektörün bu sürece giderek daha yoğun biçimde girişi (özellikle domates, meyve, sebze üretiminde), sözleşmeli çiftçileri önemli ölçüde yarı-işçileştirmektedir.

Ayrıca, özellikle 2003 yılında kabul edilen 4857 sayılı İş Yasası sonrasında, kısmi zamanlı (“part-time”) çalışma hızla yaygınlaşmıştır.

Bu noktalar da dikkate alındığında, ücretli ve yevmiyelilerin sayısı ve oranı, Türkiye İstatistik Kurumu’nun verilerinde belirtilenlerin de üzerindedir.

Mülksüzleşme

Türkiye’de özellikle emperyalistlerin dayatmaları sonucunda uygulanan politikalar nedeniyle, kırsal kesimde ve kentsel bölgelerde küçük üreticilerin (kendi hesabına çalışanların ve yanlarındaki ücretsiz aile çalışanlarının) yoksullaşma, mülksüzleşme ve işçileşme süreçleri hızlanarak sürecektir.

İşçileşme veya ücretlileşme, kişinin belirleyici veya ana gelir kaynağının ücret veya aylık olmasıdır. Bunun, kişinin bilincinde ve işyerindeki davranışlarında belirleyici önemi vardır. Ayrıca, kişinin içinde yetiştiği aile ortamının, diğer bir deyişle, kişinin kaçınıcı kuşak işçi olduğunun da bilinci ve davranışları üzerindeki etkisi büyüktür.

Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran kadrolar, işçilerin toprakla bağlarının sürdürülmesini temel bir hedef olarak gözönünde tutuyorlardı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Çin'de, Kore'de, Güneydoğu Asya'nın bazı ülkelerinde Komünist Partilerinin topraksız ve az topraklı yoksul köylülere önderlik edip iktidara gelmelerinin ardından, kapitalist dünyanın önderi durumundaki ABD'nin az gelişmiş ülkelerdeki genel politikası, küçük üretici köylülüğün desteklenmesi ve güçlendirilmesi oldu.

İşçi sınıfından ve topraksız ve az topraklı köylülükten çekinen ABD, 1970'li yıllara kadar yaşanan sürekli ekonomik büyümenin olanaklarını da kullanarak, küçük üreticiliğin yoksullaşma ve mülksüzleşme sürecini yavaşlattı ve bazı ülkelerde durdurdu. Ayrıca, bazı ülkelerde ABD'nin kontrolü altındaki toprak ve tarım reformları ("Beyaz Devrim") ile toprak bile dağıtıldı.

Türkiye'de ise, 1960'lı yıllarda, grev haklı toplu pazarlık sürecinin işçilerin gerçek ücretlerinde meydana getirdiği artış, özellikle madencilik ve inşaat işkollarında çalışan işçilerin toprak satın alabilmesine olanak sağladı. Bu ücret artışları, 1950'li yıllarda tam mülksüzleşmeden kentlerin çekiciliği nedeniyle kentlere göçüp çeşitli işkollarında belirli işyerlerinde ücretli olarak çalışmaya başlamış olan binlerce insanın toprakla ve köyüyle bağının sürmesini sağladı.

Ayrıca, 1960'lı yıllarda yurtdışına çalışmaya gidenlerin ülkeye gönderdikleri para da mülksüzleşme sürecini yavaşlattı veya durdurdu veya bazı durumlarda tersine çevirdi.

1970'li yıllarda yaşanmaya başlanan sürekli durgunluk, bu siyasal çabaların ekonomik maliyetinin önem kazanmasına neden oldu. Sovyet sisteminin çöküşü ise mülksüzleşmeyi geciktirici uygulamaların politik dayanaklarını büyük ölçüde ortadan kaldırdı.

Ayrıca, ulusötesi sermayenin çıkarları doğrultusunda biçimlenen yeni uluslararası işbölümü, az gelişmiş ülkelerde yeni ve ucuz ücretli işgücü gereksinimini artırdı ve mülksüzleşme sürecini hızlandırdı. IMF ve Dünya Bankası gibi ulusötesi sermayenin beyni ve sözcüsü kuruluşların, kırsal kesimde küçük üreticiliğin tasfiyesine yol açacak politikaları sistemli bir biçimde savunmaları, bu anlayışın doğal bir sonucudur.

Tarımsal destekleme fiyatlarının kaldırılması, tarım girdilerine uygulanan subvansiyonların azaltılması veya sona erdirilmesi, Ziraat Bankası'nın verdiği kredinin faizinin yükseltilmesi, tarım satış kooperatifleri veya birliklerinin zayıflatılması, tarım ve hayvancılığı desteklemede büyük görev üstlenmiş olan bazı şirketlerin özelleştirilmesi veya özelleştirme kapsamına alınması (Yem Sanayii, Süt Endüstrisi Kurumu, Et ve Balık Kurumu, Tekel, Gübre Sanayii, TİGEM, Şeker Fabrikaları, v.b.), bu sürecin unsurlarıdır.

Bugün uygulanan politikalar sonucunda, kırsal kesimde topraktan hızla kopulmaktadır. Kentlerde yaşayanların köylerindeki toprakla bağları veya kentlerdeki akrabaya köyden gönderilen erzak yardımı giderek azalmaktadır.

Bir dönem kentin çekiciliği nedeniyle toprağıyla bağını koparmadan kente göçenlerin giderek artan bir bölümü köydeki toprağını satmaktadır. Arazisine yakın bir yerde oturup ücretli olarak da çalışanların toplam geliri içinde tarım gelirinin payı giderek düşmektedir.

Artan girdi fiyatları ve düşük gelir nedeniyle, toprağı işlememe, kiraya verme ve giderek de elden çıkarma eğilimi güçlenmektedir. Bir dönem tarımda küçük üreticiliği ve geçici işçiliği birlikte götürebilen onbinlerce insan, tarım ve hayvancılıktan elde edilen gelirin hızla azalması karşısında, daimi işçi olabilmek için büyük çaba harcamaktadır.

Yurtdışında çalışan işçilerin veya diğer sınıf ve tabakalardan insanların giderek artan eğilimi de, buldukları ülkede ev ve işyeri sahibi olmaktır. Buna bağlı olarak, Türkiye'deki yakınlarla gönderilen para azalmaktadır.

Kentlerde ise küçük esnaf ve sanatkarın önemli bir bölümü, teknolojik gelişmeye, büyük sermaye gruplarının belirli malların üretimine ve hizmetlerin sunumuna girmesine, halkın tüketim alışkanlıklarındaki değişikliklere bağlı olarak, tasfiye olmaktadır. Az sayıdaki alanda ise küçük esnaf ve sanatkarın durumu güçlenmektedir.

Türkiye’de 1980’li ve 1990’lı yıllarda özellikle memur statüsünde istihdam edilen ücretlilerin gerçek gelirlerinin düşmesi veya yeterli olmaması nedeniyle, ek iş yaygınlaştı. Ek işin yaygın bir biçimi, esnafıktı (pazarcılık, işportacılık, araçla taşıyıcılık). Bu işe başlayabilmek için gerekli olan kaynak genellikle aileden kalan yetersiz arazinin satışı veya sınırlı aile birikimleriydi. Diğer bir deyişle, ek gelir kaynağı, birçok durumda, diğer bir alanda mülksüzleşmeyle gelişti.

Özetle; Türkiye’de işçi sınıfının sayısı ve toplam işgücü ve nüfus içindeki oranı hızla artmakta, işçilik bilinci yaygınlaşmaktadır.

1960’lı ve 1970’li Yıllarda Sendikacılık

Türkiye’de sendikacılık hareketi 1960’lı yılların başlarından 1980 yılına kadar oldukça kolay gelişti. Örgütlenmede kolaylığın çeşitli nedenleri vardı:

(a) Uluslararası rekabetten korunmuş bir iç pazarda ithal ikameci sanayileşme sürecinde işverenlerin öncelikli kaygısı, sürekli artan talebi karşılayabilmektir. İşgücü maliyetinde meydana gelen artışlar, talebin fiyat artışlarından fazla etkilenmediği koşullarda, fiyatlara yansıtılabiliyordu. Sermayedar sınıfın ekonomik açıdan işçilerin örgütlenmesine fazla bir tepkisi yoktu.

(b) Kapitalizmin Altın Çağı olarak nitelendirilen ve İkinci Dünya Savaşı’nın sonundan 1970’li yılların başlarına kadar gelen dönemde, sürekli ekonomik büyüme yaşandı. Böylece, hem kamu kesiminde, hem de özel kesimde, işçilerin taleplerinin karşılanabilmesini sağlayan yeterli kaynak mevcuttu.

(c) Türkiye’de bu dönemde mülksüzleşme yavaşlamıştı. Emperyalistler ve ülke içindeki hakim sınıflar, siyasal kaygılarla, kırsal kesimdeki küçük üreticiliğin tasfiyesini engelleyici teşvik politikaları uyguluyorlardı. Ayrıca, yurtdışındaki işçilerin gönderdikleri paralarla mülksüzleşme yavaşlatıldı ve hatta engellendi ve tersine çevrildi. Bu nedenlere bağlı olarak, işsizlik sınırlı düzeyde kaldı. Ayrıca, yapılan yatırımlar sürekli işçi talebi yaratıyordu.

(ç) Soğuk Savaş döneminde emperyalist güçler, az gelişmiş ülkelerde sendikacılık hareketinin anti-komünist bir çizgide gelişmesini teşvik ediyorlardı. Bu nedenle, Türkiye’de sendikacılık önemli engellerle karşılaşmadan gelişti. Diğer taraftan, Soğuk Savaş’a karşın, 1965 yılından 1980 yılına kadarki dönemde Türkiye’nin Sovyetler Birliği ile ilişkileri çok gelişti ve çeşitlendi. Bir taraftan Soğuk Savaş, diğer taraftan Türkiye’nin Sovyetler Birliği ile ilişkilerinin geliştirilmesi koşullarında, komünizm korkusu, işçilerin taleplerinin muhafazakar partiler döneminde bile karşılanmasına yol açtı; sendikalaşma karşısında olumsuz bir tavır gelişmedi. DİSK’in 1975 yılına kadarki gücü sınırlıydı. İşçilerin çok büyük bölümü, AP’lilerin ve CHP’lilerin yönetiminde bulunduğu sendikalarda örgütlüydü. Bu sendikaların da radikal siyasal talepleri yoktu. 1975 yılında TKP’lilerin DİSK yönetimine gelmesiyle birlikte, sermayenin politikası sendikasızlaştırma değil, işçilerin DİSK dışındaki sendikalarda örgütlenmenin desteklenmesi oldu.

(d) Bu dönemde kamu sektöründe çalışan işçi sayısı 1 milyonun üzerindediydi. Kamu sektöründe sendikasızlaştırma yaşanmadı.

Bu etmenlere bağlı olarak, 1980 öncesinde sendikalaşma nisbeten kolaydı ve ortaya hantal bir örgütlenme çıktı. Bu dönemde

- (a) sendikalar ve üyeleri, ağırlıklı olarak muhafazakar partileri destekliyordu ve işçi kitlesi, siyasal görüşlere göre bölünmüş durumdaydı;
- (b) sendikaların ve üyelerinin eylem alışkanlığı çok sınırlıydı;
- (c) üyelerin sendikalarıyla ilişkileri zayıftı;
- (ç) sendikaların sendikasız işçilerle, işsizlerle, emeklilerle, diğer emekçi sınıf ve tabakalarla ilişkileri, işbirliği ve güçbirliği hemen hemen hiç yoktu.

Durgun göllerde hantal sazanların yaşayabilmesine benzer bir durum söz konusuydu. Bu konularda DİSK'te 1975 yılından itibaren görülen gelişme ise tabandan gelişen bir hareketin değil, TKP'nin yukarıdan aşağıya DİSK Genel Merkezi'nde ve DİSK'in bazı sendikalarında yönetime gelmesinin sonucuydu.

24 Ocak'a ve 12 Eylül'e Giden Yol

Türkiye'de 1980 öncesinde işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin durumunu biçimlendiren etmenlerin tümünde 1970'li yılların ikinci yarısında ve özellikle 1980 yılında meydana gelen değişiklikler, diğer bazı etmenlerle birleşince, sendikacılık hareketinde ciddi bir kriz yarattı. Durgun göller hareketlendi, hırçın akan soğuk bir dereye dönüştü. Bu koşullarda, hantal sazanlar ya yok olacaktı; ya da yeni şartlara uygun alabalıklara dönüşecekti. Bu dönüşüm süreci yaklaşık 10 yıl aldı ve 1989 yılında hırçın sulara alabalıklar yüzmeye başladı.

(a) Kapitalizmin Altın Çağı 1970'lerin başlarında sona erdi. Kapitalizm, yeni bir durgunluk ve bunalımlar çağına girdi. Sermayedar sınıf, kapitalist sistemi yeniden üretebilmek için daha fazla zorlanmaya başladı. Başta işçi sınıfı olmak üzere, potansiyel hasımların sistemle bütünleştirilmesinde kullanılabilir kaynaklar azaldı. Emperyalist ülkeler, kendi ülkelerinde sınıf kavgasını asgari düzeyde tutabilmek için, durgunluğun ve bunalımın yükünü az gelişmiş ülkelere aktarmaya başladı.

(b) İthal ikameci sanayileşme modeli 1970'li yılların ikinci yarısında tıkanı. Türkiye'nin ihraç ürünlerinin görece fiyatları düştü. Yurtdışındaki işçilerin gönderdikleri döviz azaldı. Buna karşılık ithalat hızla arttı. Döviz rezervleri tükenince, 24 Ocak 1980 istikrar programı ile ihracata dönük bir sanayileşme modeline geçildi. Ayrıca, ülke pazarı uluslararası rekabete açıldı. Artan rekabet koşullarında Türkiye sermayedarlarının en kolay oynayabildikleri değişken, işgücü maliyetleriydi. Bu nedenle, işçi sınıfına ve sendikalara yönelik sistemli bir saldırı başlatıldı.

(c) Ulusötesi şirketlerin artan gücü ve yeni teknolojilerle iletişim ve ulaştırma alanlarında sağlanan büyük gelişme, ulusötesi şirketlerin üretimlerini küresel düzeyde programlayabilmesini ve gerçekleştirebilmesini olanaklı kıldı. Yeni bir uluslararası işbölümü gelişti. Az gelişmiş ülkeler, ucuz işgücü kaynağı olarak önem kazandı. Bu etmen de işçi sınıfına ve sendikalara yönelik sistemli bir saldırıya neden oldu.

(ç) Türkiye'nin ABD ile ilişkilerinde 1974 ve 1975 yıllarında yaşanan ciddi krizlerin ardından, Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye verdiği önem iyice arttı. TKP'nin 1974 yılı Eylül ayında DİSK'e bağlı Maden-İş'in yönetimine gelmesiyle başlayan süreç, DİSK'in 1975 yılı Mayıs ayında yapılan 5. Genel Kurulu'nda TKP'lilerin DİSK'in yönetimini ele geçirmesiyle gelişti. TKP yönetimi altında militanlaşan DİSK, ABD'nin bölgemizdeki çıkarları ve ülkemizde hakim olan düzen açısından ciddi bir tehdit olarak algılandı.

(d) 1975 yılında uluslararası düzeyde yaşanan yumuşamanın ardından, 1979 yılında Soğuk Savaş'ta yeni bir evreye girildi ve Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin bir bölümünde komünistlerin yukarıdan aşağı sağladıkları etki önem kazandı (1975-1980 döneminde, önce TKP'nin, ardından diğer bazı sosyalist-komünist grup, hareket ve partilerin işçi sınıfının belirli kesimlerinde sağladığı etki kalıcı değildi ve 12 Eylül'le birlikte hemen hemen tamamıyla sona erdi). 1979 yılı Şubat ayında İran'ın da ABD hakimiyet sahasının dışına çıktığı koşullarda, Türkiye'nin ABD açısından önemi daha da arttı. Emperyalizm, Türkiye'deki hakim

sınıflar ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Soğuk Savaş'ın bu yeni evresinde Türkiye'de Sovyetler Birliği'nin dolaylı kontrolü altındaki bazı sendikalara savaş açtı.

Bu süreç, 24 Ocak 1980 istikrar programı ve 12 Eylül askeri darbesi ile noktalandı³³.

Bu kayıpların belirleyici nedeni, işçi sınıfının kendi yapısındaki ve sendikalardaki olumsuz değişiklikler değil, yerli ve uluslararası sermayedar sınıfın tavrındaki değişikliği ve iki sınıf arasındaki ilişkinin geliştiği ortamda meydana gelen köklü değişimdi (Kapitalizmin Altın Çağı'nın sona erip buhranlar çağının başlaması; ulusötesi sermayenin gücünün iyice artması; Türkiye'de ithal ikameci sanayileşme stratejisinin tıkanması; Soğuk Savaş'ın yeniden canlanması; Türkiye'de sosyalist-komünist hareketin kitlesel nitelik kazanması ve sendikalarda etkili olmaya başlaması; Türkiye'nin Sovyetler Birliği ile ilişkilerinin yakınlaşması; ABD emperyalizminin Ortadoğu'da yalnızlaşması, v.b.).

Meşru ve Demokratik Kitle Eylemleri

Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi, 1989-1991 döneminde önemli bir değişim yaşadı ve bunun meyvelerini hemen topladı. 1983-1989 döneminde meydana gelen hızlı yoksullaşma, işçi sınıfı saflarındaki siyasal, dinsel ve etnik kökene dayalı farklılıkların önemini azalttı; sınıf kimliğini ve bilincini geliştirdi.

1989 yerel seçimlerde iktidardaki partinin büyük güç kaybetmesiyle, önce Bahar Eylemleri, arkasından 1990 ve 1991 yıllarındaki grevler ve grev-dışı meşru ve demokratik kitle eylemleri gelişti.

Bu süreçte, işçi sınıfı hareketinin başını TÜRK-İŞ'e bağlı sendikalar çekti. Bu dönemde TÜRK-İŞ'e bağlı sendikaların genel merkez ve şube yönetimlerinde de önemli değişiklikler oldu³⁴. Birlikte gerçekleştirilen meşru ve demokratik kitle eylemleriyle ve grevlerle, 12 Eylül sonrası maddi kayıpları fazlasıyla geri alınabildi³⁵.

Ancak, 1991 sonrasında, daha gelişkin meşru ve demokratik kitle eylemlerine, Türkiye tarihinin en büyük grevlerine, kamu çalışanları sendikacılık hareketinin kitleselleşmesine, Türkiye tarihinde ilk kez her siyasal görüşten işçi örgütlerinin ve kamu çalışanları örgütlerinin aynı çatı (1993 yılında Çalışanların Ortak Sesi Demokrasi Platformu ve 1999 yılında Emek Platformu) altında biraraya gelmelerine karşın, işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi birbiri ardına darbeler yedi. 1989-1991 döneminde sonuç alınmasını sağlayan eylem biçimleri, 1992 ve sonrasında istenilen ölçüde etkili olmadı.

Hükümetlerin ve İşverenlerin Tepkisi

1991 yılında kamu kesiminde bağitlanan yüksek zamlı toplu iş sözleşmelerinin ardından, özel sektör işyerlerinde de genel ücret düzeyinde önemli bir yükselme görüldü. 12 Eylül sonrası gerçek ücret kayıpları fazlasıyla telafi edildi. Hükümetler, kamu kesimindeki işgücü maliyetlerinin artmasına karşı, emperyalistlerin de müdahale ve yönlendirmeleriyle, çeşitli önlemler geliştirdi.

³³ 24 Ocak ve 12 Eylül sonrasında işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin yaşadığı kayıplar, yazarın 1982, 1991 ve 2000 yıllarında yayımlanan üç kitabında yer almaktadır: **24 Ocak Kararları ve Çalışma Yaşamındaki Gelişmeler, 1980-1982** (YOL-İŞ Federasyonu Yay., Ankara, 1982, 171 s.), **ANAP ve İşçi Sınıfı** (Bilar İşçi Eğitim Yay. No. 2, Ankara, 1991, 94 sayfa)ve **24 Ocak ve 12 Eylül'ün 20. Yılında Kayıplarımız, Alacaklarımız** (TÜRK-İŞ Yay.No.60, Ankara, 2000, 64 s.).

³⁴ Sendikaların ve şubelerin yönetimlerinde meydana gelen değişikliklerin ayrıntılı dökümü için bkz. Koç, Y., "TÜRK-İŞ Çok Değişti," Koç, Y., **İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Hareketinin Güncel Sorunları**, Ataal Yayıncılık, İstanbul, 1991, s.124-130.

³⁵ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Koç, Yıldırım, **Günümüzde İşçi Sınıfı ve Sendikalar**, Metis Yayınları, İstanbul, 1989, 84 s.; Koç, Y., **Türkiye İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Hareketi Tarihi**, Kaynak Yay., İstanbul, 2003, 416 s.

Özelleştirme hızlandı ve yaygınlaştı; taşeronlaşma, hizmet alımı ve fason üretim arttı; kamu kesiminde zorunlu emeklilik uygulamasına gidildi.

Özel sektör işverenlerinin tepkisi ise daha çeşitli oldu. Özel sektörde yaygın biçimde işçi çıkarıldı; sendikasılaşma yaygınlaştı; işyerlerini bölerek küçültme, taşeronlaşma, hizmet alımı, fason üretim uygulamaları arttı; yerli ve yabancı³⁶ kaçak işçilik yaygınlaştı; kayıt altındaki işçiler de esnek çalışma uygulamasına sokuldu.

1989-1991 döneminde Sovyetler Birliği'nde ve onunla bağlantılı ülkelerde komünist partileri iktidardan düşünce ve "planlı ekonomi"den "tekellerin hakimiyetindeki piyasa ekonomisi"ne geçilince, Türkiye, bu ülkelerden çok ucuza nitelikli işgücü ithalatına başladı. Çok düşük ücretlerle kaçak çalışan bu işçiler, işçi sınıfı ve sendikacılık hareketine büyük zarar verdi.

ABD ve AB Emperyalizminin Türkiye Stratejisi

Sovyetler Birliği'nin dağılması sürecinde ABD emperyalizmi Türkiye'yi Irak'ta taşeron olarak kullanmaya çalıştı. Bunda başarılı olamadı. Aynı dönemde, Büyük Ortadoğu Projesi formüle edildi. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde hakim olan görüş ve anlayış, bu projede yer almamak doğrultusunda oluştu.

Yakın tarihimizde 1964 ve sonrası, 1974 ve 1975-1980 döneminde de benzeri görülen bu eğilim, ABD emperyalizminin Türkiye'nin bütünlüğüne yönelik önemli bir tehdit oluşturmasına yol açtı. ABD emperyalizmi, önce PKK gibi bazı taşeronlar eliyle terörü kullanarak saldırdı. Ancak bu girişim başarısızlıkla sonuçlanınca, Türkiye'nin bütünlüğüne yönelik saldırıda daha kapsamlı bir stratejiyi gündeme getirdi.

ABD stratejisinin temeli, 1975-1980 dönemindeki çizgisine benzer nitelikteydi. 1975-1980 döneminde halk, emperyalistlerin müdahaleleriyle, siyasal görüşlerine göre bölünmüş; birbirine kırdırılmıştı. Böylece halkın gözünde meşruluk kazanan 12 Eylül Darbesi sonrasında Türkiye'nin ABD emperyalizminin yanında yer alması ve 1975 yılında kapatılmış olan ABD üslerinin yeniden açılması sağlanmıştı.

Bu kez halkı etnik kökene göre bölme girişimleri ön plana çıktı. Halkımızı oluşturan çeşitli etnisitelerin mikromilliyetçiliğinin (ve hatta ırkçılığının) geliştirilmesi teşvik edildi. Ayrıca, devletle halk arasındaki bağın zayıflatması hedeflendi. Halkı birbirinden koparmanın ve birbirine kırdırmanın ve ayrıca devletle halk arasındaki bağın zayıflatılmasının bir aracı olarak, özelleştirmeler ve yerelleştirme gündeme getirildi.

Türkiye Cumhuriyeti'nde Osmanlı'dan devralınan aşiretlerden, cemaatlerden, tarikatlardan, boylardan, soylardan, etnisitelerden çağdaş bir ulus yaratılmasında devletçilik ve kamu hizmetlerinin yerel yönetimler yerine merkezi idare tarafından sağlanması belirleyici bir rol oynamıştı.

Bu süreci çok iyi kavrayan emperyalist güçler, kamu işletmelerinin, sağlık hizmetlerinin, sosyal güvenliğin ve eğitimin özelleştirilmesi veya yerelleştirilmesi yoluyla, bir taraftan Türkiye'yi, diğer taraftan Türkiye'de önemli bir toplumsal etkisi olan işçi sınıfı ve sendikacılık hareketini zayıflatmayı temel hedef olarak kabul ettiler³⁷.

Avrupa Birliği emperyalizmi de özellikle 1992 yılından itibaren Türkiye'ye yönelik saldırgan bir politika izlemeye başladı. Bu saldırgan politikanın en önemli unsurlarından biri de halkı ve işçi sınıfını, etnik kökene ve mezhebe göre bölmektir. Avrupa Birliği de, özelleştirmeler ve

³⁶ Koç, Y., **Türkiye'de Yabancı Kaçak İşçilik**, TÜRK-İŞ Eğitim Yay.No.26, Ankara, 1999, 64 s.

³⁷ Koç, Y., **Özelleştirme, Türkiye'yi Parçalamanın Bir Aracı**, Kaynak Yay., İstanbul, 2005, 216 s.

yerelleştirme konusunda ABD emperyalizmi ile aynı çizgiyi izledi. Türkiye'nin üniter yapısını parçalayarak, ilk aşamada eyalet sistemine götürecektir düzenlemeleri savundu.

Her iki emperyalist odak, Türkiye'nin, Türk ulusunun ve işçi sınıfının çimentolarından biri olan laikliği tahrip edecek cemaat ve tarikat örgütlenmelerine de destek vermeye başladı.

Yeni Dönemde Türkiye Sendikacılık Hareketinin Yeni Sorunları

1991-1992 yıllarından itibaren, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin karşı karşıya bulunduğu en önemli sorunların temelinde, ABD ve AB emperyalizminin Türkiye'yi teslim almak ve/veya parçalamak için gündeme getirdikleri, dayattıkları ve uygulattıkları politikalar vardır.

Bu nedenle, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin sorunları ve bu sorunlara getirilecek çözümler, emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının sorunlarından ve çözümlerinden temelden farklıdır. Diğer bir deyişle, "bütün ülkelerin işçilerinin sorunları ortak, kurtuluşları birdir" biçimindeki bir ifade, emperyalizm olduğu sürece geçerli değildir.

Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi, 1991 öncesinde başarıyla kullandığı bazı araçların 1991 sonrasında etkisiz kaldığını yaşayarak görmektedir. Bu etkisizliğin nedeni, geçmişte bilinçli olan işçinin ve memurun sınıf bilincini yitirmesi veya geçmişte iyi çalışan sendikaların bürokratlaşması veya "sarı"laşması değildir. Etkisizliğin nedeni, 1991 yılından itibaren ABD ve AB emperyalizminin Türkiye'ye saldırırken, Türkiye'yi zayıflatmak için öngördüğü politikaların temel hedefinin işçi sınıfı ve sendikalar olmasıdır.

Artık sendikaların karşısındaki düşman, açıkça emperyalizmdir. Geçmişte kendi işverenine karşı belli bir biçimde mücadele ederek sorun çözebilen ve sonuç alabilen işçiler ve sendikalar, bugün sorun çözenin emperyalizmle kavgayı gerektirdiği koşullarda yenilgi üzerine yenilgi yaşamaktadır. Sendikalarımız bu çok daha güçlü düşmana karşı mücadeleye yeterince hazırlıklı değildir. Sorun, buradan kaynaklanmaktadır.

İşçi sınıfı ve sendikalar bu dönemde bazı açılardan gelişmiş, bazı nedenlere bağlı olarak da bir ölçüde zayıflamıştır; ancak bir bütün olarak bakıldığında başarısızlıklarda, yenilgilerde ve kayıplardaki ana neden, işçi sınıfı ve sendikacılık hareketindeki değişiklikler değildir. Bu dönemde asıl olan, düşmanın ve düşmanın politikalarının değişmesidir³⁸.

İşçi sınıfı ve sendikacılık hareketi ise yeni koşullara uygun politika ve mücadele araç ve biçimlerini henüz geliştirememiştir.

Günümüzde işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin yaşadığı sorunların ikinci derece nedenleri arasında, üretim süreçlerinde, işgücünün sektörel dağılımında, istihdam biçimlerinde, v.b. meydana gelen değişiklikler de sayılabilir.

- Beyaz yakalı işçilerin sayısının artması,
- Standart dışı çalışma biçimleri (kısmi zamanlı çalışma, işçi kiralama, çağrı üzerine çalışma, çeşitli esnek çalışma türleri),
- İşyerlerinin küçültülmesi,
- Taşeronluk,
- Hizmet alımı,
- Fason üretim,
- Evde çalışma (eve-iş-verme),
- "Sahte kendi hesabına çalışma"

³⁸ İşçi sınıfına 2003-2006 dönemindeki saldırılar ve meydana gelen kayıplar konusunda bkz. Koç, Y., **AKP İşçilere Nasıl Zarar Veriyor**, Kaynak Yay., İstanbul, 2006, 118 s.

gibi uygulamalar da işçi sınıfı ve sendikacılık hareketini olumsuz biçimde etkilemektedir.

Ancak, kapitalizmin Altın Çağı'nın ve Soğuk Savaş'ın bittiği, Türkiye'nin toprak bütünlüğünün, üniter yapısının ve bağımsızlığının 1991 yılından beri ABD ve AB emperyalizminin saldırısı altında olduğu gerçekleri gözardı edilirse, sendikacılığın bugünkü sorunları doğru olarak algılanamaz ve getirilecek öneriler de gerçekçi olmaz.

1980'li yıllardan beri uygulanan politikalar sonucunda, ülkemizde geçimini işgücü satışıyla sağlayanların (ücretlilerin), sağlamaya çalışanların (işsizlerin) ve geçmişte sağlamış olanların (işçi ve memur emeklilerinin) sayısı artmıştır. Kitle iletişim araçlarındaki gelişme sayesinde, işçi sınıfının tüm kesimlerinin dünyadaki ve ülkemizdeki gelişmeler konusunda bilgi ve bilinç düzeyi yükselmektedir. 12 Eylül öncesinin siyasal önyargıları aşılmakta, geçmişte birçok işçi ve memur için ürkütücü olan "eylem" kavramı bile benimsenmektedir.

Bu gelişmelere karşın, sendikaların üye sayısı, üye kitesini harekete geçirebilme ve yönlendirme gücü azalmaktadır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı belirli aralıklarla sendika üyeliğine ilişkin istatistik yayınlamaktadır. İşçi sendikalarına üyeliğe ilişkin 2007 Temmuz istatistiklerine göre, Türkiye'de 5,3 milyon işçi vardır ve bunların 3,1 milyonu sendika üyesidir. Sendikalaşma oranı, yüzde 58,40'dır. Bu veriler tümüyle gerçektir. Türkiye'deki işçi sayısı, iddia edilenin iki katından fazladır. Sendikalı işçi sayısı ise iddia edilenin üçte birinden azdır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın bağıtlanan toplu iş sözleşmeleri kapsamındaki işçi sayısına ilişkin verileri, sendika üyeliğine ilişkin verileri yalanlamaktadır. Türkiye'de toplu iş sözleşmeleri büyük çoğunlukla iki yıl süreli olarak bağıtlanmaktadır. Buna göre, birbirini izleyen iki yılda toplu sözleşme kapsamında olan işçi sayılarının toplamı, sendikalı işçi sayısına ilişkin oldukça güvenilir bir rakam vermektedir.

Bağıtlanan toplu iş sözleşmeleri kapsamındaki işçi sayısı 2005 yılında 587,5 bin, 2006 yılında ise 304,4 bindir. Buna göre, Türkiye'de sendikalı işçi sayısının yaklaşık 900 bine indiği söylenebilir. Bunların yaklaşık 500 bini kamu kesiminde, yaklaşık 400 bini özel sektörde istihdam edilmektedir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre, 2007 yılında kamu çalışanları sendikalarına üye memur ve sözleşmeli personel toplamı ise 855,5 bindir. Bu rakama büyük ölçüde güvenilebilir. 4688 sayılı Kamu Çalışanları Sendikaları Yasası'na göre sendikalaşma hakkı olan ve bu konuda tam bir iş güvencesinden yararlanan memurların ve sözleşmeli personelin yarısı sendikalara üye olmamayı tercih etmektedir.

Sendikaların üye sayısının azalmasının yanı sıra, sendikaların belirli partilere oy verme veya vermeme konusundaki çağrılarını da etkisiz kalmaktadır; sendikaların üye kitlesi üzerinde siyasal bir gücü yoktur. Sendikaların örgütlemeye çalıştığı tüketici boykotları başarısız kalmıştır. Sendikaların, sendikasız işçiler ve işsizler üzerinde hemen hemen hiç etkisi bulunmamaktadır. Halk üzerindeki etkisi ise tükenmiştir; halktan destek değil, tepki alınmaktadır. Durum böyle olunca, hükümetler ve siyasal partilerin çoğu, sendikaları "YOK" saymaktadır.

İşçiler ve memurlar, nisbi ve hatta mutlak yoksullaşma yaşamakta; sürekli hak kayıplarına maruz kalmaktadır. Diğer taraftan, işçiler ve memurlar arasında bireycileşme artmakta; dayanışma azalmaktadır; "ben ne yapabilirim ki" anlayışı yaygınlaşmaktadır. Bu sürecin sonucunda, üyelerin sendikalarına güveni azalmakta, eylemlere katılım ve eylemlerde coşku gerilemektedir.

Bu koşullarda, yanıt aranılan soru, işçi sınıfının en etkili örgütlenmesi olan sendikaların, nasıl bir programla, nasıl bir yapı ve işleyişle, hangi mücadele araçlarını ve biçimlerini kullanarak mücadele etmesi gerektiğidir.

Türkiye’de Sendikal Örgütlenmeler

Bu konuya geçmeden önce, bugün Türkiye’deki sendikaların oluşturduğu konfederasyonlara kısaca bakmakta yarar vardır.

Türkiye’de yürürlükte bulunan çalışma mevzuatına göre, işçiler ayrı sendikalarda, memurlar ve sözleşmeli personel ayrı sendikalarda örgütlenmektedir.

İşçi sendikalarının kurulması ve çalışmaları, 1983 yılında kabul edilen 2821 sayılı Sendikalar Kanunu’na göre düzenlenmiştir. Memurların ve sözleşmeli personelin sendikalarının kurulmasının ve çalışmalarını düzenleyen yasa ise, 2001 yılında kabul edilen 4688 sayılı Kamu Çalışanları Sendikaları Kanunu’dur.

Türkiye’de işçi sendikaları belirli bir işkolunda ve tüm ülkede çalışma yapacak biçimde kurulmaktadır. Belirli bir bölgeyi, işyerini veya mesleğiyi temel alan sendikaların kurulması yasaktır. 2821 sayılı Yasa, işçilerin 28 ayrı işkolunda sendika kurmasına olanak tanımaktadır. Günümüzde kamu kesiminde veya özel kesimde işçi statüsünde çalışıp da sendikalara üye olması yasaklanmış kesim yoktur. Özel güvenlik görevlilerinin ve özel öğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin örgütlenme yasağı kısa bir süre önce kaldırılmıştır.

Türkiye’de kamu çalışanları sendikaları da belirli bir işkolunda ve tüm ülkede çalışma yapacak biçimde kurulmaktadır. Bölge, işyeri ve meslek sendikaları yasaktır. Kamu çalışanları, 11 hizmet koluna bölünmüştür. 4688 sayılı Yasa, 2 milyon 70 bin memur ve 165 bin sözleşmeli personelin yaklaşık 600 bininin sendikalaşmasını yasaklamaktadır.

İşçi sendikaları üç konfederasyonda örgütlenmiştir: TÜRK-İŞ, DİSK ve HAK-İŞ.

TÜRK-İŞ, 1952 yılında kurulmuştur. Kamu kesiminde örgütlü işçilerin büyük çoğunluğu TÜRK-İŞ’e bağılı sendikalara üyedir. TÜRK-İŞ içinde her siyasi görüşten işçi ve sendikacı vardır.

DİSK, 1967 yılında kurulmuştur. DİSK sendikaları belediyelerde ve bazı özel sektör işyerlerinde örgütlüdür. DİSK 1980 yılına kadar sosyalizmi savunmuş, özellikle 1975 -1977 döneminde Türkiye Komünist Partisi tarafından yönlendirilmiştir. Günümüzde DİSK içinde de her siyasi görüşten işçi ve sendikacı örgütlüdür.

HAK-İŞ, 1976 yılında, Milli Selamet Partisi’nin yönlendirmesiyle ve Müslüman Sendikacılığını geliştirme iddiasıyla kurulmuştur. HAK-İŞ’e bağılı sendikalar ağırlıklı olarak belediyelerde, kısmen de özel sektör ve kamu sektöründe örgütlüdür. HAK-İŞ, günümüzde, İslamcı hareketlere yakın olmakla birlikte, bünyesinde her siyasi görüşten işçiyi ve sendikacıyı barındırmaktadır.

İşçi sendikaları arasındaki siyasi ayrımlar özellikle 1990’lı yıllarda önemini yitirmiştir. Her işçi sendikası ve konfederasyonu içinde farklı siyasi eğilimli kişiler birliktedir.

Türkiye’de işçi sendikalarında bugün bölücü terör örgütünün veya genel olarak bölücülerin etkisi son derece sınırlıdır. Sendikalar, işçilik kimliğini öne çıkararak, etnik köken ayrımlarının aşılmasına katkıda bulunmaktadır. Ancak, önümüzdeki süreçte bu konuda da sorunlar yaşanabilir.

TÜRK-İŞ, DİSK ve HAK-İŞ, Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC) ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) üyesidir. Bu konfederasyonlara üye sendikalar, ITUC ile bağlantılı küresel sendika federasyonlarına (GUF) ve Avrupa işkolu federasyonlarına üyedir.

Türkiye’de kamu çalışanları sendikacılık hareketi ağırlıklı olarak siyasi görüşlere göre bölünmüş durumdadır. Bu durum, özellikle 1975-1980 dönemindeki bölünmüş memur derneççiliğinin bir ölçüde uzantısıdır. Ancak özellikle son 7-8 yıldır bu tablo değişmeye başlamıştır.

KESK, 1995 yılında sosyalistler, komünistler, sosyal demokratlar ve Kürt milliyetçileri tarafından kurulmuştur. Son yıllarda Kürt milliyetçilerinin rolü azalmaktadır. Son dönem genel kurullarda Kürt milliyetçileri bazı önemli sendikaların yönetimlerinde dışlanmıştır.

Türkiye KAMU-SEN 1992 yılında ülkücüler tarafından kurulmuştur. 1990’lı yılların sonlarında Türkiye KAMU-SEN’i MHP’den bağımsızlaştırma çabasında olan yönetim, MHP’nin de müdahalesiyle, yönetimlerden uzaklaşmıştır. Şimdiki yönetim ağırlıklı ülkücüdür; ancak örgüt kitleselleştikçe, MHP ile ilişkilerde sendikanın bağımsızlığının korunması için büyük çaba göstermektedir.

MEMUR-SEN 1995 yılında İslamcılar tarafından kurulmuştur. MEMUR-SEN’e bağlı sendikaların üye sayısı AKP iktidarı döneminde hızla artmış ve MEMUR-SEN ikinci büyük kamu çalışanları konfederasyonu olmuştur. Ancak MEMUR-SEN yönetimi, AKP ile özdeşleşmekten özenle kaçınmaktadır.

Kamu çalışanları konfederasyonlarından KESK, Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC) ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) üyesidir. KESK üyesi sendikalar, ITUC ile bağlantılı küresel sendika federasyonlarına (GUF) ve Avrupa işkolu federasyonlarına üyedir. Türkiye KAMU-SEN ve MEMUR-SEN’in Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu’na üyelik başvurusu 2005 yılında reddedilmiştir. Bu konfederasyonlara bağlı bazı sendikaların küresel sendika federasyonları ve Avrupa sendika federasyonlarıyla ilişkileri vardır.

1980 öncesinde TÜRK-İŞ, DİSK ve HAK-İŞ konfederasyonları ve bunlara bağlı sendikalar arasında önemli bir işbirliği yoktu. Tam tersine, bazı sendikalar arasındaki mücadele silahlı biçim almıştı ve işçilerin öldürülmesine kadar varmıştı. Ancak 1991 yılından itibaren yoğunlaşan sorunlar, 1992 yılından itibaren TÜRK-İŞ, DİSK ve HAK-İŞ arasındaki işbirliğini geliştirdi. 1993 yılında kurulan Çalışanların Ortak Sesi Demokrasi Platformu ve 1999 yılında kurulan Emek Platformu, bu işbirliğini gayriresmi biçimde kurumsallaştırdı. Ancak, ileride ele alınacağı gibi, sendikal stratejiler konusundaki köklü farklılıklar, günümüzde Emek Platformu’nun işlevsizleşmesi sonucunu doğurdu.

GÜNÜMÜZDE İŞÇİ SINIFININ VE SENDİKALARIN SORUNLARI

1980'li yıllardan sonra Türkiye işçi sınıfı nicel ve nitel olarak önemli bir gelişme gösterdi. İşçi sınıfını oluşturanların sayısı arttı; sınıf bilinci gelişti. Ancak bu dönemde sendikaların üye sayısı, gücü ve etkinliği sürekli olarak azaldı.

1990 yılında kamu çalışanları sendikacılık hareketinin ortaya çıkışı ve güçlenişi ve 1992 yılında DİSK'in yeniden faaliyete geçişi bile sendikacılık hareketinin bir bütün olarak zayıflamasına engel olamadı. Türkiye tarihinin en büyük, kapsamlı ve geniş katılımlı eylemlerine karşın, hak kayıpları sürdü. İşçilerin artan sorunları, işçilerin örgütlülük eğilimini de güçlendirmede.

1989-1991 döneminde yükselen eylemlilik sayesinde işçilerin gerçek ücretlerinde önemli artışlar sağlandı. Ayrıca, 1989 ve sonrasında çalışma mevzuatında işçi lehine bazı düzenlemeler de yapıldı. Ancak, bir bütün olarak bakıldığında, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi 1991-1992 yıllarından itibaren sürekli mevzi yitirdi.

1993 yılı Kasım ayında oluşturulan Çalışanların Ortak Sesi Demokrasi Platformu'nda ve 1999 yılı Temmuz ayında oluşturulan Emek Platformu'nda işçi ve memur örgütlerinin, siyasal farklılıklarına karşın bir araya gelmeleri bile bu süreci tersine çeviremedi. Tarihimizin en büyük grev, yasadışı eylem ve mitinglerinin bu dönemde olmasına karşın, kayıplar sürdü. Son yılların en radikal eylem biçimi olan işyeri işgalleri bile sonuç almada etkili olamadı.

Birbiri ardı sıra yaşanan yenilgilere bağlı olarak, eylemlere katılımı da azaldı ve azalmaktadır. İşçi sınıfı içindeki dayanışma da zayıflamaktadır.

Sendikalar Mevcut Haklarını Kullan(a)mıyor

İşçi sınıfı ve sendikacılık hareketi, varolan yasal haklarını bile kullanamamaktadır.

Sendikacıların büyük bir çoğunluğu, Anayasa'nın 90. maddesinde 2004 yılında yapılan değişiklik sonrasında, onaylanmış ILO Sözleşmelerinin doğrudan uygulanırlık kazanmasının çalışma yaşamının demokratikleştirilmesi üzerindeki etkisinin farkında değildir ve mevcut hakkı kullanma doğrultusunda bir çaba göstermemektedir.

Sendikacıların büyük bir çoğunluğu, sendikaların siyasal faaliyeti konusunda tarihimizin en özgür dönemini yaşadığımızın farkında değildir ve sorunların çözümünün ağırlıklı olarak siyasal alana kaydığı bir dönemde çok önemli bir güç kaynağını kullanmamaktadır.

İşçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin en geniş halk desteğine sahip olma potansiyelinin bulunduğu bir dönemde, sendikacılık hareketi halktan tecrit olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. İşçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin sorunları ve mücadeleleri, kitle iletişim organlarında çok az yer almaktadır.

Yeni Sorunlar

Diğer taraftan, yeni sorunlar gündemdedir. 4857 sayılı İş Yasası toplu iş sözleşmelerine de yansıtılmaktadır. Sosyal güvenlik sistemi, yeni düzenlemelerle birlikte, çöküşün eşiğindedir. Memurların iş güvencelerini ortadan kaldıracak yasa taslağı hazırdır. Hükümet, ilk fırsatta, kıdem tazminatında işçi aleyhinde düzenleme yapılmasını gündeme getirecektir. Kamu işyerlerinde zorla emeklilik çeşitli biçimlerde sürmektedir. Özelleştirme, taşeronlaşma, hizmet alımı, fason üretim gibi uygulamalar iyice yaygınlaşmaktadır.

Sendikacılık hareketini zayıflatmada en etkili silah olan işsizlik ve kaçak çalıştırma daha da artacaktır.

Merkezi idare tarafından yerine getirilen temel hizmetlerin ve istihdamın yerleştirilmesi ve toplumsal dayanışmanın bir ifadesi olan sosyal güvenlik sisteminin çökertilmesi, işçi sınıfının bütünlüğüne büyük darbe indirmekte, sınıf dayanışmasını daha da zayıflatmaktadır.

Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin bugünkü sorunlarının nedenlerinin doğru olarak saptanması, bu sorunların aşılabilmesi için gerekli olan adımların da doğru olarak belirlenmesini sağlayacaktır.

Sendikalar, sıradan işçilerin ve memurların örgütlenmeleridir. Belirli niteliklere sahip olan işçi sınıfı, sermayedar sınıfın durumuna ve mücadelenin içinde sürdürdüğü koşullara bağlı olarak, çeşitli örgütlenmeler yaratır. İşçi sınıfının nitelikleri aynı kalsa bile, sermayedar sınıfın tavrında ve mücadelenin içinde sürdürdüğü koşullarda meydana gelen değişiklikler, bu örgütlenmelerin başarılı veya başarısız kalmasına neden olabilir.

Yapılması gereken, yaşanan yenilgilerde

(a) işçi sınıfının niteliklerinde

(b) sermayedar sınıfın tavrında ve

(c) içinde bulunulan konjonktürde meydana gelen değişikliklerin

etkilerini doğru olarak belirlemek ve ardından, mevcut yapı ve dinamiklerden hareketle gerçekçi öneriler getirmeye çalışmak olmalıdır.

Aksi takdirde, sanki eskiden sendikalara çok güveniliyormuş da, yapılan bazı hatalar nedeniyle bu güven bugün ortadan kalktı sanılır; üye kaybının nedeni olarak bu yanlış bilgi ve izlenim gösterilir. Az gelişmiş ülkelerin işçi hareketinin ve özellikle de Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin sorunlarının ve çözüm önerilerinin, emperyalist ülkelerin işçilerinininkiyle aynı veya benzer olduğu düşünülür ve gerçek durumu yansıtmayan hayalci analizler yapılır. Emekçi ve işçi kavramları birbirine karıştırılır; toplumsal dönüşümleri gerçekleştirmek için, toplumsal tepkisi istikrarsız olan ve örgütlenme deneyimi bulunmayan yeni mülksüzleşmiş veya hala yarı-mülksüzleşmiş insanlara umut bağlanır.

Hatta, işçi sınıfını etnik kimliğe göre bölmeye çalışan akımlara sıcak bakılır; bugün Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin en büyük düşmanının etnik milliyetçilik ve ümmetçilik, cemaatçilik, tarikatçılık, mezhepçilik olduğu anlaşılmaz veya unutulur³⁹.

Sendikacılık hareketi bugün tarihinin sıkıntılı dönemlerinden birini yaşamaktadır. Ancak, buna karşın, sendikalar, işçi sınıfının en yaygın ve etkili örgütleri olmaya devam etmektedir ve edecektir.

Dernekler, konseyler, legal-illegal alternatif örgütlenmeler, işçi sınıfının geniş kitlelerini örgütlemeye başarısız kalmıştır. Sendika, üyesinin kısa vadeli çıkarlarını şu ya da bu biçimde korumaya ve geliştirmeye çalışır. Sendikanın, üyelerinin kısa vadeli çıkarlarını aşarak, işçi sınıfının ve ülkenin uzun vadeli çıkarlarını savunur hale gelebilmesi için, üyelerin kısa vadeli çıkarlarını savunmanın başka yolunun kalmaması gerekir. Su kolayca akabiliyorsa, akar. Suyun önu tıkanır, su birikir, yükselerek engeli aşmaya veya akacak başka kanallar bulmaya çalışır.

³⁹ Emperyalistlerin denetimindeki Kürt milliyetçileri ile ittifak geçici yararlar sağlayabilir; ancak sağladığı yarardan çok daha fazla zarar verir. Bunun somut bir örneğini, 1961-1971 dönemi Türkiye İşçi Partisi yaşad. TİP, komünistlikten kapatılmadı. TİP, Anayasa Mahkemesi'nin 20 Temmuz 1971 günlü kararıyla, "azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması" iddiasıyla kapatıldı; gerekçeli karar Resmi Gazete'nin 6 Ocak 1972 günlü sayısında yayımlandı. Bu konuda temel kanıt da, TİP'in 29-31 Ekim 1970 günleri toplanan 4. Büyük Kongresi'nde Kürtlere ilişkin olarak alınan 6 no.lu karardı (TİP, **Türkiye İşçi Partisi IV. Büyük Kongresi, 29-31 Ekim 1970, Ankara, Alınan Kararlar ve Yapılan Seçimlerin Sonuçları**, Ankara, 1970, s.6-7).

Yapılması gereken, ülkemizde işçi sınıfının bugün sahip olduğu nitelikleri gerçekçi bir biçimde saptadıktan, emperyalizmin ülkemize ve işçi sınıfımıza yönelik politikalarını inceledikten ve özetle, somut koşulların somut tahlilini yaptıktan sonra, sendikaların amacı, programı, yapısı ve işleyişi ve mücadele araçları ve biçimleri konusunda gerçekçi ve uygulanabilir öneriler geliştirmektir.

Aşağıdaki bölümde işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi açısından en önemli güncel sorunlar, tehlikeler ve tehditler ele alınmaktadır.

Her bölümde önce sorunun niteliği ve boyutları incelenmekte, sorunun sorumlusu belirlenmekte ve bu sorunun Türkiye'nin ve halkımızın bütünlüğü açısından yarattığı sakıncalar değerlendirilmektedir. Daha sonra, bu sorunun çözümünde, emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketlerinin ve uluslararası sendikacılık hareketinin herhangi bir katkısının bulunup bulunmadığı sorgulanmaktadır. Son olarak da, sorunun çözümü konusunda kimlerle işbirliği yapılmasının zorunlu olduğu değerlendirilmektedir.

Özetle; işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin sorunları büyüktür ve daha da büyümektedir. Bu sorunların öncelikli ve ağırlıklı sorumlusu Avrupa Birliği ve ABD emperyalizmi, ulusötesi sermaye ve onların ülkemizdeki işbirlikçileridir. Bu sorunlar, aynı zamanda Türkiye'nin bağımsızlığı ve halkın bütünlüğü açısından da son derece sakıncalıdır. Bu sorunların çözümünde emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının ve onların denetimindeki uluslararası sendikal örgütlerin herhangi bir katkısı yoktur: Tam tersine, emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketleri, bu sorunları yaratan emperyalistlerin "ortağı" olduğunu açıkça ifade etmektedirler. Bu sorunların çözümü, ülkemizdeki anti-emperyalist, ulusalçı ve emekten yana toplumsal sınıf ve tabakalarla, vatansever, yurtsever, millici, ulusalçı tüm kişi ve kuruluşlarla ittifak içinde sürdürülecek mücadeleden geçmektedir.

Ulusumuzu ve İşçi Sınıfımızı Etnik Kökenlere Göre Bölme Tehdidi

Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin karşı karşıya bulunduğu en büyük sorun, genellikle zannedildiği gibi işçi çıkarmalar, ücret düşüklüğü, sendikal hak ve özgürlüklerdeki yetersizlikler ve yalnızca ve doğrudan çalışma yaşamıyla ilgili benzeri sıkıntılar değildir.

En büyük sorun, etnik kökenlere göre bölünme tehdididir. Ulusal bütünlüğün parçalanması, işçi sınıfı ve sendikacılık hareketine de yansımaktır. Bu bölünme, sınıf bilincini tahrip edecek, ulusumuzu olduğu kadar işçi sınıfımızı da parçalayarak birbiriyle kavgaya tutuşturacaktır. Böyle bir gelişim, işçi hak ve özgürlüklerinin ortadan kaldırılması, sendikacılık hareketinin iyice zayıflatılması için gerekli koşulları yaratacaktır.

12 Eylül öncesinde toplumdaki sağ-sol saflaşması ve kavgası işçi ve memur örgütlerine de yansımıştı. Ekmek ve hak mücadelesinde bir arada olması gereken insanlar bile, düşünce farklılıkları nedeniyle birbiriyle kavga etmiş, birbirine silah çekmişti. Şimdi gündemde olan daha da büyük tehlike, etnik kökene göre bölünmedir. Etnik kökene göre bölünme, siyasi görüşe göre bölünmeden çok daha etkilidir ve tehlikelidir. Etnik kökene göre bölünmenin temeli ise, ırkçılıktır.

İşçi sınıfının ve sendikacılık hareketinin yapması gereken, Atatürk'ün çağdaş milliyetçilik anlayışına sahip çıkmaktır. Atatürk, Türk milletini, "Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkı" olarak tanımlamaktadır. Atatürk'ün tanımlamasında ırk esası yoktur. Halbuki bugün "etnik milliyetçilik" olarak emperyalist güçler tarafından teşvik edilen ve desteklenen anlayışın temeli, ırkçılıktır. Ayrıca, sayıları giderek azalmakla birlikte, Türk ırkçılığı yapanlar da hem ülkemize ve ulusumuza, hem de işçi sınıfımıza ve sendikacılık hareketine büyük zarar vermektedir.

Türkiye'de ırkçılığın hiçbir biçimi tutamaz. Türkiye Cumhuriyeti topraklarında yaşayan insanların ırkçılığa karşı olmasının temelinde, ulusumuzun çok farklı kökenlerden gelen insanlardan oluşmasıdır. Bunu en iyi ifade eden kişilerden biri, Kırgızistan'lı bir ozandır. 1993 yılında Turgut

Özal Kırgızistan'a gittiğinde bir ozan tarafından, "at üstünde ve çekik gözlü gittiniz; uçakla ve mavi gözlü geri geldiniz" biçiminde karşılanmıştır⁴⁰. Bugün Kırgızistan, Kazakistan ve hatta Türkmenistan ve Azerbaycan'da yaşayan soydaşlarımızdan farklı görüldüğümüz ve olduğumuz konusunda bir kuşku yoktur.

Bunun bir nedeni, Orta Asya'dan Anadolu'ya gelenlerin, binlerce yıldır bu topraklarda yaşayanlarla, başka ülkelerde uğradıkları haksızlıklar nedeniyle bu topraklara sığınarak canını kurtaranlarla ve savaşlarda esir alınan insanlarla kaynaşmış olmasıdır. Bunlara ek olarak, Osmanlı'nın çok başarılı bir biçimde uyguladığı kapıkulları sisteminin nüfusumuz üzerindeki etkisi de dikkate alınmalıdır.

Anadolu ve Rumeli insanının farklılığının nedenlerinden biri, kapıkulları sisteminin temelini oluşturan devşirme uygulamasıdır⁴¹. Kapıkulları, Osmanlı'nın sürekli ordusu ve devleti yöneten kadrolardı. Sürekli ordudan emekliye ayrılanlar da devletin temsilcileri olarak belirli bölgelere yerleşerek o bölgelerin vergisini topluyorlar, bu vergiyle asker yetiştirip besliyorlar ve savaş çıktığında bu askerlerle birlikte savaşa katılıyorlardı.

Kapıkullarının kaynağı acemi ocağıydı. Acemi ocağının insan kaynağı ise, Osmanlı'nın ilk dönemlerinde pençik oğlanlarıydı. Pençik oğlanları, savaşlarda alınan esirlerin beşte biriydi. Bunlar "az bir bedel mukabilinde Osmanlı hudutları dahilindeki çiftçilerin hizmetlerine" veriliyordu. "Bu suretle Anadolu'da İslam ve Türk terbiyesi görüp Türkçeyi öğrenerek yetişecek olan Pençik oğlanlarının orduda daha emniyetli şekilde hizmet edecekleri düşünülmüştü."

Pençik oğlanları önceleri yalnızca Anadolu'ya gönderilirdi. "ben padişah kuluyum, diye çiftlik sahibine kafa tutmayarak hizmet etmesi" için de, çiftçiye küçük bir bedel karşılığında satılmış gibi yapıldı. Aynı uygulama daha sonraki yıllarda devşirmeler için de uygulandı. Bugün bazı vatandaşlarımızın atası, bu pençik oğlanlarıdır.

Acemi ocağının ikinci kaynağı, devşirmelerdi. İhtiyaca göre, üç, beş yıl ve bazen daha uzun bir zaman aralıklarıyla önceleri Rumeli'de yaşayan Hıristiyan halktan her 40 hane için bir oğlan çocuk devşiriliyordu. İlk başlarda, bugünkü Arnavutluk, Yunanistan, Adalar ve Bulgaristan'dan devşirme alınıyordu. Daha sonraki yıllarda, Sırbistan, Bosna-Hersek ve Macaristan'dan da devşirme alındı.

Aynı süreçte, Rumeli'deki Müslümanlardan ve Anadolu'daki Hıristiyanlardan da erkek çocuk devşirmesi yapıldı. Çocuklar, 8 – 15 ve bazen de 20 yaşına kadar devşiriliyordu. Yahudilerden ve Çingenelerden devşirme alınmıyordu. Ermeniler de devşirme sisteminin içindeydi.

Devşirilen çocuk, İslamiyeti, Türkçeyi ve adetleri öğrendikten sonra, acemi ocağına giriyordu. Buradan da, yeteneklerine göre, asker veya devlet görevlisi olup, en üst düzeylere kadar yükselebiliyordu. Bu çocukların geçmişleriyle tüm ilişkileri koparılıyordu. Yeniçeri olanlar, emekliliğe kadar evlenme hakkına sahip değildi. Kapıkulu, her açıdan devlete bağlıydı. Görev yaptığı yerin halkıyla ilişkisi asgari düzeydeydi.

Devşirme sistemi, 15, 16 ve 17. yüzyıllarda 250 yıl kadar düzenli bir biçimde uygulandı. Bu uygulama sürecinde devşirilen toplam çocuk sayısına ilişkin toplu veri bulunamamıştır. Ancak, bazı yıllara ilişkin veriler vardır. Örneğin, 1515 yılında yalnızca Bosna ve Saraybosna'dan 1000 Müslüman devşirilmiştir. 1573 yılında Balkanlar ve Anadolu'dan devşirilen çocuk sayısı 8000 idi. Evliya Çelebi de her yedi yılda bir 8000 çocuğun devşirildiğinden söz etmektedir. 1673 yılında ise yalnızca Yunanistan'da 3000 çocuk devşirilmiştir.

⁴⁰ Roy, O., **Yeni Orta Asya, Ya da Ulusların İmal Edilişi**, Metis Yay., İstanbul, 2000, s.262. Başka bir söylentiye göre, Türkmenistan'da Türkmenbaşı, Süleyman Demirel'e "atla gittiniz, uçakla geldiniz; çekik gözlü gittiniz, çakır gözlü geldiniz," demiştir.

⁴¹ Uzunçarşılı, İ.H., **Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapukulu Ocakları, Acemi Ocağı ve Yeniçeri Ocağı**, TTK Yay.VIII.Dizi, Ankara, 1984; Goodwin, G., **Yeniçeriler**, Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2001.

4-7 yıllık dönemlerde 250 yıl boyunca 7-8 bin çocuğun devşirildiği düşünülürse, o zamanki Osmanlı nüfusu içinde önemli bir rakama ulaşılmaktadır. Bugün bazı vatandaşlarımızın atası da devşirmelerdir. Bunlara, savaşta alınan esirler ile başka ülkelerdeki baskılardan kaçarak Osmanlı'ya sığınanlar ve daha önceden bu topraklarda yaşayanlar da eklenirse, Anadolu'nun ırklar ve soylar açısından nasıl bir karışım yaşadığı ortaya çıkacaktır.

Bu nedenle bu topraklarda ırkçılık olmaz, ırkçılık sökmek. En doğru yaklaşım, Atatürk'ün, ırkçılığı reddeden, çağdaş ulus ve ulusçuluk anlayışıdır.

Atatürk, elindeki çok sınırlı olanaklardan yararlanarak, Osmanlı'nın yapamadığını yapmış, farklı kökenlerden insanlardan bir ulus yaratmıştır. Bu bütünlük bir mozaik değildir. Uluslaşma sürecinde Mareşal Tito dönemindeki Yugoslavya bir mozaik örneğiydi. Slovenler, Hırvatlar, Arnavutlar, Sırp, Karadağlılar, Boşnaklar, Makedonlar ve Türkler, kendi kimliklerini koruyarak birarada yaşayabiliyorlardı; bir ulus oluşturduklarını zannediyorlardı. Mozaik modeli buydu. Ancak, Tito'nun ölümünden bir süre sonra, özellikle de Alman emperyalizminin girişimleriyle bu mozaik parçalandı, kan gövdeyi götürdü.

Atatürk'ün Türk ulusu anlayışı ise, başarısızlığı kanıtlanmış mozaik modelinin yerine, bütünleşmeyi temel aldı ve başarılı oldu. Türkiye'deki durum bugün mozaiğe değil, belki aşureye veya ebruya benzetilebilir.

Bugün Türkiye'ye saldıran emperyalist güçlerin en önemli hedeflerinden biri, ülkemizde ırkçılığı canlandırmak, ırkçılığa veya etnik kökene dayalı mikromilliyetçi hareketler geliştirerek, Türkiye'yi bölmede işbirlikçiler yaratmaktır. ABD'nin uygulamaları ve Avrupa Birliği'nin daha da açık biçimde ifade edilen görüş ve talepleri, Türkiye'de azınlık yaratma çabasına dönüktür.

Türk ulusunun bütünlüğüne yönelik bu tehdit, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi için de geçerlidir. Bu konuda geçmişte yaşanan bazı olaylar, sorunun nerelere kadar tırmanabileceğini göstermektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun halkı çok farklı kökenlerden gelen insanlardan oluşuyordu. Emperyalist güçlerin teşvikiyle mikromilliyetçilik geliştğinde, işçi kimliği unutuldu ve ulusal kimlikler ön plana çıktı. Örneğin, 1919-1922 döneminde İstanbul'daki Rum işçilerin önemli bir bölümü, Yunan ordusu ve donanmasına yardım için oluşturulan bir fona katkıda bulunmuştu⁴².

Diğer bir örnek, Yugoslavya'da yaşandı. Yugoslov halkının ve işçi sınıfının parçalanarak birbirine nasıl düşman edildiğini, Sırbistan Sendikalar Konfederasyonu Nezavisnost'un genel başkanı Branislav Canak, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun 1999 yılı Haziran ayında Helsinki'de toplanan genel kurulunda yaptığı konuşmada anlattı.

Canak, Yugoslavya döneminde işçilerin "işçi kimliği"nin önde olduğunu; daha sonra birilerinin çabalarıyla insanların "işçi kimliği"nin yok edilerek, "Sırp", "Boşnak", "Hırvat" "Arnavut" kimliklerinin öne çıkarıldığını ve ardından da yaşanan trajedilerin gündeme geldiğini anlattı. Eski Yugoslavya topraklarında barış ve huzurun yolunun, insanların yeniden "işçi kimliği"ne kavuşmalarından geçtiğini söyledi.

Bir işçinin ulusal bilincinin olması ve işçi sınıfı bilincinin olması birbiri ile çelişmez. Ancak bir işçide mikromilliyetçiliğin öne çıkması, ulusal bilince de, sınıf bilincine de büyük darbe indirir. Bu nedenle, mikromilliyetçiliği teşvik edenler, Türkiye'de işçilerin bölünmesine yol açacak bir sürece katkıda bulunmaktadır.

⁴² Korniyenko, Radmir Platonovich, **The Labor Movement in Turkey (1918-1963)**, U.S.Department of Commerce, Clearinghouse for Federal Scientific and Technical Information, Washington,D.C., 1967, 14.

Ancak, emperyalist ülkelerin işçi sınıfı hareketleri, ülkemiz ve işçi sınıfımız açısından son derece önemli olan bu konuda emperyalist politikaları desteklemektedir.

Amerikan Sendikalar Federasyonu'nun (AFL-CIO: Amerikan Emek Federasyonu – Endüstriyel Örgütler Kongresi) bu konudaki sicili 1970'li yıllara uzanmaktadır.

Aşağıda bazı bölümleri aktarılan “Kürtlerin Trajedisi” başlıklı yazı, Smith Hempstone tarafından yazıldı ve AFL-CIO'nun dergisinin Nisan 1977 tarihli sayısında (Cilt 32, sayı 4) yayımlandı. Yazı yazıldığı tarihte, Kürdistan Demokrat Partisi'nin başkanı ve günümüzdeki Mesut Barzani'nin babası Molla Mustafa Barzani daha hayattaydı; hastaydı ve tedavi için ABD'ye götürülmüştü. Yazıda, Molla Mustafa Barzani ile AFL-CIO Genel Başkanı George Meany'nin “şahsi arkadaş” olduğu belirtilmektedir⁴³:

“Jimmy Carter, Amerikan dış politikasına yeniden bir ahlak unsuru getirilmesinin gereğini defalarca dile getirmiştir. Eğer Devlet Başkanı ifadelerinde samimi ise, söylediklerini yerine getirmek için Kürtlerden daha uygun bir başlama noktası olamaz.

“Başlangıçtan beri Kürtler, tarihin sillesini yemişler ve aldatılmışlardır. Arap olmayan bu Müslüman halk, eski Med kavminden gelen Perslerle yakın akraba olup, modern İranlıların ataları sayılırlar. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Sevr Antlaşması ile kendilerine bağımsız ayrı bir devlet sözü verilmişti. Bunun yerine 10 milyon Kürt, Türkiye, İran, Irak, Suriye ve Sovyetler Birliği'ne taksim edilmişlerdir.

“Kürtler, kendilerinden gerek yiğitlik ve gerekse sayı bakımından çok daha az olan birçok topluma tanınan bir hakkı, Başkan Woodrow Wilson tarafından söz verilmiş bir hakkı, kendi kaderlerini kendilerinin tayini hakkını istemektedirler.

“1930'lu yıllarda Türkiye'de birçok Kürt ihtilali, çok sayıda cana kıyılarak ezilmiş ve dünya bu duruma seyirci kalmıştır...

“Akcığer kanserine yakalanmış olan Barzani'nin, 1976 yılı Temmuz ayında büyük bir ‘iyilik gösterisi’ içinde Amerika'ya gelerek Minnesota Eyaleti'nde Mayo kliniğinde tedavi altına alınmasına müsaade edildi. Ancak, Başkan Ford ile Kissinger, Kürtlerin aldatılmasının başkanlık seçimlerine etki edecek bir sorun haline gelmesine izin vermeyeceklerdi. Yanında devamlı surette CIA ile SAVAK ajanlarının bulunacağı Barzani, AFL-CIO Başkanı George Meany, Senatör Henry Jackson gibi şahsi arkadaşlarını görmeye gidebilecek, ancak hiç bir şekilde basına herhangi bir açıklama yapamayacaktı. Bugün için Barzani kanser ile pençeleşerek ve kalbi kırık olarak Washington'da aldatılmış bir toplumun temsilcisi olarak yaşamaktadır. Bu aldatmada Amerikan hükümetinin önemli bir rolü olmuştur.

“İşte bu nedenlerle eğer Başkan Carter, Amerikan dış politikasında iyi ahlak unsuruna dönme konusunda ciddi ise, aldatılan Kürtlere, bu cesur ve şerefli topluma bazı küçük yardımlarda bulunarak işe başlayabilir. Bu toplum, geleceklelerini ve hayatlarını Amerika'ya inanarak ortaya koymuşlar ve kaybetmişlerdir. Carter'in bu konuda yapabileceği pek fazla şey yoktur. Hürriyet yolunda hayatlarını kaybetmiş veya yaralanmış Kürtleri yeniden canlandıramaz. Carter, Kürtlere kaybettikleri hürriyetlerini geri veremez. Ancak Carter, Iraklıları güneydeki belirli bir bölgede yaşamaya zorlanmış Kürtleri Kuzey'e, alışıktıkları yüksek topraklarına dönmeye ikna edebilir. İdamları durdurabilir; evleri ellerinden alınmışlara evlerinin geri verilmesini sağlayabilir. Çoğunluğu ailelerinden ayrılmış olarak İran'da sürgünde bulunan Kürtlere daha fazla hürriyet tanınması konusunda Şah nezdinde girişimlerde bulunabilir. Ve son olarak, bu ülkeye gelmek isteyen ve yeni bir hayat arayan Kürtlere tanınan vize sayısını artırabilir (bugüne kadar 500'den az vize verilmiştir).”

Amerikan Sendikalar Federasyonu, bu anlayışı çerçevesinde, ileride ele alınacak Asya Amerika Hür Çalışma Enstitüsü (AAFLI) aracılığıyla Çukurova Bölgesi'nde bazı çalışmalar yaptı. Amerikalılar, bu çalışmada özellikle Çukurova'ya Güneydoğu Anadolu'dan gelen tarım işçileriyle bağlar kurmaya çalışıyorlardı.

Bu konuda ortaya çıkan rahatsızlıklar, TÜRK-İŞ Adana Bölge Temsilcisi Hüseyin Elbek, Tarım-İş Sendikası Genel Başkanı Zeynel İrmak ve Tarım-İş Adana Şube Başkanı Bedrettin Kaykaç'ın imzasıyla 11 Mart 1980 tarihinde TÜRK-İŞ Genel Merkezi'ne aşağıdaki yazıyla iletildi⁴⁴:

“TÜRK-İŞ, Tarım-İş, AAFLI arasında, Çukurova bölgesindeki gezici tarım işçilerine uygulanmak üzere hazırlanan uygulama ortak projesi AAFLI'nin aşağıda belirteceğimiz tavrı ve işlemleri nedeniyle önemli ve tehlikeli ölçüde aksamaktadır.

⁴³ Hür sendikalar Haber Bülteni, Cilt 32, Sayı 4, Nisan 1977 (çevrilmiş metin temin edilebildi).

⁴⁴ 11 Mart 1980 tarihli rapor, daktilo metin, 2 s.

“1) AAFLI yetkililerinin Güney ve Güneydoğu bölgelerinde yaptıkları incelemeler ve çalışmalar büyük bir gizlilikle yürütülmektedir. Bu çalışmalarla ilgili rapor TÜRK-İŞ ve Tarım-İş’e verilmemektedir. Bu husus yetkililere anlatıldığında, ‘muhabıtam AAFLI’dir; başkalarına rapor vermek zorunda değilim,’ şeklinde cevaplanmaktadır.

“2) İnceleme ve çalışma yapılacak bölgelerin tesbiti AAFLI yetkililerince tek taraflı ve yine gizlilik içinde yürütülmektedir.

“Amaç dışında belli sosyal ve kültürel yapıdaki köyler seçilmekte, bu köylerde kimlerle temas kurulduğu ve nelerin yapıldığının açıklanmaması için AAFLI yetkilileri büyük gayret göstermektedir.

“3) Bu proje içinde istihdam edilen kimseler hakkında ve TÜRK-İŞ’in ve de Tarım-İş’in bilgisi olmaksızın AAFLI tarafından tek taraflı olarak işe alınmakta ve çalıştırılmaktadırlar. Bunların yaptıkları işler de keza açıklanmamakta ve gizli tutulmaktadır.

“Bu haliyle projenin amacına ulaşmasına imkan görülmemektedir. Öte yandan AAFLI tarafından yürütülen bu çalışma türünün milli güvenliğimiz bakımından ciddi endişeler duyulmaktadır.

“Bu nedenle ortak projenin yeniden gözden geçirilmesi, sonuç karara bağlanıncaya kadar uygulanmanın durdurulması görüşündeyiz.

“Yetkililerin konuyu müzakere etmeleri sırasında aşağıda açıklanan önerilerin dikkate alınmasını arzederiz.

“Önerilerimiz:

“1) Çalışma yapılacak bölgeler, il, ilçe ve köy olarak TÜRK-İŞ, Tarım-İş ve AAFLI arasında önceden belirlenmeli ve bir takvime bağlanmalıdır. Keza ana komite toplantılarının da bir takvime bağlanması zorunludur.

“Yapılan araştırma ve çalışmalarda TÜRK-İŞ yada Tarım-İş yetkililerinden bir kişinin mutlak surette hazır bulundurulması belirlenmelidir.

“Çalışma sonuçlarını gösteren aylık raporlar her üç tarafa da verilmelidir.

“2) Proje uygulanması sırasında istihdam edilecek personelin tesbiti TÜRK-İŞ ve Tarım-İş tarafından yapılmalı, çalışma sorumluluklarının bu iki teşekküle ait olacağı prensibe bağlanmalıdır.

“3) Proje bütçesinin müştereken tesbit ve onaylanması zorunlu görülmektedir.”

Avrupa Birliği de Lozan Antlaşması’nı ihlal ederek Türkiye’de azınlıklar yaratmaya çalışmaktadır. Bu çabalarında en büyük müttefikleri ise Avrupa Sendikalar Konfederasyonu’dur.

Avrupa Birliği ülkelerinin sendikalarının hakim olduğu Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) Yönetim Kurulu 4-5 Aralık 1997 günü yaptığı toplantısında kabul ettiği kararda şu değerlendirmeyi yaptı.

“Yönetim Kurulu, örgütlenme ve toplu pazarlık konularında sendikal haklar, düşünce özgürlüğü ve basın özgürlüğü ve aynı zamanda Kürtlerin hala tanınmamış olan hakları konularının, gelişme sağlanması gereken alanlar olduğunu kaydetmektedir.”⁴⁵

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu’nun 29 Haziran - 2 Temmuz 1999 günleri Helsinki’de toplanan 9. Genel Kurulu sırasında bu konuda bir kriz yaşandı.

Bölücü terör örgütünün şefi Abdullah Öcalan’ın 29 Haziran 1999 günü idam cezasına çarptırılması üzerine, bazı İtalyan sendikacıları ETUC Genel Kurulu’nda Türkiye’ye karşı bir karar aldırılmaya çalıştılar.

ETUC Genel Sekreteri Emilio Gabaglio ise 30 Haziran 1999 günü sabahı Genel Kurulun açılışında yaptığı konuşmada, teröre karşı olduklarını, ancak Öcalan’a verilen ölüm cezasına da karşı çıktıklarını ve genel kurulun da bu konuda gereken desteği vereceğini umut ettiğini söyledi. Genel Kurula katılanlar bu söylenenleri alkışladılar.

Bu kitabın yazarı genel kurulda delegeydi ve derhal söz istedi; yaptığı konuşmada bu tavra karşı çıktı, terör örgütünü teşhir etti. Konuşma sırasında bazı delegeler, ETUC genel kurullarında hiç yaşanmamış bir yola başvurarak, konuşmacıyı yuhaladılar. Bazı delegelerce yuhalanan konuşma metni aşağıda sunulmaktadır:

“Gabaglio’nun Öcalan davasına ilişkin değerlendirmelerine yanıt olarak söz almış bulunuyoruz. Bazı noktalara dikkatinizi çekmek istiyoruz.

⁴⁵ ETUC, **ETUC Resolutions-1997**, Brüksel, 1998, s.80.

“İlk olarak, eğer Öcalan’a ilişkin önerinin dayandığı amaç, insancıl kaygılarsa, Amerika Birleşik Devletleri ve Çin’in de dahil olduğu biçimde dünyanın tüm ülkelerinde ölüm cezasına karşı genel bir karar öneriyoruz. Dünyanın her tarafında ölüm cezasının kaldırılması doğrultusundaki genel bir çağrı, çifte standart konusundaki yanlış anlamaları önleyecektir. Eğer herhangi bir ülkeye veya davaya özel olarak atıfta bulunulursa, insancıl nedenler zarar görecektir.

“Değınmek istediğım ikinci nokta, Öcalan’ın, 30 binden fazla vatandaşımızın ölümünden sorumlu bir terör örgütünün lideri olduğu gerçeğidir. Bu vatandaşlarımız arasında binlerce sivil vardır. Bu siviller arasında ise bebekler, yaşlılar, öğretmenler ve bizim üyelerimiz bulunmaktadır.

“Bu son derece önemli konuda herhangi bir yanlış anlamayı önlemek amacıyla, böyle bir karara, PKK’nın terör faaliyetlerini sert bir biçimde lanetleyen bir paragrafın da eklenmesini öneriyoruz. Birçok kanıtla da ortaya çıktığı gibi, PKK yoğun bir biçimde örgütlü suç faaliyetleri içindedir ve özellikle uyuşturucu kaçakçılığı ve kara para aklama işleri yapmaktadır. Bu faaliyetlerin de lanetlenmesi gerektiğine inanıyoruz.

“Dikkatinizi çekmek istediğımız diğeri bir nokta ise, Öcalan’ın önderliği altındaki bir terör örgütünün faaliyetlerinin, ülkemizin daha da demokratikleştirilmesi için sürdürdüğümüz kitle mücadelesinin önündeki ana engel olduğu gerçeğidir. Öcalan’a destek verecek herhangi bir karar, bizim bu alandaki sorunlarımızı artıracaktır.

“Türkiye, emperyalizme karşı ilk başarılı ulusal kurtuluş savaşını veren ülkedir. Türk işçileri de bu mücadeleye katkıda bulunmuşlardır ve ülkemizin bağımsızlığını ve bütünlüğünü korumada katkılarını sürdürmektedir.

“İnanıyor ve umut ediyoruz ki, diğeri ülkelerdeki kardeşlerimiz, terörizmi, kara para aklamayı ve her türlü örgütlü suçu teşvik edebilecek bir kararı tartışırken, bizim bu konudaki derin duyarlılığımızı gözönüne alacaktır.”

Ancak Avrupa Sendikalar Konfederasyonu’nun bu konudaki tavrı, Avrupa Birliği’nin tavrı gibi olmaya devam etti. ETUC tarafından 1 Eylül 1999 günü yapılan basın açıklamasında, ETUC’un Kürtlerin mücadelesini desteklediği belirtildi.

Çok diplomatik bir dille ifade edilen açıklama şöyleydi: “ETUC, Kürt nüfusunkiler de dahil olmak üzere, demokratik ve sosyal haklar için verdiği mücadelede Türk sendikacılık hareketini ve Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne aday ülke olarak tanınmasını desteklemeye devam edecektir.”

Uluslararası Gazeteciler Federasyonu’nun (IFJ) 3-7 Mayıs 1998 günleri toplanan genel kurulunda, Türkiye konusunda alınan kararda ise “Türk Kürdistanı” sözleri yer aldı.

Görüldüğü gibi, ülkemizin ve sendikacılık hareketinin karşı karşıya bulunduğu en büyük tehdit karşısında, emperyalist güçler ve onların “ortağı” sendikacılık hareketleri tam bir uyum içinde davranmaktadır.

Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi, ulusumuzu ve işçi sınıfımızı bölüp birbirine kırdırmaya yönelik bu tehdit karşısında, ülkemizdeki tüm anti-emperyalist, ulusalcı ve vatansever sınıf ve tabakalarla ve kesimlerle ittifak içinde hareket etmelidir. Irkçılığın her türüyle mücadele ve çağdaş bir ulus anlayışında birleşme, ülkemizin de, işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin de çıkarları açısından son derece önemlidir.

Laik Cumhuriyeti Yok Etme Tehdidi

İşçi hakları ve sendikacılık ancak laik bir düzende gelişebilir. Köktendinciliğın hakim olduğu ülkelerde ya hiç sendika yoktur, ya da sendika olarak gözükten örgütlenmeler gerçekte devletin kontrolü altındaki yapılardır. Örneğın, Suudi Arabistan’da sendikal örgütlenmeler yasaktır. Buna karşılık, İran ve Sudan gibi ülkelerde, tümüyle devlet denetiminde işçi örgütlenmeleri vardır. Türkiye’de laik cumhuriyetin zayıflatılması durumunda, sendikacılık hareketi de büyük darbe yiyecektir.

Bu nedenle, sendikaların önemli bir bölümünün tüzüğünde, laik ve demokratik cumhuriyetin korunması temel hedefler arasında sayılmıştır. TÜRK-İŞ, HAK-İŞ’in Uluslararası Hür İşçi

Sendikaları Konfederasyonu'na üyelik başvurusuna, tüzüğünde bu nitelikte bir hüküm olmadığı için itiraz etmiş ve bu konuda bir güvence aldıktan sonra itirazını geri çekmiştir. HAK-İŞ'in Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na üyeliği ancak bu konuda beş yıl süren tartışmalardan sonra 1997 yılı Aralık ayında mümkün olmuştur.

Türkiye'de cumhuriyet ve demokrasi düşmanı şeriatçı akımların hemen hemen hepsinin 1990'lı yıllara kadar emperyalist güçlerle ya doğrudan, ya da Suudi Arabistan gibi ülkeler aracılığıyla bağları vardı. 1991 sonrasında emperyalist güçlerin denetimi veya ilişkisi dışında bazı şeriatçı akımlar gelişmekle birlikte, belirleyici olan akımların emperyalistlerle işbirliği daha da artmıştır.

ABD emperyalizminin Türkiye'de laik düzeni kaldırma ve yerine "ılımlı İslam"ı (Humeyni'nin ifadesiyle, "Amerikan İslamı"nı) geçirme çabaları, işçi sınıfı ve sendikacılık hareketine de büyük darbe indirecektir. Avrupa Birliği'nin, Avrupa'daki Türkler arasında örgütlenen laiklik karşıtı yapılanmalara gösterdiği hoşgörü de aynı amaca yöneliktir.

Laikliğin yok edilmesi, ulus bilinci yerine ümmet bilincini öne çıkaracaktır. Ümmet bilincinin hakim olduğu koşullarda sınıf kimliğinin ve bilincinin gelişmesi de mümkün değildir. Böyle bir durumda, işçilerin "yurttaş" kimliğiyle sendikalarda örgütlenmesi değil, tarikat ve cemaatler içinde şeyhlerin "kul"u haline sokulması söz konusudur.

Laik cumhuriyet, işçi haklarının ve sendikal hak ve özgürlüklerinin temel önkoşuludur.

Uluslararası sendikacılık hareketinin ve emperyalist ülkelerdeki sendikaların, Türkiye'de laikliğin korunması ve güçlendirilmesi konusunda hiçbir çabaları veya destekleri olmamıştır.

Bu koşullarda, laik cumhuriyetin korunması en temel işçi haklarının korunması demektir. İşçi sınıfı ve sendikacılık hareketi de, cumhuriyet düşmanlarını destekleyen emperyalist güçlere karşı, laik cumhuriyet yanlısı tüm kesimlerle işbirliği yapmalıdır.

İşsizlik

Bir ülkede işçi haklarının ve sendikacılık hareketinin en büyük düşmanı, işsizliktir.

İşçi, memur, sözleşmeli personel veya başka bir statüde çalışan kişi, bir işverene işgücünü satar. Geçimini, bu işgücü satışından elde ettiği ücret veya aylıkla sağlar. Bu insanları toplumun diğer kesimlerinden ayıran özellik, bir fabrikaya, tarlaya, dükkana veya getirisi bir insanın ve ailesinin geçimini sağlayabilecek servete (bankada para, kirada ev-dükkan, v.b.) sahip olmamalarıdır. İşgücünü satamazlarsa, kendileri ve yakınları büyük bir sıkıntı içine düşerler. İşsizlik, çalışma gücüne, yeteneğine ve niyetine sahip bir kişinin işgücünü satamaması durumudur.

İşsizlik, işsiz kalan insana doğrudan verdiği zararın ötesinde, iş sahibi diğer ücretlilere de zarar verir. İşsiz kalan kişi, işgücünü daha düşük bir fiyattan (daha düşük bir ücretten) ve daha kötü çalışma koşulları karşılığında satmaya hazırdır. Bu nedenle, işsiz sayısı arttıkça, iş sahibi olan işçilerin ücretleri üzerindeki baskılar artar, çalışma ve yaşama koşulları daha da kötüleşir.

İşsizlerin sayısının arttığı bir ülkede sendikaların gücü ve etkisi azalır. İş bulabilmek için işgücünü daha düşük fiyatla ve daha kötü koşullarda satmaya hazır insanlar, daha yüksek ücretler ve daha iyi çalışma koşulları için örgütlü mücadeleye girmezler. Özellikle iş güvencesinin yeterli olmadığı ülkelerde, sendikacılık hareketini zayıflatmanın en kolay yolu, işsizliği artırmaktır.

Türkiye'de resmi verilere göre 2007 yılı Haziran ayında işsizlerin sayısı 2,3 milyon, işsizlik oranı yüzde 8,8'dir. Ancak bu rakamların gerçek durumu yansıtmadığı, çalışabilecek yaş grubundaki kişilerin giderek daha büyük bir bölümünün istatistiklerde işgücü dışında gösterilmesi nedeniyle

işsizlerin sayısının ve işsizlik oranının düşük tutulduğu bilinmektedir. Türkiye’de işsizlerin gerçek oranının yüzde 20 dolaylarında olduğu söylenebilir. Bu oran, uygulanan politikalar sonucunda hızla artmaktadır.

Türkiye’de işsizliğin ana sorumlusu, emperyalizmdir. ABD ve Avrupa Birliği emperyalizmi, doğrudan gündeme getirdikleri talepler ve IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü gibi kendi denetimleri altındaki uluslararası örgütler aracılığıyla dayattıkları politikalar sonucunda, tarım sektörüne verilen desteği düzenli bir biçimde azaltmışlardır. Türkiye’de günümüzde kırsal bölgelerde hızlı bir yoksullaşma yaşanmaktadır. Bu yoksullaşma, her yıl yüzbinlerce köylünün tarlalarını ekmekten vazgeçmesini, yoksullaşmasını, kentlere göç etmesini, bir süre sonra da tarlalarını satarak, mülksüzleşerek, işsizler ordusuna katılmasını getirmektedir.

Özellikle Güneydoğu ve Doğu Anadolu’da kırsal kesimdeki yoksullaşmanın ve mülksüzleşmenin diğer bir nedeni, emperyalist ülkeler tarafından desteklenen ve yönlendirilen bölücü terör örgütüdür. Bölücü terör örgütünün eylemleri nedeniyle yüzbinlerce köylü ailesi, tarlalarını ekemez, hayvanlarını meraya çıkaramaz duruma düşmüştür. Ayrıca, bölücü terör örgütüne karşı alınan önlemler de tarımsal üretimi olumsuz etkilemiştir.

Emperyalistlerin kullandığı ve yönlendirdiği bölücü terör örgütünün işsizliği artıran başka etkileri de vardır.

Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinde yapılan yatırımlar, terör örgütünün hedefi durumuna gelmiş, yatırımlar durmuştur.

Bölücü terör örgütüyle mücadelede yapılması zorunlu harcamalar, istihdam yaratabilecek kaynakların güvenlik için harcanmasına yol açmıştır.

Ayrıca, bu harcamalar bütçe açıklarına neden olmuş, hükümetler de bu bütçe açıklarının finansmanında borçlanma yolunu tercih etmiştir. Borçlanmayla birlikte iç piyasada faiz oranları yükselmiştir. Bu durumda, elinde para olan birçok kişi, yatırım yapıp istihdam yaratarak para kazanmak yerine, devlete borç vererek garantili yüksek gelir seçeneğini tercih etmiştir. Bu durum ise işsizliği daha da artırmıştır.

Türkiye’de işsizliğin son 10 yıllık dönemde artışının diğer bir nedeni, Avrupa Birliği ile 1 Ocak 1996 tarihinde girilen gümrük birliği ilişkisidir. Gümrük birliği sonrasında Türkiye’nin ithalatı iyice artmıştır. Avrupa Birliği’nin 1960’lı ve 1970’li yıllardaki adı Avrupa Ekonomik Topluluğu veya Ortak Pazar idi.

O yıllarda Avrupa Ekonomik Topluluğu’na karşı olanların kullandığı bir slogan, “Onlar Ortak Biz Pazar” idi. Bugün gerçekten bu duruma gelinmiştir. Avrupa Birliği emperyalizmi, Türkiye’yi bir pazar olarak görmekte ve bundan azami yararı sağlamaktadır. Avrupa Birliği’nden Türkiye’ye gelen her ürün, Türkiye’de o ürünü üreten bir işletmeden bir işçinin çıkarılması ve sonunda o işletmenin kapanması anlamına gelmektedir.

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında katılım görüşmeleri başlamıştır. Avrupa Birliği, 1986 yılına kadar Türklerin Avrupa Birliği ülkelerinde serbest dolaşımını sağlama yükümlülüğünü yerine getirmediği gibi, bu katılım görüşmeleri sürecinde yaptığı açıklamalarda, Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne katılması durumunda bile bu serbest dolaşıma kısıtlama getirilebileceğini belirtmiştir. Diğer bir deyişle, Türkiye’de işsizlik yaratan Avrupa Birliği, Türklerin Avrupa Birliği ülkelerinde yerleşme ve çalışmalarına kesin engeller yaratmaktadır.

Avrupa Birliği, diğer taraftan, kendi vatandaşlarının Türkiye’de çalışmasının önündeki engellerin kaldırılması konusunda taleplerini ısrarla gündeme getirmekte ve bu konudaki engelleri düzenli bir biçimde kaldırmaktadır. Türkiye’de özellikle 1930’lardan itibaren mevzuatımıza konan çeşitli hükümler sayesinde, yabancıların Türkiye’de belirli meslekleri yerine getirmeleri konusunda

ciddi engeller vardı. 70 dolayında yasa, tüzük ve yönetmelikte, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayanların belirli mesleklerde faaliyet göstermeleri yasaklanmıştı.

Avrupa Birliği'nin dayatmaları sonucunda, bu yasak ve kısıtlamalar teker teker kaldırılmakta, Avrupa Birliği'nin işsizleri için Türkiye'de iş olanakları yaratılmaktadır. Avrupa Birliği'nden gelip Türkiye'de iş bulan her Avrupalı, bir Türk'ü işsiz bırakmaktadır.

Özelleştirmelerin işsizlik üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkisi aşağıda ele alınmaktadır.

Türkiye'de işsizliğin diğer bir nedeni, Sovyetler Birliği'nin çökmesinin ardından eski Sovyetler Birliği ülkelerinden Türkiye'ye yaklaşık 1 milyon dolayında kaçak işçinin gelmesidir.

İşsizlik, yalnızca işgücünü satmak zorunda olan kişilerin oluşturduğu işçi sınıfının ve onların örgütü olan sendikaların değil, aynı zamanda ulusumuzun ortak sorunudur. Diğer bir ifadeyle, işsizlik, aynı zamanda bir ulusal güvenlik sorunudur.

İşsizlik, bölücü terör örgütünün eleman temini için uygun koşulları yaratmaktadır. Ayrıca, işsizlik ve yol açtığı yoksulluk, insanların çeşitli cemaatlerin ve tarikatların yardımlaşma ağının içine itilmesine de neden olmaktadır. Diğer bazı nedenler de dikkate alındığında, emperyalizmin uygulattığı politikalar sonucunda artan işsizliğin, Türkiye Cumhuriyeti açısından önemli bir ulusal güvenlik sorunu oluşturduğu görülecektir.

İşsizlik sorununun çözümü konusunda emperyalist ülkelerin işçi sınıfları ve sendikacılık hareketlerinden veya uluslararası sendikacılık hareketinden bir destek sağlamak olanaklı değildir. Tam tersine bir durum söz konusudur. Emperyalist ülke sendikaları, kendi ülkelerinde istihdam olanaklarının Türkiye gibi ülkelere kaydırılmasına karşı çıkmakta, kendi işsizlerini Türkiye'ye göndermeye çalışmaktadır.

İşsizlikle mücadelede tüm anti-emperyalist ve ulusalcı güçlerin elele vermesi gerekmektedir. İşçi sınıfı ve sendikacılık hareketi, bu geniş ittifakta yerini almalıdır.

Kayıt-Dışı İstihdam

Türkiye'de günümüzde işçilerin ve sendikaların en önemli sorunlarının başında kayıt-dışı istihdam veya kaçak işçilik gelmektedir.

Kaçak işçinin çalışma mevzuatında sağlanan haklardan yararlanması olanaklı değildir. Örneğin, kaçak işçinin sosyal güvenlik alanında hakkı yoktur. Haftalık çalışma süresi, yıllık ücretli izin, fazla çalışma ücreti gibi çok temel bazı haklar bile kaçak işçi için geçerli değildir.

Kaçak işçinin sendikalara üye olması da olanaksızdır. Yürürlükteki çalışma mevzuatımıza göre, bir işçinin bir sendikaya üye olabilmesi için, sendikanın örgütlü bulunduğu işkolunda faaliyette bulunan bir işyerinde fiilen ve hukuken çalışıyor olması gerekmektedir. Kaçak işçi ise kayıtlarda yoktur, fiilen çalışsa bile, hukuken çalışmamaktadır. Ayrıca, Türkiye'de kayıt altındaki işletmelerdeki kaçak veya kayıt-dışı istihdamın ötesinde, tümüyle kayıt-dışı olan işletmeler vardır. Bu kayıt-dışı işletmelerde çalışanların durumu daha da zordur.

Kayıt-dışı istihdam, Türkiye ekonomisi ve sosyal güvenlik sistemi açısından önemli sorunlar yaratmaktadır. Bazılarına göre, kayıt-dışı istihdam, Türkiye'nin ekonomik bunalım dönemlerinde sorunlarını aşmasını kolaylaştıran bir tampondur. Araştırma ve geliştirme harcamaları yapmayan ve teknoloji geliştirmeyen, pahalı kredi ve enerji kullanan, işletme sermayesi yetersiz Türk endüstrisinin en önemli rekabet gücü, ucuz işçiliktir. Kayıt-dışı istihdam, hem işçiyi köleleştirerek, hem de vergi ve sosyal sigorta primlerini kaldırarak, bazı işletmelerin ayakta kalmasını sağlamaktadır.

Bu anlayışla hareket eden bazı yetkililer, kayıt-dışı çalışmayı Türkiye'nin en önemli rekabet üstünlüğü olarak görmekte ve bu yasadışı uygulamanın üzerine gerektiği gibi gitmemektedir.

Türkiye'de kayıt-dışı istihdamın boyutları büyüktür ve giderek daha da büyümektedir. Bazı iktisatçılar, Türkiye ekonomisinin yaklaşık yarısının kayıt-dışı olduğu görüşündedir. Diğer taraftan, kayıt-dışı istihdam da hızla büyümektedir.

Artan işsizlik, kayıt-dışı istihdamı düzenli olarak beslemektedir. İşgüçlerini geçerli ücret düzeyi ve yasalarla belirlenmiş hak ve özgürlüklerin sağladığı çalışma koşulları içinde satamayanlar, daha düşük ücretleri ve daha kötü çalışma koşullarını kabullenmek zorunda kalmaktadır. Bu da işçi haklarının geriye götürülmesine, sendikal hak ve özgürlüklere büyük darbe indirilmesine neden olmaktadır.

Türkiye'de işsizliğe yol açan tüm etmenler, kayıt-dışı istihdamın artmasına da neden olmaktadır.

Kayıt-dışı istihdam Türkiye'ye büyük zarar vermektedir. Bu yolla rekabet gücünü artırarak ayakta kalan bazı işletmeler karlarını artırırken, devletin vergi gelirleri azalmakta, sosyal güvenlik sistemi düzenli bir biçimde zayıflatılmaktadır.

Yeterli vergi toplanamayınca, devlet zayıflamaktadır. Borçlanma, devletin borç verenler karşısında siyasi gelişmeler ve uluslararası politika alanlarındaki direnme gücünü de zayıflatmaktadır. Ekonomik açıdan zayıflayan devletin "sosyal" boyutu ortadan kalkmaktadır. Aynı şekilde, sosyal güvenlik sistemi de zayıflamaktadır.

Devletin "sosyal" boyutu ve sosyal güvenlik sistemi büyük darbeler yiyince, ortaya çıkan boşluğu, tarikatların ve cemaatlerin oluşturduğu ilişkiler ağı almaktadır. Ayrıca, ırkçılık da bu zeminde gelişme olanağı bulmaktadır. Sorunlarını devleti aracılığıyla çözemeyen, dini ilişkilerine ve ırkına dayalı olarak çözme çabasına girmektedir.

Bu da Türkiye'nin parçalanması için gerekli altyapının oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır.

Türkiye'nin ve Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin kayıt-dışı istihdam sorununu çözebilmesinde uluslararası sendikacılık hareketinin ve emperyalist ülkelerdeki işçi sınıfı ve sendikacılık hareketlerinin en küçük bir katkısı veya bu doğrultuda en küçük bir çabası söz konusu değildir.

Avrupalı işçinin derdi, Türkiye'deki işçinin çalışmasının kayıt altına alınması değil, Türkiye'den ithal edilen ve kendisinin satın aldığı iç çamaşırın, gömleğin, televizyonun, buzdolabının, arabanın daha da ucuzlamasıdır. Bu ucuzluğu sağlayan ise, Türkiye'de bu ürünleri üreten fabrikalarda veya bu fabrikalara çeşitli parçaları satan küçük atelyelerde insanlıkdışı koşullarda kayıt-dışında çalışan işçilerdir.

Türkiye'de işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin en önemli sorunlarından biri olan kayıt-dışılık, aynı zamanda Türkiye ekonomisine ve Türkiye'de devlet-vatandaş ilişkisine büyük darbeler indiren bir uygulamadır. Türkiye sendikacılık hareketi, kayıt-dışılıkla mücadelede, Türkiye'nin güçlü bir ekonomiye ve Türkiye'de güçlü devlet – vatandaş ilişkilerine sahip olmasını isteyen tüm kesimlerle işbirliği içinde olmalıdır.

Ekonominin Dışa Bağımlı Yapısı

Ekonomimiz giderek dışa bağımlı hale gelmiştir.

Bankacılık sistemimizin yüzde 42'si ulusötesi sermayenin elindedir. Almanya'da bu oran yüzde 5, İtalya'da yüzde 8, İspanya'da yüzde 10, Hollanda'da yüzde 11, Fransa'da yüzde 19'dur. 50 sigorta şirketimizin 29'u ulusötesi sermaye tarafından satın alınmıştır. İstanbul Menkul Kıymetler

Borsası'nda yabancıların payı yüzde 70 düzeyine yükselmiştir. İstanbul Sanayi Odası'nın yaptığı açıklamalara göre, Türkiye'nin en büyük 500 sanayi şirketinin toplam satışlarının yüzde 43'ü, yabancı sermayeli şirketlerindir. 500 şirketin toplam karının yüzde 44,4'ü yabancı şirketlere aittir. En büyük 500 sanayi şirketinin toplam ihracatının yüzde 49'u yabancı şirketler tarafından gerçekleştirilmiştir.

Ülkemizde yatırım yapan yabancıların önemli bir bölümü, yıllardır üretim yapan yerli şirketleri satın almaktadır. Yabancıların ülkemizde satın aldıkları topraklar da kaygı verici miktarlara ulaşmıştır. Dışa bağımlılığı artıran önemli bir unsur, Türkiye'nin hızla artan dış borçlarıdır. Türkiye'nin giderek daha da büyüyen cari açığı, dış kaynaklarla finanse edilmektedir.

Ekonomik açıdan dışa bağımlılık, Türkiye'nin iç ve dış politikasını da doğrudan etkilemektedir. Emperyalist güçler, Türkiye'nin siyasi bağımsızlığını fiilen ortadan kaldırmada Türk ekonomisinin dışa bağımlılığını bir silah olarak kullanmaktadır.

Ekonomi bu denli dışa bağımlı olunca, 2001 krizinde, Dünya Bankası Başkan Yardımcısı Kemal Derviş Türkiye'ye gönderilmiş, ekonomiden sorumlu kılınmış ve Parlamento'nun duvarında yer alan "hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir" yazısının altında 15 günde 15 yasa çıkarılacak talimatı harfiyen uygulanmıştır. Türkiye'nin dış politikasında Avrupa Birliği ve ABD emperyalizminin çıkarları doğrultusunda düzenleme yapılması girişimlerinde de bu ekonomik bağımlılık bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Özellikle Türkiye'de cari açığın rekor düzeylere vardığı ve bu açığın yabancı sıcak para ile finanse edildiği günümüzde, hakimiyet milletin veya Allah'ın değil, emperyalistlerindir.

Dışa bağımlı ekonomik yapı, işçi hak ve özgürlüklerinin daraltılması ve sendikacılığın zayıflatılması açılarından da büyük bir tehlike oluşturmaktadır. Emperyalist güçler, Türkiye'yi ihracata yönelik bir üs olarak kullanmak istemektedir. Bunun sonuçlarından biri ise ücretlerin düşürülmesi, temel işçi hak ve özgürlüklerinin kısıtlanmasıdır.

Ayrıca, bütçenin önemli bir bölümünün borçların faizlerine gitmesi nedeniyle, kamu kesiminde çalışan işçilerin, memurların ve sözleşmeli personelin ücretleri düşük tutulmakta, yatırımlar durma noktasına geldiği için de kamu kesiminde istihdam daralmaktadır.

Dünya Bankası başkanının asgari ücretin düşürülmesi konusundaki ifadeleri, Dünya Bankası'nın ve IMF'nin sosyal güvenlik alanındaki düzenlemelerden esnekliğe kadar uzanan çok çeşitli alanlardaki talepleri de işçi hak ve özgürlüklerine yönelik doğrudan saldırılardır.

Ekonomik bağımlılık, ulusun egemenliğine, demokrasiye ve sendikal hak ve özgürlüklere büyük darbe indirmektedir.

Bu sorunun çözümünde uluslararası sendikacılık hareketinin ve emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketlerinin en küçük bir yardımı söz konusu değildir. Bu güçler, bu konularda tümüyle sessiz kalmaktadır.

Bağımsızlığın olmadığı yerde demokrasinin ve işçi hak ve özgürlüklerinin olmayacağı son derece açıkken, uluslararası sendikacılık hareketinin ve emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının, emperyalist güçlerin az gelişmiş ülkelerde bu yolla demokrasiyi ortadan kaldıracı girişimleri karşısında en küçük bir tepkileri söz konusu değildir.

Ekonomik bağımlılıktan ve bunun olumsuz etkilerinden kurtulmak ise ancak anti-emperyalist, ulusal ve emekten yana güçlerin ittifakından geçmektedir.

Özelleştirmeler

Türkiye’de işçi sınıfı ve sendikacılık hareketine en büyük darbeyi indiren uygulamalardan biri, özelleştirme. Özelleştirme aynı zamanda Türkiye’nin bağımsızlığına ve üniter yapısının bütünlüğüne ve Türk ulusunun bütünlüğüne yönelik kapsamlı emperyalist saldırının en önemli araçlarından biridir.

Özelleştirme yalnızca kamu kesimine ait işletmelerin özel sektöre devredilmesi değildir. Özelleştirme,

- Kamuya ait işletmelerin kısmen veya tümüyle özel sektöre satılması veya kapatılması,
- Kamu kesimi tarafından mal üretiminin ve hizmet sağlanmasının durdurulması,
- Kamu kesimi tarafından gerçekleştirilen işlerin özel sektöre yaptırılması (taşeronluk, fason üretim, hizmet alımı),
- Kamu işletmelerinin mal üretimi ve hizmet sunumunda kamu yararını göz ardı ederek, kar amacına yönelmeleri (ticarileşme),
- Devletin piyasaya yönelik müdahalelerin kaldırılması (deregülasyon)

olarak özetlenebilir.

Özelleştirme konusu tartışılırken sorulması gereken asıl soru, devletin görevinin ne olması gerektiğidir. Bu soru, bir siyasi tercihi yansıtır.

- Devletin asıl işlevi, savunma, güvenlik ve dış politika mıdır? Devlet, ekonominin yönetimini piyasa güçlerine mi bırakmalıdır?
- Yoksa devlet, doğumundan ölümüne kadar vatandaşının sorumluluğunu üstlenmeli midir? Ekonominin güçlendirilmesinde doğrudan etkili bir görev üstlenmeli midir? Devletin başka görevleri var mıdır?

Özelleştirme konusu, işletmelerin karı ve zararı gibi dar bir kapsamda ele alınamaz. Doğru olan, devletin görevleri konusundaki anlayış farklılıklarının incelenmesidir.

Devletin savunma, güvenlik ve dış politika gibi alanlardaki sorumluluklarına ek olarak başka sorumlulukları da olmalıdır.

Bunlardan biri, sosyal devlet olma yükümlülüğüdür. Sosyal devlet, vatandaşın yaşamının her alanında devletin katkı ve güvence sağlamasıdır. Eğitim, sağlık, konut, elektrik, su, gaz, toplu taşıma başta olmak üzere, vatandaşların temel ihtiyaçlarının ayırım yapılmaksızın sağlanması, belirli bir siyasi anlayışın tercihidir.

Bazı ülkelerde devlet, sanayinin gelişmesi için bilinçli bir biçimde müdahale etmiştir ve katkıda bulunmuştur.

Bazı ülkelerde devlet, ekonominin güçlenmesi için sanayinin dışındaki sektörlerin gelişmesi için de önemli katkılarda bulunmuştur.

Bazı ülkelerde ise, bir ulusun oluşturulmasında devletin önemli rolü vardır.

Türkiye’de kamu sektörünün işlevi, bütün bu noktaları içirmektedir.

Türkiye’de gerek farklı kökenlerden insanlarımızın bir ulus oluşturmasında, gerek bu ulus ile devlet arasındaki bağların güçlendirilmesinde, kamu kesimi ve kamu hizmetleri önemli bir işlev yerine getirmektedir.

Kamu sektöründe aynı işyerinde birlikte istihdam edilen ve görev yerleri dönem dönem değiştirilen 3 milyona yakın işçi ve memur, farklı kökenlerden ve inançlardan insanlarımızın bir ulus halinde kaynaşmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Başta sağlık ve eğitim olmak üzere, kamu hizmetlerinin devlet tarafından yerine getirilmesi, Batı Avrupa'da "refah devleti" veya "sosyal devlet" adı verilen, geleneklerimizde ise "baba devlet" veya "kerim devlet" biçiminde adlandırılan uygulamayı hayata geçirmekte ve halkla devlet arasındaki ilişkileri güçlendirmektedir.

Özellikle 1991 yılından sonra Avrupa Birliği ve ABD emperyalizmi ile onların denetimindeki Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Ticaret Örgütü, OECD gibi örgütlerin ve Açık Toplum Enstitüsü (Soros) gibi kuruluşların Türkiye'ye özelleştirmeyi ve yerelleştirmeyi kararlı bir biçimde dayatmalarının ana nedeni, Türkiye'yi parçalamak, Türkiye'de özellikle devletçiliği ve kamu kesimini kullanarak Türk ulusunu yaratan Atatürk'ten intikam almaktır.

Özelleştirme, Türkiye'ye ve Atatürk'e açık bir saldırıdır. Özelleştirme, aynı zamanda, kamu kesiminde işçi, memur ve sözleşmeli personel istihdamını azaltarak, ücretli çalışanların haklarına büyük darbeler indirmektedir.

Günümüzde kamu kesiminde işçi statüsünde çalışanların tümü, memur ve sözleşmeli personel statülerinde çalışanların da yarısına yakını sendikalarda örgütlüdür. Özelleştirilen işletmelerde ise sendikasılaşma olmaktadır.

Kamu kesiminde sendikal örgütlülük, hem mevcut kanunların tam olarak uygulanmasını, hem de yeni hak ve özgürlükler elde edilmesini sağlamaktadır. Kamu sektöründe ücretlerin artması ve diğer hak ve özgürlüklerin gelişmesi, özel sektör için de bir örnek oluşturmaktadır. Örneğin, 1991 kamu kesimi toplu iş sözleşmelerinde ücretlerin artmasını, özel sektördeki ücretlerin artması izlemiştir.

Özelleştirme, yalnızca kamu kurum ve kuruluşlarının satılması değildir. Bu nedenle, kamu işletmelerinin ticarileştirilmesi, taşeronluk, hizmet alımı, kamu kesimi üretimi ve hizmet sunumunun durdurulması ve devletin piyasaya müdahaleden vazgeçerek piyasayı ulusötesi sermayenin ve yerli işbirlikçilerinin hakimiyetine bırakması da işçi sınıfı ve sendikacılık hareketine büyük zararlar vermektedir.

Özelleştirme, Türkiye'nin iç dinamiklerinin bir sonucu değildir; emperyalistlerin bir dayatmasıdır. Bu uygulamadan, hem Türkiye, hem işçiler ve sendikalar büyük zarar görmektedir.

Özelleştirme ile mücadelede uluslararası sendikacılık hareketinden ve emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketlerinden yardım almak olanaklı değildir.

Günümüzde en önemli uluslararası sendikal örgütlenme olan Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu'nun hiçbir kararında özelleştirmelere cepheden karşı çıkılmamaktadır.

Küresel sendika federasyonları içinde ise, başta Uluslararası Kamu Görevlileri Federasyonu (PSI, Kamu Hizmetleri Enternasyonu) olmak üzere, bazı örgütler, özelleştirme uygulamalarına bazı eleştiriler getirmektedir. Ancak bu eleştiriler genellikle yalnızca kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi ile sınırlıdır ve sanayi, maden, ulaştırma, tarım, inşaat gibi alanlardaki özelleştirme uygulamalarına karşı çıkmamaktadır.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu da hiçbir kararında özelleştirmeye karşı çıkmamıştır. Emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketleri ve onların yönetimindeki uluslararası sendikacılık hareketi, emperyalist devletleri ve sermayedarları "sosyal ortak" olarak görmekte ve özelleştirme konusunda onlarla aynı görüşü ve yaklaşımı paylaşmaktadır.

Özelleştirme ile mücadelede Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin yardımcısı, ülkemizdeki tüm vatansever, yurtsever, millici veya ulusalcı güçlerdir.

Özelleştirme konusu tartışılırken, seçim yapılacak seçenekler, “devletçilik mi, piyasa mı?” değildir. Seçenekler, devletçilik ve ulusötesi sermayedir.

Piyasa, bağımsız bir güç değildir. Piyasaya günümüzde ulusötesi sermaye ve yerli işbirlikçileri hakimdir. Bu nedenle, piyasaya ya ülkenin ve halkın çıkarlarını ön planda tutacak biçimde devlet hakim olacaktır, ya da ulusötesi sermaye ve yerli işbirlikçileri. Devletçilik, ülkemize, halkımıza, işçi sınıfımıza ve sendikalarımıza yarar sağlar. Piyasaya ulusötesi sermayenin hakim olması ise ülkemizi ve ulusumuzu bölünme tehdidiyle karşı karşıya bırakır, işçi haklarına ve sendikacılık hareketine büyük darbe indirir.

Aynı durum, planlama için de geçerlidir. Devlet, piyasaya müdahale edecek, piyasayı yönlendirecek, piyasa faaliyetlerini planlayacak mıdır? Buradaki seçenekler de, “anti-demokratik planlama mı, demokratik piyasa mı?” değildir. Tercih, piyasayı “ulusun çıkarlarını ön planda tutarak devlet mi planlayacak?” yoksa “ulusötesi sermayenin çıkarlarını ön planda tutarak ulusötesi sermaye ve yerli işbirlikçileri mi planlayacak?” arasındadır.

Ülkenin güçlenmesi ve halkın refahının ön planda tutulması için devletin demokratik planlamasını kabul etmek gereklidir. Bu yapılmadığı takdirde, “piyasa” adı verilen ulusötesi sermaye ve yerli işbirlikçileri, hem ülkeye, hem işçi sınıfına büyük zararlar verir.

Sosyal Devletin Tahrip Edilmesi

Özelleştirmelerin de parçasını oluşturduğu bir uygulama, sosyal devletin tahrip edilmesidir.

Türkiye’de Cumhuriyet döneminde sosyal devletin yaratılması doğrultusunda önemli çabalar olmuştur. Kamu kesiminde ve özellikle iktisadi devlet teşekküllerinde çalışanlara sağlanan olanaklar, sosyal devlet konusunda atılmış önemli adımlardır.

Ayrıca, Osmanlı’dan devralınan enkaz üzerinde inşa edilen devletimiz, özellikle eğitim ve sağlık alanlarında tüm halkın sorunlarının çözümüne büyük katkılarda bulunmuştur. Emperyalist ülkelerde sosyal devlet emperyalist sömürüyle finanse edilirken, Türkiye’de sosyal devlet ülke olanaklarıyla yaratılmıştır.

Sosyal devlet, devletin vatandaşının refahından sorumlu olması demektir. Bu sorumluluk, doğumdan önce başlar, mezara kadar devam eder. Sosyal devlet, vatandaş ile devlet arasındaki bağları güçlendirir. Sosyal devletin çökertilmesi ise bu bağı zayıflatır.

Sosyal devletin en önemli görevlerinden biri, genel ve parasız eğitimidir. Merkezi idare (Milli Eğitim Bakanlığı) ve birimleri tarafından sunulan genel ve parasız eğitim, ulusu bütünleştirir ve halkla devlet arasındaki bağları güçlendirir.

Sosyal devletin bu görevini yerine getirmemesi durumunda ortaya çıkan boşluğu, bugün, emperyalizmin maddi ve manevi desteğiyle, tarikatler ve cemaatler doldurmakta, ulus bilinci yerine ümmetçiliği yaygınlaştırmaktadır. Bu gidiş tersine çevrilmezse, yarın, yine emperyalistlerin desteğiyle, etnik kimliğe göre okullar oluşturulacak, ulusumuz ve işçi sınıfımız büyük bir darbe daha yiyecektir.

Türkiye’de gerek emperyalist güçlerin talebi, gerek kaynakların israfı ve borç faizlerine gitmesi nedeniyle, sosyal devlet düzenli bir biçimde zayıflatılmaktadır. Özelleştirmeler de sosyal devleti zayıflatan çok önemli bir etmendir.

Sosyal devletin zayıflaması, işçi sınıfı üzerindeki yükleri artırmaktadır.

Emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketlerinin ve uluslararası sendikacılık hareketinin, Türkiye’de sosyal devletin korunması konusunda bir talepleri yoktur.

Bu konuda da işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin en önemli dostu, diğer anti-emperyalist, ulusalçı ve emekten yana sınıf ve tabakalar ile kuruluş ve kişilerdir.

Yerelleşme

Günümüzde Türkiye'nin üniter yapısının bütünlüğüne yönelik en büyük tehdit, "yerelleşme" adı ve görünümü altında, eyaletleşme girişimleridir. Bu girişimler 1991 yılından sonra gündeme gelmiş, AKP iktidarı döneminde büyük bir tehlike ve tehdit halini almıştır.

Kamu hizmetlerinin merkezi idare tarafından yerine getirilmesi durumunda, yüzbinlerce kamu işçisi ve memuru, ülkenin değişik bölgelerinde görev yapmaktadır. Bu biçimdeki çalışma, farklı köken ve inançlardan insanları ortak çıkarlar etrafında birleştirmekte ve kaynaştırmaktadır. Bu süreç, hem ulusal bilincin, hem de sınıf bilincinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

Kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi ve/veya yerelleştirilmesi durumunda, belirli bir bölgede çalışacak kişilerin o bölgenin insanı olması öncelik kazanmaktadır. Bu da hem ulusal bütünlüğe, hem de sınıf bilincine büyük darbe indirmekte, bölgeciliği, etnik milliyetçiliği ve ırkçılığı teşvik etmektedir. Bu nedenle, yerelleşme, ulusal bütünlüğe de, sınıf kimliği ve bilincine de büyük darbe indirmektedir.

Yerelleşme de Türkiye'nin kendi iç dinamiklerinin ve gereksinimlerinin sonucunda değil, emperyalist güçlerin dayatmaları nedeniyle Türkiye'nin gündemine girmiştir⁴⁶. Emperyalist güçler bu bölücü çabayı, "yerelleşme demokratikleşmedir" gibi saptırma ile savunmaktadır. Halbuki günümüz Türkiye'sinde yerelleşme, yerel güç odaklarının baskı ve hakimiyetinin artması, ulusun ve işçi sınıfının bölünmesi ve birbirine düşman edilmesi anlamına gelmektedir.

Ülkemizin ve işçi sınıfımızın yerelleşme konusunda yaşadığı sorunların çözümü konusunda emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketlerinin ve uluslararası sendikacılık hareketinin en küçük bir çabası veya katkısı yoktur.

Yerelleşmeye karşı çıkacak güç, işçi sınıfı ve sendikacılık hareketiyle birlikte, Türkiye'nin üniter devlet yapısının bütünlüğünü ve ulusal bütünlüğü savunan tüm kişi ve kuruluşlardır, tüm anti-emperyalist ve ulusalçı sınıf ve tabakalardır.

Sosyal Güvenlik Reformu

Türkiye'de Cumhuriyet döneminde, kişilerin çalışmasına engel olan ve giderlerini artıran risklere (hastalık, iş kazası ve meslek hastalığı, yaşlılık, malüllük, ölüm, analık) karşı büyük ölçüde başarılı bir sosyal güvenlik sistemi kurulmuştur. Bu sistem, çeşitli yanlış uygulamalar nedeniyle, 1990'lı yılların başlarında tıkanmış, finansman açığı vermeye başlamıştır.

Avrupa Birliği ve ABD, gerek doğrudan, gerek Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu gibi kuruluşlar aracılığıyla, sosyal güvenlik sisteminin kökten değiştirilmesini talep etmektedir. Hükümetlerin ve özellikle de AKP iktidarının attığı adımlar, bu talepler doğrultusundadır.

Bu taleplerin yerine getirilmesi nedeniyle, sosyal güvenlik sistemimiz yeni ve kapsamlı bir bunalıma doğru ilerlemektedir. Bir süre sonra, işçilerin ve işverenlerin ödediği primlerle finanse edilen ve açığını devletin kapadığı sosyal güvenlik sistemi çökecek, özel sağlık sigortası ve özel emeklilik programlarının belirleyici olduğu bir düzen hakim kılınacaktır.

⁴⁶ Bu konuda bkz. Koç, Y., Yerel Yönetimler Reformu: Devleti 'Yeniden Yapılandırmak' mı, '81 Eyaletle Parçalamak' mı," **Bilim ve Ütopya Dergisi**, Haziran 2003, s.8-17; **Jeopolitik**, Bahar 2003, s.102-119.

Bu da, parası olanın ayırabildiği para kadar sağlık hizmetinden yararlandığı ve emekli aylıklarının geçim için iyice yetersiz kaldığı bir vurgun düzenine geçiş anlamına gelmektedir.

Emperyalist güçlerin dayatmalarıyla gündeme gelen düzenlemeler, devletin sosyal güvenlik alanındaki katkısını, etkisini ve gücünü yok etmeye yöneliktir. Bunun tek amacı, ilaç ve tıbbi malzeme tekellerinin ve özel emeklilik programlarını sağlayan şirketlerin daha fazla kar elde etmesi değildir. Emperyalist güçlerin sosyal güvenlik sistemimizi çökertme konusundaki ısrarlı tavırları, Türkiye'ye yönelik saldırının unsurlarından biridir.

Türkiye'de devletin yönetimi, denetimi ve desteği altındaki Sosyal Sigortalar Kurumu, Emekli Sandığı ve Bağ-Kur gibi sosyal güvenlik kuruluşları, sağlık hizmeti ve emeklilik imkanı sağlamanın ötesinde çok önemli bir işlev yerine getirmişlerdir.

Türkiye'de kökeni ve inancı ne olursa olsun tüm çalışanlar, şimdi birleştirilerek Sosyal Güvenlik Kurumu haline getirilmiş olan sosyal güvenlik kuruluşlarına yıllarca birlikte prim ödediler; bu kuruluşların sağladıkları hizmetten aynı şekilde yararlandılar ve bu kuruluşların sorunlarını hep birlikte paylaştılar.

Tüm bölgelerde, tüm kökenlerden ve inançlardan insanların ödedikleri primler bir havuzda toplandı ve ihtiyacı olanlar için bu havuzdan ödeme yapıldı. Devletin yönetimi, denetimi ve desteğindeki bu sosyal güvenlik kuruluşları, insanlarımızın dayanışma içinde olmalarına ve bütünleşmelerine önemli katkılarda bulundu; ulusal bilinci ve sınıf bilincini geliştirdi.

Sosyal güvenlik sisteminin çökertilmesi ve özel sağlık ve emeklilik programlarının önem kazanması, bu dayanışmayı ortadan kaldırmaktadır; ulusal bilincin ve sınıf bilincinin gelişmesine büyük darbe indirmektedir.

Devletin denetimi, gözetimi ve yönetimindeki sosyal güvenlik sisteminde, ihtiyaç içindeki insanların bu sıkıntılarının giderilmesi devletin görevi, kişinin hakkıdır.

Bu sistem yıkıldığında, ortaya çıkan boşluğu cemaatler, tarikatlar, aynı ırktan veya soydan gelmeye dayalı dayanışma ilişkileri alınca, görev ve hak ortadan kalkar, sadaka sistemi gelir. Bu değişiklik, ulusal ve sınıfsal bilinci tahrip eder; ümmetçiliği veya ırkçılığı ön plana çıkarır.

Türkiye'de sosyal güvenlik sisteminin emperyalizmin talepleri doğrultusunda çökertilmesine karşı verilen mücadelede, emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketleri yanımızda değildir. Uluslararası sendikacılık hareketinin çok büyük bir bölümü de bu saldırıyı tam bir vurdumduymazlık içinde izlemekle yetinmektedir. Uluslararası Kamu Görevlileri Federasyonu (PSI, Kamu Hizmetleri Enternasyonal) gibi bazı kuruluşların bu sürece eleştirileri ise sağlık hizmetlerinin özelleştirilmesine karşı çıkışla sınırlıdır.

Sosyal güvenlik sistemine yönelik emperyalist saldırı, yalnızca çalışanlar için değil, aynı zamanda Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından da ciddi sorunlar yaratmaktadır. Bu saldırıya karşı verilecek mücadelede de tüm anti-emperyalist, millici ve emekten yana güçlerin ittifakı gereklidir.

Çalışma Mevzuatı

Türkiye'de işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin çalışma mevzuatından kaynaklanan önemli sorunları da vardır. Ancak bu konuda sendikaların büyük eksikliği söz konusudur. Sendikalar, ya sahip oldukları bazı hakların farkında değildir, ya da kağıt üzerine geçirilmiş olan bu hakların hayata geçirilmesi konusunda gerekli çabayı göstermekten kaçınmaktadır.

Genellikle zannedildiğinin aksine, Türkiye’de sendikal hak ve özgürlükler açısından hakların kağıda geçirilmesi konusunda bir sorun yoktur. Sendikal hak ve özgürlükler konusundaki sorun, hukuken elde edilmiş hakların kullanılmasına ilişkindir.

7 Mayıs 2004 tarihinde Anayasa’nın 90. maddesine şu hüküm eklenmiştir:

“Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.”

Bu değişiklikle, temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası sözleşmeler doğrudan uygulanırılık kazanmıştır. Sendikal hak ve özgürlükler konusunda en geniş düzenlemeler olan 87 ve 98 sayılı ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) Sözleşmeleri Türkiye tarafından onaylanmıştır ve böylece doğrudan uygulanır olmuştur. Diğer bir deyişle, 87 ve 98 sayılı ILO Sözleşmelerinin hükümleri ile iç mevzuatımızın çelişmesi durumunda, yargıçların anayasal görevi, ILO Sözleşmelerini derhal uygulamak ve bu Sözleşmelerle çelişen iç mevzuat hükümlerini yok (zımnen mülgâ) saymaktır.

Bu çerçevede değerlendirildiğinde, sendikal hak ve özgürlükler konusunda 12 Eylül öncesinde ve sonrasında getirilmiş olan tüm kısıtlamalar kalkmaktadır. Sorun, hukuken elde edilmiş olan bu hakkın iyi öğrenilmesi, özellikle yargıçlara kavratılması ve hayata geçirilmesidir.

Ancak, özellikle AKP döneminde, 2003 yılında kabul edilen 4857 sayılı İş Yasası ile bireysel iş ilişkilerinde işçiyi köleleştirici düzenlemeler getirilmiştir.

4857 sayılı İş Yasası, 1923-2003 döneminde bireysel iş hukuku alanında elde edilen kazanımların önemli bir bölümüne büyük darbe indirmiştir.

Bu düzenlemelerin önemli bir bölümü, Avrupa Birliği ve ABD işçilerinin ve sendikalarının kabul ettiği esneklik uygulamalarından oluşmaktadır. Bu nedenle, işçiyi köleleştirici bu düzenlemelere karşı emperyalist ülkelerin işçi ve sendikacılık hareketinden de, uluslararası sendikacılık hareketinden de destek almak olanaklı değildir. Türkiye’de yıllardır karşı çıkılan esneklik uygulamaları, Avrupa Birliği ülkelerinde ve ABD’de zaten uygulanmaktadır.

İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları

Türkiye’de işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin önemli sorunlarından biri, iş kazaları ve meslek hastalıklarıdır.

Türkiye’de iş sağlığı ve güvenliği alanında mevzuat açısından önemli sorunlar yoktur. Ancak, özellikle kayıt-dışı sektörün yaygınlığı, ekonomik durgunluk ve krizler, artan işsizlik, sendikasızlaştırma gibi nedenlere bağlı olarak, iş kazaları artmakta, meslek hastalıkları yaygınlaşmaktadır. Kayıt-dışı sektörün büyüklüğü ve daha da büyümesi nedeniyle, kayıtlara geçen iş kazaları, gerçek durumun ancak bir bölümünü oluşturmaktadır. Diğer taraftan, birçok durumda kayıt içindeki sektörde bile meslek hastalığı tanısı konmamaktadır.

Emperyalist yağma ve sömürü, iş kazası ve meslek hastalıklarını artırmaktadır. Sendikacılık hareketinin iş sağlığı ve güvenliğini geliştirme konusundaki çabalarında emperyalist ülkelerin işçi ve sendikacılık hareketleriyle Avrupa Birliği projeleri kapsamında bazı işbirlikleri olmuştur. Ancak bunların somut sonuçları son derece sınırlıdır.

İşçi Sınıfı Bugün Neden Bu Kadar Sessiz?

İşçi sınıfının mücadelesinde, işin ve ekmeğin savunulması ve vatanın savunulması bir bütün oluşturmaktadır. Vatanını savunmayan işini de, ekmeğini de kaybeder. İşini ve ekmeğini

savunmak için vatani da savunmak şarttır. Vatani savunacakların en güçlü potansiyel müttefiki ise, kısa ve uzun vadeli çıkarları emperyalizmle uzlaşmaz bir biçimde çelişen ve örgütlü mücadele yeteneği ve geleneği olan işçi sınıfı ve sendikacılık hareketidir.

Ancak, bugün artan bu sorunlar karşısında işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin tepkisi sınırlıdır, dağınıktır ve etkisizdir. İşçi sınıfı ve sendikacılık hareketi, Türkiye'nin bağımsızlığının ve bütünlüğünün korunması mücadelesinde, sahip olduğu potansiyelle orantılı bir biçimde yer almamaktadır. Bu nedenle de, hem vatanımızın, hem de işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin sorunları her geçen gün daha da ağırlaşmaktadır.

Bu sessizlikte veya bu mücadeleye katılımdaki yetersizlikte en önemli neden, sendikal bakış açısındaki eksikliklerdir.

Yakın tarihimizde işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin sorunları üç ayrı dönemde sınıflandırılabilir.

1960'ların başlarından 1980'e kadarki dönem, kazanılmış hakları korumada önemli sorunların yaşanmadığı, yeni hak almanın da oldukça kolay olduğu yıllardır.

24 Ocak 1980 istikrar programı ve 12 Eylül 1980 darbesinden 1991'e kadarki dönem, önemli hak kayıplarının yaşandığı; ancak sorunun ağırlıklı olarak ekonomik olduğu ve meşru ve demokratik kitle eylemleriyle maddi hak kayıplarının fazlasıyla geri alınabildiği yıllardır. Bu dönemde, işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin alternatif programı, tabanın baskısıyla kendiliğinden ve sokakta oluşturulmuştur. Siyasi rehberlik veya önderlik söz konusu değildir.

1991'den sonraki dönemde, işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin sorunları, Türkiye'ye yönelik emperyalist saldırının unsurlarıdır.

Artık işyerlerindeki işçilerin ve memurların ücretlerinin ve çalışma – yaşama koşullarının belirlenmesinde, doğrudan işyerindeki işverenin belirleyiciliği son derece azalmıştır. Artık her işyerindeki ilişki ve mücadele, işyerindeki emek – sermaye ilişkisinin ötesinde, Türkiye ile emperyalizm arasındaki ilişki tarafından belirlenmektedir.

Emperyalizmin bu saldırısına karşı koyuş, daha bilinçli bir çabayı ve ciddi bir alternatif programı gerektirmektedir. Böyle bir program, kendiliğinden sokakta oluşmaz. Burada siyasi rehberlik ve önderlik zorunludur. Ancak ülkemizde siyasi partilerin sendikal yaşama ilişkin programları da son derece yetersizdir. Ayrıca, sendikacılık hareketine yön verecek olan, anti-emperyalist, ulusalcı ve emekten yana ve geniş tabanlı ve yaygın kitle desteğine sahip bir siyasi hareket olmalıdır. Bugün de bu nitelikte bir örgütlenme yoktur. İşçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin günümüzdeki sessizliğinin en önemli nedeni bu eksikliklerdir.

İşsizliğin hızla artması bu sessizliğin nedenlerinden biridir. İşsizlerin ekonomik çıkarlarını koruyan bir örgütlenme yoktur. İşsizlerin tepkilerini ancak bir siyasal hareket örgütleyebilir.

Diğer taraftan, işsizliğin artması, iş sahibi olan işçilerin işsizlikten ürkmesine ve mecbur kalmadıkça yaşadığı sorunlara tepki göstermemesine neden olmaktadır.

Ayrıca, çalışma olanağı bulan birçok insanın yakın çevresindeki bazı işsizlerin de geçimini üstlenmesi, ekonomik açıdan bıçak kemiğe dayanmadıkça tepkinin doğmasını zorlaştırmaktadır. Tepki verebilen sendikalı işçiler ise henüz çok büyük gerçek gelir kayıplarına uğramamıştır.

Örgütlü işçi etkili tepki gösterebilir ve gösterir. Bir işyerinde veya bir bölgede yaşayan örgütsüz işçilerin tepkileri genellikle parlayıp sönme biçimindedir; kolayca kontrol altına alınır. Tarihimizde eylemlerden örgütlülüğün doğduğu durumlar vardır; ancak bunlar yaygın değildir.

Örgütlülük sendikal ve/veya siyasal alanda olabilir. İşçi sendikalarının üye sayısı sürekli olarak düşmektedir. Kamu çalışanları sendikalarının üye sayısında da duraklama başlamıştır. Siyasal alanda ise işçileri bünyesinde kitlesel olarak toplayabilmiş siyasal parti yoktur.

İşçi ve kamu çalışanları sendikacılığının işçi sınıfının yalnızca yüzde 10-15'ini kapsayabildiği durumlarda, siyasal partiler de geniş işçi kitlelerini bünyelerinde bir araya getiremezse, örgütsüz kitleden toplumsal tepki beklemek olanaklı değildir. Örgütsüz kitlenin artan sorunlara yanıtı toplumsal patlama değil, toplumsal çürüme (fuhuş, hırsızlık, gasp, kapkaç, rüşvet) olur.

Son yıllarda kitle iletişim araçlarında (medya) sermaye hakimiyeti ve tekelleşme iyice belirgin hale gelmiştir. Ulusal düzeyde yayın yapanlar arasında, Ulusal Kanal dışında işçi sınıfının taleplerini ve görüşlerini düzenli ve sistemli olarak aktaran televizyon kanalı yoktur.

Sendikalar, çeşitli nedenlerle, bir televizyon kanalı kur(a)mamışlar, bir günlük gazete çıkar(a)mamışlardır.

Kitle iletişim araçlarının en etkilileri, gerek emperyalizmin hükümete verdiği destek, gerek sermayenin hükümete bağımlılığı nedeniyle, yıllarca hükümeti desteklemiştir. Bu destek, iyimserlik ve hükümetin güçlülüğü havasının pompalanması biçiminde sürdürülmüştür.

Hükümetin güçlü bir Meclis çoğunluğuna sahip olması, başarılı 2002 genel seçimlerinin ardından 2004 yerel seçimlerinde ve özellikle 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinde oy oranını artırması, tepkileri frenlemiştir.

Bir genel kural, hakim sınıflar cephesinde bir gedik veya çatlak olmadan kendiliğinden işçi hareketinin gelişmeyeceğidir. Sorunlar artsa bile karşıdaki güç büyükse veya büyük olarak algılanıyorsa, kitle eylemi ve tepkisi gelişmez. Arkasında ABD emperyalizminin, Avrupa Birliği emperyalizminin ve büyük sermayenin desteği olan veya olduğuna inanılan "güçlü" bir hükümete karşı kitle eylemleri yaygınlaşmamıştır.

Meclis'te temsil edilen güçlü ve inandırıcı bir alternatifin bulunmaması, sınıf bilinci gelişmemiş işçiler açısından umutsuzluğu artırmıştır. Diğer taraftan, AKP'nin kendi yandaşlarına tayin, işe adam alma, terfide öncelik gibi konularda sağladığı yararlar, örgütsüz ve özellikle sigortasız çalışan işçilerin, başarı şansı görmedikleri örgütlü mücadele yerine, iktidardaki partiye yanaşarak sorun çözmeye çalışma eğilimlerini güçlendirmiştir. Bu amaçla çeşitli tarikat ve cemaatlere girenler olmuştur.

İşçi sınıfının tepkisini sınırlayan diğer bir unsur, işsizliğin ve yoksullaşmanın güçlendirdiği bir gelişmedir.

Emperyalizm (emperyalist ülkeler ve ulusötesi sermaye), özellikle Türkiye topraklarında güçlü bir ulus devlet istememektedir. Bu nedenle, etnik kimliği veya dinsel kimliği ön plana çıkaran eğilimler teşvik edilmektedir. İşçi sınıfının örgütlülüğünün zayıfladığı koşullarda, etnik kimliğin veya dinsel kimliğin ön plana çıkarılması, sınıf bilincinin gelişmesini önlemekte, işçi sınıfını etnik kökene veya dinsel inanca göre bölmektedir.

İşsizlik ve yoksullaşma, emperyalistlerin bu çabalarının başarı şansını artırmakta; işçi sınıfının, sınıf bilinci temelinde tepki geliştirmesini daha da zorlaştırmaktadır.

Bu plan doğrultusunda özellikle eğitim ve sağlık hizmetlerinin özelleştirilmesi ve/veya yerelleştirilmesi, etnik kimliğe ve dinsel kimliğe dayalı örgütlenmelerin etkisini artırmaktadır.

Belirli tarikat ve cemaatler, devletin sağla(ya)madığı eğitim ve sağlık hizmetlerini parasız veya düşük bedellerle daha kaliteli olarak sundukça, ulusal bilinç ve sınıf kimliği zayıflamaktadır. Merkezi hükümetin zayıflatıldığı ve yerel yönetimlerin yerel güç odaklarının denetimi altında

güçlendirildiği koşullarda etnik kimlik ve/veya dinsel kimlik daha da güçlendirilecek ve sınıf bilinci ve işçi sınıfının tepki verme niteliği daha da zayıflayacaktır.

Etnik kimlik veya dinsel kimlik temelinde oluşturulmuş bazı vakıfların veya bu kesimlerin yönetiminde bulunduğu belediyelerin halka iş bulması, odun-kömür-yiyecek dağıtması da sınıfın gücünü azaltmaktadır ve daha da azaltacaktır.

Eylem eğiliminin zayıflamasının diğer bir nedeni, eylemlerin etkisinin azalmasıdır.

1989 yılında Bahar Eylemleri'nde bir grup işçinin çıplak ayakla yürüyüş yapması gazetelerin ilk sayfalarında haber olarak yer alabilmişken, günümüzde 20-30 bin kişilik mitingler bile kitle iletişim araçları tarafından "haber" olarak algılanmamakta ve kitleye iletilmemektedir. Günümüzde eylemler aracılığıyla taleplerin dile getirilmesi ve işçi sınıfının gücünün dosta düşmana gösterilmesi giderek daha da zorlaşmıştır. Kitle iletişim araçlarının sermayenin iyice denetimi altına girmesinin ötesinde, bu eylemlerin "haber" olarak algılanmaması da önemlidir.

İşçi sınıfının günümüzdeki sessizliğinin diğer bir nedeni, örgütlü işçinin yaşlanması ve kıdeminin yükselmesidir.

2007 yılının işçisi, 1989 Bahar Eylemleri'ni gerçekleştiren işçiden 18 yaş daha yaşlıdır. Kamu kesiminde yeni işçi alınmadığı ve bu eylemleri özellikle ve öncelikle kamu işçileri yaptığına göre, örgütlü işçinin yaşında ve işyeri kıdeminde önemli bir artış söz konusudur.

Ayrıca, emekliliği yaklaşan veya emekliliğini hak ederek çalışmayı sürdüren işçi, eylemler konusunda daha ürkektir. Diğer taraftan, kamu kesiminin sendikalı işçilerinin gerçek ücret düzeyinde henüz önemli düşüşler yaşanmamıştır.

İşçi sınıfının memur statüsünde istihdam edilen kesimlerinin eylem ve tepki eğiliminin azalmasının bazı özel nedenleri bulunmaktadır.

Bunun bir nedeni, eylem yorgunluğudur. 1990 yılından beri büyük özveriyle mücadele eden ve çeşitli riskleri göze alan insanlar, bu çabalarına denk gelen somut yararlar elde edememişlerdir. Bazen yeterince düşünülmeden ve ücretlilerin durumu yeterince dikkate alınmadan alınan eylem kararları, kitleyi daha da yormuştur.

Diğer taraftan, işçi sınıfının memur ve sözleşmeli personel statülerinde istihdam edilen kesimleri içindeki siyasal farklılıklar önemini büyük ölçüde korumaktadır. Sendikal örgütlülük, bazı istisnalar dışında, siyasal eğilimlere göre bölünmüş durumdadır. Bu durum, ortak eylem geleneğinin yaratılmasını hala engellemektedir.

Ayrıca, memur ve sözleşmeli personel statülerinde çalışanların ücretleri düşük olsa da, iş güvenceleri bulunmaktadır. Son dönemde işsiz, sendikasız ve sigortasız işçinin, esnafın ve köylünün durumunun hızla kötüleşmesi, düzenli gelir güvencesine sahip olan memurun ve sözleşmeli personelin tepkisini frenlemektedir.

Esnafın ve köylünün durumu giderek kötüleşmektedir. Esnaf, siffatsız dükkan kapatmaktan yakınmaktadır. Köylü perişan durumdadır. Ancak, sendikalı işçiyle ve memurla kıyaslandığında çok daha büyük sıkıntılar yaşayan bu sınıf ve tabakalar, herhangi bir örgütlü tepki vermemektedir.

Cumhuriyet düşmanı şeriatçı örgütlenmeler ve AKP, zayıflatılan sosyal güvenlik sisteminin ve sosyal devletin yerine sadaka uygulamasını düzenli bir biçimde yaygınlaştırmıştır. Emperyalizmin politikaları doğrultusundaki AKP uygulamaları nedeniyle yoksullaşan esnaf ve köylülerin bir bölümü, kendilerine "yardım" adı altında dağıtılan sadakayı kabullenerek, AKP'ye

oy vermektedir. 2001 krizi sonrasındaki esnaf eylemleri saman alevi gibi sönmüştür. Köylülüğün tepkisi ise çok sınırlıdır.

Toplumun diğer kesimlerinin tepkisizliği, sayıları giderek azalan sendikalı işçilerin ve kamu ücretlilerinin tepkisini frenlemektedir.

Yaşanan uluslararası rekabete, Avrupa Birliği ile gümrük birliğine, ekonomik krizlere, artan iç göçe ve işsizliğe ve diğer bazı nedenlere bağlı olarak yerli ve yabancı kaçak işçilik yaygınlaşmaktadır.

Yerli ve yabancı kaçak işçinin sendikalarda örgütlenmesi ve örgütlü bir tepki vermesi olanaklı değildir. Buna karşılık, bu durumdaki işçilerin, ekonomik alanda mücadele amacıyla siyasal düzeyde örgütlenmeleri ve farklı tepkiler geliştirebilmeleri tek seçenektir.

En önemlileri yukarıda özetle ele alınan nedenler, artan sorunlara karşın, işçilerin ve sendikaların iktidara ve emperyalizmle işbirlikçilerine karşı tepkilerini bugün frenlemektedir.

EMPERYALİST ÜLKELERİN İŞÇİ SINIFLARI VE SENDİKALARI EMPERYALİSTLERİN ORTAĞIDIR

Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi böylesine büyük sorunlarla karşı karşıya iken, bu sıkıntıları aşmada kiminle işbirliği ve güçbirliği yapacaktır?

Bazı kişilere göre, dünyanın bütün ülkelerindeki işçilerin sorunları aynıdır ve bu sorunların çözümü birlikte olacaktır; buna bağlı olarak da, işçiler her ülkede enternasyonalisttir.

Bazı kişiler ise, emperyalizm olgusunu göz ardı ederek, ulusötesi şirketlere karşı küresel işbirliğini savunmaktadır.

Bütün ülkelerdeki işçi sınıfları gerçekten enternasyonalist midir? Ulusötesi şirketlere karşı küresel işbirliği mümkün müdür ve bu işbirliği Türkiye’de işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin sorunlarına çözüm getirebilir mi?⁴⁷

Bu sorulara yanıt verirken öncelikle yapılması gereken, emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının kısa vadeli nesnel çıkarlarının ne olduğunu sorgulamaktır.

Avrupa Birliği’nin, ABD’nin ve Japonya’nın işçi sınıfı ve sendikacılık hareketleri, kendilerine Türk işçilerini mi daha yakın görmektedir, yoksa kendi işverenlerini ve kendi devletlerini mi?

Bu tercih, bir aldanmanın, bilinçsizliğin, deneyimsizliğin, yanılsamanın veya aptallığın sonucu mudur, yoksa emperyalizm döneminde kısa vadeli nesnel çıkarların örtüşmesinin ve hatta çıkar ortaklığının bir ürünü müdür?

Kapitalizmde Karın Kaynağı

Bu soruya yanıt vermek için, kapitalizmde karın kaynağı üzerinde durmak gereklidir.

Tekelci kapitalizm öncesinde, sermayedarın karının kaynağının işçilerin sömürülmesi olduğu söylenebilir. Bu nedenle 19. yüzyıl, zamanın gelişmiş kapitalist ülkelerinde sert sınıf çatışmaları ve kavgalarıyla doluydu. Bu çelişkiler dönem dönem ayaklanmalara kadar tırmandı.

Kapitalist sistemde üretken çalışma içinde bulunan bir işçi belirli bir süre çalışarak bir değer yaratır ve yarattığı değerın bir bölümüne (artık-değer), üretim araçlarına sahip olan sermayedar el koyar.

Bu sömürü, bir aldatmacanın sonucu değildir; kapitalist işleyiş böyledir. İşçi, işgücünü, değerinin altında bir fiyattan değil, değerinden satar. Diğer bir deyişle, işçinin ücreti, işçinin işgücünün gerçek karşılığıdır. Ancak işgücü öyle bir metadır ki, üretim sürecinde, kendisinin üretilmesi için gerekli olan değerden daha fazla değer (artık-değer) üretir. Sermayedarın karı (bazı varsayımların yapıldığı yüksek bir soyutlama düzeyinde) bu artık-değerdir.

Sermayedar, emperyalizm öncesi dönemde karını (artık-değeri) artırmaya çalıştığında iki yol izleyebilirdi. Ya işçinin ücretini düşürür, ya da işçinin üretkenliğini artırarak işçinin yarattığı toplam değeri ve böylece artık-değeri artırmaya çalışırdı. İşçinin sermayedara karşı mücadeleye zorlanmasının nedeni, bu çıkar çatışmasıydı.

Kapitalizm, eğer ülkede gelişkin bir işçi sınıfı varsa, ancak emperyalist aşamaya geçerek işçi sınıfının geniş kesimlerine refah sağlayabiliyordu.

⁴⁷ Bu konuda bkz. Koç, Y., **Batılı İşçi Sömürüye Ortak**, 2. baskı, Bilgi Yayınevi Bir Millet Uyanıyor Dizisi No.3, Ankara, 2006

İşçinin sermayedara karşı tavır almasının ilk nedeni, ücretinin düşüklüğü ve özellikle düşmesidir (“mutlak yoksullaşma”). Sıradan bir işçi (diğer bir deyişle, işçi sınıfının büyük bölümü) alternatif bir toplumsal ve siyasal düzen için değil, günün koşullarında daha iyi yaşayabilmek için önce tek tek sermayedarlara, ardından da sermayedar sınıfa karşı mücadeleye girer.

Sıradan bir işçinin diğer işçilerle birlikte davranması, sınıf bilincinin ve sınıf tavrının gelişmesi de hayatın zorlamasıyla olur. Kitleler, hayat zorlamadan mücadeleye girmez. Kitleler, hayat zorlamadan, köklü değişiklikler için büyük fedakarlıkları göze almaz.

Kitlelerin derdi üzüm yemektir; bağcı dövmek veya bağın mülkiyetini değiştirmek değil. Eğer bağcı üzüm yedirmemekte ısrar ederse, çok mecbur kaldığında bağcıyla kavgayı göze alır; gücü yeterse de, bağcıyı döver ve bağın mülkiyetini değiştirmeye kalkar.

Ancak bu süreçte bağcı tarafından dövülenler de vardır. Bunlar da üzüm yemek isteyenler açısından ürkütücü ve korkutucu örneklerdir.

Emperyalist döneme geçişle birlikte kapitalistin karının kaynağı arttı ve çeşitlendi. Kapitalist, artık-değer sömürsünün yanı sıra, emperyalist yağmadan ve sömürden büyük kaynaklar elde etti ve bu ek kaynağın bir bölümünü işçi sınıfına ücret, sosyal refah harcamaları, demokratik haklar ve sendikal hak ve özgürlükler olarak aktardı. Ücret artışının bir bölümü işçinin işyerinde aldığı ücretin yükseltilmesi, diğer bölümü ise işgücünün yeniden üretimine devletin “sosyal refah devleti” uygulamaları aracılığıyla katılmasıyla gerçekleştirildi.

Sermayedarlar, bu koşullarda, kendi ülkelerindeki artık-değer sömürsünde daha hoşgörülü ve demokrat bir tavır takınabilmeye başladılar. Buna karşılık, kendi ülkelerindeki işçilerden talepleri de, dünya çapındaki emperyalist sömürüyü kabullenmeleri ve desteklemeleriydi. Avrupa'nın emperyalist ülkelerinin ve ABD'nin işçi sınıflarının çok büyük bölümü de, kısa vadeli çıkarlarıyla uyumlu olan böyle bir öneriyi kabullendi

Günümüzde ise, emperyalist ülke tekelci kapitalistin karının kaynaklarına,

(a) artık-değere,

(b) malların değerlerinin üstünde fiyatlarla satılmasından elde edilen tekel karına,

(c) emperyalist yağma ve talana ve az gelişmiş ülkelerin doğal kaynaklarının ve ürettikleri ürünlerin değerlerinin altında fiyatlarla satın alınmasına ek olarak,

(d) “kumarhane kapitalizmi”nin gelirleri (döviz spekülasyonunun getirisi ve faizcilik) eklenmiştir.

Emperyalist Ülkelerin İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Hareketleri ve Emperyalizm

Bu koşullarda, emperyalist ülkelerde işçi sınıfı hareketi anti-kapitalist bir çizgiyi savunmuyorsa, kısa ve orta vadeli sınıf çıkarları onu kendi ülkesinin hakim sınıflarıyla sömürgeler (eski ve yeni) ve emperyalist sömürü konusunda ortak bir program etrafında buluşturduğu içindir.

1870'lerden itibaren sömürge sisteminin daha yoğun bir sömürü kapsamında devamı, sömürgeci ülkedeki işçi sınıfını her açıdan rahatlattı. Emperyalist ülkelerde işçilerin ekonomik ve demokratik hakları, uğrunda büyük mücadeleler vermeye gerek kalmadan kolayca elde edildi. Sendikaların anti-kapitalist bir söylem ve program benimsemeleri durumunda bile, emperyalist sömürüye açıkça karşı çıkmadıkları takdirde, kendilerine belirli sınırlar içinde tahammül edilebiliyordu.

Sömürge sisteminin çöküşü ise, sömürgeci ülkedeki işçi sınıfını sıkıntıya sokacak, onu kendi ülkesinin sermayedarlarıyla çatışmaya zorlayacaktı.

Bu yeni koşullarda, işçi sınıfının daha iyi yaşama ve çalışma koşullarına kavuşabilmesinin iki yolu ortaya çıktı.

Birinci yol, sermayedara karşı mücadele etmek ve artık-değer sömürsünü engelleyerek, emek üretkenliğinin elverdiği ölçüde ve düzeyde bir yaşam standardına ulaşmaktır.

İşçi sınıfı için ikinci yol ise, sermayedar sınıfla birlikte hareket ederek sermayedarın karının kaynağını çeşitlendirmek, emperyalist sömürüyle karı artırmak ve böylece karlarla birlikte kendi gelir ve yaşam düzeyini de yükseltmektir.

Birinci yöntem, sosyalizme ve komünizme; ikinci yöntem ise anti-komünizme götürmektedir. Emperyalist bir ülkede kolay olan, ikincisidir. Emperyalist ülkelerin işçi sınıfları ve sendikacılık hareketleri de, tüm tarihleri boyunca, ikincisini seçti.

Emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının çok büyük bölümü, tüm emperyalist dönem boyunca, ücretlerini artırmak, çalışma ve yaşama koşullarını geliştirmek, sendikal hak ve özgürlüklere kavuşmak amacıyla, doğal bir biçimde kolay olanı seçti; kendi sermayedar sınıfları ve devletleriyle birlikte emperyalist sömürüyü destekledi.

Emperyalist ülkelerde işçi haklarının, sendikal hak ve özgürlüklerin ve hatta seçmenlik dahil demokratik hakların bazılarının elde edilmesinde, emperyalist döneme geçişin önemli payı oldu. Bu haklar, “karşılığında büyük bedeller ödenerek büyük mücadelelerle, gerektiğinde kan dökülerek ve şehitler verilerek” alınmadı.

Emperyalist döneme geçişin sağladığı daha geniş sömürü olanakları, emperyalistlerin kendi ülkelerindeki işçi sınıfı hareketini “evcilleştirme” girişimlerini yoğunlaştırdı. Eric Hobsbawm’un da belirttiği gibi, gelişmiş kapitalist ülkelerin önemli bir bölümünde sendikalaşma hakkının tanınması bile emperyalist döneme geçişle birlikte. E. Hobsbawm gelişmiş kapitalist ülkelerde sendikaların meşrulaşmasının zamanlamasını şöyle anlatmaktadır ⁴⁸:

“Avrupa ülkelerinin çoğunda, işçi hareketine hoşgörülü davranma ve ona karşı hareket etmek yerine onunla birlikte hareket etme kararı, ondokuzuncu yüzyılın sona ermesinden önce verilmedi. Fransa’da bu durum, Komün sonrası isterinin sona ermesinin ardından 1880’lerde; Almanya’da Bismarck’tan sonra sosyalizm karşıtı yasaların kaldırılmasıyla; İtalya’da Crispi baskısının başarısızlıkla sonuçlanmasından sonra gerçekleşti. Ancak İngiltere’de, sendikacılığın resmen kabulü ve seçmenliğin kitleselleşmesi 1860’ların ortalarında oldu... Bu andan sonra, İngiltere’de işçi hareketini baskı altına almak için hiçbir sistematik çaba gösterilmemiştir; bunun istisnası, hiçbir zaman en muhafazakar hükümetlerce bile tümüyle desteklenmemiş bazı özel iş çevrelerinin çabalarıdır. Tam tersine, hükümetin ve giderek artan bir biçimde önemli endüstrilerin temel duruşu, büyük hayvan avcılığı yerine arslan terbiyeciliği olmuştur.”

Amerikan, Alman, İngiliz, İsveç, Norveç, Danimarka işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihlerine bakıldığında, emperyalist dönemde bu hareketlere damgasını vuran özelliğin kendi sermayedarlarıyla ve devletleriyle yakın işbirliği olduğu görülmektedir. Bu da doğaldır.

Emperyalist ülkelerin işçi sınıfları, bağdan bir miktar üzüm yiyebiliyorsa, etrafı haraca kesen bağcının verdiği ziyafetlere katılabiliyorsa, etrafı soyan bağcıdan ödünç para alabiliyorsa ve ayrıca bağcı oldukça güçlüyse, bağcıyı dövmeye ve hele bağın mülkiyetini değiştirmeye kesinlikle çalışmamaktadır. Genel eğilim, bağcıyla birlikte olup, bağcının düşmanlarını kendi düşmanı kabul etmektir. Emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketlerinin genel çizgisi de bu olmuştur ve bu olmaya devam etmektedir.

Emperyalizmin Kendi Ülkesinde İşçi Sınıfı ve Sendikalara Sağladığı Yararlar

Emperyalist sömürü, yağma ve talan sayesinde elde edilen kaynaklarla, emperyalist ülke işçi sınıfları önemli kazançlar elde etti.

⁴⁸ Hobsbawm, E.J., “Trends in the British Labour Movement,” **Labouring Men**, London, 1964, s.336.

Emperyalist ülkelerde temel tüketim malları ucuzlatılabildi. Sömürgelerden ve günümüzdeki yarı-sömürgelerden getirilen ucuz gıda maddeleriyle ve ucuz petrole hayat ucuzlatıldı. Türkiye gibi ülkelerde düşük ücretlerle ve kötü çalışma koşullarında üretilen giyim eşyaları, televizyon setleri, buzdolapları, v.b., Avrupa ve ABD işçisinin tümünün bu malları ucuza temin edebilmesini olanaklı kıldı. Türkiye’de gömlek üreten işçilerin ücretleri artınca, bundan zarar görenler arasında Avrupalı işçiler (tüketiciler) de bulunmaktadır.

Ayrıca, sömürge ve yarı-sömürgelerden ve ardından azgelişmiş ülkelere getirilen işçilere düşük ücretler ödenerek, en pis ve tehlikeli işler yaptırıldı, kentlerin altyapıları inşa edildi.

Emperyalist sömürü sayesinde emperyalist ülkelerin şirketleri karlarını artırdıkça, işçilerin gerçek ücretleri yükseltildi, çalışma koşulları geliştirildi. Emperyalist ülkelerde çalışan işçilerin ücretleri ile azgelişmiş ülkelerdeki işçilerin ücretleri arasındaki büyük fark, gerçek üretkenlik ve verimlilik farklarının yansımalarıdır.

Belçika’daki bir otobüs şoförünün çalışma süresi, Türkiye’deki bir otobüs şoförünün çalışma süresinden çok daha kısadır. Arada bir üretkenlik farkı da yoktur. Tam tersine, Türkiye’deki şoförün yaptığı iş daha büyük zorlukları ve dikkati gerektirmektedir. Bu iki şoförün ücretleri arasındaki farkta, emperyalist sömürünün payı da vardır.

Emperyalist ülkelerde işçi sınıfı ile sermayedar sınıf arasındaki çıkar bütünlüğünün göstergelerinden ve araçlarından biri, ücret artışlarının üretkenlik artışı ile bağlantılı kılınmasıdır.

Üretkenlik artışında kullanılan ölçüt, büyük çoğunlukla, fiziksel miktarlar değil, işçi veya çalışılan fiili süre başına üretilen “katma değer”dir. “Katma değer” kavramı, üretim sonucunda elde edilen ürünün satış fiyatı ile girdilerin (makine-teçhizat ve diğer değerlerin amortismanı dahil) maliyeti arasındaki farktır. Katma değer, artık-değerden, tekel karından ve emperyalist sömürden oluşmaktadır. Katma değer artırılması, üretkenliği artıracaktır ve işçinin ücretinin yükselmesini sağlayacaktır.

Katma değer artırılmasında bir etmen, belirli bir süre içinde daha fazla fiziksel üretim yapılması, üretim sürecinin daha “yalın” hale getirilmesi ve israfın azaltılmasıdır. Bunlar, üretimde çalışan işçinin sermayedarla ilişkisi çerçevesinde ele alınabilir. Burada işçinin ve sermayedarın çıkarları çelişmektedir.

Katma değer artırılmasında ikinci etmen, üretilen ürünlerin daha yüksek fiyatlarla (değerlerinin çok üstünde tekel fiyatlarıyla) satılmasıdır.

Katma değer artırılmasında üçüncü etmen, özellikle azgelişmiş ülkelere temin edilen girdilerin, değerlerinin altında fiyatlarla satın alınmasıdır.

İkinci ve üçüncü etmenlerde ise, emperyalist ülkedeki işçinin ve sermayedarın çıkarları aynıdır.

Katma değer, artık-değer yanı sıra tekel karı ve emperyalist sömürden oluşması nedeniyle, katma değer ve “üretkenlik” artışı çeşitli biçimlerde sağlanabilmektedir. Ücret artışlarının üretkenlik artışlarına bağlanması, bu nedenle, sınıf çelişkilerini keskinleştirmemekte, tam tersine, işçileri kapitalist düzenle daha etkili bir biçimde bütünlükte kullanılmaktadır. Emperyalist ülkelerde uygulamadaki genel eğilim de budur.

Emperyalist sömürden devlete aktarılan kaynaklarla “sosyal refah devleti”nin finansmanı sağlandı; toplumun tüm kesimlerine eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, toplu konut, toplu taşımacılık, v.b. alanlarda önemli yararlar sağlandı.

Bu konuda İngiltere örneği durumu çok açık bir biçimde sergilemektedir. İngiltere’de emperyalist dönem öncesi yıllardaki durumla, kapitalizmin Altın Çağı’nın sonlarında sosyal devletin İngiltere

halkına sağladığı olanaklar arasındaki farkın bir bölümü fiziksel anlamda üretkenlik artışının ve sendikal örgütlülüğün, önemli bir bölümü ise emperyalist sömürü sayesinde İngiltere'ye aktarılan kaynakların sonucudur.

1860'lı yıllarda İngiltere'de vatandaşlar için Yoksullar Yasası kapsamında sağlanan yardımın dışında bir gelir güvencesi yoktu. 1970'li yıllarda ise yaşlılık ve sakatlık durumunda ilgili kişi, ölüm durumunda ise dul ve yetimleri için aylık bağlanıyordu; hastalık, analık, iş kazası ve meslek hastalığı ve işsizlik durumunda ilgili kişiye işgöremezlik ödeneği ödeniyordu; herkese aile ödeneği veriliyordu ve ayrıca çaresiz durumda olanlar için "ulusal yardım" uygulaması vardı.

1860'lı yıllarda akıl hastalarına sağlanan sağlık yardımı, aşılama ve çevre sağlığına ilişkin koruyucu hizmetler dışında bir sağlık hizmeti yoktu. 1970'li yıllarda tüm nüfusu kapsamına alan kapsayıcı ve parasız sağlık hizmeti uygulanıyordu.

Eğitim alanında 1860'lı yıllarda Parlamento tarafından din hizmetleri için sağlanan burslar dışında eğitim desteği yoktu. 1970'li yıllarda tüm vatandaşlar için on yıllık parasız ve zorunlu eğitim vardı. Lise ve yüksek öğretim için de yaygın burs uygulaması söz konusuydu.

Konut alanında 1860'lı yıllarda hiçbir devlet yardımı yoktu. 1970'li yıllarda ise İngiltere'deki konutların dörtte birinden fazlası kamu mülkiyetindeydi ve kiralarda devlet desteği uygulanıyordu; ayrıca özel sektörde kiralar devletin düzenleyici denetimi altındaydı.

1860'lı yıllarda ulusal gelirin yüzde 1 - 1,5'lük bir bölümü devletin sosyal refah harcamalarına ayrılırken, bu oran 1970'li yıllarda yüzde 24 düzeyindeydi ⁴⁹.

Emperyalist ülkelerin hemen hemen tümünde, asgari düzeyde geçimini sağlayacak bir geliri olmayan kişilere bu gelirin devlet tarafından ve vergi gelirleriyle finanse edilerek sağlanması da sosyal devletin önemli unsurlarından biridir. Ancak bu vergilerin en önemli kaynağı da, emperyalist tekellerin uluslararası düzeyde gerçekleştirdiği yüksek karlardır. İşçilerden kesilen verginin bir bölümü bile, işçilerin emperyalist sömürü sayesinde elde edebildikleri yüksek ücretlerden alındığı için, emperyalist sömürü ile bağlantılıdır ⁵⁰.

Sermayedar sınıfla girilen ittifak ve hatta "ortaklık" sayesinde, emperyalist ülkelerde işçi hakları, sendikal hak ve özgürlükler ve demokratikleşme daha kolay elde edildi; işçi sınıfının kapitalist sisteme karşı başkaldırıları durduruldu. Birçok ülkede genel oy hakkının elde edilmesi bile, emperyalist döneme geçişle mümkün oldu.

Bu dönemde emperyalist ülkelerde kamu kesimindeki istihdamın toplam istihdam içindeki payı arttı. Kamu kesiminde iyi koşullarla istihdam, sınıf bilincini zayıflattı; işçi sınıfının emperyalist devletle bütünleşme eğilimini güçlendirdi.

Bazı emperyalist ülkeler, sömürgeleri sayesinde işsizliği azalttı; işsizlerin bir bölümü sömürgelere yerleştirildi veya emperyalist ülke şirketlerinin sömürgelerdeki işyerlerinde geçici sürelerle yüksek ücretlerle çalıştırıldı. Bu işçiler de yerli işçilerle ortak bir mücadele içine girmediler.

Ayrıca, emperyalist ülke tekellerinin dünya ölçeğindeki faaliyetleri sayesinde emperyalist ülkedeki yatırımları ve istihdam edilen işçi sayısı arttı. İşçinin çalıştığı şirketin başarısı işçinin (a) istihdamını, (b) daha yüksek ve daha iyi çalışma koşullarını, (c) sosyal güvenliğini, emeklilik haklarını ve yararlandığı sağlık hizmetlerini, (ç) bazı durumlarda şirkete ait konutlarda

⁴⁹ Gough, I., **The Political Economy of the Welfare State**, The Macmillan Press Ltd., Hong Kong, 1981, s.2.

⁵⁰ Bu konuda en kapsamlı bilgi, Avrupa Birliği Komisyonu tarafından her yıl yayımlanan raporda yer almaktadır: European Commission, **Social Protection in the Member States of the European Union, of the European Economic Area and in Switzerland (Situation on 1 January 2003)**, Belgium, 2004, s.537-609.

kalabilmelerini, (d) hisse senedi sahibiye, gelirini; (e) emeklilik fonu şirket hisselerine yatırım yaptıysa, emeklilik gelirinin artmasını sağladı ve sağlıyor.

Bazı şirketlerde kara dayalı ücret sistemleri veya kara bağlı ikramiye uygulamaları, bu çıkar bütünleşmesini daha da pekiştirdi ⁵¹. Ayrıca, işçinin kendisinin veya bağlı bulunduğu emeklilik fonunun elinde hisse senedinin bulunması, işçiyi hem şirketine, hem de genel olarak kapitalizme daha sıkı bağlarla bağladı.

Gelişmiş kapitalist ülkelerin işçi sınıfları, kapitalizmin Altın Çağı boyunca kapitalizme ve devletlerine sahip çıktı. Kapitalizm 1970'li yıllarda krizler dönemine girince, sosyal devlette bir zayıflama yaşandı. Ancak emperyalist sömürü aracılığıyla kaynak aktarma büyük ölçüde devam etti. Kapitalist sistem, sosyal devletin zayıflamasının yol açabileceği tepkileri, işçileri ve emeklilik fonlarını hisse senedi sahibi yaparak ve işyerlerinde kara dayalı ücret sistemlerini teşvik ederek giderdi.

Böylece, krizler dönemi sınıf çelişkilerinin keskinleşmesine yol açmadı; tam tersine, emperyalist ülkelerin işçi sınıfları ile sermayedarları arasında şirketler düzeyinde daha gelişkin bir bütünleşme gündeme geldi. Gelişmiş kapitalist ülkelerde grevlerin azalmasında, hisse senedi sahipliğinin ve kara dayalı ücret sistemlerinin de etkisi oldu.

Sömürgelerden getirilen kara veya sarı derili işçiler, emperyalist ülke işçi sınıfında tabakalaşma yarattı; en kötü işler sömürgelerden getirilen bu işçilere yaptırıldı.

Ayrıca, emperyalist politikalar, emperyalist ülke işçi sınıfına psikolojik bir rahatlama getirdi; bu insanlar “en alttakiler” olmaktan kurtuldu; sermayedarlarla ilişkilerindeki olumsuz konumlarını unutturacak biçimde kendilerini daha üstün görebilecekleri sömürge ve yarı-sömürge ülkeler halkları çıktı.

Emperyalist ülkenin attığı “sofra kırıntıları” yalnızca sendikalı işçilere değil, sınıfın çok büyük kesimlerine önemli yararlar sağladı. Sosyal devlet uygulamalarında ve yasayla sağlanmış iş güvencesinde, sendikalı – sendikasız işçi ayrımı yoktur. Ücretler ve diğer çalışma koşulları konusundaki ileri haklar ise ya toplu iş sözleşmeleri, ya bağitlanmış toplu iş sözleşmelerinin diğer işyerlerine teşmil edilmesi, ya da sendika dışında işyeri konseyleri ile işverenler arasında imzalanan anlaşmalarla işçi sınıfının çok daha geniş kesimlerine yaygınlaştırıldı ⁵².

Sosyal Ortaklık

Emperyalist ülkenin devleti, sermayedarları ve işçi sınıfı arasındaki bu çıkar bütünlüğü, “sosyal ortaklık” olarak doğru bir biçimde formüle edilirken, çeşitli yapılanmalar ve anlaşmalarla da kurumsallaştırıldı. Çeşitli biçimlerde yönetime katılma uygulandı. Toplumsal anlaşmalar imzalandı. İşyeri konseyleri yaygınlaştırıldı. Ekonomik ve Sosyal Konsey benzeri yapılanmalar yaratıldı.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi sınıfı ile radikal siyasi hareketler arasındaki ilişkide belirleyici etmen, emperyalist sömürü ve yağmanın bulunup bulunmadığıdır.

⁵¹ “Ücreti şirketin performansı ile bağlantılı kılan mali katılım planları çeşitliliği ve hisse senedi sahipliği programları 1980 yılından beri Avrupa Birliği üyesi devletlerin çoğunda hızla artmıştır.” Waddington, J. – Hoffmann, R., “Trade Unions in Europe: Reform, Organisation and Restructuring,” Waddington, J. – Hoffman, R. (ed.), **Trade Unions in Europe, Facing Challenges and Searching for Solutions**, ETUI, Brussels, 2000, s.49.

⁵² Avrupa ülkelerinde işçilerin bağitlanmış toplu iş sözleşmelerinden yararlanma oranı sendikalaşma oranının üstündedir. Örneğin, Fransa’da 1996 yılında sendikalaşma oranı yüzde 9’un altındayken, toplu iş sözleşmesi kapsamındaki işçilerin toplam işçilere oranı yüzde 90’dı. Toplu sözleşmeden yararlanan işçilerin oranı, Danimarka’da yüzde 55, Finlandiya’da yüzde 95, (Batı) Almanya’da yüzde 83, Yunanistan’da yüzde 90, Hollanda’da yüzde 80, Norveç’te yüzde 66, İsveç’te yüzde 85 ve İngiltere’de yüzde 48 düzeyindeydi. Waddington, J. – Hoffmann, R., a.g.m., Waddington, J. – Hoffman, R. (ed.), a.g.k., s.45.

Eğer emperyalist sömürü ve yağma varsa, sermayedar sınıf sömürü kaynaklarını çeşitlendirdiği için kendi işçi sınıfını sömürmede daha “insancıl” davranabilmekte ve “sosyal devlet” aracılığıyla emperyalist sömürden elde ettiği kaynakların bir bölümünü kendi işçi sınıfının ve ulusunun bütününe aktarabilmektedir.

Gelişmiş kapitalist bir ülkede işçi sınıfı da gelişkindir. Dış sömürünün sınırlandığı ve özellikle savaş gibi bir nedene bağlı olarak işçi sınıfının gelir düzeyinin iyice gerilediği koşullarda işçi sınıfı radikal siyasi hareketlere meylenmektedir. Bu koşullarda, sermayedar sınıf, hem emperyalist sömürüyü artırma yoluna gitmekte, hem de anti-kapitalist radikal hareketlere ve işçi sınıfına yönelik baskı ve teröre başvurmaktadır.

İngiltere'nin sermayedar sınıfı, kapitalist dönem boyunca önce geleneksel sömürgelerden, tekeli dönemde de emperyalist sömürden aktardığı kaynaklarla kendi işçi sınıfının radikal siyasi hareketlerin programını reddetmesini sağlamıştır. ABD sermayedar sınıfı, “yeni sömürgecilik” yoluyla benzer bir sonucu elde etmiştir. İngiltere’de ve ABD’de geleneksel ve “yeni” sömürgecilik aracılığıyla kaynak aktarımı aksamadığı için, bu ülkelerin işçi sınıfları radikal siyasi hareketlere meylenmemiştir.

Ancak Almanya’da durum farklıdır. Almanya’da sömürgeciliğe geç geçiş nedeniyle sınıf mücadelesinde çelişkiler yaşandığında, 1878 yılında “sol” yasaklandı. “Sol”un yasaklı bulunduğu dönemde sömürgecilik geliştirildi. Ardından da “sol” üzerindeki yasak, bir mücadeleye gerek kalmaksızın, kaldırıldı.

1918 yılında savaşın yol açtığı yoksulluk, Alman işçi sınıfının bir bölümünün radikal siyasi hareketlerin çağrılarına kulak vermesine yol açtı. Ancak Alman işçi sınıfı bu konuda istikrarlı davranmadı ve ayaklanma devam ederken kendi sermayedarları ile uzlaştı.

1929 buhranının yol açtığı işsizlik ve yoksulluk şartlarında, Alman işçi sınıfı içinde komünistlerin etkisi arttı; ancak “Milliyetçi Sosyalist İşçi Partisi” (Nazi) de etkisini yaygınlaştırdı. Alman emperyalizminin yaratacağı kaynaktan pay alma umudu, Alman işçi sınıfının önemli bir bölümünün Nazileri desteklemesine yol açtı. 1945 sonrasında ise Alman işçi sınıfı hiçbir dönem yoğun bir yoksullaşma yaşamadı ve hep tekeli kapitalizmden yana bir çizgi izledi.

İşçi sınıfının büyük bölümü kapitalizm çerçevesinde hayatından memnun olduğu sürece (artık-değer sömürsü olsa bile) alternatif arayışına girmez. Emperyalist sömürü ve yağma devam ettiği sürece de işçi sınıfı kapitalizm çerçevesinde hayatından şu yada bu ölçüde memnun olur.

Emperyalist sömürünün, emperyalistler arası mücadele nedeniyle azaldığı durumlarda emperyalist ülkede milliyetçilik güç kazanır ve ön plana çıkar ve işçi sınıfı, kendi sermayedarlarıyla birlikte, emperyalist yağmadan pay almaya çalışır. **Ancak emperyalist sömürünün az gelişmiş ülke halkları tarafından kalıcı bir biçimde geriletildiği durumlarda, emperyalist ülke işçi sınıfı kendi sermayedar sınıfıyla mücadeleye zorlanır.**

Hayatından Memnun İşçiler

Bütün bunlara bağlı olarak, gelişmiş kapitalist ülkelerin işçi sınıflarının çok büyük bölümü bugün hayatlarından memnundur.

Avrupa Birliği Komisyonu’nun bu konudaki yayınları, kapitalizmin Altın Çağı’nın sona ermiş olmasına ve genellikle azalan sendikalaşma oranlarına karşın, işçilerin ücretlerinin arttığını ve yaşam koşullarının iyileştiğini göstermektedir.

Avrupa Birliği ülkelerinde doğumda yaşam beklentisi 1980-2000 döneminde yükselmeye devam etti. 1980 yılında erkeklerde doğumda yaşam beklentisi 70,5 yıld; 2000 yılında 75,3 yıl oldu. 1980 yılında kadınlarda doğumda yaşam beklentisi 77,2 yıld; 2000 yılında 81,4 yıl oldu.

AB ülkelerinde 2000 yılında ortalama haftalık çalışma süresi 40,3 saattir. Avrupa Birliği ülkelerinde işsizlik oranı 1994 yılında yüzde 9,9 iken, 2000 yılında yüzde 7,0'ye geriledi.

AB ülkelerinde sosyal koruma harcamalarının gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı 1991 yılında yüzde 26,4 iken, 2000 yılında yüzde 27,3'e yükseldi. Sosyal koruma harcamalarında devletin katkı payı 1991 yılında yüzde 30,9 iken, 2000 yılında yüzde 35,8 oldu. Ücretlilerin katkısı ise 1991 yılında yüzde 23,6 iken, 2000 yılında yüzde 22,4'e geriledi⁵³. Gelişmiş kapitalist ülkelerin tümünde benzer bir gelişme yaşandı⁵⁴:

Gerçek ücretlerde de sürekli olarak gelişme sağlandı⁵⁵.

Avrupa Birliği Komisyonu ile Yaşama ve Çalışma Koşullarının Geliştirilmesi İçin Avrupa Vakfı (Eurofound) 2004 yılı başlarında bir araştırmanın sonuçlarını yayımladı⁵⁶. Araştırmanın amacı, Avrupa Birliği ülkelerinde yaşayan insanların yaşamlarından memnun olup olmadıklarını belirlemektir.

Ortaya çıkan tablo, umutlarını Avrupa işçi sınıflarına bağlamış olanları hayal kırıklığına uğratabilecek kadar çarpıcıdır. Avrupa Birliği ülkelerinin işçi sınıfları hayatlarından son derece memnundur. Emperyalist sömürü altındaki ülkelerin işçi sınıfları ve diğer emekçi sınıf ve tabakalarının memnuniyetsizlikleri artarken, emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının memnuniyetleri sürmektedir.

Emperyalist Ülke İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Hareketinin Sorunları ve Geliştirilen Çözüm

Emperyalist ülkelerin halklarının da sorunları vardır. Yoksulların ve evsizlerin sayısı artmaktadır. "Sosyal dışlanma" önemli bir sorundur. Uyuşturucu kullanımı ve boşanmalar yaygınlaşmaktadır. Kapitalizmin Altın Çağı'nın sonra ermesinin ve krizler dönemine girilmesinin, yapısal işsizliğin artmasının, Sovyetler Birliği'nin çökmesinin, ulusötesi sermayenin üretimi dünya ölçeğinde programlayabilmesinin sonucunda, sosyal devlete ve işçi haklarına yönelik tehdit ve saldırılar artmaktadır.

Ancak bu olumsuzluklar, emperyalist ülke işçi sınıflarının kapitalizmden umudunu kesmesine yol açacak boyutta değildir. Bazı alanlardaki olumsuzluklara karşın emperyalist ülke halklarının ve işçi sınıflarının durumu iyidir ve (emperyalist sömürü sürdükçe) daha da iyileşmektedir. Günümüzde, gelişmiş kapitalist ülkelerin işçi sınıflarının iki önemli sorunu öne çıkmaktadır.

Emperyalist ülkelere kaynaklanan ve askeri-siyasal güç olarak bu ülkelerin devletlerine hala gereksinim duyan ulusötesi şirketler (a) yatırımlarını Çin Halk Cumhuriyeti'ne ve az gelişmiş ülkelere kaydırmaktadır; (b) çeşitli muhasebe oyunları ile, karlarını (çeşitli vergi indirimleri ve ayrıcalıkları sağlayan) başka ülkelere göstermektedir.

⁵³ European Commission Directorate-General for Employment and Social Affairs, **The Social Situation in the European Union - 2003**, Belçika, 2003, s.184-191.

⁵⁴ ILO, **World Labour Report – 2000, Income Security and Social Protection in a Changing World**, Cenevre, 2000, s.312-314.

⁵⁵ European Commission, **Employment in Europe - 2003, Recent Trends and Prospects**, Belçika, 2003, s. 202-206.

⁵⁶ Eurofound, **Quality of Life in Europe, Perceptions of Living Conditions in an Enlarged Europe**, İrlanda, 2004

Bu iki tavır ise, (a) hem emperyalist ülkede işsizliği artırmakta ve ülkedeki ücretlerin artışını yavaşlatmaktadır; (b) hem de işçi sınıfının emperyalist sömürden aldığı payı azaltmakta ve sosyal devleti zayıflatmaktadır.

Ulusötesi şirketlerin yatırımlarının Çin Halk Cumhuriyeti'ne ve azgelişmiş ülkelere kaydırılmasında iki etmen önemlidir:

(a) Azgelişmiş ülkelerin hükümetleri ve Çin Halk Cumhuriyeti, yatırımları kendi ülkelerine çekebilmek için ulusötesi şirketlere vergi ve teşvik önlemleri konularında önemli tavizler ve ayrıcalıklar sağlamaktadır;

(b) azgelişmiş ülkelerde hızlı mülksüzleşme, artan işsizlik ve yoksulluk, sendikasılaşma veya sendikal mücadeledeki eksiklikler nedeniyle işgücü maliyetlerinin düşürülmesi, ulusötesi şirketlerin karlarının artması sonucunu doğurmaktadır.

Emperyalist ülke işçi sınıflarının ve sendikalarının bu konuda izlediği çizgi, onları devletleriyle daha da bütünleştirmektedir. İşçi sınıfı ve sendikacılık hareketleri, emperyalizme karşı açık bir tavır almak, anti-emperyalist güçlerle işbirliği yapmak ve uluslararası işçi sınıfı hareketini ve enternasyonalizmi güçlendirmek gibi bir eğilim içinde değildir.

Tercih edilen yol, ulusötesi şirketlerin yatırımlarının azgelişmiş ülkelere "kaptırılmaması" ve şirket karlarının emperyalist ülkeye getirilmesi için ulusötesi şirketlere baskı yapılmasıdır. Bu amaçla da işçi sınıflarının tüketici olarak gücü (tüketim boykotları) ve kamuoyu baskısı kullanılmaktadır.

Bu süreçte, emperyalist ülke işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi ile emperyalist ülke devleti arasındaki işbirliği ve dayanışma daha da artmaktadır. Günümüz koşullarında küreselleşme geliştikçe, emperyalist ülke işçilerinin kısa vadeli nesnel sınıf çıkarları, enternasyonalizmi değil, emperyalist devletle daha yakın işbirliğini zorlamaktadır.

Emperyalist ülke işçi sınıfları emperyalizmin askeri saldırganlığı karşısında bile genellikle duyarsızdır ve ancak büyük bedeller ödemeye başladığında tepki göstermektedir. Örneğin, Amerikan işçi sınıfı, kendisi büyük bedeller ödemediği sürece, Amerikan emperyalizminin her askeri saldırısını desteklemiştir. Karşı çıkış, ancak Vietnam'da 59 bin Amerikan askerinin ölmesi ve 300 binden fazla Amerikan askerinin yaralanmasıyla birliktedir.

Irak'ın işgaline karşı çıkışın kiteselleşmesi de ABD'ye gelen tabutların sayısının artmasıyla birliktedir. ABD'de Cumhuriyetçi Parti'nin 2004 yılı Ağustos ayı sonunda New York'ta düzenlenen kongresini protesto etmek için 29 Ağustos günü New York'ta yapılan ve yüzbinlerce Amerikalının katıldığı mitingde en çarpıcı görüntülerden biri, ABD bayrağına sarılmış sembolik tabutlardı.

Tüm bu nedenlere bağlı olarak, emperyalist ülkelerin seçmenlerinin yaklaşık yüzde 90'ını oluşturan işçi sınıfları, bilinçli bir tercih yaparak, emperyalist politikalar benimseyen ve uygulayan hükümetleri işbaşına getirmektedir.

Bu ülkelerde parlamenter demokrasi işlemektedir. İşçi sınıfları da aldatılmış, geri zekalı veya salak değildir. Halkın iradesinin ifadesi olarak işbaşına gelen muhafazakar, sosyal demokrat veya sosyalist hükümetler, emperyalist sömürüyü sürdürerek kendi sermayedarlarına ve uluslarına yarar sağlamaya çalışmaktadır.

Emeğin temsilcisi olduğunu ileri süren ve gerçekten Avrupa'da işçi sınıfının temsilcisi olan Avrupa sosyal demokrat ve sosyalist partileri de, geçmişte sömürgeciliğe karşı çıkmamışlardır, günümüzde de emperyalist sömürüye karşı çıkmamaktadırlar.

Sömürgeci Sosyalistler

19. yüzyılın sonlarına doğru Alman sosyal demokrasisi Marksist bir çizgi izliyordu. Alman Marksistlerinin Alman sömürgeleriyle en ufak bir ilgisi bile yoktu. Sömürgeleri, kamu maliyesi üzerinde bir yük olarak görüyorlardı⁵⁷. Sömürgelerin bağımsızlık kazanması gibi bir anlayışları da bulunmuyordu.

Ancak emperyalist döneme geçişle birlikte, Alman sosyal demokrasisi Bernstein revizyonizminin etkisi altına girdi ve sömürge sistemini savunmaya başladı. Sosyalist Bernstein'a göre, "üstün" uygarlıkların, "aşağı"dakiler üzerinde bazı hakları bulunuyordu Sömürgecilik, sosyalistler tarafından sürdürülürse, "uygarlaştırıcı" bir etki yaratabilirdi. Ayrıca, sömürgelerin işçi sınıfına zarar verdiği iddiası da doğru değildi⁵⁸.

Bernstein, 1899 yılında yayınlanan Evrimci Sosyalizm kitabında şöyle diyordu⁵⁹:

"Alman sosyal demokrasisinin Alman İmparatorluğu'nun sömürge politikasından korkacağı bir şey yoktur..."

"Tropik bölgelerin Avrupalılar tarafından işgal edilmesinin yerlilerin hayattan aldıkları zevke zarar vermesi gerekmez ve bugüne kadar genellikle de böyle olmamıştır. Ayrıca, vahşilerin işgal ettikleri topraklar üzerinde yalnızca koşula dayalı bir haklarının olduğu kabul edilebilir. Daha yüksek uygarlık nihai olarak daha yüksek bir hak iddiasında bulunabilir."

İngiltere'de de benzer bir gelişme oldu. 1884 yılında kurulan Fabian Derneği demokratik sosyalist bir çizgideydi; ancak sömürgeciydi ve emperyalizmi savunuyordu⁶⁰. İngiliz İmparatorluğu'nun sömürgelere uygarlık götüreceğini iddia ediyordu. Bu görüşün en etkili savunucusu Bernard Shaw idi.

Bernstein, İkinci Enternasyonal'in 1907 yılında toplanan Stuttgart Kongresi'nde yaptığı konuşmada şunları söyledi:

"Sömürgeler devam edecektir; bunu kabullenmek zorundayız. Uygar halklar, uygar olmayan halklar üzerinde belirli bir vasilik uygulamak zorundadır – sosyalistler bile bunu kabul etmek durumundadır... Ekonomik yaşamımızın birçok bölümü, sömürgelerden gelen ve yerlilerin yararlanamadığı ürünlere dayanmaktadır."

Hollanda delegesi van Kol ise, "Hollanda işçi sınıfı sahip olunan sömürgelerden belirli bir ölçüde kazanç sağlıyor," dedi. Bu açıdan bakıldığında, emperyalist ülkelerin sosyalistlerinin önemli bir bölümü bile sömürgeciydi.

1928 yılı Ağustos ayında toplanan Emek ve Sosyalist Enternasyonal Kongresi'nde sömürgeler konusunda yapılan tartışmalardan sonra kabul edilen talepler arasında sömürgelerin bağımsızlığı yoktu. Kararlarda, "Avrupalılar tarafından sahiplenilmemiş tüm arazi yerli toplumun mülkiyetinde" olmalıdır, deniliyordu.

Diğer bir deyişle, "Avrupalılar tarafından sahiplenilmiş tüm arazi"nin Avrupalılara ait olduğu kabul edilmekte, onaylanmaktaydı. Bu tavır, sömürgeciğin kabulü ve onaylanmasıdır. Avrupa

⁵⁷ Mergner, G., "Solidaritaet mit den 'Wilden'? Das Verhaeltnis der deutschen Sozialdemokratie zu den afrikanischen Widerstandskampfen in den ehemaligen deutschen Kolonien um die Jahrhundertwende," Holthoon, F.v. – Linden M.v.d., **Internationalism in the Labour Movement, 1830-1940**, Cilt 1, E.J.Brill, 1988, s.68-86.

⁵⁸ Ponomarev ve diğerleri, **The International Working-Class Movement, Problems of History and Theory, The Working-Class Movement in the Period of Transition to Imperialism (1871-1904)**, Cilt 2, Progress Publishers, Moscow, 1981., s.531-532.

⁵⁹ Bernstein, **Evolutionary Socialism**, 1899,

www.marxists.org/reference/archive/bernstein/works/1899/evsoc/index.htm.

⁶⁰ Hobsbawm, E.J., "The Fabians Reconsidered," a.g.k., 1964, s.253.

sosyalistlerinin büyük çoğunluğu sömürgecilğe karşı çıkmamakta, sömürge sistemi içindeki yerlilerin bazı haklara kavuşmasını talep etmekteydi⁶¹.

“(1) Afrika’nın tropik bölgelerinde ve daha güneyindeki bölgelerde ve Pasifik’teki bölgelerde henüz Avrupalılar tarafından sahiplenilmemiş tüm arazi yerli toplumun mülkiyetinde olarak tanınacaktır.

“(2) Her yerli aileye geçinebilmesi için yeterli arazi sağlanmalıdır.

“(3) Yerlilere doğrudan yarar sağlayacak kamu hizmetlerinin yönetimi için gerekli olanın dışında yerlilere vergi veya herhangi başka bir yük yüklenmeyecektir.

“(4) Bir yerlinin evinden ayrılarak bir işveren için çalışmadan ödeyemeyeceği vergilere izin verilmemelidir.

“(5) Yerlileri istihdam edilmeye zorlamak amacıyla uygulanan her türlü mecburi veya sözleşmeyle yükümlülük haline getirilmiş çalışma ve her tür vergilendirme veya baskı sona erdirilecektir.

“(6) Hiçbir hizmet akdi ceza kanunu yaptırımlarıyla uygulanamamalıdır; tüm hizmet akitleri bir hakim veya idarenin diğer bir yetkilisinin önünde yapılmalıdır; hizmet akdi medeni kanun çerçevesinde yasal bir sözleşme olmalı ve sözleşme ihlalleri yalnızca bu çerçevede tazmin edilmelidir,

“(7) İşçilerin işe alınması ve çalışma koşulları, işyerinde köleliği ve köyün ve kabile toplumlarının yaşamında ekonomik bozuklukları önleyecek biçimde düzenlenmeli ve denetlenmelidir.”

Bugün ABD’nin, Avrupa Birliği’nin ve Japonya’nın muhafazakar partileri de, sosyal demokrat veya sosyalist partileri de, emperyalist sömürü sistemini, IMF’yi, Dünya Bankası’nı ve Dünya Ticaret Örgütü’nü kabul etmektedir.

Bugün, emperyalistlerin bu araçlarının az gelişmiş ülke halkları için daha makul ve katlanılabilir politikalar formüle etmesini ve dayatmasını yeterli bulanların tavırları, 1928 yılında sömürge sistemini kabul ederek sömürüyü yumuşatmaya çalışan sosyalistlerin tavırlarından farklı değildir.

Mevcut uygulamalara yönelik eleştiriler, emperyalizmin sömürü ve tahakkümünü “katlanılabilir” düzeyde tutmayı amaçlamaktadır. 3 Haziran 1998 tarihinde kurulan ATTAC da (Vatandaşlara Yardım İçin Mali İşlemlerin Vergilendirilmesi İçin Birlik) bu nitelikte bir yapılanmadır. ATTAC, G8 toplantısına katılmaktadır. En önemli önerisi, uluslararası para transferlerinde bir vergi uygulanmasıdır (“Tobin vergisi”).

Emperyalist Ülkelerde İşçi – İşveren – Devlet İttifakı

Emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının emperyalist politikaları desteklemelerinin diğer bir nedeni, giderek artan sayıda işçinin birey olarak veya emeklilik fonları aracılığıyla, hisse senedi sahibi olmasıdır. Ayrıca, şirketin karına bağlı ücretlendirme sistemleri de artmaktadır.

Bu uygulamalar özellikle son dönemlerde sistemli bir biçimde yaygınlaştırılmaktadır. Silah şirketlerine yatırım yapmış sendika emeklilik fonları bile vardır.

Ayrıca, silahlanma, emperyalist saldırı ve silah satışı yoluyla önemli miktarda istihdam yaratılmaktadır. Bu nedenle, bazı sendikal örgütler silahlanmadan yanadır.

Bütün bu nedenlere bağlı olarak, ulus-devletlerin varlığını sürdürdüğü koşullarda, emperyalizm (küreselleşme) işçi sınıfında enternasyonalizmi geriletmektedir; emperyalizmin geriletilmesi işçi sınıfında enternasyonalizmi güçlendirecektir.

Ulus-devlet ve emperyalizm aynı anda varolduğu ve emperyalist yağma ve sömürü sürdürdüğü sürece emperyalist ülke işçi sınıfında enternasyonalizm gelişmez.

İşçi sınıfı hareketinde ulus-devlet perspektifinin ötesine geçilerek enternasyonalizmin gelişebilmesinin önemli diğer bir önkoşulu, ulus-devletin aşılması, sınırların kalkması, işgücü için de serbest dolaşımın tam olarak sağlanmasıdır.

⁶¹ Lord Olivier, **White Capital and Coloured Labour**, London, 1929.

Avrupa Birliği'nde sermayedar sınıfların uluslararası düzeyde daha güçlü olabilmek amacıyla yeni bir ulus-üstü devlet kurma girişimi, bu ülkelerin işçi sınıfları arasındaki dayanışmayı ve bütünleşmeyi artırmaktadır. Yeni ulus-üstü devlet oluştuğca, bu dayanışma ve bütünleşme, bir süreç içinde Avrupa işçi sınıfına dönüşecektir.

Emperyalizm dünyada ulus-devletleri ortadan kaldırır ve tek bir dünya devletine götürürse, tek bir dünya işçi sınıfından (ve farklı bir "enternasyonalizm"den) söz edilebilir. Emperyalizmin bugünkü politikası ise, az gelişmiş ülkelerde ulus-devletin, bağımsızlığın ve demokrasinin zayıflatılmasıdır; bu ülkelerin sömürgeleştirilmesidir.

Emperyalist ülkelerin sendikaları, devletlerinin ve hükümetlerinin emperyalist politikalarını benimserken ve desteklerken, temsilcisi oldukları işçi sınıflarına ihanet etmemektedir.

İzledikleri politika, işçi sınıflarının tavrının ifadesi ve yansımasıdır. Bu anlayış, Avrupa Birliği işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin, kendi emperyalist işverenlerini ve hükümetlerini, "sosyal ortak" olarak nitelemesinde açıkça ifade edilmektedir.

Avrupa Birliği sendikaları, emperyalist işverenlerini ve hükümetlerini "sosyal ortak" olarak görmektedir ve ilan etmektedir; çünkü emperyalist sömürden pay aldıklarının bilincindedirler ve bu politikaları bilinçli bir biçimde desteklemektedirler.

Sermayenin ulusötesi niteliğinin güçlenmesi emperyalist ülkelerin işçi sınıflarını daha enternasyonalist yapmamaktadır; tam tersine, işçi sınıflarının emperyalist devletle ilişkileri daha da yakınlaşmaktadır. Sermaye ulusötesi bir nitelik kazandıkça ve üretimi, kendi karlarını azamileştirecek biçimde, dünya ölçeğinde planladıkça, fabrikalarını düşük işgücü maliyetli ülkelere kaydırmaktadır.

Bu uygulama şirketlerin karını daha da artırırken, emperyalist ülkelerde işsizlik artmakta, vergi gelirleri ve sosyal güvenlik primleri azalmaktadır. Bu nedenle, emperyalist ülkelerin devletleri ile işçi sınıfları, ulusötesi sermayeyi ülkede yatırım yapmaya ikna etmede çeşitli biçimlerde daha yakın bir işbirliği yapmaktadır.

Ulusötesi şirketlere karşı çeşitli ülkelerin işçilerinin ortak eylemleri ise yok denecek kadar azdır (Avrupa Birliği ülkeleri işçileri arasındaki dayanışma enternasyonalist dayanışma değildir; aynı ülkenin farklı bölgelerindeki işçilerin dayanışması gibidir).

Bu açılardan bakıldığında, **kapitalizm ve emperyalist sömürü-yağma olduğu sürece, Avrupa işçi sınıfının kullandığı ifadeyle, "emeğin Avrupası, ABD'si, Japonya'sı" ile "sermayenin Avrupa'sı, ABD'si, Japonya'sı" arasında önemli bir fark yoktur.**

Avrupa işçi sınıfının "emeğin Avrupası"ndan anladığı, kapitalizm ve emperyalist sömürü-yağma temelinde sosyal refah devletidir. İngiltere'de İşçi Partisi iktidardadır; iktidara işçilerin oylarıyla gelmiştir. İngiltere, "emeğin İngilteresi"dir. Ancak, emperyalizm olduğu sürece, "emeğin İngilteresi" ile "sermayenin İngilteresi"nin emperyalist dış politikaları konusunda bir farklılık söz konusu değildir.

Bu çerçevede ele alındığında, emperyalist ülkelerde sendikaların büyük çoğunluğu ile devlet arasındaki ilişki şöyle özetlenebilir:

- Sendikaların uluslararası ilişkilerde izlediği politika, işçi sınıflarının kısa vadeli somut çıkarlarıyla genel olarak uyduğundan, devlet politikalarıdır.

- Bazı ülkelerin sendikal merkezleri, dış politikada ortak tavır izleme sürecinde istihbarat örgütleriyle iç içe geçmektedir.

- Sendikaların devletle para ilişkileri artmaktadır. Bazı örgütler, yalnızca azgelişmiş ülkelerdeki çalışmalarını için devletlerinden para alırken, bazı örgütler kendi çalışmalarının finansmanında da devlet yardımından yararlanmaktadır.

Emperyalist ülke devletleri ile işçi sınıflarının çıkar birliğinin olduğu ve ulusötesi şirketlerle çelişki içine düştükleri bir konu da, emperyalist ülkede yabancı işçi çalıştırılmasıdır.

Sermayenin, mal ve hizmetlerin serbest dolaşımının arttığı dünyamızda, işgücünün serbest dolaşımını emperyalist ülke devletleri ve işçi sınıfları engellemektedir. Emperyalist ülke işçi sınıfları, azgelişmiş ülkelerin her geçen gün daha da yoksullaştırılan insanların emperyalist ülkelere gelerek işgücü piyasasına girmelerini istememektedir.

Emperyalist ülke işçi sınıfları, “fildişi kuleleri”ni ayakta tutabilme çabası içindedir. Devletler ise, ülkeye yasal olarak gelen, çalışma izni ve hatta vatandaşlık hakkı elde eden yabancıların, sosyal devlete getirdiği ek yükten rahatsızdır. Bu nedenle, özellikle Avrupa Birliği’nin göçmen politikası son yıllarda daha da sıkılaştırılmaktadır. Buna karşılık, ulusötesi sermaye işgücünün serbest dolaşımını konusunda daha özgürlükçüdür.

Dünyada sömürgecilik sisteminin sona erdirilmesinde emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının ve sendikalarının önemli bir katkısı olmamıştır.

ABD sendikaları 1950’li yıllarda eski sömürgelerin tasfiyesini desteklediğinde amaçları, sömürgelerin gerçek anlamda bağımsızlaşması ve özgürleşmesi değil, komünistlerin sömürgelerdeki çalışmalarının etkisiz kılınması ve eski sömürge sisteminin tasfiye edilmesi yoluyla ABD emperyalizminin sömürü olanaklarının genişletilmesiydi.

Sömürgeci Avrupa ülkelerinin sendikaları ise, sömürge sisteminin tasfiyesi için hiçbir önemli çaba göstermemişlerdir; aksine, bazı sendikalar bu süreci yavaşlatmaya çalışmıştır. Bugün bile “bağımlı bölgeler” (“dependent territories”) adıyla bazı bölgelerde eski sömürgecilik sürmektedir. Bu ülkelerin bağımsızlığa kavuşması için ilgili emperyalist ülke sendikalarının önemli hiçbir girişimi yoktur.

Bazı ülkelerin sendikalarının çocuk işçiliği veya başka ülkelerdeki çok kötü çalışma koşulları konusunda başlattıkları kampanyaların (Rugmark, Ahlaki Ticaret Girişimi, Temiz Elbise Kampanyası v.b.) temel amacı da, uluslararası dayanışmadan çok, korumacılıktır; ulusötesi şirketlerin fabrikalarını ve iş olanaklarını azgelişmiş ülkelere kaydırmasını önleme çabasıdır⁶².

Sendikalara Devlet Parası

Kendi ülkelerinin emperyalist işverenleriyle ve hükümetleriyle “sosyal ortak” olan ve bunu açıkça ifade eden Avrupa Birliği ülkeleri sendikaları, bu ortaklığın doğal bir sonucu olarak, kendi devletlerinden para da almaktadır. Bu para, bazen örgütün kendi gereksinimleri için harcanmakta, bazen de azgelişmiş ülkelerdeki sendikal gelişmeleri denetim altına sokmak ve denetim altında tutmak amacıyla kullanılmaktadır.

ABD, Avrupa ülkeleri ve Japonya sendikaları, azgelişmiş ülkelerdeki sendikalara “yardım” olarak kullandıkları paranın önemli bir bölümünü kendi devletlerinden almaktadır. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) ise, kendi faaliyetleri için de emperyalist bir yapının, oluşmakta olan Avrupa Birleşik Devletleri’nin parasal kaynaklarına bağımlı durumdadır.

⁶² Urminsky, M. (ed.), **Self-Regulation in the Workplace: Codes of Conduct, Social Labelling and Socially Responsible Investment**, ILO, 2001.

Diğer bir deyişle, ortada “işçi sınıfının uluslararası işbirliği ve dayanışması” veya “enternasyonalizm” yoktur.

Söz konusu olan, emperyalist devletlerle işbirliği içindeki sendikaların, kendi devletlerinin emperyalist politikalarını hayata geçirmek amacıyla azgelişmiş ülkelerdeki işçi sınıfı ve sendikacılık hareketlerini etkileme ve yönlendirme çabasıdır.

Emperyalist ülkelerin dış politikaları ile bu ülkelerin sendikacılık hareketlerinin uluslararası ilişkilerde izlediği çizgi arasında yakın bir bağ bulunmaktadır. Bu nedenle de emperyalist ülkelerin sendikal merkezlerinin azgelişmiş ülkelerde kullandıkları fonların kaynağı sır gibi saklanmaktadır. Ayrıca, devletten alınan paraların kullanımında bazı uzmanlara ve eski-yeni sendikacılara para da ödenmektedir.

Emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketlerinin azgelişmiş ülkelerdeki sendikacılık hareketlerine sağladığı destek (“uluslararası dayanışma”), azgelişmiş ülke hükümetlerine protesto mesajları göndermek, kendi devletlerinden aldıkları parayla lüks otellerde (bugüne kadar somut bir yarar sağladığını görmediğimiz) eğitim seminerleri düzenlemek ve Uluslararası Çalışma Örgütü’nde azgelişmiş ülke hükümetleri aleyhinde konuşmaktan ibarettir.

Emperyalist ülke işçi sınıflarının ILO’daki temsilcilerinin, ILO’daki toplantılarda emperyalizm aleyhinde hiçbir tavırları ve hatta açıklamaları yoktur. IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü gibi emperyalizmin maşası örgütlenmelere ve kendi hükümetlerine yönelik eleştirileri de yok denecek kadar azdır.

Uluslararası dayanışma adına yapılan, emperyalist ülkelerin dış politikalarının izin verdiği ölçüde, azgelişmiş ülke hükümetlerini günah keçisi olarak yerden yere vurmaktır.

Azgelişmiş ülke hükümetlerinin çoğunun yerden yere vurulmayı hak eden önemli hataları ve suçları vardır; ancak, emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının temsilcilerinin ILO toplantılarında ve diğer platformlarda bu hükümetleri eleştirirken, bu hükümetlerin bu tavırlarına sebep ve destek olan emperyalist ülke hükümetlerine hiç dokunmamaları da, gerçek niyeti ortaya çıkarmaktadır.

Azgelişmiş ülke hükümetleri eleştirilmektedir; ancak bu hükümete bu politikaları uygulattıran ve onları destekleyen emperyalist ülke hükümetleri eleştiriden muaf tutulmaktadır. Eleştirilecek hükümetlerin seçiminde de emperyalist ülkenin dış politikası büyük rol oynamaktadır.

Emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının kısa vadeli çıkarları, kendi sermayedarlarının ve devletlerinin emperyalist politikalarının desteklenmesinden geçmektedir. Bu nedenle, emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketleri gerçek anlamda bir uluslararası işbirliği, dayanışma ve güçbirliğinden yana değildir; uluslararası ilişkilerinin temelinde enternasyonalist bir anlayış yatmamaktadır. Bunların enternasyonalist olmamaları da doğaldır.

Emperyalist ülke sendikalarının uluslararası ilişkilerinin amacı, kendi ülkelerinin ve sermayedarlarının emperyalist politikalarına destek vermektir. Bunun için de kendi devletlerinden önemli miktarda para almaktadırlar.

Emperyalist sömürü devam ettiği sürece, emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketlerinin enternasyonalist yapılması da olanaklı değildir. Bu ülkelerde komünist partilerinin bile ne kadar enternasyonalist olduğu tartışmalıdır. Özellikle 1970’lerin Avrupa Komünizmi çizgisi, emperyalistlerle uzlaşma temelinde bir harekettir.

Bu ÷lkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketlerini gerçekten sermayeye karşı uluslararası işbirliği ve dayanışmaya çekebilmenin yolu, anti-emperyalist m¼cadele ile emperyalist s¼m¼r¼n¼n sona erdirilmesinden geçmektedir. O zaman, kendi sermayedarları ile ortaklığı bırakıp onlara karşı m¼cadeleye başlamak zorunda kalacak olanlar, uluslararası işbirliği ve dayanışmaya gereksinim duyacaklardır. Uluslararası ilişki ancak o zaman sermayeye karşı uluslararası dayanışmaya d¼n¼řecektir.

ULUSLARARASI SENDİKAL ÖRGÜTLER EMPERYALİST ÜLKE SENDİKALARININ HAKİMİYETİ ALTINDADIR

Türkiye’den çok sayıda sendika, uluslararası sendikal örgütlere üyedir. Ancak bu örgütlerin nitelikleri ve özellikleri genellikle bilinmemektedir. Bazı kişiler ise, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin sorunlarının çözümü konusunda bu uluslararası sendikal örgütlere umut bağlamaktadır.

Halbuki, aşağıda ele alınacağı gibi, uluslararası sendikal örgütlere emperyalist ülkelerin sendikaları hakimdir. Bu hakimiyeti değil kırmak, zayıflatmak bile mümkün değildir. Bu nedenle de, uluslararası sendikal örgütlerin politikaları, emperyalistlerin politikalarının sendikal alandaki uzantısıdır.

Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin sorunlarının temel sorumlusu emperyalizm iken, uluslararası sendikal örgütlerde, bırakın anti-emperyalist mücadele verilmesini, “emperyalizm” kavramı bile kullanılmamaktadır.

Bu örgütlerin hiçbiri, ABD’nin, Almanya’nın, İngiltere’nin, Fransa’nın, İtalya’nın, Japonya’nın, İsveç’in, Hollanda’nın, v.b. emperyalist olduğunu kabul etmemektedir. Bu örgütler, emperyalist güçlerin uluslararası düzeydeki ortak araçları olan Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Ticaret Örgütü gibi kuruluşların az gelişmiş ülkelere dayattıkları politikalara bile cepheden karşı çıkma anlayışına sahip değildir.

Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketini bugün ilgilendiren önemli dört tür uluslararası sendikal örgütlenme vardır:

- Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC, International Trade Union Confederation),
- Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC, European Trade Union Confederation),
- Küresel Sendika Federasyonları (GUF, Global Union Federations) ve
- Avrupa işkolu federasyonları.

Bu örgütlerin hepsinde de emperyalist ülkelerin sendikaları hakimdir.

Uluslararası Sendikal Örgütlerin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Bu örgütlerin tarih sahnesine çıkması 1889 yılına kadar uzanmaktadır.

İlk uluslararası sendikal örgütlenmeler, Küresel Sendika Federasyonları oldu. Çeşitli ülkelerdeki meslek sendikaları ve bazı durumlarda işkolu sendikaları, 1889 yılından itibaren “uluslararası meslek sekreterlikleri” (ITS, International Trade Secreratiats) adı verilen üst örgütlenmeler yarattılar.

1889 yılında Fransa, İspanya, İtalya, Almanya, İngiltere, Belçika, ABD ve diğer altı ülkedeki basım işçileri Paris’te toplanarak ilk uluslararası konferanslarını gerçekleştirdiler ve bir örgüt oluşturdular. 1890 yılında ise İngiltere, Fransa, Almanya ve Avusturya’daki maden işçilerinin yüzü aşkın temsilcisi Londra’da toplanarak, Uluslararası Madenciler Federasyonu’nu kurdu. Basım ve maden işçilerinin bu girişimleri diğer meslekler arasında da yayıldı.

1900 yılı geldiğinde bu nitelikte 17 meslek veya işkolu federasyonu mevcuttu. 1900 ile 1914 yılları arasında uluslararası meslek sekreterliklerinin sayısı 27’ye çıktı.

Uluslararası meslek sekreterliklerinin ana amacı, çeşitli ülkelerdeki çalışma koşulları konusunda üyelerin bilgilendirilmesi, grev kırılcılığının engellenmesi ve büyük grevler sırasında dayanışma

çağrılarının yapılmasıydı. Ayrıca, sendikacılık hareketinin fazla gelişmediği ülkelerde de örgütlenme konusunda destek sağlanıyordu.

1929 yılındaki 27 uluslararası meslek sekreterliği, 35 ülkede 13 milyondan fazla işçiyi temsil ediyordu. Bunlar içinde en önemlileri, Uluslararası Ulaştırma İşçileri Federasyonu, Uluslararası Madenciler Federasyonu, Uluslararası Ağaç İşçileri Federasyonu ve Uluslararası Tekstil İşçileri Federasyonu idi. Bu üyelerin büyük bir bölümü Avrupa ülkelerindeydi.

Uluslararası Meslek Sekreterlikleri adı, 2000'li yıllarda, Küresel Sendika Federasyonları olarak değiştirildi. Günümüzde 10 tane Küresel Sendika Federasyonu bulunmaktadır.

Uluslararası meslek sekreterliklerinin çalışmalarında sağlanan başarı, çeşitli ülkelerdeki sendikal merkezler arasında uluslararası düzeyde yeni bir örgütlenme girişimini gündeme getirdi.

1901 ve 1902 yıllarındaki iki konferans sonrasında, 1903 yılındaki bir konferansla, Ulusal Sendika Merkezleri Uluslararası Sekreterliği oluşturuldu. 1901 yılındaki ilk konferansa 8 sendikal merkez katılmıştı. Bu sayı 1913 yılında 19'a yükseldi. Üye sendikaların temsil ettiği işçi sayısı 1904 yılında 2,2 milyon iken, 1913 yılında 7,4 milyondur. 1913 yılındaki toplantıda ise bu örgütlenmenin adı Uluslararası Sendikalar Federasyonu (IFTU, International Federation of Trade Unions) olarak değiştirildi.

Bu örgütün çalışmaları Birinci Dünya Savaşı'nda sona erdi. Uluslararası Sendikalar Federasyonu 1919 yılında Amsterdam'da yaptığı toplantıyla yeniden örgütlendi. Bu nedenle, bu örgüte daha sonraki yıllarda Amsterdam Enternasyonalı adı da verildi.

Bu dönemdeki diğer bir gelişme ise Katolik işçilerin oluşturduğu sendikacılık hareketinin uluslararası düzeydeki ilişkileriydi. Papa 13. Leo'nun 1891 yılında yayımladığı Rerum Novarum (Yeni Şeyler) tamiminden sonra çeşitli ülkelerdeki Katolik işçiler Hıristiyan sendikaları oluşturmaya başladılar. 1900 yılından sonra çeşitli ülkelerdeki Hıristiyan sendikaları kendi aralarında ilişkiler kurdular. 1908 yılında da Zürih'te Hıristiyan sendikalarının uluslararası düzeyde bir konferansı toplandı ve Hıristiyan Sendikaları Uluslararası Sekreteryası oluşturuldu. Bu yapının içinde Almanya, İtalya, Hollanda, Belçika, Avusturya, İsviçre ve İsveç sendikaları bulunuyordu. Alman işçileri ağırlıktaydı.

Birinci Dünya Savaşı öncesinde bu örgütlenme 542 bin işçiyi temsil ediyordu. Savaş sonrasında Hıristiyan sendikacılığı yaygınlaştı. 1920 yılında on ülkeden toplam üç milyonu aşkın işçiyi temsil eden Hıristiyan sendikalar Uluslararası Hıristiyan Sendikalar Federasyonu'nu (IFCTU, International Federation of Christian Trade Unions) kurdular. Bu örgüt, onbeş uluslararası Hıristiyan meslek sekreteryesinin oluşturulmasına yardımcı oldu. 1950'li yılların başlarında Hıristiyan sendikacılık hareketinin ağırlığı Fransa, Belçika ve Hollanda'daydı.

Ancak bu dönemde bir diğer gelişme daha yaşandı. 1917 Rus Devrimi sonrasında 1919 yılında Üçüncü Enternasyonal (Komintern veya Komünist Enternasyonal) kuruldu. Oluşturulan komünist partilerinin denetimindeki sendikalar da, komünist partilerinin yanı sıra, Üçüncü Enternasyonal'e üyeydi.

Üçüncü Enternasyonal'in 1921 yılında toplanan kongresinin ardından 42 ülkeden komünist ve anarşist sendikacıların katılımıyla bir dünya sendikacılar kongresi düzenlendi ve Sendikalar Kızıl Enternasyonal (Profintern) kuruldu. Sendikalar Kızıl Enternasyonal ile Üçüncü Enternasyonal arasında örgütsel bir bağlantının olduğu kabul edildi.

1920'li yıllarda ve 1930'lu yılların ortalarına kadar IFTU, Profintern ve Hıristiyan Federasyon arasında önemli çelişkiler yaşandı. 1929 dünya buhranı ve Almanya'da Hitler'in iktidara gelmesi, sorunları daha da artırdı.

Üçüncü Enternasyonal'in 1935 yılında benimsediği yeni politika, Profintern'in sönüp gitmesine yol açtı. 1935 yılı geldiğinde Profintern'in temsil ettiği 20 milyon işçinin 19,5 milyonu Sovyetler Birliği'nde idi.

İkinci Dünya Savaşı sırasında uluslararası sendikal çalışmalar hemen hemen durdu. Uluslararası sendikacılık hareketinin bazı önderleri, faşizme karşı mücadelede özellikle ABD ve İngiliz istihbarat örgütleriyle yakın bir işbirliği içine girdiler. Bu ilişkiler, İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından başlayan Soğuk Savaş yıllarında da yoğun bir biçimde sürdü.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru gerçekleştirilen bazı ön toplantıların ardından, 25 Eylül 1945 günü Paris'te yapılan toplantıya, aralarında Sovyetler Birliği'nin de bulunduğu 56 ülke ve bölgeden 65 ulusal sendikayı, IFTU'yu ve 17 Uluslararası Meslek Sekreterliğini temsil eden delegeler katıldı. Komünistlerin yönetiminde bulunduğu sendikalar da bu yeni örgütlenmede yer aldı. Bu toplantıda Dünya Sendikalar Federasyonu (WFTU, World Federation of Trade Unions) kuruldu. IFTU ise resmen tasfiye edildi.

Dünya Sendikalar Federasyonu, 1945-1947 yıllarında dünyanın en önemli uluslararası sendikal örgütlenmesiydi. Ancak 1947 yılında Soğuk Savaş'ın başlamasıyla birlikte, Dünya Sendikalar Federasyonu içinde ayrılıklar ön plana çıktı. 1948 ve 1949 yıllarında birçok sendika Dünya Sendikalar Federasyonu'ndan ayrıldı. Sosyalist blok dışındaki Avrupa ülkelerinden Fransa ve İtalya'nın en büyük sendika merkezleri (CGT ve CGIL) ise Dünya Sendikalar Federasyonu üyeliğini sürdürdü.

Dünya Sendikalar Federasyonu'ndan ayrılan sendikalar ile ABD'deki AFL ve diğer bazı sendikaların temsilcileri, 1949 yılı sonlarında Londra'da bir toplantı yaptılar. Bu toplantıya 53 ülkeden ulusal sendikal merkez ile diğer 28 örgüt katıldı. Bu örgütlenmeler 48 milyon işçiyi temsil ettiklerini ileri sürüyorlardı. Bu işçilerin yüzde 44'ü Avrupa'da ve yüzde 30'un üstünde bir bölümü Kuzey Amerika'daydı.

Bu toplantıda Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU, International Confederation of Free Trade Unions) kuruldu. ICFTU, özellikle 1950'li yıllarda, Soğuk Savaş'ın önemli bir aracı olarak faaliyet gösterdi ve emperyalist ülkelerin devlet ve hükümetleriyle yakın bir ilişki içinde oldu. Bu ilişki, istihbaratçılığı ve mali konuları da kapsıyordu⁶³.

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na Türkiye'den TÜRK-İŞ, DİSK, HAK-İŞ ve KESK üye oldu.

Bu süreçte, Uluslararası Hıristiyan Sendikalar Federasyonu da varlığını sürdürdü. Örgütün adı, 1968 yılında yapılan kongresinde Dünya Emek Konfederasyonu (WCL, World Confederation of Labour) olarak değiştirildi. Türkiye'den hiçbir sendika Dünya Emek Konfederasyonu'na üye olmadı.

Sovyet sisteminin 1989-1991 döneminde yıkılmasının ardından Dünya Sendikalar Federasyonu büyük bir çöküntü yaşadı. Buna karşılık, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun üye sayısı hızla arttı. Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu ve Dünya Emek Konfederasyonu, 2006 yılı Kasım ayında birleşip, Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC) adını aldılar.

⁶³ Enzo Friso, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun üç gelir kaynağı olduğunu belirtmektedir. Birinci kaynak, üyelerin ödediği ödentilerdir. 1994 yılında bunun miktarı 380 milyon Belçika Frankıydı. Bu paranın tümü, ICFTU'nun genel merkez ve bölgesel büro harcamaları için kullanılıyordu. İkinci kaynak, gelişmiş bazı ülkelerdeki sendikal merkezlerin yaptıkları bağışlardı ve böylece oluşan Uluslararası Dayanışma Fonu 1994 yılında 50 milyon Belçika Frankıydı. Üçüncü kaynak ise, bazı ülke hükümetlerinin, ağırlıklı Üçüncü Dünya ülkelerindeki eğitim etkinlikleri için ayırdıkları ve kendi ülkelerinin sendikal merkezleri aracılığıyla ICFTU'ya ilettikleri kaynaklardı. Bunlar da 1994 yılında 170 milyon Belçika Frankı tutarındaydı (Friso, E., **Occupation Trade Unionist**, s.100).

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC)

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) ise, Avrupa Birliği ile yakından bağlantılı bir örgütlenmedir. Bu örgüte Türkiye’den TÜRK-İŞ, DİSK, HAK-İŞ ve KESK üyedir.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu 1973 yılında kuruldu. Bu örgüt, Avrupa Birliği ile çok yakın bir ilişki içinde çalışmakta, çalışmalarında kullandığı paranın dörtte üçünden fazlasını Avrupa Birliği’nden almaktadır.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu’nun 2001 yılı gelirleri 6,1 milyon Euro idi. Bu miktarın 5,3 milyon Euro’luk bölümü üyelik ödentileri, 731 bin Euro’luk bölümü de yapılan harcamalardan geri ödenenlerdi. Ancak Avrupa Sendikalar Konfederasyonu’nun bütçe dışı kaynakları son derece önemliydi.

2001 yılında 5,3 milyon Euro’luk ödenti geliri olan Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, aynı yıl Avrupa Komisyonu’ndan 4,9 milyon Euro’luk bağış aldı. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu’nun Avrupa Komisyonu’ndan aldığı paranın yıllara göre dağılımı da şöyledir⁶⁴:

YIL	AVRUPA KOMİSYONU’NDAN ALINAN PARA (EURO)
1993	2,958,955
1994	4,185,681
1995	3,503,145
1996	6,304,207
1997	3,606,993
1998	2,937,666
1999	3,417,950
2000	2,313,578
2001	4,914,495

ETUC’un temel anlayışı, işverenlerle sosyal diyalogun gerçekleştirilmesidir. Bu çerçevede, işçi ve işverenler “sosyal ortaklar” (“social partners”) olarak nitelendirilmektedir. Bu ifade, gerçek durumu yansıtmakta, emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve sendikalarıyla emperyalist devletin ve sermayenin işbirliği ve güçbirliğini çok açık bir biçimde anlatmaktadır⁶⁵.

Avrupa işkolu federasyonları ise, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu’na bağlı olarak, Avrupa ülkelerinde belirli sektörlerdeki sendikaları biraraya getirmektedir.

Daha önceki bölümlerde ele alındığı gibi, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin tüm temel sorunlarında, bu uluslararası örgütler emperyalistlerden yana tavır almaktadır. Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin çıkarları ile, uluslararası sendikal örgütlerin politikaları arasında aynılık ve hatta benzerlik değil, önemli çelişkiler bulunmaktadır. Emperyalist ülkelerin sendikaları, kendi devlet politikalarını bu uluslararası sendikal örgütlere yansıttığından, bu örgütlerden medet ummak, düşmanımızın ortağından medet ummak gibidir.

⁶⁴ ETUC Yönetim Kurulu’nun 9-10 Ekim 2002 günleri yapılan toplantısına sunulan 11. Gündem no.lu “**Budget 2003**” raporu, 15 s. (çoğaltma).

⁶⁵ Bu kitabın yazarı, Yunan Genel İşçi Sendikaları Konfederasyonu’nun (GSEE) 2001 yılı Nisan ayında Atina’da yapılan genel kuruluna konuk olarak katılmıştı. Genel Kurulda, ETUC Genel Sekreteri Emilio Gabaglio konuşmak için kürsüye çıktığında, delegasyonun yaklaşık yarısı tarafından, “**çokuluslu şirketlerin uşakları, defolun**” sloganıyla 5-6 kez protesto edildi.

Uluslararası Sendikal Örgütlerin Gücü

Ayrıca, bu uluslararası örgütlerin büyük bir gücü ve etkisi de yoktur. Bu konuda en iyi değerlendirmeyi, hayatı bu örgütlerde üst düzey yönetici olarak geçmiş bir kişi olan Dan Gallin yapmıştır.

Dan Gallin, uluslararası sendikacılık hareketinde çok önemli bir isimdir. Gallin, 1965 yılından 1997 yılına kadar 32 yıl aralıksız Uluslararası Gıda ve Bağlantılı İşler İşçileri Sendikaları Federasyonu'nun (IUF) genel sekreterliğini yaptı. Dan Gallin'in, eski adıyla uluslararası işkolu federasyonları (ITS), yeni adıyla küresel sendika federasyonlarında (GUF) çok saygın bir yeri vardır. IUF Genel Sekreteri iken, ICFTU Yönetim Kurulu'nda uluslararası işkolu federasyonlarını temsil ederdi.

Dan Gallin, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile Dünya Emek Konfederasyonu'nun birleşmesi konusunda, 17 Ağustos 2004 tarihli yazısında, dalga geçmektedir⁶⁶:

Dan Gallin yazısında, "ICFTU son onyıllar boyunca hangi önemli mücadeleyi başlattı? WCL böyle bir şey yaptı mı? ETUC ciddi bir mücadele örgütledi mi?" diye soruyor ve kocaman bir "Hayır" yanıtı veriyor.

"Bu örgütlerin herhangi biri toplumumuzda hakim olan güç yapılarını ciddi bir biçimde sıkıntıya sokan bir iş yaptı mı?" diye soruyor, yine "hayır" yanıtını veriyor.

ETUC'un finansmanında Avrupa Komisyonu'nun (Avrupa Birleşik Devletleri'nin hükümetinin) rolünü hatırlatıyor. Bu örgütlerin IMF ve Dünya Bankası ile yaptığı görüşmeleri sert biçimde eleştiriyor.

Bu örgütlerin güç gösterisi için üye sayılarını belirttiklerini söylüyor, ancak işçilerin çoğunun bu örgütlerin adını bile bilmediğini hatırlatıyor. Bu tarihte ICFTU'ya bağlı örgütlere üye işçi sayısı 151 milyon, WCL'ye bağlı örgütlerin üye sayısı 26 milyondur. Bu iki örgütün birleşmesiyle ilgili olarak da şöyle diyor: "151 kere sıfır, sıfırdır; 26 kere sıfır sıfırdır; sıfır artı sıfır, eşittir sıfır"dir.

Uluslararası Sendikal Örgütlerde Emperyalistlerin Ortaklarının Hakimiyetinin Nedenleri

Bugün Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin en önemli düşmanı emperyalizmdir. Emperyalistlerin ülkemizde işbirlikçileri vardır. Ancak emperyalistlerin en yakın işbirlikçileri, kendi ifadeleriyle "ortakları", emperyalist ülkelerin işçi sınıfları ve sendikalarıdır.

Uluslararası sendikal örgütlerde emperyalistlerin bu "ortak"larının gücünü ve etkisini kırmak olanaklı değil midir?

Emperyalist ülkelerde mülksüzleşme ve işçileşme düzeyi yüksektir. Bu ülkelerin büyük çoğunluğunda istihdam edilen işgücü içinde ücretlilerin oranı yüzde 80-90 dolaylarındadır. Bu ücretlilerin önemli bir bölümü de sendikalıdır. Emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketleri, emperyalist sömürüye ve politikalara destek vermektedir.

Bu nedenle, işçilerin sendikalara üye kaydedilmesi sürecinde, önemli bir hukuki ve idari engel yoktur. Son yıllarda sendikalaşma oranlarında genellikle bir düşüş gözlenirse de, sendikaların üye sayısı yüksektir. Emperyalistlerle ortaklık, sendikalaşmanın önünü açmakta, üye sayısını yükseltmektedir. Emperyalist ülke sendikaları, böylece, uluslararası sendikal örgütlerde çok daha fazla sayıda üyeye temsil edilmektedir.

⁶⁶ Gallin, Dan, "Not with a bang; but with a whimper: The ICFTU/WCL merger is no laughing matter"

Uluslararası sendikal örgütlerde genel kurulda temsil ve oy oranları, ödenti verilen üye sayısı ile bağlantılıdır. Bazı örgütlerde ülkeler milli gelir düzeyine göre iki veya üç grupta toplanmakla birlikte, genellikle tüm ülkeler için üye başına üyelik ödentisi aynı miktardır. Diğer bir deyişle, kişi başına milli geliri 30 bin Dolar olan ülkenin sendikası da, 2 bin Dolar olan ülkenin sendikası da, üye başına aynı miktar ödenti vermektedir.

Bu durumda, gelişmiş kapitalist ülkelerin sendikaları, gerçek üye sayıları ve hatta daha yüksek bir sayı üzerinden üyelik ödentisini verirken zorlanmamakta; buna karşılık, azgelişmiş ülke sendikalarının gerçek üye sayısı üzerinden üye ödentisi vermeleri olanaksız olmaktadır.

Bu nedenle, örneğin Hindistan ve Rusya gibi bazı ülkelerde üye sayısı çok yüksek olsa bile, düşük üye sayısı üzerinden ödenti verildiğinden, bu ülke sendikasının uluslararası örgütlerdeki gücü de ödenen ödenti gibi az olmaktadır. Böylece, milli gelirdeki büyük farklılıkları dikkate almayan ödenti sistemi, gelişmiş kapitalist ülkelerin sendikalarının gücünün artırılması sonucunu doğurmaktadır.

Uluslararası sendika toplantılarında en yaygın olarak kullanılan dil İngilizcedir. Ayrıca, Fransızca, Almanya ve İspanyolca da kullanılmaktadır. Uluslararası sendika toplantılarında, küçük ülkeler olmalarına karşın, İsveççe, Norveççe, Danimarkaca dillerinde de çeviri sağlanmaktadır.

Azgelişmiş bir ülkeden bir sendikacının bu dillerden birine hakim olması ve konuşurken zorlukla karşılaşmadan görüşlerini ifade edebilmesi kolay değildir.

Ayrıca, bütün belgeler genellikle İngilizce olarak hazırlanmaktadır. Bunların toplantı öncesinde çevrelebilmesi de büyük zorluklar içermektedir. Bu durumda, İngiliz, Amerikalı, Fransız, Alman ve bu dilleri küçüklükten itibaren iyi biçimde öğrenen Hollandalıların uluslararası sendikal örgütlerde büyük bir avantajı ortaya çıkmaktadır.

Gelişmiş kapitalist ülkelerin sendikaları özellikle azgelişmiş ülkelerin sendikalarıyla olan ilişkilerinde, yaygın biçimde kullandıkları devlet parasına da bağlı olarak, bir astlık-üstlük, bağış alan – bağış veren ilişkisi kurmaktadır.

Bu ülkelerin devletleri, bu tür faaliyetlerde kullanabilmeleri için, kendi sendikalarına önemli kaynaklar ayırmaktadır. Bu devlet kaynaklı destek, birçok azgelişmiş ülke sendikacısının uluslararası sendikal örgütlerde izleyeceği politikada, yardım veren ülkenin sendikasının politikasından etkilenmesini getirmektedir.

Ayrıca, gelişmiş kapitalist ülkelerin sendikalarının uluslararası ilişkiler bölümlerinde çok sayıda uzmanlaşmış personel vardır.

Bu koşullarda, Türkiye gibi ülkelerin sendikalarının uluslararası sendikal örgütlerde politikaların belirlenmesinde etkili olabilmeleri olanaklı değildir. “Demokratik” işleyiş gereği, parayı veren, düdüğü eline almakta ve çalmaktadır. Düdüğü çalış biçimini de, emperyalizmin çıkarları belirlemektedir.

Türkiye sendikalarının diğer azgelişmiş ülke sendikalarıyla yakın bir işbirliği bile bu dengeleri bozmak için yeterli değildir. Zaten henüz bu nitelikte bir ilişkiler ağı da yoktur.

Ulusötesi Sermayeye Karşı Küresel Direniş Önerisi

Bu koşullarda, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin en önemli sorunlarının çözümü konusunda uluslararası sendikacılık hareketinden herhangi bir destek alınması söz konusu değildir.

Bu bağlamda tartışılması gereken diğer bir nokta, ulusötesi şirketlere karşı küresel bir direniş örgütlemenin mümkün olup olmadığıdır.

Çokuluslu şirketlerin veya ulusötesi sermayenin gücünün ve etkinliğinin artması, en azından aynı şirketin çeşitli ülkelerdeki işletmelerinde çalışan işçiler arasında, ortak bir işverene karşı ortak tavrın gelişmesine yol açmıyor mu? En azından bu alanda güçlü bir uluslararası dayanışma gelişiyor mu?

Ne yazık ki, küçük bir istisna dışında, hayır.

Çokuluslu şirketlerle mücadelede çeşitli ülkelerin işçilerinin ortak bir politika benimsemesi ve uygulaması, uluslararası sendikal harekette 1960'lı ve 1970'li yıllarda çok gündemdeydi.

Çokuluslu şirketlerin faaliyetlerine karşı ilk örgütlenmeler emperyalist ülkelerde başladı. Amaç, sermayeye karşı "küresel direniş" değil, iş olanaklarının, sosyal sigorta primlerinin ve vergilerin azgelişmiş ülkelere kaymasını önlemektir.

ABD'nin ünlü Birleşik Otomobil İşçileri Sendikası'nın (UAW) ünlü önderi Walter Reuther daha 1950'li yıllarda çokuluslu şirketlerin faaliyetlerinin bu boyutuna dikkat çekti ve Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu'nun (IMF) bu konularda çalışmalar yapmasını istedi. Federasyon bu çalışmaları başlattı. Bu yıllarda Federasyon'un genel sekreter yardımcısı olan Charles Levinson, daha sonraki yıllarda bu alana büyük ağırlık verdi⁶⁷.

Bu çalışmaların da etkisiyle, 1966 yılında Ford ve General Electric şirketlerinde çeşitli işyerlerinde çalışan işçilerin temsilcilerinden ilk Dünya İşyeri Konseyleri (WCC) kuruldu. IMF'nin oluşturduğu konsey sayısı 24'ü buldu. Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu'nda (IMF) Herman Rebhan'ın, Kimya ve Genel İşçiler Sendikaları Uluslararası Federasyonu'nda (ICF) Charles Levinson'un ve Uluslararası Gıda ve Bağlantılı İşçiler Sendikaları Federasyonu'nda (IUF) da Dan Gallin'in genel sekreterliği döneminde, bu üç örgütün işbirliği içinde çokuluslu şirketlere karşı güç oluşturulmaya çalışıldı.

Ayrıca, ICFTU ile bir görev bölümü yapıldı; ICFTU çalışmalarını ILO ve OECD'de yoğunlaştırdı ve buralarda iki belgenin kabul edilmesini sağladı. Özellikle Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu, 1980'li yıllarda çeşitli çokuluslu şirketler konusunda yayımladığı raporlarla (örneğin, **IBM File**, **Caterpillar**), bu çabalarını sürdürdü⁶⁸.

Bu girişimlerin temel özelliği, anti-komünist olmaları, emperyalist ülkelerin iş olanaklarının ve sosyal devletin finansmanında kullanılan vergilerin başka ülkelere kaçmasını engelleme çabalarıydı.

Çokuluslu şirketlere karşı mücadele yeni başlamamaktadır. Hatta, bugün çok sık kullanılan sosyal hüküm ("social clause") kavramı da bundan yaklaşık 50 yıl önce Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu'nda Karl Casserini tarafından geliştirilmiştir.

Günümüzde ulusötesi şirketlerin çeşitli ülkelerdeki işletmelerinde çalışan işçiler arasındaki ilişki, güçbirliği, dayanışma son derece sınırlıdır. Avrupa Birliği'nin yönergeleri uyarınca oluşturulan

⁶⁷ Bu konuda bkz. Levinson, C., **International Trade Unionism**, İngiltere, 1972, özellikle sayfa 38-141. Levinson'un DISK'e bağlı Gıda-İş tarafından iki kitabı da yayımlandı: Levinson, C., **Çok Uluslu Firmalar ve Sendikalar**, Gıda-İş Yay.No.1, İstanbul, 1974, 24 s.; **Sermaye, Enflasyon ve Çok Uluslu Şirketler**, Gıda-İş Yay. No. 3, İstanbul, 197 s.).

⁶⁸ Bu konularda bkz. Rebecca Gumbrell-McCormick, "Facing the Multinationals," Carew ve diğerleri, **The International Confederation of Free Trade Unions**, Peter Lang Pub., Almanya, 2000, özellikle s.377-384 ve ayrıca, Karl Casserini, **International Metalworkers' Federation 1893-1993, The First Hundred Years**, 1993, s.63-65 ve 96-100

işletme konseyleri ise sendikal örgütlenme değildir; büyük çoğunluğu işverenlerin denetiminde, son derece sınırlı yetkileri olan yapılanmalardır. İşletme konseyleri, sermayeye karşı bir örgütlenme değil, sermayenin denetiminde örgütlenmelerdir.

Niçin böyle oldu?

İşçilerin örgütlenmesinde aynı işverene karşı ortak tavır önemlidir. Dayanışma, destek, işbirliği bu ortamda gelişir. Ancak, işveren çokuluslu veya ulusötesi bir nitelik kazandığında, işçiler arasında işbirliğinin mi, yoksa rekabetin mi öne çıktığı biraz tartışmalı bir konudur. Özellikle işsizliğin arttığı ve yapısallaştığı durumlarda, yanıt daha da karmaşıklaşır ve ve tatsızlaşır.

Bir ülke sınırları içinde genellikle aynı yasalar geçerlidir. İşveren, ülke sınırları içinde yeni bir yatırıma karar verirken, işgücü maliyeti belirleyici etmen olmaz. Ayrıca, işçinin işletmenin yeni yatırımının ardından gitmesi olanaklıdır. Arçelik Şirketi Van'da fabrika açarsa, İstanbul'daki işçi Van'a gidip işe girebilir. Ayrıca, işletme tipi toplu iş sözleşmesi imzalanacağından, Van'daki, Eskişehir'deki, İstanbul'daki işçi aynı haklardan yararlanır. Bu nedenle, aynı veya çok yakın işçi haklarının bulunduğu ve işçinin hareket özgürlüğünün olduğu koşullarda, aynı şirketin farklı bölgelerdeki işletmelerinde veya işyerlerinde çalışan işçiler arasında rekabet değil, işbirliği, dayanışma geçerlidir.

Şirketin yatırımlarının ulusötesi nitelik kazandığı durumlarda ortaya farklı bir tablo çıkmaktadır. İlk olarak, ulusal mevzuat, ücretler ve çalışma koşullarındaki önemli farklılıklar nedeniyle, bir şirket için yatırım tercihinin yapılmasında işgücü maliyetleri önemli bir unsur oluşturmaktadır. İkinci olarak, işçilerin ulusötesi düzeyde yatırımın ardından gitmesi olanaklı değildir. ABD'li bir işçi gidip Pakistan'da çalışamaz veya Pakistan'ın koşullarında çalışmak da istemez. Bu koşullarda ABD'li işçi iki tercihle karşı karşıyadır.

Birinci seçenek, Pakistanlı işçilerin hak ve özgürlüklerini ABD'dekine yaklaştırarak, ABD'li yatırımcının yatırımları düşük işgücü maliyetleri nedeniyle Pakistan'a kaydırmasını engellemektir. Bu nedenle de ulusötesi şirketlere belirli davranış kuralları dayatmak (ILO Sözleşmeleri, 1976 OECD Çokuluslu Şirketler İlkeleri, ILO'nun 1977 Üçlü Deklarasyonu, uluslararası ticaret anlaşmalarında sosyal hüküm, uluslararası işkolu federasyonlarının çerçeve sözleşmeleri, şirket davranış kuralları, v.b.) ve bir ölçüde de uluslararası dayanışmayı geliştirmektir.

Ancak, bu yolla sonuç almak çok zordur. Ford'un ABD'deki işçilerinin Pakistan'da genel ücret düzeyini yükseltmesinin zorluğu ve hatta olanaksızlığı açıktır. İkinci seçenek ise, Ford'un ABD'deki işçilerinin ve sendikalarının, kendi devletleri ile daha yakın bir işbirliği içine girerek, Pakistan'da üretilen ürünleri boykot ettirmek ("sosyal etiketleme"), ABD'de yatırım yapıp istihdam yaratan şirketlere daha fazla teşvik sağlanmasına yardımcı olmaktır. Diğer bir deyişle, kendi ülkesinin ulusalcı güçleriyle ittifak kurmaktır.

Günümüzde gelişmiş kapitalist ülkelerin işçileri ve sendikalarının çok büyük bir bölümü, ikinci seçeneği seçmektedir. Bu nedenle de, ulusötesi şirketlerin çeşitli ülkelerdeki işletmelerindeki işçiler arasında da güçlü bir işbirliğinden söz edebilmek, bugün için mümkün değildir.

Bu genellemenin tek istisnası, hizmet sektöründe otelcilik ve perakende satış zincirleri gibi alanlarda, işçilerin bir diğerinin rakibi olmadığı durumdur. ABD kökenli bir ulusötesi şirket tarafından Türkiye'de açılan bir otomobil fabrikası, ABD'de açılmayan bir otomobil fabrikası demektir. Ancak Hilton'un Antalya'da bir otel yaptırması, New York'taki otelin kapanmasına yol açmaz. Bu koşullarda, Hilton işçilerinin uluslararası düzeydeki işbirliği, herkesin somut çıkarları doğrultusundadır.

EMPERYALİST ÜLKELERİN TÜRKİYE'DE SENDİKACILIK HAREKETİNE MÜDAHALELERİ

Türkiye bugün, ABD emperyalizminin ve Avrupa Birliği emperyalizminin tehdidi ve saldırısı altındadır. ABD'nin ve AB'nin bölgemize yönelik politikaları, Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter devlet yapısının bütünlüğü, bağımsızlığı, laik ve demokratik sosyal hukuk devleti, ulusal egemenlik, demokrasi, insan hakları, sendikal hak ve özgürlükler ve işçi-memur hakları açısından büyük tehdit oluşturmaktadır.

Avrupa Birliği ve ABD emperyalizmi, Türkiye'ye dayatmalarını gerçekleştirmeye çalışırken, bir taraftan bölücü terör örgütünü, diğer taraftan Türkiye ekonomisinin dışa bağımlılığını etkili bir biçimde kullanmaktadır.

Ayrıca, ülkemizdeki anti-emperyalist ve ulusalcı güçlerin bu dayatmalara karşı direnişini önlemek veya zayıflatmak amacıyla da kapsamlı programlar uygulamaktadır. Bu sinsi programların en önemlisi, "demokrasi", "insan hakları", "sendikal haklar" görünümü altında, en güçlü potansiyel direniş odağı olan işçi sınıfı ve sendikacılık hareketini denetim altına almak veya en azından bu mücadelede etkisizleştirmektir.

Türkiye'ye uygulattırılan politikalar veya ekonominin doğal gelişimi sonucunda kentlerde ve kırsal bölgelerdeki küçük üreticilik tasfiye olmaktadır. Yaşanan yoksullaşma ve onu izleyen mülksüzleşme sonucunda, insanlarımız hızla işçileşmektedir. İşçi sınıfının işgücü ve nüfus içindeki oranı önümüzdeki yıllarda artmaya devam edecektir.

Daha önceki bölümlerde ele alındığı gibi, işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin en önemli sorunlarının sorumlusu emperyalizmdir. Bu koşullarda, emperyalistlerin en önemli amaçlarından biri, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin, kendi sınıfsal ve ulusal çıkarlarına uygun bir biçimde anti-emperyalist ve ulusalcı bir çizgide örgütlenmesinin ve davranmasının engellenmesidir.

Emperyalistlerin bu amacı gerçekleştirmek için izledikleri programda en yakın işbirlikçileri ve ortakları, emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketleridir.

Emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketleri, "uluslararası işbirliği ve dayanışma" adı altında ve hatta bazen "enternasyonalistlik" kavramını da kullanarak, emperyalist ülkelerin az gelişmiş ülkelere yönelik saldırısında işbirlikçilik yapmaktadır.

Emperyalistlerin, gücü ve önemi giderek artan işçi sınıfını yönlendirme çabaları yeni değildir.

Soğuk Savaş Yıllarında ABD'nin Çabaları

Bu doğrultudaki ilk çabalar Soğuk Savaş döneminde başladı. Türkiye, çeşitli nedenlere bağlı olarak, Soğuk Savaş'ta Sovyetler Birliği karşıtı safta, özellikle de ABD'nin yanında yer aldı. Bu tavır 1962 yılına kadar o kadar açıktı ki, ABD emperyalistlerinin Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketine yönelik çabaları, Türkiye'de İş ve İşçi Bulma Kurumu aracılığıyla bazı kurslar düzenlemekle sınırlı kaldı.

ABD devletinin önemli kurumlarından biri olan Uluslararası Kalkınma Ajansı (AID, Agency for International Development) aracılığıyla ABD devlet parası kullanılarak düzenlenen bu kurslarla ilk ilişkiler kuruldu. Amerikan sendikaları devreye sokulmadı.

Bu yıllarda Türkiye'nin temel tehdit algılaması Sovyetler Birliği üzerinde odaklanmıştı. Bu nedenle, "müttefikimiz" ABD'nin işçilere ve sendikalara yönelik bu faaliyeti tepki çekmedi. 1950'li yıllarda Avrupalı emperyalist devletlerin Türkiye'ye yönelik bu nitelikte bir çalışması olmadı.

Türkiye, 1960 yılında İncirlik'ten kalkan bir Amerikan casus uçağının (U-2) Sovyetler Birliği tarafından düşürülmesi ve pilotunun canlı olarak ele geçirilmesinin ardından, ABD ile yakın işbirliğinin sorunlarını yaşamaya başladı.

1962 yılında yaşanan Küba krizinde, ABD'nin Türkiye'deki füzeleri Türkiye'nin onayı ve hatta bilgisi olmadan geri çekmesi, ABD'ye olan güveni ciddi biçimde sarstı. Ayrıca, 1964 yılında Kıbrıs krizi sırasında Başkan Johnson'ın Başbakan İsmet İnönü'ye gönderdiği mektup, ABD ile ittifakın ne kadar güvenilmez olduğunu açık bir biçimde gösterdi.

Türkiye, bu koşullarda, dış politikasında yeni arayışlara girdi. Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkiler önem kazandı. Daha da önemlisi, Türkiye'nin Sovyetler Birliği ile ilişkilerinde çok olumlu adımlar atıldı.

Emperyalist ülkelerin 1975 yılında başlattıkları yumuşama (detante) sürecini, Türkiye, 1965 yılında başlattı. Sovyetler Birliği ile çok önemli bir ekonomik işbirliği sürecine girildi.

Türkiye'nin bu yeni çizgisi, ABD emperyalistlerinin Türkiye'ye yönelik politikalarında bazı değişikliklere gitmelerine neden oldu.

Önce, Türkiye'ye "barış gönüllüsü" adı altında ve çoğunluğunu istihbaratçıların oluşturduğu 1200'den fazla Amerikalı gönderildi⁶⁹. Büyük bölümü İngilizce öğretmeni veya sağlıkçı görünümü altındaki bu istihbaratçılar, 1962-1972 döneminde Türkiye'nin toplumsal yapısına ilişkin ayrıntılı ve kapsamlı saha çalışmaları yaptılar. Türkiye'nin etnik ve dinsel haritası çıkarıldı.

ABD, ayrıca, bazı bürokratları ve demokratik kitle örgütlerini etkileme çabasına girdi.

ABD'nin Türk Sendikacılarına İlgisi

İstihbarat toplama, etkileme ve yönlendirme kanallarından biri, ABD'de konukluktu. ABD'nin AID (Uluslararası Kalkınma Örgütü) birimi aracılığıyla binlerce kişi ABD'ye götürüldü. Bu konuda AID kaynaklı kapsamlı bilgiler vardır. AID tarafından 1969 yılında yayımlanan kitapta, ABD'ye bu program çerçevesinde götürülenlerin isimleri, gidiş tarihleri ve kalış süreleri, hangi proje kapsamında gittikleri ve buldukları iller gösterilmektedir⁷⁰. Bu kitaba göre, gidenlerin sayısı 4000'i aşmaktadır.

Tabii ki her giden kişi Amerikan ajanı olmadı; Amerikalılara bilgi vermedi. Ancak, Amerikan istihbarat örgütlerinin bu gidenleri taradığından, gerçekleştirilen masum mülakatlar aracılığıyla belirli bir eleme yapıldığından, zaafaların tespit edildiğinden, dönenlerin bir bölümüyle daha sıkı ilişkiler kurulduğundan, bu sıkı ilişkilerin bazı "hediyeler"le ödüllendirildiğinden kuşku yoktur. Bu "hediyeler", alınan karşılığa bağlı olarak, yılbaşlarında küçük hediyelerden, araştırma burslarına, ilgili kişinin çocuklarına ABD'de eğitim olanaklarına ve hatta düzenli ödemelere kadar uzanabilmektedir.

Bu çalışmaların hedeflerinden biri de sendikalardı. 1963 yılında, Bülent Ecevit'in Çalışma Bakanlığı döneminde ise AID'nin TÜRK-İŞ'le doğrudan ilişkisi kuruldu. AID, TÜRK-İŞ'e parasal yardımda bulunmaya başladı ve ortak seminerler düzenledi.

⁶⁹ Bu önemli konuda yalnızca iki kitap yayımlanmıştır. İlk kitap, 1970 yılında çıktı: Özbalkan, Müslim, **Gizli Belgelerle Barış Gönüllüleri**, Ant Yay., İstanbul, 1970, 280 s. İkinci kitap, ilkinden 35 yıl sonra, 2005 yılında yayımlandı: Erboz, Fatih – Soydan, Macit, **1962'de Geldiler 1972'de Gittiler, Barış Gönüllüleri, 10 Karanlık Yıl**, Empati Yay., Ankara, 2005, 176 s.

⁷⁰ Agency for International Development, **Directory of Participants Trained Under Joint Programs of the U.S. and Turkish Governments 1949-1968**, Ankara, 1969, 172 s.).

Bu arada, 1960-1970 döneminde 600 sendikacı ve sendika görevlisi tüm giderleri AİD tarafından karşılanmak üzere 1 – 3 ay sürelerle ABD'ye götürüldü ve gezdirildi⁷¹.

1960 yılında 1 sendikacı, 1961 yılında 13 sendikacı, 1962 yılında 11 sendikacı ABD'ye gitti. 1963 ve 1964 yıllarında bu sayıda önemli bir artış olmadı. Türkiye'nin yeni dış politika arayışına girmesinin ardından, ABD'ye gidenlerin sayısında önemli bir artış gerçekleşti. 1965 yılında 59 sendikacı, 1966 yılında 102 sendikacı ve 1967 yılında da 107 sendikacı ABD'ye götürüldü.

Bu yıllarda TÜRK-İŞ'in ve bağlı sendikaların genel merkez yöneticilerinin büyük bir bölümü ABD'yi gördü; böylece, bir biçimde ABD istihbarat örgütlerinin elinden geçti.

1965-1966 yıllarında TÜRK-İŞ İcra Kurulu'nun, Denetim Kurulu'nun ve Haysiyet Kurulu'nun tüm üyeleri ABD'ye gitmişti. 21 kişilik Yönetim Kurulu'nun yalnızca 3 üyesi ABD'ye gitmemişti.

1966-1968 döneminde TÜRK-İŞ'in beş kişilik İcra Kurulu'nda yalnızca Selahattin Erkap, 23 kişilik Yönetim Kurulu'nda da yalnızca Naci Tuncel ABD gezilerine katılmamıştı. Üç kişilik Denetim Kurulu'nun ve beş kişilik Onur Kurulu'nun tüm üyeleri de ABD'ye gitmişti.

1967 yılında TÜRK-İŞ'e bağlı 24 sendikanın 16'sının ve 9 federasyonun 8'inin genel başkanları ABD'yi görmüştü. 24 sendikanın toplam 78 kişilik icra kurulu üyesinin 40'ı, federasyonların toplam 25 kişilik icra kurulu üyesinin 16'sı ABD'ye götürülmüştü⁷².

ABD'ye Amerikan parasıyla gezmeye götürülenler arasında, 1967 yılında DİSK'in 5 kurucusundan 3'ü de vardı.

DİSK'in kurucularından Basın-İş Sendikası Genel Başkanı İbrahim Güzelce ABD'de 6 hafta kaldı ve 1966 Kasım'ında Türkiye'ye döndü. Lastik-İş Genel Başkanı Rıza Kuas, ABD'de 13 hafta kaldı ve 1963 Ocak'ında Türkiye'ye döndü. Türk Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Mehmet Alpdündar ABD'de 13 hafta kaldı ve 1962 Ekim'inde Türkiye'ye döndü.

Rıza Kuas, 10 Ekim 1962 tarihinde Lastik-İş şubelerine gönderdiği yazıda şunları söylüyordu:

“Sayın Sendikacı ve İşçi Kardeş,

“Bağlı bulunduğumuz ve üst teşekkülümüz olan Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun tavsiyesi üzerine Birleşik Amerika'ya sendikacılık hakkında incelemeler yapmak üzere davet edilmiş bulunmaktayım. İktisadi Yardım Teşkilatı AİD'nin misafiri olarak üç ay kalmam için yapılan davete TÜRK-İŞ'in üyesi bir sendikanın başkanı sıfatı ile ve prensiplere sadık bir insan olarak 'peki' demiş bulunuyorum...”

“Kısa bir süre de olsa önce sizlerden, sonra sevgili vatanımızdan ayrılacağım için gerçekten üzgünüm. Fakat sizlere daha iyi yarımlar hazırlamak uğrunda katlanmayacağım fedakarlık ve zahmet, yapamayacağım hizmet ve gayret yoktur. Bu bakımdan Amerika'da sendikaların başarıya ulaşma metodları ve işçilere sağladıkları hak ve menfaatlerin mahiyeti hakkında görgüye dayanan bilgiler almak sizlere daha yararlı olabilmemi arttıracaktır.”⁷³

ABD'ye götürülüp gezdirilen sendikacılardan anılarını yazanlar da oldu. 1960'lı yılların ünlü sendikacılarından Burhanettin Asutay, Uluslararası İşbirliği İdaresi (ICA, International Cooperation Administration) programı kapsamında 1960 yılı Kasım ayında ABD'ye götürüldü ve 3 ay gezdirildi. Asutay, yurda döndükten sonra anılarını önce İzmir Ege Ekspres gazetesinde yayınladı. Daha sonra da bir kitap olarak bastırdı: **Türkiye de Bir Amerika Olabilir**⁷⁴.

⁷¹ Işıklı, A., **Sendikacılık ve Siyaset**, Birikim Yay., İstanbul, 1979, s.368-9; Koç, Y., **TÜRK-İŞ Neden Böyle, Nasıl Değişecek?**, Alan Yay., İstanbul, 1986, s.125-134.

⁷² Koç, Y., **TÜRK-İŞ Neden Böyle? Nasıl Değişecek?**, s.129-133.

⁷³ Lastik-İş Genel Başkanı Rıza Kuas imzalı ve 10 Ekim 1962 tarihli çoğaltma mektup, 1 s.

⁷⁴ Asutay, B., **Türkiye de Bir Amerika Olabilir**, İzmir, 1961, 156 s.

Türkiye Maden İşçi Sendikaları Federasyonu Genel Mali Sekreteri Hamdi Nuhoğlu da 1965 yılında ABD'ye götürülüp 3 ay süreyle gezdirildi. O da gezi anılarını yayınladı: **Amerika Notları**⁷⁵.

Bazı sendikacılar ise gezi anılarını teksir makinesiyle çoğaltıp dağıttı. Örneğin, Şeker-İş Sendikası Susurluk Şube Başkanı Hulusi Suner ve Konya Yol-İş Sendikası Genel Başkanı Sadık Baş böyle bir çalışma yaptılar⁷⁶.

ABD, işveren örgütlerinin yöneticilerini de ABD'ye götürüp gezdirdi. 12 kişilik Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu grubu içinde yer alan Tarık Binat da döndükten sonra anılarını ve gözlemlerini kitaplaştırdı: **Burası Amerika, Bir Geziden Notlar**⁷⁷.

Ancak 1960'larda Türkiye'de yaygınlaşan Amerikan karşıtlığı, sendikacıların ABD'ye gezmeye götürülmesinin de sorgulanmasını getirdi. ABD bu sorun karşısında daha ince yöntemler uygulamaya başladı ve geleneksel işbirlikçisi sendikaları devreye soktu.

Böylece, görünüşte, Türkiye'deki sendikalar, ABD devleti ile değil de, ABD sendikaları ile birlikte çalışmaya başladı. ABD sendikaları da, ABD işçi sınıfının çıkarlarını koruyan örgütler olarak, emperyalist ülkelerdeki geleneksel görevlerini yerine getirdiler, ABD emperyalizminin işbirlikçisi ve ortağı olarak Türkiye sendikalarını emperyalizmin çıkarları doğrultusunda etkilemeye ve yönlendirmeye çalıştılar.

ABD Sendikacıları ABD Emperyalizminin Hizmetinde

ABD istihbarat örgütleri, bu anlayışla, 1960'lı yıllarda ABD sendikaları ile daha yakın bir işbirliğine girdi. ABD devlet parasıyla finanse edilen, istihbarat görevlilerinin çalıştığı ve ABD sendikalarının kamufle ettiği enstitüler oluşturuldu. 1968 yılında kurulan AAFLI (Asya Amerika Hür Çalışma Enstitüsü) bunlardan biriydi.

AAFLI, 25 Mayıs 1971 tarihinde TÜRK-İŞ ile bir anlaşma imzaladı. Böylece 20 yılı aşkın bir süre, ABD istihbarat görevlileri, Türkiye'de para dağıtarak, önce işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi hakkında istihbarat topladılar, ardından bu hareketi yönlendirme çabasına girdiler.

1979 yılında TÜRK-İŞ Eğitim Müdürü Hidayet Altınakar, TÜRK-İŞ yönetimine verdiği raporda bu yönlendirme çabalarından şöyle yakınıyordu⁷⁸:

“AAFLI'nin yetki aşma huyu başka örneklerde de bellidir. AAFLI'de TÜRK-İŞ Genel Merkezini aşip bağlı sendikalarla doğrudan ilişki kurma alışkanlığı başlamıştır. Kendi kendilerine sendikalara gidip program önermişler, hatta bunu bazı sendikalarla pazarlık konusu bile yapmışlardır. Ayrıca, bölge temsilciliklerimize bile doğrudan gidip bir takım öneri ve vaadlerde buldukları da malumdur...”

“Bölge Temsilciliklerimize eleman temini, AAFLI'nin kendi başına girişeceği iş değildir. Bu konuyu birinci bölge temsilciliğimize AAFLI kendisi götürmüş ve bol vaadler vererek Genel Merkez –Temsilcilik ilişkilerine, hatta başta Genel Sekreter olmak üzere İcra Kurulumuzun yetkilerine müdahale etmiştir. Ayrıca her geçen gün daha fazla merkezîyetçi ve disiplinli olmak ihtiyacını duyduğumuz, hatta bu konuda Bursa'da özel toplantı bile düzenlediğimiz bir dönemde faaliyetlerimizin merkezîyetçilikten uzaklaşmasını önermek AAFLI'nin görevi değildir.

⁷⁵ Nuhoğlu, H., **Amerika Notları**, baskı tarihi ve yeri belirtilmemiş, 12 s.

⁷⁶ Suner, H., **Amerika Notları**, Şeker-İş Susurluk Şubesi Yay.No.1, tarihsiz, 12 s. (çoğaltma); Baş, S., **Amerika Gezisi Hakkında**, 1967, 5 s. (çoğaltma).

⁷⁷ Binat, T., **Burası Amerika, Bir Geziden Notlar**, İstanbul, 1966, 143 s.

⁷⁸ **Hidayet Altınakar'ın raporu**, daktilo metin, 5 s.

“AAFLI'nin, şimdi Türkiye temsilcileri geldikten sonra, Genel Merkezimizi atlayıp bağlı kuruluşlarla sık sık temas kurdukları dikkati çekmektedir. Hatta, bağlı sendikalarımızın Genel Merkezlerini bile atlayıp doğrudan şubelerle ilişki kurdukları ve “bizde para çok, siz ne isterseniz yaparız” yöntemiyle yaklaştıkları, böylece de bu parlak vaade kanan şubenin kendi Genel Merkezinden kuşkuya düştüğü de görülmüştür...

“Bir sendikal dayanışma olayı olan TÜRK-İŞ / AAFLI ilişkilerini, ülkemizin son derece hassas politik dengeleri hakkında adeta istihbarat yapan ve üstelik bunu sağlamak için TÜRK-İŞ'i sıkıyönetimden izin almaya görevli kılan bir biçime dönüştürmek hoş karşılanamaz...

“AAFLI son zamanlarda içine kapanmış, adeta bizden uzaklaşmıştır. Bu durumda biz AAFLI'de ne olup bittiğini bilmiyoruz, ama onlar TÜRK-İŞ'te olup bitenleri biliyorlar. Oysa durum tam tersine olmalıdır.”

AAFLI'nin çalışmalarına ilişkin kaygı ve tepkiler, Çukurova Bölgesi'nden de geldi. AAFLI'nin 1971 yılında beri ilgi gösterdiği bir konu, Çukurova'daki tarım işçileriydi. AAFLI görevlileri, özellikle Güneydoğu Anadolu'dan gelen geçici tarım işçileriyle yakından ilgileniyorlardı. Bu konuda ortaya çıkan rahatsızlıklar, bazı sendikacıların imzasıyla 11 Mart 1980 tarihinde TÜRK-İŞ Genel Merkezi'ne iletili⁷⁹.

TÜRK-İŞ'in AAFLI ile bu yakın ilişkileri 1980'li yıllarda da devam etti ve büyük tartışmalara neden oldu. Bu ilişki, TÜRK-İŞ'in 1992 yılı Aralık ayında yapılan 16. Genel Kurulu'nda alınan önemli bir karar sonrasında kesildi. Bu karar şöyleydi:

“TÜRK-İŞ 16. Olağan Genel Kurulu...TÜRK-İŞ'in eğitim faaliyetlerinin finansmanı için üye kuruluşlardan yapılan katkıların artırılmasını, yabancı devletlerden doğrudan veya dolaylı olarak alınan parasal kaynaklarla ve doğrudan veya dolaylı yabancı devlet kuruluşları ile bağımsızlığımızı zedeleyici işbirliklerine gidilmemesini ve ortak eğitim programlarının düzenlenmemesini” talep etmektedir.

Bir süre sonra da AAFLI kapatıldı⁸⁰. ABD, az gelişmiş ülkelerin sendikalarıyla ilişkilerde, deşifre olmuş ve iyice yıpranmış enstitüler yerine, yeni bir yapılanmaya gitti.

Yıpranmışların Yerine Yeni Örgüt: Dayanışma Merkezi

Amerikan Sendikalar Federasyonu'nun (AFL-CIO) yönetimi 1995 yılında değiştirildi. Bu değişiklik sırasında gündeme gelen tartışma konularından biri, AFL-CIO'nun uluslararası ilişkileriydi.

Ancak, yeni yönetim, deşifre olmuş eski enstitüleri kapattıysa da, onların yerine kurduğu Dayanışma Merkezi'ni (Solidarity Center) aynı anlayışla finanse etti ve çalıştırdı.

AFL-CIO'da yönetim değişikliği, Amerikan işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin ABD emperyalistleriyle ilişkilerinde öze ilişkin bir değişime yol açmadı; yalnızca Soğuk Savaş döneminin iyice yıpranmış yöneticileri gitti; ancak geleneksel anlayış kararlı bir biçimde devam etti.

Dayanışma Merkezi, AFL-CIO'nun yan kuruluşu niteliğindedir. Ancak, bir başka kuruluş (NED) daha Dayanışma Merkezi'ni kendi yapısı içinde ele alıyordu.

⁷⁹ 11 Mart 1980 tarihli rapor, daktilo metin, 2 s.

⁸⁰ AAFLI'nin Türkiye'deki çalışmaları ve AAFLI'ye karşı verilen mücadele konusunda bkz. Koç, Y., **Batılı İşçi Sömürüye Ortak**, s. 113-147.

Ulusal Demokrasi Vakfı (NED: National Endowment for Democracy), Vietnam Savaşı'nda yaşanan yenilgiden çıkarılan dersler sonrasında, 1983 yılında kurulmuştu. Amaç, düşmanın askeri güçlerini yenmenin yanı sıra, insanların kafalarını da değiştirmekti. Bu süreçte, her ülkenin kendine özgü kültürü, duyarlılıkları ve tarihi de dikkate alınacaktı. Her dış politika operasyonunda o ülkenin koşullarına uyan bir model geliştirilecekti. ABD düşmanlarının yok edilmesi yetmiyordu; onların yerine ülkeyi ABD çıkarlarını dikkate alarak yönetecek yetenekli ve becerikli kadrolara gereksinim vardı. Yeni tür siyasal yapılanmalar gerekiyordu.

Ulusal Demokrasi Vakfı, ABD devlet parasıyla, bu amaçlara hizmet etmek amacıyla, oluşturuldu ve işletildi. Ulusal Demokrasi Vakfı (NED), bugün de sermayenin, ABD Devleti'nin ve CIA'nın denetiminde çalışmalarını sürdürmektedir.

AFL-CIO, 1983 yılındaki kuruluş hazırlıklarından itibaren Ulusal Demokrasi Vakfı ile işbirliği yaptı.

Daha AFL-CIO'nun 1983 yılında yapılan Genel Kurulu'na sunulan Yönetim Konseyi raporunda, Ulusal Demokrasi Vakfı ile yakın ilişki içinde olunacağı belirtiliyordu ⁸¹.

AFL-CIO'nun enstitüleri 1995 yılında kapatılıp, 1997 yılında Dayanışma Merkezi oluşturulunca, Dayanışma Merkezi de Ulusal Demokrasi Vakfı içindeki dört yapıdan biri oldu ⁸². 1980'li yıllarda, AFL-CIO Başkanı Lane Kirkland ve Amerikan Öğretmenler Federasyonu'nun eski başkanı Albert Shanker, Ulusal Demokrasi Vakfı'nın yönetim kurulunda yer aldılar. Ulusal Demokrasi Vakfı, günümüzde dört çekirdek enstitüsünden birisinin Dayanışma Merkezi olduğunu açıkça ifade etmektedir ⁸³.

Ulusal Demokrasi Vakfı, ABD devleti tarafından finanse edilmektedir. Yönetim Kurulu'nda da Amerika Birleşik Çelik İşçileri Sendikası Başkan Yardımcısı Leon Lynch görev yapmaktadır.

Yönetim Kurulu'nun diğer üyeleri arasında Morton Abramowitz, Francis Fukuyama, ABD Senatosu ve Temsilciler Meclisi'nden üyeler, emekli subaylar, işverenler ve öğretim üyeleri bulunmaktadır. Ulusal Demokrasi Vakfı'nda çalışanlar arasında bulunan Filiz Esen, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'dan sorumludur.

Ulusal Demokrasi Vakfı'nın para verdiği kuruluşlar arasında, 2001 yılında, Amerikan Kürt Derneği (40 bin Dolar), Kürdistan İnsan Hakları Örgütü (22 bin Dolar), 2002 yılında ise Amerikan Kürt Derneği (74 bin Dolar), Türkiye'de Helsinki Yurttaşlar Meclisi (35 bin Dolar), Türkiye Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı ve KADER ile çalışma yapmak üzere Uluslararası Cumhuriyet Enstitüsü (299.999 Dolar), Türkiye'de çalışma yapmak üzere Uluslararası İlişkiler için Ulusal Demokratik Enstitü (286.318 Dolar) ⁸⁴ bulunmaktadır.

Uluslararası Emek Dayanışması için Amerikan Merkezi (Dayanışma Merkezi) de çeşitli ülkelerdeki projeleri için Ulusal Demokrasi Vakfı aracılığıyla ABD devlet parası almaktadır.

Hem AFL-CIO'nun, hem de Ulusal Demokrasi Vakfı'nın bir parçası olan Dayanışma Merkezi'nin çalışmalarının finansmanında devlet parası ağırlıklıdır. 2001 yılında yayımlanan bir araştırmaya göre ⁸⁵, Dayanışma Merkezi, ABD devletinin AID (Uluslararası Kalkınma Teşkilatı) biriminden beş yıllık süre için 45 milyon Dolar almıştır. Ulusal Demokrasi Vakfı'ndan her yıl 4 milyon Dolar

⁸¹ AFL-CIO, **Report of the Executive Council**, Washington, D.C., 1983, s.232.

⁸² Lowe, D., "Idea to Reality: NED at 20," www.ned.org/about/medhistory.html

⁸³ Scipes, K., "AFL-CIO and Venezuela: Return of Labor Imperialism, or a Mistaken Reaction," www.zmag.org/content/Labor/sipesafiven.cfm.

⁸⁴ NED, **2002 Annual Report** ve NED, **2001 Annual Report**.

⁸⁵ Kelber, H., "Solidarity Center Still Relies on Federal Funds and Secrecy to Conduct Labor's Global Struggle," **Inside the AFL-CIO**, 15 May 2001; www.laboreducator.org/inside9.htm. Ayrıca, Vann, B., "The AFL-CIO's Role in the Venezuelan Coup," 3 May 2002, www.wsws.org/articles/2002/may2002/vene-m03_prn.shtml.

almaktadır. ABD Devlet Bakanlığı'ndan iki yıllık süre içinde 1 milyon Dolar ve Çalışma Bakanlığı'ndan da 300 bin Dolar alınmıştır. AFL-CIO'nun katkısı yılda 1 milyon Dolarla sınırlıdır. Ayrıca, bazı özel vakıflar ve uluslararası örgütler de para katkısında bulunmaktadır.

Büyük Ortadoğu Projesi'nin gündeme gelmesiyle birlikte, Dayanışma Merkezi Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketiyle ilgilenmeye başladı.

Dayanışma Merkezi'nden Lynn Macdonald ve Shawna Bader, bu kitabın yazarıyla, 2003 yılı Haziran ayında ILO Uluslararası Çalışma Konferansı sırasında Cenevre'de bir görüşme yaptılar ve bu tarihte TÜRK-İŞ'te genel başkan danışmanı olarak da çalışan yazarla, TÜRK-İŞ'le işbirliği olasılığını görüştüler. Ancak kendilerine TÜRK-İŞ'in 1992 yılındaki genel kurulunda alınan karar anlatılarak, bunun pek mümkün gözükmediği söylendi.

Daha sonraki aylarda da, AAFLI'nin Türkiye'deki bürosunda geçmişte çalışmış olan David J. Kopilow Türkiye'ye gelerek, bazı işçi ve kamu çalışanları konfederasyonlarının başkanlarıyla ve bu kitabın yazarıyla, olası işbirliği konularında, görüşmeler yaptı.

Türkiye'de bazı sendikacılar, ABD finansmanıya ortak çalışma yapmaya hazırды. Ancak somut bir işbirliği başlatamadılar. Bu "başarısızlıkta", ABD emperyalizminin Irak'ta gerçekleştirdiği insanlık dışı ve anti-demokratik uygulamalara ve ABD'nin Türkiye'yi Büyük Ortadoğu Projesi'nde taşeron olarak kullanma çabalarına duyulan yaygın tepki belirleyici oldu.

Amerikan işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi, Amerikan emperyalizmini ve böylece kendi kısa vadeli çıkarlarını korumak amacıyla, ülkemizdeki sendikacılık hareketinin anti-emperyalist ve ulusalcı bir çizgi izlemesini önlemek için önemli çalışmalar yaptı. Ülkemizdeki bazı kişi ve kuruluşlar da, bazı ufak hesaplarla, bu işbirliği içinde yer aldı.

ABD emperyalizmi bu doğrultudaki çalışmalarını daha gizli ve dolaylı bir biçimde sürdürdü.

ABD'nin İnsan Hakları ve Demokrasi Fonu Projeleri çerçevesinde 2004-2005 yıllarında Türkiye'de de para dağıtıldı. Türkiye'de yerel yönetimlere yurttaşların katılımının geliştirilmesi amacıyla 300 bin Dolarlık bir proje vardı. Ayrıca, aralarında Ankara'nın da olduğu bazı başkentlerde büyükelçiliklerin 50 bin Dolara kadar küçük bağışlarda bulunma yetkisi bulunmaktadır.

Müslüman Dünyasında Demokrasi için Eğitim Projesi için 900 bin Dolar ayrılmıştır. Ulusal Demokrasi Vakfı (NED) ise, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu bazı ülkelerde, Müslüman Dünyada Demokrasinin Teşviki projesi çerçevesinde 3.479.350 Dolar harcamıştır⁸⁶.

Soros da Devreye Girdi

Ayrıca, Soros devreye sokuldu.

Gürcistan, Ukrayna ve Kırgızistan'daki darbelerde Soros'un rolü bilinmektedir. Soros'un Türkiye'deki doğrudan uzantısı, Açık Toplum Enstitüsü'dür.

Bu örgüt, 2001-2004 döneminde ilişkin çalışmalarını **Kısacası, Mutlak ve Doğrular Dışında Farklı Olana Açık, Çoğulcu, Demokratik, Özgür Toplum** adı altında bir kitapta yayımlamıştır. HAK-İŞ Genel Başkanı Salim Uslu, bu kuruluşun danışma kurulu üyesidir.

Bu raporda Soros'un Türkiye'deki faaliyetlerinin çeşitliliği görülmektedir. Yer alan ilginç bilgilerden biri DİSK'e bağlı Dev.Maden-Sen'e ilişkindir. Şöyle denmektedir⁸⁷:

⁸⁶ www.state.gov/q/drl/rls/42809.htm

“Dev.Maden-Sen’in ‘Özel Sektör Madenciliği Alanında Ekonomik ve Sosyal Haklar Uygulamalarının Araştırılması ve Geliştirilmesi’ projesine destek veriyoruz. Bu projenin amacı, özel sektör madenciliğinde çalışan işçilere yönelik ekonomik ve sosyal hak ihlallerinin önlenmesi ve çalışma hayatında eşitsizliğin giderilmesi yönünde kamuoyunda bir duyarlılık yaratmak. Türkiye’de sendikal faaliyetin yeni koşullara uyum sağlayacak biçime dönüşmesi ve bu dönüşümün çalışma hayatını Avrupa standartlarına ulaştırmasını önemsiyoruz.” (s.58).

Aynı sayfada, Dev.Maden-Sen Genel Başkanı Çetin Uygur’un sözkonusu projeyi anlatan altı satırlık bir açıklaması da yer almaktadır. Dev.Maden-Sen Genel Başkan Vekili Tayfun Görgün ise, **Referans Gazetesi**’ne yaptığı açıklamada, Soros’a ait vakfa başvurarak 20 bin Dolar civarında para aldıklarını söylemiştir:

“Soros Vakfı’na başvurmak için ilk başta tereddüt ettiklerini belirten Görgün, bu endişelerine rağmen Açık Toplum Enstitüsü’nün kendilerine proje ile ilgili hiçbir müdahalede bulunmadığını söyledi. Görgün, ‘hangi finansör olursa olsun, hepsi kapitalist bunların zaten; bizim için Avrupa Birliği de, İsviçre Kalkınma Ajansı da, Soros da aynı; biz kendimizi biliyoruz,’ dedi.”

Soros’un çalışmaları konusunda önemli diğer bir kaynak ise, Esin Özbey’in 2005 yılında yayımlanan çalışmasıdır: **Emperyalizmin Kuşatmasındaki Kadın Örgütleri, “Soros’un Kadınları”**⁸⁸.

Projeciler

ABD emperyalistleri ve AB emperyalistleri, başta sendikalar olmak üzere “sivil toplum örgütleri”ne, başta üniversite öğretim üyeleri ve gazeteciler olmak üzere aydınlara, kitle iletişim araçlarına, bürokratlara ve yerel yönetimlere yönelik bir istihbarat ve yönlendirme çabası içinde önemli paralar harcamaktadır.

Toplumda saygınlığı olan bazı üniversite öğretim üyelerine projeler yaptırılmakta, bu yolla istihbarat toplanmakta ve bu kişilerin en azından bir bölümünün ülkemize karşı aydın sorumluluklarını yerine getirmeleri engellenmektedir. Bazı gazeteciler, siyasal karar alma süreçlerinde etkili olan bazı kişiler ve toplumsal örgütlerin bazı yöneticileri için de benzer uygulamalar söz konusudur.

Emperyalist devletler, bu kişilere ve/veya yakınlarına, proje aracılığıyla para, burs, iş, hediye vermekte; kendileriyle işbirliği yapanların önlerini açarak yükselmelerine ve tanınmalarına yardımcı olmaktadır.

Yabancıardan proje alan veya onlarla görüşen herkes hain değildir; herkes bu oyuna gelmemektedir. Ancak Türkiye’de hainlerin sayısının yüksekliğinde bu projelerin ve yabancı devletlerle doğrudan veya dolaylı olarak kurulan çıkar ilişkilerinin büyük etkisi vardır.

⁸⁷ Open Society Institute Assistance Foundation Türkiye İrtibat Bürosu, **Kısacası, Mutlak ve Doğrular Dışında Farklı Olana Açık, Çoğulcu, Demokratik, Özgür Toplum**, İstanbul, 2004, s.58.

⁸⁸ Özbey, E., **Emperyalizmin Kuşatmasındaki Kadın Örgütleri, “Soros’un Kadınları,”** İşçi Partisi Yay., Ankara, 2005, 61 s.

AB Emperyalizminin Sendikalarımıza İlgisi

Emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketleri, Avrupa Birliği'nde ve tek tek Avrupa ülkelerinde de aynı "ortaklık" anlayışını hayata geçirdi. Bu ülkelerde de kısa vadeli çıkarlarını emperyalizmin başarısında gören işçi sınıfları ve onların temsilcisi sendikalar, emperyalist sömürünün sürmesi için kendi devletleriyle ve sermayedarlarıyla tam bir işbirliği gerçekleştirdiler⁸⁹.

Avrupa Birliği, bir uluslararası örgüt değil, yeni bir ulusüstü devlet kurma girişimidir. Bu devletin (1) mallar, hizmetler, sermaye ve emeğin serbest dolaşımına dayalı bir gümrük birliği, (2) ortak dış politikası ve güvenlik politikası, (3) ortak ordusu, (4) ortak bütçesi, (5) ortak bayrağı, (6) ortak marşı, (7) ortak parası, (8) icra organı (hükümeti: Avrupa Komisyonu), (9) yasama organı (Avrupa Birliği Konseyi ve Avrupa Parlamentosu) ve (10) yargı organı (Adalet Divanı) vardır.

Bu ulusüstü devlet, hayati çıkarları tehlikeye girdiğinde şiddet kullanmaya hazır olduğunu açıkça ifade eden emperyalist bir güçtür. Avrupa Komisyonu tarafından 2001 yılında yayımlanan **Avrupa Birliği ve Dünya** kitabında şöyle denilmektedir⁹⁰:

"Kısa bir zaman önceye kadar, Birlik'in dış faaliyetlerinde üç önemli unsur vardı: Ticaret politikası, kalkınma yardımı ve siyasal boyut. Bunlar Birlik'e diplomatik, ekonomik ve ticari arenalarda güvenilir bir dış politika için önemli araçlar sağlıyordu. Birlik şimdi, gerekmesi durumunda ve gerektiği zamanlarda başvurmak üzere, hayati çıkarlarının tehlikede olduğu yerlerde güç (zor) kullanma yeteneğiyle ve krizlere daha etkili bir biçimde tepki verebilme yeteneğiyle bu özelliklerini güçlendirmek istemektedir."

Bu girişim, ağır aksak da olsa, Avrupa Birleşik Devletleri'ni kurma yolunda ilerlemektedir. Bu yeni ulusüstü devletin işbirlikçi sendikal örgütü ("ortağı") ise, önceki bölümde kısaca anlatılan, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'dur (ETUC).

Türkiye'den bakıldığında, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu bir uluslararası sendikal örgüttür. Ancak Avrupa Birliği'nden bakıldığında, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu yeni ulusötesi devlet girişiminin sendikal organıdır.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, Avrupa Birliği'nin ve Avrupa sermayedarlarının "sosyal ortağı"dır ve bu gerçeği açıkça ilan etmekten de çekinmemektedir.

Bir işçi örgütünün, sermayedarların "ortağı" olduğunu bu kadar pervasızca ilan edebilmesi, dünya sendikacılık hareketinde örneği çok seyrek görülen bir durumdur. Bilindiği gibi, sermayenin "ortağı" olan sendikalara "sarı" örgütlenme denir ve çok az "sarı sendika" bu nitelemeyi kabullenir. Ancak, emperyalist ülkelerde işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi kısa vadeli çıkarlarını emperyalist politikalarla o denli özdeşleştirmiştir ki, bu "ortaklığın" pervasızca ilan edilmesi bu kişi ve kuruluşları rahatsız etmemektedir.

Daha önceki bölümde, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun faaliyetlerinde harcadığı paranın dörtte üçünden fazlasının Avrupa Birliği'nden karşılandığı belirtilmişti. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik politikasında Avrupa emperyalistlerinin gerçek bir "ortağı" olarak davranmakta ve Türkiye'de AB emperyalizmine karşı oluşan hareketi zayıflatmak için gerekli çabayı göstermektedir.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun Türkiye'de harcadığı AB parasının amacı da, AB karşıtlığının daha da güçlenmesini önlemek ve AB emperyalizminin politikalarına karşı oluşan direnişi zayıflatmaktır.

⁸⁹ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Koç, Y., **Avrupa Sendikacılığı, Enternasyonalizm mi, Çağdaş Misyonerlik mi?**, Kaynak Yay., İstanbul, 2006.

⁹⁰ European Commission, **The European Union and the World**, Belçika, 2001, s.3-4.

ABD emperyalizmi Türkiye’de iyice teşhir olmuştur. 1980 öncesinde komünizme ve Sovyetler Birliği’ne karşı ABD ile ittifakı tercih eden siyasi gruplar ve dini yapılanmaların önemli bir bölümü, yeni dengeler ve tehditler karşısında, ABD karşıtı bir çizgiye gelmiştir.

Ancak Avrupa Birliği için durum farklıdır. Terörist olanı ve olmayana Kürt ırkçıları, bazı etnik milliyetçiler ve bazı şeriatçı örgütlenmeler de AB yandaşıdır. Bazı kişi ve örgütler de, Avrupa Birliği’ni ilerici ve demokrat zannetmektedir. Örneğin, 2003 yılında KESK’in genel başkanı olan Sami Evren, Prag’da Avrupa Sendikalar Konfederasyonu’nun genel kurulu sırasında yaptığımız tartışmada, Almanya’nın ve İngiltere’nin emperyalist olduğunu, ancak Avrupa Birliği’nin emperyalist olmadığını ileri sürebilmiştir.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu 1973 yılında kuruldu. 1973-1980 döneminde Avrupa Sendikalar Konfederasyonu’nun Türkiye’ye yönelik önemli bir çalışması olmadı.

1970’lerde yaşanan ekonomik krizin ardından, Avrupa Ekonomik Topluluğu’nun Türkiye’ye yönelik politikası olumsuzlaştı. Avrupa Ekonomik Topluluğu’nu oluşturan emperyalist ülkeler, destekledikleri 12 Eylül darbesini bahane ederek, Türkiye’nin Avrupa Ekonomik Topluluğu’na üyelik sürecini dondurdular. Bu tavırlarını meşrulaştırmak için de Türkiye’de bu dönemdeki insan hakları ve sendikal hak ihlallerini kullandılar.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu bu süreçte rol aldı. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, Türkiye’deki baskı ve ihlallere karşı çeşitli platformlarda çaba gösterdi. Ancak bu doğru davranışın temelinde enternasyonalizm veya uluslararası dayanışma değil, Avrupa Ekonomik Topluluğu’nun politikaları yatıyordu.

Sovyet sisteminin 1989-1991 döneminde çöküşünün ardından Avrupa Ekonomik Topluluğu’nun Avrupa Birliği’ne dönüşümü gerçekleştirildi ve Avrupa Birleşik Devletleri’ni oluşturma çabaları iyice yoğunlaştırıldı.

Bu süreçte, Avrupa Birliği’nin ABD önderliğinden kurtulması ve dünyadaki yeni-paylaşım sürecinde hak ettiğini düşündüğü payı alması da gerekiyordu. Emperyalist güçler arasındaki paylaşım mücadelesinin sürdüğü bölgelerin başında da Ortadoğu, Balkanlar ve Kafkaslar (ve Orta Asya) geliyordu. Türkiye’nin bu bölgelerin tam ortasında yer alması, Avrupa Birliği emperyalizmi açısından ülkemizin önemini artırdı.

Doğal olarak da Avrupa Sendikalar Konfederasyonu’nun Türkiye’ye gösterdiği ilgi ve alaka da arttı. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, AB emperyalizminin parasıyla Türkiye’deki çalışmalarını yoğunlaştırdı.

Türkiye’deki işçi ve kamu çalışanı konfederasyonları içinde Avrupa Birliği emperyalizmiyle ilk parasal ilişkiyi DİSK kurdu. Bu konunun Türkiye’de tartışmaya açılması ise 1997 yılındadır. Ancak yıllardır süren tartışmalara karşın, bazı sendikacılar AB’ciliği sürdürmektedir.

AB emperyalizminin Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketine ve Türkiye’ye verdiği zararlar daha iyi öğrenildikçe ve AB’ci olmak ABD’ci olmak gibi algılanmaya başlayınca, bu tavır değişecektir.

AB’ciliğin Nedenleri

Bu konuda sendikalarımızın çoğunun bugüne kadar net ve istikrarlı bir tavrı olmamasının nedenleri şöyle sıralanabilir:

Birçok sendika ve sendikacı için, Avrupa Birliği’nin karmaşık yapısını ve dinamiklerini izlemek zordur. Ayrıca, bu konu günlük sendikal sorunlarla da yakından bağlantılı gözükmemektedir.

IMF ve Dünya Bankası politikalarına haklı olarak karşı çıkan birçok kişi, bu örgütlerin gerçekte yalnızca birer araç olduğunu, bunları yöneten gücün Avrupa Birliği emperyalizmi ve ABD emperyalizmi olduğunu anlamakta zorluk çekmektedir.

Bu zorlukta, sermayenin denetimi altındaki kitle iletişim araçlarının propagandaları da etkilidir. Bu propaganda bir taraftan sendika yönetimlerini, diğer taraftan sendikaların üye kitlesini etkilemektedir. Sendika üyeleri ve daha geniş işçi-memur kitleleri, karşı karşıya buldukları sorunların çözümünü Avrupa Birliği'ne katılımında görmektedir.

Ayrıca, önde gelen siyasal partilerin Avrupa Birliği'ni olumlulayan ve destekleyen tavrı da, sendika yönetimlerini etkilemektedir. İktidar partisi ile muhalefet partilerinin elele Avrupa Birliği'ni savunduğu koşullarda, sendikacıların açık tavrı alması zordur.

Kendisini "solcu" olarak tanımlayan işçilerin ve sendikacıların bir bölümü de Avrupa Birliği'ni savunmaktadır. Bunun da bazı nedenleri vardır.

En önemli neden, 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında Avrupa'ya giden sendikacıların Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'ndan gördüğü yardımdır.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun 1973 yılında kurulmasının ardından, DİSK 1974 yılında bu örgüte üyelik için başvurdu. Ancak üyelik başvurusu reddedildi. DİSK'in üyelik başvurusunda bulunmasında en önemli etmen, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun Soğuk Savaş'ın aleti olduğu bir dönemde, Avrupa sendikalarının Avrupa'nın bütünleştirilmesi kaygısıyla komünistlerle iyi ilişkiler geliştirmeye çaba harcamasının "ilericilik" olarak yorumlanmasıydı. Bu çabalar sonucunda, İtalyan Komünist Partisi'nin denetimindeki CGIL'in üyeliğe kabulü, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu konusunda olumlu izlenimler yaratmıştı.

Bu tarihte herhangi bir uluslararası örgüte üye olmayan DİSK, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na olumlu yaklaşmıştı. Ancak ETUC, DİSK'i üyeliğe kabul etmedi; çünkü DİSK o tarihte "Avrupacılık" yapmıyordu; ayrıca Avrupa'nın Türkiye'ye karşı tavrı, yaşanmaya başlanan krizle değişiyordu.

1975-1977 döneminde ise DİSK'in Dünya Sendikalar Federasyonu ile ilişkileri gelişti.

Ancak, 12 Eylül sonrasında, ETUC'un DİSK'lilere sağladığı destek önemsendi ve ciddi bir yakınlaşma sağlandı. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun Türkiye'ye yönelik taahhütlerinden (özellikle işgücünün serbest dolaşımı) kurtulmak için başlattığı Türkiye karşıtı kampanyada yerini aldı. Bu süreçte DİSK'e destek verdi.

ETUC'un DİSK'e yönelik tavrının değişmesinde, DİSK Yönetim Kurulu'nun tutuklu üyelerinin Avrupa'daki DİSK Yönetim Kurulu üyesi TKP'lileri kenara iterek avukat Yücel Top'a DİSK'i Avrupa'da temsil etme yetkisini vermelerinin de belirleyici etkisi oldu. Sovyetler Birliği'nin çökmesi ve DİSK içinde önemli bir gücü olan TBKP'nin (TKP + TİP) dağılması da büyük bir ideolojik boşluğa ve savrulmaya yol açtı.

Bazı solcuların Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na sıcak bakmalarının diğer bir nedeni, "enternasyonalizm"i hareket noktası olarak kabul etmeleriydi. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun Türkiye aleyhindeki her açıklaması, emperyalizmin politikalarından bağımsız bir biçimde, enternasyonalist bir dayanışma olarak yorumlandı ve açıklandı.

Sovyetler Birliği'nin gelişmiş kapitalist ülkelerin işçi sınıflarını bir bütün olarak karşısına almamak için oluşturduğu yumuşak çizgi de, bu ülkelerin sendikalarıyla ilk kez ilişkiye giren insanların yanıltılmasında etkili oldu.

Avrupa Birliği emperyalizmi özellikle 1991 sonrasında Türkiye'yi parçalamaya yönelik bir stratejiyi uygularken, "demokrasi" ve "insan hakları" kavramlarını ve etnik kimliğin öne çıkarılması çabalarını etkili bir biçimde kullandı. Türkiye'de 1990'lı yılların ortalarına kadar, etnik kimlikle Türkiye Cumhuriyeti'ne saldıranlar "solcu" zannedildiğinden, Avrupa Birliği emperyalizminin bu çabaları da "ilericilik" olarak yorumlandı. Bazı sendikal örgütlerde sınıf kimliği yerine etnik kimliğe dayalı güç dengeleri olduğunda, Avrupa Birlikçi çizgi önem kazandı.

12 Eylül döneminde yaşattırılan zulüm, birçok insanda Türkiye Cumhuriyeti Devleti düşmanlığı yarattı. Zulmü doğrudan veya dolaylı olarak yaşayan birçok insan, Türkiye'ye saldıran her kesimi "dost" kabul etme eğilimine girdi. Bu eğilim de Avrupa Birliği'nin emperyalist politikalarının kolayca kitle tabanı bulmasına yardımcı oldu.

İşçi sınıfı hareketi içinde sınıf kimliğini ikinci plana iterek etnik kimliği ve hatta ırkçılığı öne çıkaranlar kolayca "Avrupa Birlikçi" oldu. Avrupa Birliği emperyalizminin Türkiye'yi parçalama çabaları, Türkiye'yi zaten parçalamaya çalışanlar için bulunmaz nimetti. Bunlar da sendikaların politikasını etkiledi.

İşçi sınıfı hareketi içinde sınıf ve ulus kimliğini reddederek, "ümme" kimliğini öne çıkaranlar da "din özgürlüğü"nü savunan AB emperyalizmine yanaştı.

Kendisini "sağcı" olarak nitelendiren birçok sendikacı için, her anti-komünist, potansiyel bir dosttu. AB emperyalizminin ve ABD emperyalizminin 1990-1991 sonrasında bölgemize yönelik stratejilerinin kökten değiştirdiğini ve artık Türkiye'ye yönelik ana tehdidin bu ülkelerden geldiğini kavrayamayan birçok kişi, Avrupa Birliği'ni ve Avrupa sendikalarını "dost" kabul ediyordu. Türkiye'ye yönelik tehdidin öncelikle bu "dostlardan" geldiğinin anlaşılması ve "emperyalizm" kavramının kullanılması zaman aldı ve hala alıyor.

Sendikacıların bir bölümünün Avrupa Birlikçi olmasında belki en önemsiz etmen, AB emperyalistlerinin sağladığı maddi olanaklar oldu.

Birçok sendika yöneticisi, "sendika turizmi" olarak da eleştirilen Avrupa gezilerine başladı. 1960'lı yıllarda Amerikan emperyalistlerinin ABD'ye düzenlediği sendikacı gezilerine benzer geziler Avrupa Birliği parasıyla gündeme getirildi.

Ayrıca, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, emperyalist Avrupa Birliği'nin parasının Türkiye'deki sendikalara yönlendirilmesinde aracılık etti. DİSK, emperyalistlerden devlet parası alma tartışmaları gündeme çıkmadan önce Avrupa Komisyonu'ndan 150 bin Euro aldı. Ardından da, DİSK, HAK-İŞ ve KESK, emperyalist Avrupa Birliği'nin ETUC aracılığıyla sağladığı 1 milyon Euro ile "eğitim çalışmaları" yaptılar.

Bütün bu etmenlere ek olarak, uluslararası sendikacılık hareketinin ve diğer ülkelerdeki sendikacılık hareketlerinin tanınmaması ve bilinmemesi de, bu hataların yapılmasında önemli rol oynadı ve oynuyor.

AB'nin Dağıttığı Paralar

AB emperyalizmi, önce ABD emperyalizminin 1963-1972 döneminde yaptığı gibi, sendikalara doğrudan para verdi. Daha sonra, bu konuda tartışmaların çıkması ve Avrupa Birliği'nden para alan sendikaların zor durumda kalmaları üzerine, AB emperyalizminin "ortağı" Avrupa Sendikalar Konfederasyonu devreye sokuldu. Bu ilişkilerle, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin AB emperyalizminin politikalarını benimsemesi ve anti-emperyalist ve ulusalcı bir programı benimsememesi amaçlandı.

Bazı Küresel Sendika Federasyonları (GUF) ve Avrupa işkolu federasyonları, Avrupa Birliği parasını kullanarak Türkiye'de etkinlik düzenlediler.

Ancak Türkiye'deki bir sendikal örgüte doğrudan para aktarımı ilk olarak DİSK'e yapıldı.

DİSK'in Yabancı Devletlerden Para Alması

DİSK 1967 yılında kurulurken TÜRK-İŞ'e yönelttiği en önemli ve haklı eleştiri, TÜRK-İŞ'in ABD devlet parasını almasıydı. DİSK'in kuruluş belgelerinde şöyle deniliyordu⁹¹:

“Türk-İş, 1963'ten beri Amerikan hükümetinden yani AID'den yardım almıştır. Oysa 274 sayılı Sendikalar Kanunu, işçi örgütlerinin işverenlerden ve devlet teşekküllerinden yardım almasını yasaklamıştır. Buna rağmen Türk-İş, hükümetin de onayı ile bu Amerikan yardımlarını almış, böylece Amerikan ajanlarının da rahatça Türk-İş'te karargah kurmalarına yol açmıştır...

'Türk-İş'in nasıl bu kadar Türk çıkarlarına aykırı bir yola sürüklendiğini anlamak için AID üzerinde biraz fazla durmamız gerekiyor. AID'nin Türkiye'de üç yıl süreyle devlet örgütümüzün içinde çalışmış uzmanlarından Mr. Podol, bir raporunda AID'nin amacını açıkça belirtmiştir:

“ ‘On yıldan fazla zamandır Türkiye'de faaliyette bulunan Amerikan yardım programı, bir zamandan beri meyvalarını vermeye başlamıştır. Önemli mevkilerinde, Amerikan eğitimi görmüş bir Türk'ün bulunmadığı bir bakanlık, ya da bir İktisadi Devlet Teşebbüsü hemen hemen kalmamıştır. Bu kimselerin kısa zamanda genel müdürlük veya müsteşarlık mevkilerine geçmeleri beklenir. AID, bütün gayretlerini bu yola tevcih etmiştir (yönetmiştir).’ (Haydar Tunçkanat'ın açıkladığı casusluk belgesinden)

'Demek ki, AID yardımları Türk-İş'e verilirken bu amaç güdülmüştür. O da Türk Sendikacılığını Türk halkının çıkarlarına aykırı, ama Amerikan çıkarlarına elverişli bir yolda geriletmek... İşte Türk-İş, bu amacın gerçekleşmesinde maşalık yapmaktadır. Şimdi alınan yardım paralarına bakalım.

'1963 yılı sonuna kadar AID, Türk-İş'e 1 milyon 605 bin 336 lira 72 kuruş vermiştir. 1 Ocak 1964'ten 1965 sonuna kadar da 2 milyon 631 in 699 lira 26 kuruş ödemiştir.

'1962 yılında Türk-İş'in ortalama aylık aidat geliri sadece 11 bin 253 lira idi. Türk-İş, hükümetten, AID'den, OECD'den (Uluslararası Ekonomik İşbirliği Geliştirme Teşkilatı) ve ICFTU'dan (Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu) yardım almasaydı geliri giderini karşılayamaz duruma gelir, iflas ederdi. İşte, Türk-İş yöneticileri israf ve şatafat düşkünlükleri yüzünden kendi kaynaklarıyla geçinir bir durumdan uzaklaşmış, uzaklaştıkça Amerikan yardımlarına avuç açmış ve sonunda bütçenin büyük bir bölümünü AID yardımları kaplamıştır. Para yardımı arttıkça da Türk-İş bağımsızlığını yitirmiştir. O kadar ki AID yardımları çok kere Türk-İş muhasebesine intikal ettirilmeden eğitim uzmanının emrine verilmiştir. On binlerce lira, harcandıktan sonra Türk-İş muhasebesine intikal ettirilmiştir.

'Özet olarak şöyle denebilir:

'Türk-İş'in 1 Ocak 1964'ten 31 Aralık 1965'e kadarki iki yıllık bütçesi 9 milyon 182 bin 783 lira 71 kuruştur. Bu bütçeye üyelerden alınan aidat toplamı sadece 1 milyon 948 bin 29 lira 80 kuruştur. AID yardımları ve o türlü bağışlar bütçenin en dolgun bölümünü işgal etmiştir. Bu bol keseden bağış ve yardım sonunda Türk-İş, geri bırakılmış memleketlerin şiddetle reddettikleri Lobby'ciliği politika alanımıza sokmuştur. Bunun sonucu olarak da AKİS'in yazdığı gibi Türk-İş hakkında “kökü dışarda teşekkül” denmeye başlanmıştır (Akis, 19 Mart 1966, Sayı 613)...

“DİSK'in Yardım Alma Görüşü:

“DİSK, hiç bir işçi sendikasının devletten, hele yabancı bir devletten yardım almasını kesin olarak reddeder. İşçi sendikalarına yapılacak yardım şu nitelikte olabilir:

- 1- Yardımı bir işçi örgütü yapabilir.
- 2- Yapılan yardım eğitim ve teknik yardım şeklinde olabilir.
- 3- Yardımı yapanın, yardımı alana kendi şartlarını dayatmaması lazımdır.
- 4- Yapılan yardım miktarının, yardım alan teşkilatın bütçesinde ağır basmaması, yani yardım kesilince o işçi örgütünün kendi normal çalışmalarını aksatmadan devam ettirebilmesi zorunludur.

“Halbuki, Türk-İş'in AID'den aldığı yardım, bütçede en büyük dilimi teşkil etmektedir. Böylece aslında AID Türk-İş'e değil, Türk-İş bir milyonu aşkın aidatı AID'nin amaçlarının

⁹¹ DİSK, TÜRK-İŞ Çıkmazı, İstanbul, 1967.

gerçekleşmesi için verilen milyonlara eklemek suretiyle Amerikan hükümetine yardım etmiş olmaktadır. Daha doğrusu Türk-İş, Amerika'nın bir milyon lira kadar eksik masraf yapmasını sağlamaktadır.

“Türk-İş, AID'den doğrudan doğruya yardım alarak, Amerika politikasına uygun bir yola girmiştir. Amerikalılarla o kadar içli dışlı olmuşlar ki, Türk-İş kadrolarında görülen memurların yarısından fazlasının maaşını Amerikan hükümeti ödemeye başlamıştır. Nitekim “halen 65 personelden 32'sinin ücreti Türk-İş kadrolarında, geri kalan 33 kişinin ücreti ise AID yardımları içinden ödenmektedir.” (Türk-İş 6. Genel Kurul Çalışma Raporu, 1966, s. 172-173)

“Türk-İş'in bütün kadrolarında vazifeli 65 personelin ücretleri karşılığı yapılan ödemeler tutarı son çalışma döneminde 2.328.718 lira 19 kuruşu bulmuştur. Bu meblağın 1.479.945 lira 18 kuruşu AID fonundan 33 kişiye ödenmiştir. 32 kişiye de Türk-İş hesabından sadece 848.773 lira 01 kuruş verilmiştir. Böylece Türk-İş'in birinci sınıf memurları ayda 1868 lira 61 kuruş (ortalama olarak) almış ve bu meblağ, AIC'ce ödenmiştir. Türk-İş'in ikinci sınıf memurları da ortalama olarak Türk-İş hesabından ayda 1071 lira 68 kuruş almıştır. Yukarı kademe daima AID'nin etkisi altında çalışmıştır. Böylece Türk-İş, gerçekten milli, hiç değilse mahalli bir kuruluş niteliğini kaybetmiştir.

“Türk-İş, bina inşası için de AID'den 2 milyon bağış almıştır.

“Türk-İş, Genel Merkeze, Bölgelere ve seminerlere harcamak üzere AID'den ayrıca 2.369.294 lira 83 kuruş almıştır.

“ICFTU'dan alınan 36.000 lira ile OECD'den alınan 193.392 lira da hatırlanacak olursa Türk-İş'in aidat geliri 9 milyonu aşkın bütçe içinde 1 milyon 948.029 lira 80 kuruştan ibarettir. Bu durum, Türk-İş'in gerçekten bir milli kuruluş olmaktan çıktığını rakamlarla isbatlamış durumdadır...

“Türk-İş, AID'nin verdiği milyonlarla ayakta duran bir teşekkül olduğu için, ekonomik ve sosyal politikası geri kalmış toplumların bir an evvel toplumcu yoldan kalkınmasına aykırı biçimdedir. Türkiye'nin kapitalist yoldan kalkınamayacağını yerli ve yabancı bilim adamları kesinlikle ve rakamlarla isbat etmektedirler. Fakat Türkiye'deki Amerikan menfaatleri, Türkiye'nin Amerika'ya bağlı bir politika ve özellikle bir kalkınma (!) planı uygulamasını sağlamaya yönelmiştir. Bu amaç AID teşkilatınca dikkatle gözetilmektedir. Türk-İş, zaman zaman göstermelik biçimde işçilere hoş gelen laflar sarfetmekte ise de, temelde AID'nin telkin ettiği ekonomik ve sosyal politikaya karşı çıkamamaktadır.“

Bu eleştiriler doğrudu ve haklıydı. Ancak DİSK 1990'lı yıllardan itibaren AB emperyalistlerinden para aldı.

Avrupa Komisyonu, www.deltur.cec.eu.int/english/proposal-service.html sitesinde, 1995 yılından beri Avrupa Birliği'nin Türkiye'de dağıttığı paraya ilişkin ayrıntılı bilgilerin yer aldığı “Sivil Toplum İş Başında” isimli bir rapor yayımladı. Raporda, DİSK'in aldığı parayla ilgili olarak yarım sayfadan fazla bilgi yer almaktadır. İlgili bölümün ilk paragrafı şöyledir:

“Sendikaların AB'nin oluşumunda ve çağdaş demokrasinin kurulmasında önemli rolleri vardır. Bu nedenle, sendikaların AB'deki bilgi birikimi ve deneyimlerinin, AB'ye aday ülkelere aktarılması giderek daha çok önem kazanmaktadır. Bu çerçevede, Avrupa Komisyonu DİSK'in yürüttüğü projeye, MEDA Demokrasi bütçesinden 150.000 Euro tutarında katkıda bulundu.”

Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği'nin internet sayfasında da aşağıdaki bilgi yer almaktadır⁹²:

“İkili Projeler: Demokratikleşme ve Sivil Toplumun Güçlendirilmesine Yönelik Projeler: Şu anda AB tarafından desteklenen ve Türkiye'nin katıldığı 270.000 Euro bütçeli iki proje vardır. İlki DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu), diğeri ise TOSAV (Toplumsal Sorunları Araştırma Vakfı) tarafından yürütülmektedir.”

⁹² www.deltur.cec.eu.int/mali-ikili-hibeler-3.html

Avrupa Komisyonu'ndan para alanların listesine internet üzerinden ulaşmak olanaklıdır⁹³. Bu sitelerde yer alan listeler tarandığında, AB emperyalistlerinin ne denli kapsamlı bir istihbarat ve yönlendirme çalışması içinde olduğu görülecektir.

DİSK'in 2000 yılında toplanan 11. Genel Kurulu'na sunulan Çalışma Raporu'nda da "Yurt dışından gelen proje karşılığı" başlığı altında gelir kaydedilen bir para vardır. Bu paranın 150 bin Euro olduğu bilinmektedir. 15.9.1997 – 30.6.2000 döneminde DİSK'in aidat gelirleri 317,2 milyar lira iken, içinde proje gelirlerinin yer aldığı "diğer gelirler" 143 milyar liradır⁹⁴.

DİSK, **Demokrasi ve İnsan Hakları için Avrupa İnisiyatifi** isimli bir yapılanma (European Initiative for Democracy and Human Rights) aracılığıyla da Avrupa Komisyonu'ndan 550.128 Euro almıştır. Proje referans numarası B7-701/2001/0222'dir. Toplam proje maliyeti ise 704.078 Euro'dur⁹⁵.

Kuruluşunda anti-emperyalist bir çizgiyi öne çıkaran ve ABD emperyalistlerinden para almayı ayrılık nedeni sayan bir sendikal çizginin AB emperyalistlerinden önemli miktarlarda para alması da işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihi açısından son derece ilginç bir durumdur.

Konuyu daha da ilginç yapan iki nokta daha vardır.

Birinci nokta, bu paranın verildiği MEDA fonlarından yararlanmanın koşulu, ikincisi ise bu konunun çalışma mevzuatımız açısından durumudur.

MEDA Fonlarının Amacı

AB emperyalizmi, Akdeniz bölgesindeki ülkelere yönelik politikasını uygulamada karşısına çıkacak engelleri aşabilmek amacıyla, çeşitli kişi ve kuruluşlara para verebilmesini sağlayacak bir fon oluşturdu. Bu fona, "MEDA Fonu" adı verildi. Diğer bir deyişle, MEDA Fonu, AB emperyalizminin, Akdeniz bölgesindeki hakimiyetini pekiştirmek için altyapı hazırlama ve rüşvet kasasıdır.

Avrupa Komisyonu'ndan Meda (Akdeniz) programı çerçevesinde hibe biçiminde yardım alabilmenin koşulları, "Avrupa-Akdeniz Ortaklığı Çerçevesinde Ekonomik ve Toplumsal Yapıların Reformuna Eşlik Edecek Mali ve Teknik Önlemler Konusundaki 23 Temmuz 1996 tarihli Konsey Tüzüğü"nde (EC.No.1488/96) gösterilmiş.

Bu Tüzük, Akdeniz'in, Avrupa Birliği için öncelikli bir bölge oluşturduğunu vurgulamakta ve Avrupa Birliği'nin Akdeniz bölgesindeki ülkelerle ilişkisine yeni bir boyut eklenmesinin stratejik öneminden söz etmektedir. Tüzükte, amacın, bölgede siyasi istikrar ve güvenliğin sağlanması olduğu belirtilmektedir.

Diğer bir deyişle, Avrupa emperyalizmi, kendi etki alanını veya arka bahçesini istikrarlı bir biçime sokmaya çalışmaktadır. Sözkonusu Tüzük'te, nihai amacın, Avrupa-Akdeniz serbest ticaret bölgesinin oluşturulması olduğu da açıklanmaktadır. Diğer bir deyişle, demokrasi ve insan haklarına ilişkin kaygılar, Avrupa emperyalizminin bölgedeki istikrar ve güvenlik arayışının ötesinde bir içeriğe ve anlama sahip değildir.

Sözkonusu Tüzük'ün 2. maddesinin uygulanmasına ilişkin "amaçlar ve kurallar" belgesinde ise, MEDA fonlarından yararlanmak isteyen bir ülkenin şunu yapması istenmektedir:

⁹³ 1995-1999 dönemine ilişkin projeler şu adrestedir: www.deltur.cec.eu.int/english/e-mail-bilateral-1.html. Ayrıca, www.eureptr.org.tr/p3.html ve www.deltur.cec.eu.int/english/e-mail-meda.html adreslerinde de bilgi vardır.

⁹⁴ DİSK, **11. Genel Kurul Çalışma Raporu (28-30 Temmuz 2000)**, İstanbul, s.224, 226, 228, 230, 238.

⁹⁵ <http://europa.eu.int/comm/europaaid/projects/eidhr/pdf>

“İlgili ülke, makro-ekonomik düzeydeki reformların etkinliği ve ölçüsü ile uyum içerisinde, Bretton Woods kurumları (yani, IMF ve Dünya Bankası, Y.K.) tarafından onaylanmış bir reform programını gerçekleştirmeli veya bu kurumlarla uyum içinde benzer olan programları, onlar tarafından mali olarak desteklenmeleri şart olmasa da, uygulamalıdır.”

Avrupa emperyalizmi, Meda programı aracılığıyla, Akdeniz’de kendi “yeni sömürgesini” yaratmaya çalışırken, sermayenin uluslararası mutabakatlarının da dışına çıkmamaktadır, IMF ve Dünya Bankası’na teslimiyeti öngörmektedir. Bunun unsurlarından biri de, özelleştirme. MEDA Fonu’ndan kaynak kullanan tüm kişi ve kuruluşlar, bu dayatmayı peşinen kabul etmektedir.

Ayrıca, bayrak çekmek, egemenliğin kabulüdür. MEDA Fonu’ndan finanse edilen her türlü toplantıda, mavi zemin üzerine 12 sarı yıldızlı AB bayrağının asılması, her türlü yayında bu bayrağın basılması zorunluluğu vardır. Bugün Türkiye’deki bir toplantıda ABD bayrağı asmak neyse, AB bayrağı asmak da odur.

Yabancı Devletlerden Para Alma Yasağı

Avrupa Birliği’nden para alınması konusunda, 2821 sayılı Sendikalar Yasası ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Yasası çeşitli yasaklamalar getirmektedir.

Ülkemizde sendikaların ve konfederasyonların Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nden ve onun birimlerinden mali yardım ve bağış almaları kesinlikle yasaktır (2821 sayılı Sendikalar Yasası/40/2). Yasağa rağmen böyle bir yardımı veya bağışı kabul eden sendika ve konfederasyon yetkili sorumluları için öngörülen ceza, 6 aydan 1 yıla kadar hapidir.

Aynı yasa, 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu ile de getirilmiştir (4688/20/2). Bu yasağı ihlalin cezası 6 aydan 1 yıla kadar hapidir (4688/38/a).

Ülkemizde sendika ve konfederasyonlar, “kendilerinin veya Türkiye Cumhuriyeti’nin üyesi bulunduğu uluslararası kuruluşlardan başka dış kaynaklardan Bakanlar Kurulu’ndan izin almadıkça yardım ve bağış kabul edemezler.” (2821/40/3 ve 4688/24).

Bu yasağın ihlalinin yaptırımı, işçi sendikaları ve konfederasyonları için örgütün faaliyetinin 3 aydan 6 aya kadar durdurulması (2821/56/1) ve sorumlu yetkililerin 6 aydan 2 yıla kadar hapsedilmesidir (2821/5607/2). Yaptırım, kamu görevlileri sendikaları ve konfederasyonları yöneticileri için 6 aydan 1 yıla kadar hapidir (4688/38/a).

Sendikaların ve konfederasyonların, Türkiye’nin üyesi bulunmadığı yeni bir ulusüstü yapılanma olan Avrupa Birliği’nin MEDA fonlarından yararlanmaları konusunda Bakanlar Kurulu’ndan her bir proje için ayrı ayrı izin alınmamıştır.

MEDA fonlarından gelen paranın hazineye gittiği ve Türkiye’de uygulanan projelere hazineden ödeme yapıldığı iddiası doğru değildir. MEDA fonları, proje adım adım uygulandıkça ve bu konuda Avrupa Komisyonu onay verdikçe, aşama aşama gelmekte veya doğrudan Avrupa Komisyonu temsilciliği, ya da onlara aracılık eden kuruluşlar aracılığıyla ödenmektedir.

Ayrıca, asıl önemli konu, bir sendikanın veya konfederasyonun, doğrudan veya dolaylı olarak yabancı bir devletin parasını almasıdır.

Para alınan yer, uluslararası bir örgüt değil, oluşmakta olan yeni bir ulusüstü devlettir. Yabancı bir devletten doğrudan veya ETUC gibi bir sendikal örgüt aracılığıyla para alınarak veya ETUC’un almış gibi gösterdiği parayı birlikte harcayarak sendikacılık yapıldığında, bunun bedeli bir biçimde ödetirilir.

Sembolik olarak bunun anlamı, parayı alanın parayı verenin bayrağını çekmesidir. Para alan, para verenin her alanda bayrağını çekmek zorunda bırakılmaktadır.

Sendikalarımıza Emperyalistlerden 1 Milyon Euro

AB emperyalistleri, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinde AB karşıtlığının yaygınlaşmaya başlaması üzerine, “ortakları” Avrupa Sendikalar Konfederasyonu’nu devreye sokarak, “uluslararası dayanışma” adı altında emperyalist politikaları uygulamaya yöneldi. Bu konuda en önemli girişim, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu’nun işbirliği içinde Avrupa Birliği’nin 1 milyon Euro’luk bir kaynağının kullanılmasıydı.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ile Türkiye’deki 4 üyesi (TÜRK-İŞ, DİSK, HAK-İŞ ve KESK) 24-25 Mayıs 1999 günleri Ankara’da “Sendikalar ve Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri” konulu bir sempozyum düzenlediler. Sempozyumun ilk günü öğleden sonra yapılan “Entegrasyon Sürecinde Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri” konulu açık oturumda Yıldırım Koç ve Bülent Akarcalı tarafından Avrupa Birliği’ne yönelik bazı ciddi eleştiriler dile getirildi. Oturumda konuşmacı olan ETUC Genel Sekreteri Emilio Gabaglio bu konuda sert tepki gösterdi.

Avrupa Birliği’nin devlet parasıyla 1 milyon Euro’luk bir projenin gündeme gelmesinde bu sempozyumdaki tartışmaların belirleyici etkisi oldu. Avrupa Komisyonu tarafından onaylanan 1 milyon Euro’luk projenin raporunun sonunda şu değerlendirme yer almaktaydı ⁹⁶:

“III-3- Değerlendirme Konferansı

“Bu konferansın adı, ‘Ankara II - Bütünleşme Konusunda Sendikal Örgütler Nerede Duruyor?’ olmalıdır.

“Bu konferans 2003 Şubat’ında, ETUC’un ve Türk sendikal örgütlerinin Türkiye’yi Avrupa Birliği’ne bağlama konusundaki iradesinin ilk temellerinin atıldığı birinci konferanstan yaklaşık üç yıl sonra gerçekleşecektir. 1999 Mayıs’ın toplanan bu başlangıç konferansı, Türk sendikal örgütlerinin zorluklarını ve farklı tutumlarını göstermişti; yapılan konuşmaların bazıları farklı anlamlar ve korku ve hatta düşmanlıkla doluydu.”

Bir milyon Euro’luk projenin uygulanması amacıyla oluşturulan Türkiye - AB Sendikal Koordinasyon Komisyonu 2001 yılı Eylül ayında kuruldu ve Avrupa Birliği parasıyla gerçekleştirilecek eğitim seminerlerinin düzenlenmesinde görev aldı.

Komisyon’da, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu adına Annemarie David yer alıyordu. Koordinasyon görevini, Yücel Top üstlenmişti. HAK-İŞ adına Yusuf Engin, Osman Yıldız, Şahin Serim ve Aydın Ünal; DİSK adına Ali Şahin, Tamer Atış, Tonguç Çoban ve Serhat Salihoğlu; KESK adına da Hasan Hayır, İbrahim Kudiş, Hayri Kozanoğlu ve Ahmet Kaya Komisyon’da görev almıştı ⁹⁷. TÜRK-İŞ bu projeye katılmadı.

Emperyalist bir güç olan Avrupa Birliği’nin parasıyla, ve Avrupalı işverenleri ve Avrupa hükümetlerini haklı ve gerçekçi bir biçimde “sosyal ortak” olarak gören Avrupa Sendikalar Konfederasyonu aracılığıyla gerçekleştirilen “Sivil Toplum, Sendikal Diyalog ve Demokrasi” konulu eğitim seminerlerinin birinci adımı, 21-24 Ocak ve 28-31 Ocak 2002 tarihlerinde HAK-İŞ Genel Merkezi’nde gerçekleştirildi.

Bu seminerlerin açılışında, Türkiye aleyhindeki çalışmalarını basına yansıyan elektronik posta haberleşmesinde kanıtlanan Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilcisi Büyükelçi Karen Fogg da bir konuşma yaptı.

⁹⁶ European Trade Union Confederation (ETUC) and Turkish Member Organisations’ Framework Programme for the “Turkey MEDA for Civil Society - 5 - Trade Unions and Democracy” Programme.

⁹⁷ Türkiye-AB Sendikal Koordinasyon Komisyonu, **Başlarken**, 2001.

Emperyalistlerden Para Almaya Değdi mi?

Koordinasyon Komisyonu tarafından projenin başında yayınlanan **Başlarken** broşüründe, ETUC Genel Sekreteri'nin ve HAK-İŞ, DİSK ve KESK Genel Başkanlarının projeye ilişkin beklentileri yer alıyordu.

HAK-İŞ Genel Başkanı Salim Uslu, Koordinasyon Komisyonu'nun **Başlarken** broşüründe yer alan yazısında, “...üyesi olduğumuz Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun (ASK) katkılarıyla gerçekleştireceğimiz proje, sosyal diyalog ve sendikal eğitim konusunda çeşitli açılardan önemli mesafeler katedilmesini sağlayacaktır... Proje, Türk sendikal hareketine Avrupa sendikal hareketi içinde önemli bir yer ve etkinlik kazandıracaktır,” diye yazıyordu.

Proje iki yıl uygulandı; Avrupa Birliği'nin 1 milyon Euro'luk devlet parası harcandı. Bu söylenenlerin hiçbiri olmadı.

DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi, Koordinasyon Komisyonu'nun **Başlarken** broşüründeki yazısında, “oluşturulan ortak komisyonun yürüteceği proje ülkemizdeki sendikal hareketin kadrolarının Avrupa Birliği'ndeki emekçilerin hak ve özgürlükleri, sosyal güvenlik başta olmak üzere sosyal politikalar ve hukuk alanlarında bilinçlendirilmesinde ciddi bir gelişme sağlayacaktır...; tüm bunlar sendikaların ve üyelerinin küreselleşmenin yaratmış olduğu bilgi kirlenmesine, haklarımıza yönelik tehditlerine karşı emekçilerin uluslararası planda mücadelesine katkı verecektir,” diye yazıyordu.

İki yılda harcanan 1 milyon Euro'luk Avrupa Birliği devlet parası bunların hiçbirisini sağlamadı.

KESK Genel Başkanı Sami Evren, **Başlarken** broşüründe, “iki yıl boyunca sürdüreceğimiz eğitimlerle bir yandan Avrupa kurumlarını objektif bir gözle, eleştirel bir yaklaşımla tanıyacağız, diğer yandan Avrupa sendikal hareketi ile daha derinlikli ve kapsamlı bir ilişki geliştireceğiz; Avrupa çapında ‘emeğin evrensel dayanışmasının’ olanaklarını güçlendireceğiz,” diye yazıyordu.

Avrupa Birliği'nin 1 milyon Euro'luk devlet parasıyla “emeğin evrensel dayanışması” sağlanmadı.

KESK, yabancı bir devletten sağlanan parayla düzenlenmiş eğitim seminerine katılma konusundaki tartışmaları önlemek amacıyla, üye kitlesine yanlış bilgi verdi. **KESK'in Sesi** Gazetesi'nin 2002 yılı Ocak ayında yayınlanan 50. sayısında yer alan “ETUC ile Ortak Eğitim Projemiz Üzerine; Üyelerimiz Gibi Alçakgönüllü, Özgür ve Bağımsız” yazısında, “**projenin finansmanı ağırlıklı ETUC tarafından sağlanmaktadır**” denmekteydi.

Bu bilgi, tümüyle gerçektir. Projenin finansmanı ağırlıklı Avrupa Birliği, diğer bir deyişle, emperyalist bir güç olan yeni ulusüstü devlet tarafından karşılandı.

Avrupa Birliği'nin 1 milyon Euro'luk devlet parasının ve emperyalist ülkelerden alınan diğer kaynakların, DİSK, HAK-İŞ ve KESK'in yönetim kadrolarının davranışları üzerinde ne tür bir etkisi oldu?

Bunu ölçebilmek olanaklı değildir. Ancak, 2003 yılının ilk aylarında ortaya çıkan ve ülkemizde basına yansımaya bir olay, bu konuda yapılacak değerlendirmelerde yararlı olabilir.

Kıbrıs Davası Konusunda Bazı Sendikaların Tavrı

DİSK'in internet sitesinde yer alan bir açıklama son derece önemlidir ⁹⁸. "Yunanistan - Türkiye - Kıbrıs Sendikaları Konferansı" başlıklı yazıdan öğrenildiğine göre, Türkiye'den DİSK, HAK-İŞ ve KESK, Yunanistan'dan GSEE ve ADEDY, Kıbrıs'tan ise TÜRK-SEN, DEV-İŞ ve KTAMS ile SEK, PEO ve PASYDY temsilcileri 5-6 Şubat 2003 günleri Atina'da toplandılar ve Annan Planı'nı görüştüler.

Türkiye'nin tezinin "**iki egemen eşit devletin kuracağı yeni bir oluşum**" olduğu bir dönemde, bu Konfederasyonların ortak açıklamasında Annan Planı savunuldu.

Açıklamada şöyle deniliyordu: "Sendikalarımız, Kıbrıs sorununa, BM'nin Kıbrıs konulu kararları ve Üst Düzey Anlaşmalarında öngörülen **iki toplumlu, iki bölgeci federal bir çözüm** bulunmasının acil bir gereklilik oluşturduğu yolundaki düşüncesini tekrarlamakta."

Konfederasyonların bu ortak açıklamasında ayrıca, tam bir hareket serbestliği talep ediliyordu:

- "Soruna bulunacak çözüm çerçevesinde, gelecekte kurulacak federal bir devlette;**
- **Tek bir işçi-işveren ilişkileri ile tek bir sosyal güvenlik sistemi, tek bir işgücü piyasası ve tek bir maaş ve ücret düzeyinin sağlanmasını;**
 - **Dolaşım özgürlüğü ile Kıbrıs'ın her bir noktasında işveren seçme özgürlüğünün güvence altına alınmasını... talep etmektedirler."**

Konfederasyonların ortak açıklamasında Annan Planı da şu şekilde destekleniyordu:

Sendikalar, "BM Genel Sekreteri'nin Kıbrıs çözüm planı kadar, AB Kopenhag zirvesinde alınan kararın Kıbrıs konusuna değerlendirilmesi gereken yeni bir boyut getirdiğini saptamaktadırlar. BM Genel Sekreteri'nin planının, tüm Kıbrıslıların gerçek çıkarlarına uygun şekilde, adil ve kalıcı bir çözüme yönelik yapıcı müzakerelerin temelini oluşturması gerektiğini ve BM Genel Sekreteri'nin belirlediği süreler içerisinde tamamlanması için müzakerelere tarafların iyi niyet anlayışı ile katılmalarının önemini vurgulamaktadırlar."

Türkiye'deki bazı konfederasyonların, 1974 yılında faşist bir darbeye karşı uluslararası hukuk çerçevesinde gerçekleştirilen bir müdahaleyi gözdardı ederek ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde seçimle işbaşına gelmiş bir Cumhurbaşkanı'nın ve Meclis'in iradesini hiç sayarak, böyle bir tavrı benimsemelerinde, işverenlerin ve hükümetlerin sosyal ortağı olduğunu açıkça ifade eden Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun ve MEDA fonlarının etkisi olabilir mi?

Avrupa Birliği Para Dağıtıyor

Avrupa Komisyonu günümüzde de, Türkiye İş Kurumu aracılığıyla projeler uygulamakta ve para dağıtmaktadır. Bu fondan para almak için başvurular arasında Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Ümitköy Şubesi, TMMOB Şehir Plancıları Odası, Türk Eczacılar Birliği, Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası, HAK-İŞ'e bağlı Hizmet-İş Sendikası, MÜSİAD Genel Merkezi, TİSK'e bağlı Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (MESS), DİSK'e bağlı Dev.Maden-Sen, TÜRK-İŞ'e bağlı Tekgıda-İş Sendikası Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölge Şubesi, TÜRK-İŞ'e bağlı Demiryol-İş Sendikası Adapazarı Şubesi bulunmaktadır⁹⁹.

Mazlum-Der ve Memur-Sen üyesi Diyanet-Sen ise Avrupa Birliği'nden 40 bin Euro alarak, din adamlarına insan hakları öğretmektedir ¹⁰⁰.

⁹⁸ www.disk.org.tr

⁹⁹ Ayrıntılı liste için bkz. www.iskur.gov.tr

¹⁰⁰ **Yeni Şafak** ve **Zaman**, 25.06.2004.

Avrupa Birliği emperyalizmi, Türkiye'nin bağımsızlığına doğrudan veya IMF – Dünya Bankası gibi kuruluşlar aracılığıyla zarar vermektedir, Türkiye'yi bölmek ve parçalamak için sürekli olarak girişimlerde bulunmaktadır.

Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin bugünkü önemli sorunlarının sorumlularının başında, ABD emperyalizmi ile birlikte AB emperyalizmi de yer almaktadır.

AB emperyalizmi, ülkemizde anti-emperyalist ve ulusalcı bilincin ve direnişin güçlenmesini engellemek amacıyla, önemli miktarlarda para harcamaktadır. Bu amacına yönelik girişimlerinde de en büyük "ortağı", Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'dur.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, Avrupa işçi sınıfının kısa vadeli çıkarlarına uygun bir biçimde, Avrupa Birliği devleti ve sermayedarlarla işbirliği yaparak, Türkiye ve Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi aleyhinde faaliyette bulunmaktadır. "Uluslararası dayanışma" adı altında sürdürülen bu çalışmalar gerçekte AB emperyalizminin politikalarıdır.

Avrupa Birliği'nin bu politika ve uygulamalarının yanı sıra, AB üyesi bazı devletler de, kendi sendikal örgütleriyle işbirliği içinde, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin politikalarını etkilemeye çalışmaktadır.

Bazı ülkeler, daha pervasız davranarak, doğrudan para dağıtmaktadır. Örneğın, Hollanda devleti bazı sendikalara para verdi. DİSK'e bağlı Dev.Maden-Sen, birkaç yıl önce, **Organik Tarım: Gelişimi ve İlkeleri** isimli bir kitap yayımladı.

Kitabın içinde, "bu broşür MATRA-KAP programı çerçevesinde Hollanda Elçiliği tarafından desteklenen" bir çalışma kapsamında yayınlanmıştır" denilmektedir. Hollanda Büyükelçiliği'nin internet sayfası¹⁰¹ incelendiğinde, 2002 yılında bir sendikaya eğitim programı için 11.500 Euro'nun verildiği görülmektedir. Anlaşıldığı kadarıyla, Dev.Maden-Sen, Hollanda Devleti'nden 11.500 Euro almıştır.

Uluslararası Dayanışma Adı Altında Çağdaş Misyonerlik

Emperyalist ülkelerin sendikacılık hareketleri, az gelişmiş ülkelerdeki sendikalarla yakın bir işbirliği içine girme çabasıdır. Bu çaba sırasında harcadıkları paranın önemli bir bölümü, kendi devletlerinden alınmaktadır. Aşağıdaki çizelgede, 1998, 1999 ve 2000 yıllarında emperyalist ülkelerin sendikalarının "kalkınma yardımı" için sağladıkların fonların kaynakları sunulmaktadır¹⁰²:

Emperyalist Ülke Sendikalarının Kalkınma Yardımının Kaynakları

Milyon ABD Doları

Ülke	Avustralya	Avusturya	Belçika	Kanada	Danimarka	Finlandiya	Fransa	
Sendikal Örgüt	APHEDA (ACTU)	ÖGB	FGTB	CLC	LO/FTF	SASK (SAK)	CFDT	CGT-FO
Yıllık Gelir (1998)	1,003		0,200	1,660	5,000	1,400		0,100
Sendikalardan	% 17,5		% 55	% 38	-	% 21		% 50
Hükümetten	% 65,5		% 40	% 62	% 100	% 73		% 50
Diğer Kaynaklardan	% 17		% 5	-	-	% 6		-

¹⁰¹ www.nl.org.tr/en/pages/MATRA2.htm

¹⁰² ICFTU, **Summary Report on Trade Union Development Co-operation to High Level Partnership Conference (Brussels - 19 November 2001)**, 2001, s.7-8. Bu rapor gizlidir ve yalnızca bu yardım programlarına katkıda bulunan örgütlerin temsilcilerine dağıtılmaktadır. Ayrıca, ICFTU bünyesinde Sendika Kalkınma İşbirliği Takas Odası (Trade Union Development Co-operation Clearinghouse - TUDCC) adıyla bir veri tabanı oluşturulmuştur. Bu veri tabanında bu alandaki bilgiler yer almaktadır. Ancak bu veri tabanına giriş son derece kısıtlıdır.

Yıllık Gelir (1999)	1,220		0,200	1,660	6,600	1,160		0,100
Sendikalardan	% 20		% 55	% 38	-	% 22		% 50
Hükümetten	% 60		% 40	% 62	% 100	% 76		% 50
Diğer kaynaklardan	% 20		% 5	-	-	% 2		-
Yıllık Gelir (2000)	1,523	0,133	0,200	1,660	7,000	1,300	0,485	0,100
Sendikalardan	% 11	% 100	% 55	% 38	-	% 21	% 85	% 50
Hükümetten	% 40		% 40	% 62	% 100	% 78	% 15	% 50
Diğer Kaynaklardan	% 49		% 5	-	-	% 1	-	-

Ülke	Almanya	İngiltere	İtalya	İtalya	Japonya	Japonya	Hollanda
Örgüt	FES (DGB)	TUC	CGIL	ISCOS (CISL)	JILAF	RENGO	FNV
Yıllık Gelir (1998)	4,090	0,110	1,260	1,910	4,750		7,410
Sendikalardan	-	% 12	% 73	% 62	% 27		% 8
Hükümetten	% 100	% 88	% 19	% 38	% 71		% 92
Diğer Kaynaklarda	-	-	% 8	-	% 2		-
Yıllık Gelir (1999)	4,140	0,110	1,260	2,950	4,770		7,410
Sendikalardan	-	% 12	% 44	% 44	% 25		% 8
Hükümetten	% 100	% 88	% 56	% 56	% 71		% 92
Diğer kaynaklarda	-	-	-	-	% 4		-
Yıllık Gelir (2000)	4,140	0,110	1,950	1,950	4,350	3,240	7,410
Sendikalardan	-	% 12	% 36	% 63	% 25	% 100	% 8
Hükümetten	% 100	% 88	% 60	% 37	% 71		% 92
Diğer Kaynaklarda	-	-	% 4	-	% 4		-

Ülke	Norveç	İspanya	İspanya	İsveç	ABD
Örgüt	LO-N	cc-oo	ISCOD (UGT)	LO/TCO-S	ACILS (AFL-CIO)
Yıllık Gelir (1998)	3,030	1,000	2,110	6,340	25,500
Sendikalardan	% 20	% 20	% 10	% 20	% 5
Hükümetten	% 80	% 80	% 88	% 80	% 94
Diğer Kaynaklarda	-	-	% 2	-	% 1
Yıllık Gelir (1999)	3,010	1,600	1,640	7,270	22,100
Sendikalardan	% 20	% 20	% 16	% 20	% 5
Hükümetten	% 80	% 80	% 80	% 80	% 94
Diğer kaynaklarda	-	-	% 4	-	% 1
Yıllık Gelir (2000)	3,380	1,500	2,560	6,750	26,4
Sendikalardan	% 20	% 20	% 11	% 20	% 5
Hükümetten	% 80	% 80	% 87	% 80	% 94
Diğer Kaynaklarda	-	-	% 1	-	% 1

Alman Sendikalarının Çağdaş Misyonerliği

Alman işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin uluslararası dayanışma adı altında sürdürdüğü çalışma, emperyalist Alman devletinin parasını Alman dış politikası ile uyumlu bir biçimde bir vakıf aracılığıyla kullanmakla, istihbarat çalışmalarında yardımcı olacak tartışmalı toplantılar düzenlemekle, Alman dış politikasına uygun olan koşullarda bazı az gelişmiş ülke hükümetlerine protesto mesajları çekmekle sınırlıdır. Bu ilişkide belirleyici örgüt, Friedrich Ebert Vakfı'dır.

Friedrich Ebert Vakfı 1925 yılında kuruldu. Vakıf'ın finansmanı Alman devleti tarafından karşılanmaktadır. Vakıf'ın 2002 yılı bütçesi yaklaşık olarak 110 milyon Euro idi. Vakıf, 100'den fazla ülkede faaliyet gösteriyordu ve toplam 560 kişi istihdam ediyordu. ICFTU'nun 2001 yılı raporuna göre, Alman Sendikalar Federasyonu'nun (DGB) uluslararası dayanışma çalışmalarının tümü, yüzde 100 Alman devleti finansmanı ile çalışan Friedrich Ebert Vakfı tarafından gerçekleştiriliyordu ¹⁰³.

¹⁰³ ICFTU, a.g.y., 2001.

Friedrich Ebert Vakfı'nın Türkiye Temsilciliği 1988 yılında faaliyete geçti. Necip Hablemitoğlu, 2001 yılında yayımlanan **Alman Vakıfları ve Bergama Dosyası** kitabında ¹⁰⁴, Vakıf'ın çalışmalarının "istihbarat niteliğinin ağır bastığını" belirtmektedir.

İngiliz Sendikalarının Çağdaş Misyonerliği

İngiliz işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin uluslararası dayanışma etkinlikleri son derece sınırlıdır. İngiliz Sendikalar Kongresi'nin (TUC) web sitesinde, 26 Ağustos 2003 tarihinde, "Sendika Dayanışması Eylem Sayfası"nda yer alan etkinlikleri aşağıda sıralanmaktadır (Sayfanın girişi şöyledir: "TUC, uzun ve gurur duyulan bir sendika dayanışması geleneğine sahiptir.") ¹⁰⁵:

- "2002 Kongresi, sendikacılarla dayanışmasını ifade etti."
- 25 Ocak 2002 günü Kolombiya'nın Londra'daki büyükelçiliği önünde protesto gösterisi yapıldı (Gösteriye kaç kişinin katıldığı belirtilmemektedir).
- 15-20 Şubat 2002 günleri TUC'dan bir delegasyon Kolombiya'yı ziyaret etti.
- 18-19 Mart 2002 günleri Güney Kore'ye bir TUC delegasyonu gitti.
- 29 Nisan 2002'de, Amerikan işçilerine destek için, Londra'daki Gucci mağazasının önünde bir gösteri yapıldı.

"Uzun ve gurur duyulan bir sendika dayanışması geleneğine sahip" olan İngiliz Sendikalar Kongresi'nin (TUC) uluslararası dayanışma eylemleri bunlarla sınırlıdır. Ayrıca, TUC'deki bir görevli, bazı hükümetlere protesto mesajları göndermiştir.

TUC, uluslararası sendikal çalışmalarda, IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü politikalarına temelden karşı çıkmadı; İngiliz Hükümeti'ne, uluslararası finans kurumlarının politikalarının temelden değiştirilmesi için baskı yapmadı; bu konuda talep bile götürmedi; az gelişmiş ülkelerde İngiliz şirketlerinin yerli işçilere karşı uyguladıkları baskılara karşı çıkmadı, sendikalaşmaya destek vermedi, toplu pazarlık ve grev hakları konusunda somut destek sağlamadı.

İngiliz Sendikalar Kongresi (TUC), bugün az gelişmiş ülkelerin sendikalarına "kalkınma yardımı" çerçevesinde destek vermektedir. Ancak bu etkinliklerde kullanılan paranın çok büyük bir bölümü, emperyalist İngiliz devletinden alınmaktadır.

İngiliz Sendikalar Kongresi (TUC), 1998, 1999 ve 2000 yıllarında bu amaçla yılda 110 bin ABD Doları harcama yaptı. Bu paranın yalnızca yüzde 12'lik bölümü işçi ödentilerinden geliyordu. Harcanan paranın yüzde 88'lik bölümü, emperyalist İngiliz devletinin katkısıydı. TUC, özellikle son yıllarda, İngiliz Devleti'nden aldığı maddi kaynaklarla az gelişmiş ülkelerdeki programlarını yoğunlaştırdı.

Emperyalistler, yalnızca askeri saldırganlığıyla bilinen ABD, Almanya ve İngiltere değildir. Tekelci kapitalizmin hakim olduğu ve emperyalist sömürü gerçekleştiren diğer bazı ülkeler de aynı durumdadır ve bu ülkeler de, emperyalist politikalarını desteklemek amacıyla "ortakları" sendikalarla yakın bir işbirliği içindedir.

İsveç Sendikalarının Çağdaş Misyonerliği

1950'li yıllarda "uluslararası dayanışma" adı altında emperyalist ülkelerin sendikalarıyla az gelişmiş ülkelerin sendikaları arasındaki ilişkiler geliştirilmeye başlayınca, İsveç'teki iki

¹⁰⁴ Hablemitoğlu, Necip, **Alman Vakıfları ve Bergama Dosyası**, Otopsi Yay., İstanbul, 2001, s.41-43.

¹⁰⁵ www.tuc.org.uk/Globalisation/solidarity.htm. Sitede, 14.07.2004 tarihinde de yalnızca bu "dayanışma eylemleri" belirtiliyordu.

konfederasyon da (LO ve TCO) bu konuyla ilgilenmeye başladı. Bu süreçte, İsveç'in Sidas isimli devlet kuruluşu ile işbirliği gündeme geldi. Sidas (İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı), İsveç Dışişleri Bakanlığı'na bağlı bir kurumdur. 2003 yılı ortalarında Sidas'da 764 kişi çalışıyordu. Bunların 156'sı İsveç dışında istihdam ediliyordu. Sidas'ın 2002 yılında harcadığı kaynak 19,4 milyar İsveç Kronuydu.

Sidas Yönetim Kurulu İsveç Hükümeti tarafından atanmaktadır. 11 kişilik Yönetim Kurulu üyeleri arasında İsveç Sendikalar Konfederasyonu (LO) başkan yardımcısı Leif Hakansson da bulunmaktadır. Diğer üyeler, üniversiteden, İsveç işverenler örgütünden, siyasal partilerden ve kilisedendir ¹⁰⁶.

Sidas, daha 1971 yılında, LO ve TCO'nun da içinde yer aldığı bir çalışma grubu oluşturdu. Ancak az gelişmiş ülkelerdeki sendikaları hükümet kontrolünden çıkarmak amacıyla İsveç hükümetinden sağlanan kaynakların kullanılması, İsveç sendikacılık hareketinde bir tartışmaya yol açtı. İsveç sendikacıları, bazı sendikal çalışmalar için kendilerinin devlet kaynaklarından yararlandıklarını hatırlayarak, az gelişmiş ülkelerdeki örgütler konusunda da hükümetleriyle işbirliği yapılabileceği kararına vardılar ¹⁰⁷.

İsveç sendikacılık hareketi, bu ilk tartışmaların ardından, büyük bir gönül rahatlığı içinde, devlet kaynaklarını kullanmaya başladı. İsveç sendikal merkezleri LO ve TCO, 19 Aralık 1995 yılında "LO-TCO" adıyla bir örgütlenmeye gittiler. LO-TCO da Sidas ile özel bir anlaşma imzaladı. İsveç sendikaları, küresel ekonomide bazı ülkelerin sosyal damping uygulayarak yabancı sermaye çekmelerinin önlenmesine katkısı nedeniyle bu işbirliğinin, İsveç işçilerinin geleceği açısından önemli olduğunu da açıkça ifade etmektedir.

Norveç Sendikalarının Çağdaş Misyonerliği

Norveç Sendikalar Konfederasyonu (LO), az gelişmiş ülkelerin sendikaları için yaptığı harcamanın yüzde 80'ini Norveç Devleti'nden sağlamaktadır. 2002 yılı Haziran ayında Konfederasyon'un uluslararası ilişkiler sorumlusu Andy Cumbers ile yapılan bir görüşmede şu ifade yer almaktadır ¹⁰⁸: "Devletin finansmanı, ... Konfederasyon'un üye örgütlerden belirli bir derecede bağımsız olmasını sağlamaktadır."

Konfederasyon'un uluslararası ilişkiler sorumlusu, üye örgütlerden "bağımsız" olabilmek için "Norveç Devletine" bağımlı olmayı tercih ettiğini açıkça belirtmektedir. A. Cumbers, Norveç Sendikalar Konfederasyonu'nun uluslararası faaliyetlerinde devlet finansmanının, halen iktidarda bulunan Merkez Sağ Koalisyon Hükümeti döneminde arttığını da belirtmektedir.

Norveç Sendikalar Konfederasyonu tarafından 2000 yılı çalışmalarıyla ilgili olarak yayınlanan raporda, uluslararası faaliyetlere ilişkin bazı rakamlar verilmiştir. 2000 yılında Norveç Sendikalar Konfederasyonu uluslararası faaliyetlerinde 27,1 milyon Norveç Kronu harcama yapmıştır. Bu paranın 21,9 milyon Kronluk bölümünü Norad isimli bir kuruluştan almıştır. Konfederasyon'un raporunda Norad'ın ne olduğu belirtilmemektedir ¹⁰⁹. Norad, Norveç Devleti'nin Kalkınma İşbirliği Örgütü'dür.

Norveç Devleti, bir taraftan emperyalist blok içinde yer alarak uluslararası düzeyde sürdürülen bir sömürden payını almaktadır; diğer taraftan emperyalizmin yol açtığı yoksullukla mücadele eder gibi bir görünüm vermeye çalışmaktadır. Norad, bu faaliyeti içinde çeşitli "sivil toplum

¹⁰⁶ www.sida.se/Sida/jsp/polopoly.jsp?d=160&a=22897; ayrıca bkz. Sida, **Annual Report 2002**: www.sida.se/Sida/articles/12300-12399.

¹⁰⁷ www.lotcobisand.org/content.php?id=20

¹⁰⁸ Cumbers, Andy, **Contrasting Internationalisms: Developing International Solidarity in the British and Norwegian Trade Union Movements**, September 2003, s.20

¹⁰⁹ LO, **Annual Report-2000**, 2001, s.7

örgütleri” ile işbirliği yapmaktadır. Bu “sivil toplum örgütleri”nden biri de, Sendikalar Konfederasyonu’dur¹¹⁰.

Norveç işçi sınıfının temsilcisi Sendikalar Konfederasyonu (LO) emperyalizme ve onun beyni ve sözcüsü olan IMF ile Dünya Bankası’na karşı çıkmamaktadır. Örgütün 2000 yılına ilişkin raporunda “Uluslararası Para Fonu, çalışma yaşamına ilişkin temel standartların uygulanmasını teşvik etme konusundaki kararlılığını açıklamıştır” ve “Dünya Bankası, ülkelere ilişkin stratejilerinde, görevlilerinin, ILO’nun çalışma yaşamına ilişkin temel standartlarına saygı gösterilip gösterilmediğini de incelemelerine karar vermiştir ve bu amaçla, ILO ve ICFTU ile işbirliği içinde, bir dizi araç hazırlamaktadır” denmektedir¹¹¹.

Hollanda Sendikalarının Çağdaş Misyonerliği

Hollanda Sendikalar Federasyonu (FNV) az gelişmiş ülkelerdeki sendikalarla yakın bir işbirliği içindedir. Ancak bu işbirliğinde kullanılan kaynağın yüzde 92’si Hollanda Devleti tarafından sağlanmaktadır. Bu çalışmaları FNV Mondial isimli bir yapılanma sürdürmektedir. Bu örgütün yönetiminde Federasyon’un ve bağlı sendikaların bazılarının yöneticileri yer almaktadır. FNV Mondial’in çalışma raporunda, Hollanda Kalkınma İşbirliği Bakanlığı’ndan kaynak alındığı da açıkça ifade edilmektedir¹¹².

Danimarka Sendikalarının Çağdaş Misyonerliği

Danimarka sendikalarının “kalkınma yardımı” adı altında az gelişmiş ülkelerin sendikalarına sağladığı destekte kullandığı paranın tümü Danimarka Devleti’nden sağlanmaktadır. Danimarka Sendikalar Federasyonu (LO) ile Danimarka Aylıklı Çalışanlar ve Devlet Memurları Konfederasyonu (FTF) 1987 yılında uluslararası “kalkınma yardımı” çalışmalarını birlikte yürütmek amacıyla LO/FTF Konseyi’ni oluşturdu.

LO/FTF Konseyi Danimarka Devleti’nin bir organı olan Uluslararası Kalkınma Yardımı için Danimarka Ajansı (DANIDA) ile bir çerçeve anlaşması imzaladı ve para almaya başladı. 2002 yılında LO ve FTF’nin LO/FTF Konseyi’nin çalışmalarına katkısı 3,2 milyon Danimarka Kronu iken, DANIDA’nın bu örgütlenmeye katkısı 46,5 milyon Danimarka Kronu idi. Konsey, DANIDA’dan 2001-2005 yılları için de toplam 45,5 milyon Kronluk yeni bir proje aldı.

LO/FTF Konseyi, Danimarka Devleti ile içiçe çalışmaktadır, DANIDA’nın danışmanlığını yapmaktadır ve çeşitli siyasi birimlerde ve danışma organlarında yer almaktadır. LO/FTF Konseyi’nin başkanı, LO Genel Başkanı Hans Jensen, başkan yardımcısı ise FTF Genel Başkanı Anker Christoffersen’dir. Yönetim Kurulu üyeleri ise LO ve FTF’nin çeşitli sendikalarının yöneticileridir¹¹³. Danimarka sendikaları ile Danimarka Devleti’nin bütünleştiği yerlerden biri, LO/FTF Konseyi’nin Devlet organlarında üstlendiği görevlerdir¹¹⁴.

Finlandiya Sendikalarının Çağdaş Misyonerliği

Finlandiya’da sendikalaşma oranı yüzde 80’ler düzeyindedir. En önemli örgütlenme de Fin Sendikaları Merkezi Örgütü’dür (SAK). SAK tarafından yayımlanan “SAK’ın Kısa Tarihi” kitabında SAK’ın uluslararası ilişkilerdeki çizgisi konusunda şu açık ifade yer almaktadır¹¹⁵: “SAK genel olarak Finlandiya’nın resmi dış politikasını destekledi.”

¹¹⁰ Norad, **Annual Report 2001**, 2002.

¹¹¹ LO, a.g.k., 2001, s.10.

¹¹² FNV Mondiaal, **Annual Report 2002**; www.fnv.nl/download.do/id/28393.

¹¹³ www.ulandssekretariaetet2.dk/siteen/omos/partnere.php.

¹¹⁴ Daha ayrıntılı bilgi için Ulandssekretariatet LO/FTF Council, **Annual Report 2001**, Copenhagen, 2002.

¹¹⁵ Bergholm, T., **A Short History of SAK**, 2003, s.79.

SAK'ın Finlandiyalılara özgü bu "saf" tavrı Finlandiya Sendika Dayanışma Merkezi (SASK) ile ilgili olarak da görülmektedir. SASK 1986 yılında SAK ve üyesi sendikalar tarafından kuruldu. SASK'ın finansmanı için gerekli kaynak, Finlandiya Hükümeti, Avrupa Birliği Komisyonu ve sendikalar tarafından karşılanmaktadır¹¹⁶. Ancak, ICFTU'nun yukarıda sözü edilen yayınında yer alan verilere göre, hükümetin payı yüzde 78'dir.

Japon Sendikalarının Çağdaş Misyonerliği

Japonya'da işçi sendikaları konfederasyonu RENGO tarafından 1989 yılında oluşturulan Japon Uluslararası Emek Vakfı (JILAF), Japon Devleti'nin dış politikası ile tam olarak uyumlu bir çizgi izlemekte ve her yıl çok sayıda yabancı sendikacıyı Japonya'ya Japon Devleti'nin parasıyla davet etmektedir. Ziyaretlerin tüm giderleri, Japonya'nın "Resmi Kalkınma Yardımı" (ODA) Örgütü tarafından JILAF aracılığıyla sağlanmaktadır. Ayrıca, bu ziyaretlerde ilgili ülkenin Japonya Büyükelçiliği de doğrudan doğruya işin içine girmekte ve aracılık yapmaktadır. Başvurular RENGO'ya değil, ilgili ülkenin Japonya Büyükelçiliği'ne iletilmektedir.

JILAF'ın davetlilere gönderdiği yazıda, Asya, Afrika ve Latin Amerika'dan sendikacıların Japonya'ya davet edilme nedeninin "uluslararası ilişkilerde Japonya'nın rolünün desteklenmesi" olduğu açıkça belirtilmektedir. Katılımcıların giderlerinin karşılanmasının yanı sıra, katılımcılara Japonya'da kaldıkları süre için bir de nakit ödeme yapılmaktadır.

1989-2002 döneminde 90 ülkeden 1535 sendikacı, Japonya'yı Japon Devleti'nin parasıyla ziyaret etti. Japon sendikaları bu programlara hiçbir şekilde herhangi bir maddi katkıda bulunmadı. Bunun adı da "uluslararası dayanışma" oldu.

Avustralya Sendikalarının Çağdaş Misyonerliği

Avustralya işçi sınıfı da Avustralya Devleti parasıyla "işçi sınıfının uluslararası dayanışmasını" gerçekleştirmektedir. Avustralya Sendikalar Konseyi (ACTU), "sosyal adalet ve insan hakları ve kalkınma için uluslararası dayanışma" gerçekleştirmek amacıyla APHEDA (Ülke Dışına Sendika Yardımı) isimli bir örgütlenme yarattı. Bu örgüt Asya'da ve Ortadoğu'da birçok ülkede "proje" sürdürmektedir ve ilk bakışta ACTU'nun yan örgütü gibi gözükmektedir.

APHEDA'nın yönetim kurulu üyelerinin hemen hemen tamamı ACTU ve bağlı sendikalardan yöneticiler ve uzmanlardır. Ancak, APHEDA'nın 1.7.2000 - 30.6.2001 dönemi toplam geliri 5 milyon Avustralya Doları iken, bu para içinde ACTU'nun payı yalnızca 150 bin Dolar'dır. Avustralya Devleti'nin (AusAID) katkısı ise 3 milyon 149 bin Avustralya Dolarıdır¹¹⁷. Bir sonraki mali yılda (2001/2), 3,2 milyon Avustralya Doları tutan toplam gelirler içinde Avustralya Devleti'nin AusAID aracılığıyla yaptığı yardım 1 milyon 989 bin Avustralya Doları'nı bulmaktadır¹¹⁸. 1.7.2002 - 30.6.2003 döneminde ise APHEDA'nın toplam 3,3 milyon Avustralya Doları tutarındaki gelirin içinde Avustralya Devleti'nin AusAID aracılığıyla yaptığı yardımın tutarı 1 milyon 909 bin Dolar'dır¹¹⁹.

Emperyalist ülkelerin işçi sınıfları ve sendikaları, emperyalist sömürden pay alma karşılığında, az gelişmiş ülkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketlerini anti-emperyalist ve ulusalcı bir çizgiden uzaklaştırmak amacıyla, kendi devletleri ve sermayedarlarıyla tam bir "ortaklık" içindedir. Diğer bir deyişle, ortada "enternasyonalizm" veya "uluslararası işbirliği ve dayanışma" yoktur, "**çağdaş misyonerlik**" vardır. Çağdaş misyonerlerin de Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin sorunlarının çözülmesi mücadelesinde ancak zararları olabilir.

¹¹⁶ www.sask.fi/english/who.htm.

¹¹⁷ APHEDA, **Union Aid Abroad-APHEDA, Annual Report 2001, Unions Work, Global Solidarity**, 2001, s.8, 10, 11.

¹¹⁸ APHEDA, **Union Aid Abroad, Annual Report 2002**, 2002, s.11.

¹¹⁹ APHEDA, **Union Aid Abroad, Annual Report 2003**, 2003, s.11.

TÜRKİYE'DE ANTI-EMPERYALİST VE ULUSALCI SENDİKACILIĞIN PROGRAMI VE MÜTTEFİKLER

Türkiye'de işçiler, memurlar, sözleşmeli personel, işsizler ve işçi-memur emeklileri büyük sorunlarla karşı karşıyadır. Bu sorunlar özellikle 1991 yılından beri sürekli olarak artmaktadır.

Türkiye'de işçilerin ve kamu çalışanlarının sendikaları da büyük sorunlarla karşı karşıyadır. Sendikaların üye sayısı, gücü, etkinliği sürekli olarak azalmaktadır.

Bazı sendikalarımız, üyelerine çeşitli hizmetler götürerek üye sayısının azalmasını önlemeye çalışmaktadır.

Belirli mağazalarla anlaşma yaparak üyelere indirimli alışveriş olanağının sağlanması, üyelerin kaza ve ölüm durumlarında özel sigorta kapsamına alınması, üyelerin hastanelerde sorunlarını çözmeye katkıda bulunacak ilişkilerin kurulması, hasta ve cenaze nakli için ambulans alınması, üyelerin ve yakınlarının yararlanabileceği konukevleri ve tatil sitelerinin yapılması ve işletilmesi, üyelerin hukuki sorunlarında parasız avukat temini, konut kooperatifi kurulması, üyelere ve yakınlarına mesleki eğitim sağlanması gibi girişimler bu açıdan yararlıdır.

Ancak bu girişimler, mevcut üyelerin korunmasına katkıda bulunabilirken, yeni üye temininde genellikle etkili olamamaktadır. Ayrıca, bu hizmetlerin önemli bir bölümü ciddi mali kaynak gerektirmektedir ve günümüzde çok az sayıda sendika bu hizmetleri sağlayabilecek maddi olanaklara sahiptir.

Bazı sendikalarımız, 1990'lı yıllara kadar sonuç almada işe yarayan bir sendikacılık anlayışı içinde, yalnızca işyerlerinde kendi işverenlerine karşı mücadele etmektedir.

Ancak bu mücadelelerin önemli bölümü başarısızlıkla sonuçlanmakta, sendika üyeleri işlerinden çıkarılmakta ve "sendikalar bir şey yapamaz" anlayışı ve çaresizlik yaygınlaşmaktadır.

Bazı sendikalarımız, ulusötesi sermayeye karşı emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketlerine ve bunların hakim olduğu uluslararası sendikacılık hareketine umut bağlamışlardır.

"Küresel direniş"i savunan bu anlayış da başarısızlıkla sonuçlanmıştır. İşyerlerinde örgütlenmede ve örgütlü bulunulan işyerlerinde daha iyi haklara kavuşmada sağlanabilen uluslararası destek, gerçekten "devede kulak" misalidir.

"Uluslararası işbirliği ve dayanışma" olarak yapılan, dayanışma ve protesto mesajlarından ibarettir. Ayrıca, bu ilişkilerle emperyalist devletlerin politikalarının hayata geçirilmesinde kullanılan ve emperyalist devletler tarafından finanse edilen bazı ortak etkinlikler düzenlenmektedir.

Lüks otellerde, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin gerçek sorunlarının hiçbir zaman ele alınmadığı toplantıların hiçbir yararı olmamıştır. Tam tersine, emperyalist devletlerin parasını almak için bazı sendikaların izlediği çizgi, onları halkımızdan ve anti-emperyalist güçlerden koparmış, daha da zayıflatmıştır.

Bazı sendikalar, emperyalistlerden proje ve yardım alabilmek için, Türkiye'ye ve işçi sınıfımıza yönelik saldırıda kullanılmaktadır. Bazı sendikalarımızın Kıbrıs, sözde Ermeni soykırım iddiaları ve diğer bazı konulardaki tavırları veya tavırsızlıkları, bu ilişkilerin ürünüdür. Türkiye'de azınlık yaratma çabalarına bazı sendikalarımızın verdiği destek ise, hem uluslararası ilişkilerden, hem ülke içindeki dengelerden kaynaklanmaktadır.

Emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının bugünkü ana talebi, ulusötesi şirketlerin istihdam olanaklarını ve kar gerçekleştirmelerini az gelişmiş ülkelere ve Çin Halk Cumhuriyeti'ne kaydırmasını önlemektir; az gelişmiş ülkelerden emperyalist ülkelere yönelik kitlesel bir göçe engel olmaktadır.

Böylece, kendi ülkelerinin işçileri için iş olanakları yaratılacak; bu işçilerin ve onlar adına işverenlerin ödedikleri primler sayesinde gelişmiş bir sosyal güvenlik sistemi devam edecek; işçilerin ve şirketlerin ödedikleri vergilerle sosyal refah devleti güçlendirilecektir.

Göçün kontrol altına alınması ise emperyalist ülkelerde işsizliğin artmasının önlenmesi açısından önemlidir.

Emperyalist ülkelerin işçi sınıfları, bu amaçlarına ulaşmak için kendi emperyalist devletleriyle ve ulusüstü bir devlet kurma girişimi olan Avrupa Birliği ile giderek daha da yakınlaşan bir işbirliği ve bütünleşme içindedir. Bu ülkelerin sendikaları, sermayedar sınıflarını "sosyal ortak" olarak görmektedir; çünkü gerçekten bunların kısa vadeli çıkarları ortaktır. Emperyalist ülkelerin işçi sınıfları, emperyalist sömürden pay almaktadır.

Ulusötesi şirketlerin artan gücü ve etkinliği de, emperyalist ülke işçi sınıflarında enternasyonalizmi geliştirmemekte; tam tersine, iş olanakları, vergi gelirleri ve sosyal güvenlik primleri için, emperyalist ülke işçi sınıflarının kendi devletleriyle daha da bütünleşmesine neden olmaktadır.

Günümüzün koşulları, emperyalist ülkelerdeki işçi sınıflarını (bugün küçük bir azınlık dışında) enternasyonalist değil, milliyetçi yapmaktadır. Az gelişmiş ülke halkları emperyalizmi geriletip emperyalist sömürüyü engellemezse, emperyalist ülkelerde sınıf mücadelesi değil, "sınıf ortaklığı" belirleyici kalmaya devam edecektir. Emperyalist ülke işçi sınıflarında enternasyonalizmi geliştirmenin yolu, emperyalist sömürünün engellenmesinden ve böylece bu ülkelerde sınıf çelişkilerinin keskinleştirilmesinden geçmektedir.

Emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının bugünkü talebi, eski Yunan'da vatandaşlar arasında geçerli olan demokrasinin benzeridir. Bu demokrasi, büyük bir köle kitlesinin sömürüne dayalıdır. Günümüzde emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının amacı da, emperyalist sömürü temelinde emperyalist ülkelerde işçi haklarının ve refah devletinin olanaklarının sağlanmasıdır; içinde yaşadıkları fildişi kulenin korunmasıdır.

Daha önce ayrıntılı olarak ele alınan bu nedenlere bağlı olarak, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi, temel sorunlarının çözümünde, emperyalist ülkelerin işçi sınıflarından ve uluslararası sendikacılık hareketinden bir yardım sağlayamaz. Emperyalist ülkelerin işçi sınıfı ve sendikacılık hareketleri, emperyalistlerin işbirlikçisidir, kendi ifadeleriyle "ortağı"dır.

Az gelişmiş ülkelerde anti-emperyalist mücadele yeniden yükselmektedir. Ancak, bu ülkelerin işçi sınıfları arasında güçlü bağlar, işbirliği ve güçbirliği sınırlıdır. Geliştirilmesi gereken bu işbirliği, uzun vadede, uluslararası sendikal örgütlerin politikalarının da değişmesine katkıda bulunacaktır. Özellikle Rusya Federasyonu, Hindistan ve Arjantin gibi ülkelerin sendikacılık hareketlerinin bu konuda önemli katkıları olabilir. Ancak günümüzde bu ittifaklar henüz gündemde değildir.

Bazı sendikalarımız, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin sorunlarının çözümünde, Kürt ırkçılarıyla ittifakı temel almaktadır.

Daha önce de ele alındığı gibi, Türk ulusu farklı etnik kökenlerden gelen insanlardan oluşmaktadır. Emperyalist güçler, Türkiye'yi parçalamaya yönelik politikalarında, 19. yüzyılda olduğu gibi 21. yüzyılda da, esasında zenginliğimiz olan bu köken çeşitliliğini kullanmaktadır. Emperyalizmin etkili desteğiyle özellikle Kürt kökenliler arasında ırkçılık yükselmekte ve işçiler

arasında da destek bulmaktadır. Kürt ırkçılığına kayan kişi, “işçi” kimliğini geri plana iterek, dünyaya sınıf gözlükleriyle değil, soy ve ırk gözlükleriyle bakmaya başlamaktadır. Bu ise ulusal bütünlüğe olduğu kadar işçi sınıfı kimliğine ve bilincine de darbe indirmektedir. Seçim hesaplarıyla bu tür ittifaklara girilmesi, işçi sınıfı hareketini ve sendikacılığı zayıflatmaktadır.

Bazı sendikalarımız, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin sorunlarının çözümünde, laik cumhuriyet karşıtlarıyla ittifakı temel almaktadır.

Laik cumhuriyet, sendikal hak ve özgürlüklerin teminatıdır. Laik cumhuriyetin olmadığı koşullarda sendikal hak ve özgürlüklerden söz etmek olanaklı değildir. Emperyalizmin de desteğiyle Türkiye’de laik cumhuriyet karşıtlığı yaygınlaşmaktadır.

Türkiye’de yaşanan yoksullaşma, sosyal devletin tahrip edilmesi, özellikle eğitim ve sağlık alanlarında sürdürülen özelleştirme, çaresiz insanları cemaat-tarikat ilişkilerine itmektedir. İşçiler, memurlar ve sözleşmeli personel içinde de, sınıf kimliğini ve bilincini kenara atıp, cemaat-tarikat kimliğini ön plana çıkaran insanların sayısı artmaktadır.

Bu koşullarda, sendika yönetimlerine gelmek veya ufak çıkarlar elde etmek amacıyla laik cumhuriyet düşmanlarıyla ittifak kurmak, sendikacılığa da, işçi sınıfı hareketine de büyük darbe indirmektedir ve indirecektir.

Bazı sendikacılar ise, Türkiye’de sendikal hak ve özgürlüklerin gelişmesinde umutlarını yalnızca Avrupa işçilerine ve sendikalarına değil, aynı zamanda Avrupa Birliği’ne bağlamışlardır.

Bu sendikalar, Avrupa Birliği’ni emperyalist bir güç olarak değil, bir “kurtarıcı” olarak görmektedir. Bu tavır ilgili sendikaya biraz maddi destek sağlasa bile, Avrupa Birliği emperyalizminin niteliği kitlelerin gözünde iyice açığa çıktıkça, bu ilişki zarar vermektedir.

Türkiye’de işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin temel programı, anti-emperyalist ve ulusalçı olmalıdır; bu gereklidir ve mümkündür. İttifaklar da bu programa göre belirlenmelidir.

İşçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin en önemli sorunlarının nedeni, emperyalizmdir ve ülkemizdeki işbirlikçileridir.

IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü’nün yönetiminde Avrupa Birliği ve ABD emperyalistleri vardır; bunların dayattığı politikalar ekonomik, toplumsal ve siyasal yaşamı tahrip etmektedir.

AB ve ABD emperyalizminin istihbarat ve yönlendirme örgütü olarak çalışan vakıflar ve çeşitli “sivil toplum örgütleri” ile Soros ve Açık Toplum Enstitüsü gibi kişi ve örgütlenmeler de, bu anti-emperyalist mücadelede düşman safındadır.

Anti-emperyalist olmak, yalnızca emperyalizmin sömürsünün devamı için başvurduğu askeri saldırganlığa karşı olmak demek değildir. Aslolan, azgelişmiş ülkelerin doğal kaynaklarının ve işgücünün sömürülmesine, azgelişmiş ülkelere tekel fiyatlarıyla mal satılmasına, para oyunları ve borçlanma yoluyla azgelişmiş ülkelerde yaratılan değer emperyalist ülkelere aktarılmasına, bu ülkelerde demokratik işleyişi yok eden müdahalelerde bulunulmasına karşı çıkmaktır. Emperyalist ülke sendikalarının ve uluslararası sendikal örgütlerin hemen hemen hiçbiri bunu yapmamaktadır.

Diğer taraftan, günümüzde yabancı sermayeli şirketler ülkemizde fabrikaları, madenleri, hizmet işyerlerini satın almaktadır. Ulusötesi sermaye, Türkiye’yi ucuz işgücü pazarı olarak kullanmak istediğinden, gerçek ücretlerin düşürülmesi ve çalışma koşullarının kötüleşmesi de

gündemdedir. Bu nedenle, Türkiye’de emek-sermaye çelişkisi, emperyalizme karşı bir mücadeleyi de doğrudan içermektedir.

Ayrıca, eskiden ülkemizdeki sınırlı sayıda yabancı sermayeli işyerleri sendikalıydı. 1980 öncesinde bu şirketlerin amacı, iç pazarda mal satmaktı. Şimdi ise öncelikli hedef ihracattır; bu nedenle de sendikasızlaştırma yabancı sermayeli şirketlerde de yaygındır¹²⁰.

Sendikaların amacı, üyeleri için daha iyi bir yaşam sağlamaktır.

“Daha iyi bir yaşam”ın önkoşulu, “onur”dur, bağımsızlıktır, laik ve demokratik bir ülkedir, sosyal hukuk devletidir, etnik kökenlere ve dini inançlara göre bölünmemiş bir ulustur.

Ücret ve çalışma koşulları, “daha iyi bir yaşam”ın bu önkoşullar yerine geldikten sonra önem kazanır.

Bugün Türkiye’de bağımsızlığımız da, laiklik de, sosyal devlet de, ulusumuzun bütünlüğü de, onurumuz da emperyalistlerin tehdidi altındadır. Bu koşullarda, demokrasi ve sendikal hak ve özgürlükler de kendiliğinden ortadan kalkmaktadır.

Bu nedenle, işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi, onuruna ve Türkiye’ye sahip çıkmadan işçi haklarına sahip çıkamaz. Türkiye’ye sahip çıkmak ile işçi haklarına sahip çıkmak, mücadelenin başarısı için birbirini tamamlaması gereken unsurlarıdır.

Türkiye’de sendikacılık hareketinin temel programı bağımsızlıkçı olmalı ve Türkiye’nin bütünlüğünü (üniter yapısını) savunmalıdır.

Bağımsızlığını yitirmiş bir ülkede onur olmadığı gibi, demokrasi ve sendikal ve özgürlükler de yoktur. Sözkonusu olan, ulus-devletin bağımsızlığıdır; hayali veya soyut bir yapının bağımsızlığı değil. Bu nedenle, sendikalar, Türkiye Cumhuriyeti’nin bağımsızlığını savunmak zorundadır.

Sendikalar aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti’nin üniter yapısını (bütünlüğünü) da savunmalıdır. Günümüzde Türkiye’nin üniter yapısını parçalamak isteyen güç, ABD ve AB emperyalizmidir. Eyalet sistemi, Türkiye’nin parçalanmasının ilk adımıdır. Böyle bir parçalanma süreci ise ulusumuzu ve işçi sınıfımızı böler, ulusal bilinç ve sınıf bilincinin yerine ırkçılığı yerleştirir.

Sendikalar, sosyal hukuk devletine sahip çıkmalıdır. Ulusu bütünleştirmenin, işçi sınıfının haklarını koruyup geliştirmenin ve bütünlüğünü korumanın yolu, sosyal hukuk devletinden geçmektedir. Bu nedenle, özelleştirmelere karşı çıkmak, özelleştirilen işletmelerin yeniden kamulaştırılmasını savunmak, sosyal devleti daha da güçlendirmeye çalışmak sendikaların önemli hedefleri arasında olmalıdır.

Sosyal hukuk devletinin zayıflatılması, halkı, etnik kimliğe veya dini inançlara göre parçalayacak, sınıf kimliği ve ulusal bilinç gerilere itilecektir. Ulusal bilincin ve sınıf bilincinin ön plana geçmesinin önkoşulu, ırkçılığın yenilmesi, etnik kimliğin ve din-mezhep-cemaat-tarikat kimliğinin geri plana itilmesidir.

Ulus-devlet ve ulusal bilinç ile sınıf olgusu ve mücadelesi bir arada varolabilir. Ancak etnik kimliğin ve/veya din-mezhep-cemaat-tarikat kimliğinin hakim olması, ulus-devleti parçalar, ulusal bilince ve sınıf bilincine büyük darbe indirir. Bu nedenle, Türkiye’nin bağımsızlığını ve

¹²⁰ Koç, Y., **Türkiye’de Yabancı Sermayeli Şirketlerde Sendikalaşma**, TÜRK-İŞ Eğitim Yay.No.39, Ankara, 1999, 64 s.

bütünlüğünü savunmak, işçi sınıfının sınıf çıkarlarını zayıflatmaz, aksine güçlendirir. Etnik kimliği veya inanç kimliğini öne çıkarmak ise hem sınıf kimliğine, hem de Türkiye'ye zarar verir.

Günümüzde işçi sınıfının sorunlarının çözümü ile ülkemizin ve halkımızın sorunlarının çözümü birebir örtüşmektedir; birbirini tamamlamaktadır. Biri olmadan diğeri olamaz. İşçi sınıfına yönelik her önemli saldırının arkasında emperyalizm vardır. İşçi sınıfı, ancak emperyalizmi tespit ve teşhir ettiğinde ve anti-emperyalist bir tavır geliştirdiğinde, günlük sorunlarının çözümü konusunda adım atabilir.

Bu durumda, sendikalar, emperyalistlerin

- Türkiye'de azınlık yaratma çabalarına,
- Irkçılığa ve etnisite temelli mikromilliyetçiliğe verdikleri desteğe,
- dini kimliğin öne geçmesine olanak sağlayacak girişimlerine,
- Kıbrıs'taki haksız taleplerine,
- Ermeni soykırımına ilişkin yalanlarına ve iftiralarına,
- Avrupa Birliği emperyalizminin Balkanlar politikasının bir aracı olan ekümeniklik ve Heybeliada Ruhban Okulu konularındaki taleplere

karşı tavır almalıdır.

Bu konuda belirlenecek ve uygulanacak ilkeler, sendikacılık hareketinin geniş bir anti-emperyalist ve ulusalcı cephe oluşturabilmesi açısından da önemlidir.

Sendikalar, demokratik hak ve özgürlükleri ve insan haklarını savunurken, emperyalist politikalar doğrultusunda uygulanan bölücü teröre de karşı çıkmalıdır. Bölücü teröre karşı çıkmamak, hem emperyalizmin oyununa gelmektir, hem de halkın büyük çoğunluğundan tecrit olmayı getirir.

Sendikalar tabii ki sermayeye karşı mücadelede işçi haklarını savunacaklardır. Ancak anlaşılması gereken nokta, artık işyerlerindeki işçilerin ve memurların ücretlerinin ve çalışma – yaşama koşullarının belirlenmesinde, doğrudan işyerindeki işverenin belirleyiciliğinin son derece azalmış olduğudur.

Artık her işyerindeki ilişki ve mücadele, işyerindeki emek – sermaye ilişkisinin ötesinde, Türkiye ile emperyalizm arasındaki ilişki tarafından belirlenmektedir. Bu nedenle, işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin çıkarlarının savunulabilmesi, anti-emperyalist ve ulusalcı yanı olan programların savunulmasından geçmektedir.

Böyle bir program savunulduğunda, işyerindeki işçinin sorununun çözümü ile bir bütün olarak işçi sınıfının sorunlarının çözümü aynışmaktadır. Sendikacılık hareketi, işyerindeki sorunun çözümünü anti-emperyalist ve ulusalcı bir platformda aradığında, karşısına yalnızca kendi işvereni değil, tüm işyerlerindeki işçilerin sorunlarının sorumlusu olan emperyalizmi almaktadır. Bu ise, bütün işyerlerindeki işçileri de müttefik olarak görmek demektir.

Anti-emperyalist ve ulusalcı bir program, öncelikle işçi sınıfını birleştirir.

Böyle bir program, işsizlerin ve işçi-memur emeklilerinin de çıkarlarına uygundur. Anti-emperyalist ve ulusalcı bir program izlenmeden işsizlerin ve işçi-memur emeklilerinin sorunlarına çözüm bulunamaz.

Sendikalar, işçi sınıfının örgütsüz kesimlerinin, işsizlerin ve emeklilerin yanı sıra, ülkemizin çıkarlarını ve ulusumuzun diğerk bazı kesimlerinin taleplerini de savunmalıdır.

Bu koşullarda, günümüz Türkiye'sinde anti-emperyalist ve ulusalcı bir program benimseyen ve uygulamaya çalışan sendikaların en önemli müttefiki, vatansever kişi ve kuruluşlardır. Sömürge boyunduruğunu, köleliği, ikinci sınıf insan muamelesi görmeyi reddeden; bağımsızlıktan, ulusal egemenlikten, demokrasiden ve insan haklarından yana olan her onurlu insan, kesim ve örgüt

günümüzde anti-emperyalisttir, ulusalcıdır, vatanseverdir, yurtseverdir, millicidir. Bu insanlar, kesimler ve örgütler de, işçi sınıfının doğal müttefikidir.

Sendikaların potansiyel müttefiki ise, somut ekonomik çıkarları emperyalizmle çelişen diğer toplumsal sınıf ve tabakalardır.

Emperyalizmin günümüzdeki politikaları, Türkiye'de köylülüğün hızlı ve acımasız bir biçimde tasfiye edilmesini öngörmektedir. Topraksız ve az topraklı köylülüğün yanı sıra, küçük üreticiler ve hatta orta büyüklükteki tarım işletmelerinin sahipleri de, somut çıkarları gereği, anti-emperyalisttir.

Küçük esnaf ve sanatkarlar, yerli ve yabancı tekeller tarafından hızla tasfiye edilmektedir.

Küçük ve orta ölçekli sanayiciler ve diğer işverenlerin de yerli ve yabancı tekellerle çelişkileri artmaktadır.

Günümüz Türkiye'sinde,

- sendikasız işçiler ve memurlar,
- işsizler,
- emekliler,
- küçük esnaf ve sanatkarlar,
- küçük çiftçiler,
- Türkiye'de bağımsız bir sanayi kurmak isteyen sanayiciler

ile emperyalistlerin çıkarları temelden çelişmektedir.

Ancak bu kesimlerin günümüzde yeterince bilinçli olduğunu ve sorumlu davrandığını söylemek olanaklı değildir. Sendikalar, bu kesimlerin örgütleriyle kuracakları ilişkilerde, anti-emperyalizmi ve ulusalcılığı vurgulamalıdır.

Ayrıca, günümüzde sendikalarımızın önemli bir bölümü, gerek bilgisizlik ve bilinçsizlikten, gerek bilinçli bir tercihle karşı safta yer aldığından, anti-emperyalist ve ulusalcı bir programı savunmamaktadır. Bu da, sendikal birliğin sağlanmasını olanaksız kılmaktadır. İşçi sınıfı ve sendikacılık hareketi anti-emperyalist ve ulusalcı bir program temelinde hareket etmediği sürece, zayıflama ve hak kayıpları sürecektir.

SONUÇ

Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi bugün tüm eksikliklerine karşın çok önemli bir bilinç ve deneyim birikimine sahiptir. Bunun en önemli kanıtı, emperyalist güçlerin ve ülkemizdeki işbirlikçilerinin tüm çabalarının, işçi sınıfını etnik kökenlere ve mezhep farklılıklarına göre bölememesidir, birbirine düşman edememesidir. Geçmişin siyasal farklılıkları ve saflaşmaları ise aşılmıştır, aşılmaktadır.

Sendikalar, işçi sınıfının en geniş kesimlerinin örgütlenmesi ve sınıf çıkarları doğrultusunda harekete geçirilebilmesi açısından tarihsel görevlerini ve önemlerini sürdürmektedir. Sendikalar, 200 yılı aşan tarihleri boyunca, çeşitli etmenlere bağlı olarak iniş-çıkışlar yaşamıştır. Bugün yaşanan sorunlardan daha büyük sorunlar dünyada da, ülkemizde de yaşanmış ve aşılmıştır.

Sendikaların işlevleri ve yapıları zaman içinde değişebilir; ancak ana iskelet sürmektedir. Siyasal partiler, dernekler ve yasal-yasadışı diğer örgütlenmeler dönem dönem sendikaların bazı işlevlerini üstlenebilir; ancak bugüne kadar kalıcı başarılı örnekler son derece sınırlıdır. Sendikalar, işçi sınıfının nicel ve nitel olarak hızla geliştiği çağımızda, tarihsel görevlerini ve işlevlerini sürdürecektir. Ancak, yeni koşullarda programların, yapı ve işleyişlerin, mücadele araç ve biçimlerinin ciddi biçimde gözden geçirilmesi gereklidir. Bu değişimler, hayatın zorlamasıyla, zaman içinde (genellikle biraz gecikmeli olarak) gerçekleşecektir.

1980'lerde işçi sınıfının ekmeği tehdit altındaydı. 1989-1991 döneminin meşru ve demokratik kitle eylemleriyle ekme korundu ve büyütüldü. Bugün ise işçi sınıfının hem ekmeği, hem vatanı aynı gücün tehdidi altındadır. Emperyalizm, Türkiye'nin bütünlüğüne, bağımsızlığına, ulusun egemenliğine, demokrasiye saldırılmaktadır. Vatanimize saldıranlarla işçi sınıfının ekmeğine saldıranlar, ABD ve Avrupa Birliği emperyalizmi ve ülkemizdeki işbirlikçileridir.

İşçi sınıfının ekme, demokrasi ve vatan mücadelesi tarihimizde ilk kez bir bütünlük oluşturmaktadır. Bu, hem ulusumuz, hem de işçi sınıfımız için tarihi bir fırsattır.

Bugün ülkemizde yapılması gereken ve yapılabilecek olan, anti-emperyalist ve ulusalcı bir sendikal programın benimsenmesidir; sendikalarımızın, ekme ve vatan savunmasını birlikte sürdürmesidir. Tüm vatansever kişi ve kuruluşlar da, işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin bu potansiyel gücünün ve etkinliğinin bilincinde olmalıdır; vatan savunmasını emekten yana program temelinde geliştirmelidir.

YILDIRIM KOÇ ÖZGEÇMİŞ

1951 yılında Samsun'da doğdu. 1962 yılında Amasya Atatürk İlkokulu'nu, 1966 yılında Kayseri Talas Amerikan Ortaokulu'nu, 1969 yılında İstanbul Robert Lisesi'ni, 1973 yılında ODTÜ İdari İlimler Fakültesi Ekonomi ve İstatistik Bölümü'nü bitirdi. 1983 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde sosyal politika dalında yüksek lisans derecesi aldı. 1974 yılında Tüm İktisatçılar Birliği'nin kurucuları ve yöneticileri arasında yer aldı; TİB Bülteni'nin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. 1975-1977 döneminde Maden-İş (DİSK) Sendikası'nda toplu sözleşme uzmanı, 1977-1978 yıllarında Yeraltı Maden-İş Sendikası'nda eğitim uzmanı olarak çalıştı. 1980-1983 yıllarında ODTÜ İşletme Bölümü'nde öğretim asistanı olarak, ücret yönetimi konusunda ders verdi ve 1983 yılında Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından 1402 sayılı Yasa uyarınca ODTÜ'den çıkarıldı. 1993-2003 tarihleri arasında TÜRK-İŞ Genel Başkan Danışmanı olarak çalıştı ve bu dönemde TÜRK-İŞ'in Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) ile ilişkilerinden de sorumlu oldu. TÜRK-İŞ'teki görevinden 30 Eylül 2003 tarihinde istifa ederek ayrıldı. 1985 yılından beri Türkiye Yol-İş Sendikası Eğitim Dairesi Başkanı olarak çalışıyor. Ayrıca, 1998 yılından beri ODTÜ İktisat Bölümü ek zamanlı öğretim görevlisi olarak, ODTÜ İktisat Bölümü'nde ve İş İdaresi Bölümü'nde işçi-işveren ilişkileri tarihi ve günümüzde işçi-işveren ilişkileri konularında dersler veriyor. Aydınlık Dergisi yazarı. Jeopolitik Dergisi yazı kurulu üyesi ve yazarı. İngilizce ve Almanca biliyor. Çalışma yaşamı konusunda yayımlanmış 30'a yakın kitabı bulunuyor. Evli; bir kızı ve bir torunu var.

Son yıllarda yayınlanmış bazı kitapları aşağıda sunulmaktadır:

Batılı İşçi Sömürüye Ortak, 2. baskı, Bilgi Yay., Ankara, 2006.

AKP İşçilere Nasıl Zarar Veriyor, Kaynak Yay., İstanbul, 2006.

Avrupa Sendikacılığı: Enternasyonalizm mi, Çağdaş Misyonerlik mi?, 2. Baskı, Kaynak Yay., İstanbul, 2006.

TÖS, Anti-Emperyalist, Ulusalçı, Emekten Yana Öğretmen Örgütü, Ulusal Eğitim Derneği Yay., Ankara, 2006.

Özelleştirme, Türkiye'yi Parçalamanın Bir Aracı, Kaynak Yay., İstanbul, 2005.

Türkiye İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Hareketi Tarihi, 2. baskı, Kaynak Yay., İstanbul, 2003.

AB Emperyalizmi ve İşçi Sınıfı, Kaynak Yay., İstanbul, 2003.